דבר

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
דבר
עתון פועלי ארץ ישראל
מייסד ועורך ראשון ברל כצנלסון ז"ל
מאוחד עם למרחב

היום בדבר

● בנקאות ישראלית 86' — אמיר ברנע, דרור שרביט
● שלוש ארבע, „עבודה" לוועידה — עליזה ולך
● ה„חיזבאללה", דיוקנו של אירגון — דן אבידן
● מושב נעול, כנסת לפגרה — שלמה גינוסר, טובה צימוקי
● הטלוויזיה הלימודית, שיטת ה„קצת" — יעל פישביין
● „משא" לתרבות ולאמנות ו„דבר השבוע"

יום ששי, כ"ד באדר ב' תשמ"ו, 4 באפריל 1986 ● גליון 18779

● היום 64 עמודים כולל דבר־השבוע ● המחיר 110 אגורות כולל מע"מ

סקר מכון „סמית" – מיוחד ל„דבר"

עליה תלולה בהערכת הציבור את תפקוד הממ'; פופאלריות שיא לפרס

התמיכה ברה"מ 74%; בשר הביטחון 71%; בשר האוצר 63%

מאת חנוך והיפי סמית

עליה תלולה בהערכת הציבור את תפקוד הממשלה היא אחד הממצאים הבולטים של סקר דעת קהל שנערך במארס 86' בשביל „דבר" בהשוואה לסקר שנערך ב־אוגוסט 1985.

51 אחוז מהציבור היהודי חשב שהממשלה, בדרך כלל מצליחה, בהשוואה ל־35 אחוז בלבד, באוגוסט 85'. ציון זה הוא הגבוה ביותר שניתן לממשלה כלשהי בסקרים של מכון סמית מזה כעשר שנים.

במקביל לכך, לגבי אישים מרכזיים, שמעון פרס קיבל את הציון הגבוה ביותר שניתן אי פעם לראש ממשלה: 74 אחוז חשבו שהוא ממלא את תפקידו טוב.

ואילו 63 אחוז, שהוא אחוז גבוה ללא תקדים חשבו שיצחק מודעי ממלא היטב את תפקיד כשר אוצר.

ברמה האישית, שמעון פרס עלה ב־12 אחוז בהשוואה לסקר אוגוסט. השר היחיד הנוסף שאחוז ההערכה אליו במילוי תפקידו עלה משמעותית הוא יצחק מודעי, שעלה ב־16 אחוז והגיע להערכה ציבורית ללא תקדים בכל הקשור לשר אוצר בישראל.

ליצחק רבין היתה עליה של ששה אחוזים, כאשר 71 אחוז נתנו לו ציון טוב במילוי התפקיד.

פרט למודעי וליצחק שמיר, ששמר על כוחו, התמונה במחנה הליכוד שונה לחלוטין. ההערכה לדוד לוי ולאריאל שרון הגיעה לרמה הנמוכה ביותר בסקר מכון סמית, כאשר רק 37 אחוז חשבו שלוי ממלא טוב את תפקידו ושרון 31 אחוז.

למרות העליה בהערכת הציבור לגבי הצלחת הממשלה בתחומים שונים רק רוב קטן של 54 אחוז ענה שהוא בדרך כלל — או די — „סומך על המנהיגות הפוליטית במדינת ישראל היום" ומיעוט גדול של 41 אחוז ענה שהוא לא כל־כך סומך על המנהיגות — נתון שצריך ל־עורר דאגה.

כך השיבו הנשאלים בסקר לשאלה: „כיצד לדעתך ממלאים האישים הבאים את תפקידם": (המספרים הם אחוז הנשאלים שענו טוב או טוב מאוד):

	מארס 86'	אוגוסט 85'	פברואר 85'
שמעון פרס, ראש הממשלה	74	62	65
יצחק רבין, שר הבטחון	71	65	63
יצחק מודעי, שר האוצר	63	47	—
יצחק שמיר, שר החוץ	51	48	49
דוד לוי, שר השיכון	37	48	49
אריאל שרון, שר התמ"ת	31	36	34

באשר לתיפקוד הממשלה בתחומים שונים; 61 אחוז חושבים שהממשלה מצליחה בתחום הכלכלי — וזוהי תוצאה מרשימה ביותר.

גם בתחום הבטחון יש עליה בהערכת הציבור את הממשאלה.

באשר לתיפקוד הממשלה בתחומי חברה יש ירידה נמשכת — רק 29 אחוז חושבים שהממשלה מטפלת כהלכה בנושא הזה.

כך השיבו בסקר לשאלה: האם לדעתך הממשלה מצליחה או לא מצליחה בפעולות הבאות: (המספרים הם אחוז הנשאלים שענו על השאלה בחיוב, דהיינו שהממשלה מצליחה או מצליחה לרוב):

	מארס 86'	אוגוסט 85'	פברואר 85'
בשטח הכלכלי	61	31	28
בשטח החברתי	29	31	34
בענייני בטחון	68	56	47
בענייני חוץ	61	48	56
דעתך הכללית על הממשלה	51	35	41

רה"מ מסיים ביקור בארה"ב

פרס: סוריה עומדת מאחורי מבצעי הפיגוע במטוס „טי.וו.אי"

נציג בכיר של הנשיא רייגן יבוא במאי ● צפויה פעילות מדינית מוגברת ● תכנית כלכלית לסיוע מדינות האזור

מאת אמיר אורן, סופר „דבר" בארה"ב

ניו יורק (מיוחד ל„דבר"). — ראש הממשלה שמעון פרס גילה כאן אתמול כי לפיגוע במטוס „ט.וו.א." שלשום אחראים ארגוני אברמוסא ואבו־נידאל בשיתוף פעולה עם סוריה. בראיון טלויזיה אמר פרס כי הארגון המתקרא „התאים המהפכניים" שטען לאחריות לפיגוע, הוא רק שם כיסוי לארגונים האחרים וכי המידע שבידי ישראל מצביע לכיוון אברמוסא, אבו־נידאל וסוריה.

„ראוי להעמיד את סוריה על חומרת מעורבותה בפיגוע", אמר ראש הממשלה, קודם שהמריא ארצה בתום שלוש יממות בואשינגטון ובניו־יורק. בשיחה אחרת אמר לכתבים כי סוריה מקיימת את ההסדרים המוגבלים שבינה לבין ישראל, אף שעל ישראל לנהוג כלפיה בעירנות מתמדת.

פרס אמר ל„דבר" כי בחודש הקרוב צפוי ביקור בארץ של נציג בכיר של הנשיא רייגן שיתמקד בדיון בתוכנית הפיתוח הכלכלי לאיזור. צפויה גם פעילות מדינית מוגברת, הן להגעת הצעות־נוסח אמריקאיות בשיחות טאבה ולקיצור מרצדי המרים הישראלי־מצרי הן לקידום התהליך הישראלי־ירדני־פלשתינאי.

פרס איבר כי בשיחותיו בואשינגטון החוכר רעיון „צוות תחילה" כשלב ביניים בתהליך המדיני.

יועצו נמרוד נוביק לא הצטרף אמש לראש הממשלה במטוס חיל האוויר שהמריא מנמל התעופה קנדי. נוביק נשאר בניו יורק ליומיים נוספים של שיחות מדיניות עם נציגי הממשל, ביניהם השגריר בתל־אביב תומאס פיקרינג.

בין הרעיונות שבהם דן פרס עם שר החוץ ג'ורג' שולץ ואשר ילובנו בשבועות הקרובים: שיתוף מסגרת שבע מדינות המערב המתועשות, שיועדו בסוף יו בעוד כארבעה שבועות גם כחסות לתהליך המדיני, וכמטריה הבין־לאומית שמה מעוניין המלך חוסיין.

תוכנית הפיתוח במזהית

נודע כי תוכנית הפיתוח האזורית שהציע פרס מיועדת בעיקר לשיקום כלכלתה המתמוטטת של מצרים ולסיוע לכלכלת ירדן והשטחים. ישראל אינה אמורה ליהנות ממנה במישרין, אלא רק כפרי היציבות, השלום והגברת ההשקעות באזור.

ההישגים

ראש הממשלה סיים את ביקורו בתחושת הישגים בארבעה תחומים: התייצבות ממשל רייגן לצד המאמץ לצמיחת המשק הישראלי, תרומה ישירה לצמיחה באמצעות הגדלת הרכש האמריקאי בארץ, פתיחות לתוכנית הפיתוח האזורית ונכונות להתקדמות בתהליך המדיני לקראת משבר ירדן־אש"ף. פרס התרשם במיוחד ממעורבותו הפעילה של שולץ ותמיכתו האישית של רייגן, שעימו אפשר שייוועד בביקור נוסף בארה"ב ביוני.

ארגונו של אבו נידאל אחראי לפיגוע

מתברר מהודעה שפירסמו אתמול בביירות מקורות פלשתינאיים

מאת דן אבידן, סופר „דבר" לענייני ערבים ומסוכנויות הידיעות

ארגון אבו־נידאל הוא שביצע את הפיגוע שלשום נגד מטוס „ט.וו.א." שהיה בטיסה מרומא לקאהיר — כך מסרו אתמול מקורות פלשתינאים בביירות.

כזכור פורסמה שלשום בביירות הודעה מטעם „ארגון התאים המהפכנים הערבים — קבוצת עיז א־דין אלקסאם" שבה נטלה על עצמה קבוצה זו את האחריות לפיגוע.

ידוע שארגון אבו־נידאל השתמש בעבר בשם הכיסוי של „עיז א־דין אלקסאם" כדי לקחת אחריות למעשי טרור שהוא ביצע.

בתוך כך נודע כי פעילים בארגון אבו־נידאל השוהים באירופה מבצעים פעולות הכנה אינטנסיביות ומגוחנות לצורך ביצוע פיגועים נוספים נגד יעדים אמריקאים.

קברניט מטוס ט.וו.א. ריצ'רד פטרסון. (צילום: אי. פי.)

פעולות הכנה אלה — הכוללות איסוף מודיעין על יעדים אמריקאיים וכדומה — מתבצעות ביתמת השלטונות הלוביים המקיימים כידוע קשר הדוק עם פעילי ארגון אבו־נידאל ועם פעילי קבוצות טרור ערביות נוספות השוהות באירופה.

רומא (סוכנויות הידיעות). — מטען הנפץ שגרם להתפוצצות במטוס טי.וו.איי. בשמי יוון הוטמן ככל הנראה על ידי אשה שנשאה דרכון לבנוני — כך מסרו אמש סוכנות הידיעות האיטלקית.

מקורות משטרתיים ברומא מסרו, כי מטען חומר הנפץ הוחבא מתחת למושב אף־10, שבו ישבה אשה ערביה שנשאה בדרכון לבנוני על שם מיי מנצור. הנוסעת ירדה מהטיסה באתונה, לפני שהמטוס המשיך לרומא. שם אספו את נוסעי ט.וו.א. שהגיעו מארה"ב בדרכם לקאהיר.

מצרים הכחישה בחריפות את הידיעות, כאילו הועלה מטען חומר הנפץ בקאהיר. דובר ממשלתי מצרי אמר, כי הרעיון הוא „מטופש ולא ראוי לתגובה".

ברומא נמסר עם זאת, כי יתכן שהחושד הוא האדם, שאחריו מחפשת המשטרה בקשר לנסיון להטמין פצצה במטוס „אל־איטליה" בדצמבר 1983. אז הוחבא חומר הנפץ בתבילת סיגריות וזאת נתגלתה בעת בדיקת המזוודות.

בתוך כך אישרו מקורות משטרתיים באתונה, כי מטען חומר הנפץ הוסתר בתא הנוסעים של המטוס ובכך דחו את ההשערה, כאילו הוטמנה הפצצה בתא המטען. קברניט המטוס ריצ'רד פיטרסון חיזק דעה זאת באומרו, כי הפיצוץ אירע, להערכתו, מתחת לאזור המושבים. הקברניט הוסיף, כי כאשר יימצאו רסיסים מהמטוס, שנפלו מעל לעיר ארגוס, ניתן יהיה לדעת בוודאות מה גרם לפיצוץ.

לאחר פרסום ראשון אתמול ב„דבר"

שר הביטחון מבקש לקבל ממצרים הבהרות בעניין טיבוע הצוללת דקר

מוחמד בסיוני מביע פליאה על הסערה הציבורית בארץ

מאת דן אבידן, סופר „דבר" לענייני ערבים

ראש הנציגות המצרית בישראל מוחמד בסיוני הביע את פליאתו על הסערה הציבורית שהתעוררה לדבריו בארץ בעקבות דברי המשנה לראש צבא מצרים לשעבר מוחמד פאוזי, שפירסמו אתמול לראשונה ב„דבר", כי חיל הים המצרי הוא שהטביע לפני 18 שנה את הצוללת „דקר".

בשיחה עם סופר „דבר" אמר בסיוני: „אינני מבין מה הבעיה ומה אתם רוצים. נכון שהצבא המצרי אכן הטביע את הצוללת „דקר" ב־1968 הרי מצרים וישראל היו אז במצב מלחמה".

לדעת בסיוני הסערה שעוררו דברי פאוזי בארץ אינה מוצדקת גם משום שהשלטונות במצרים אישרו כבר שלוש פעמים לצוותים של צה"ל לחפש אחר שרידי הצוללת „דקר". בסיוני גילה שבקרוב עומד להתבצע סבב חיפושים נוסף אחר שרידי הצוללת וכי מתקיימים מגעים בין נציגי מצרים לישראל בעניין זה.

סופר „דבר" מציין שהאמריקאים העבירו לידיעת הצדדים המחפשים אחר הצוללת „דקר" ציוד טכני מתקדם ביותר לאיתור כלי שיט שטבעו במים.

בירושה הכיח המצרי צוין כי שר הבטחון יצחק רבין ביקש לקבל את תגובת ממשלת מצרים לדברי פאוזי. בסיוני שבה חזר הנציג המדיני בקהיר והוא מצפה לתגובה הממשלתית מקהיר.

יצויין כי הגנרל בדימוס מוחמד פאוזי פרסם באחרונה במצרים ספר זכרונות על תקופת כהונתו כרמטכ"ל יכהר מלחמה מצרי.

פאוזי, המתגורר כיום בקהיר, היה בתפקיד שר המלחמה ב־1970 במסגרת מסע הטיהורים שביצע הנשיא סאדאת בצמרת הצבא והמינהל האזרחי, הידוע בשם „תנועת התיקונים". במסגרת זו היה בנה אנשי מפתח בממשל ובצבא שהיו בעלי נטיות שמאלניות ומקורבים לברה"מ. כיום קרוב פאוזי למפלגת השמאל הסוציאליסטית המצרית „אל־תגמע", והיא מוכר כאחד ממנהיגי האופוזיציה לשלטונו של מובארק.

לאחרונה הגבירו שבי על כמה ספורציה בזאת שהפיצו גורמי האופוזיציה במצרים נגד הממשל, ובהן הייתה האחריות להתאבדותו של סוליימאן ח'אטר, רוצחם של הישראלים בראס בורקה לנשיא מובארק.

גורמים מדיניים במצריים שנשאלו אמש לתגובתם על דברי פאוזי ביחס להטבעה הצוללת „דקר" אמרו כי לא ידוע להם דבר על הסערה שעוררו דברי הרמטכ"ל המצרי לשעבר בישראל.

יחידת „חצב" העבירה לרבין הסידע על דברי פאוזי

סלי ולינגר הסופרת הצבאית של „דבר" מוסרת:

את המידע על אודות הראיון שהעניק גנרל פאוזי לעתון „אל־חליג" קיבל שר הבטחון, מיחידת „חצב" של חיל המודיעין, אותה יחידה שהפיצה באמצעות חיל שתמר לצוו ב־1 באפריל את הידיעה על ההתנקשות בחיי נביה ברי. שר הבטחון ראה את תרגום הראיון בלקט של יחידת „חצב" שמופץ בצינורות הרגילים ושהונח על שולחנו ביום ג'.

כפי שכבר הודגש לא אחת, ההנחה הרווחת היא שהצוללת „דקר" לא טובעה בפעולת אויב, אלא נטבעה בזיכות טבעיות של תקלות בפעולתה.

נראה כי חיים יבין יקבל על עצמו ניהול הטלוויזיה

יתן תשובתו עד יום ראשון הבא

מאת יעל [illegible], סופרת „דבר" בירושלים

יו"ר הועד המנהל של רשות השידור מיכה ינון נפגש אתמול עם חיים יבין וביקש ממנו להודיע עד יום א' אם הוא מעוניין לקבל על עצמו את תפקיד מנהל הטלוויזיה.

מנכ"ל רשות השידור אורי פורת הציע את התפקיד ליבין לאחר התפטרותו של יאיר אלוני. בעקבות ההצעה קיים יבין בימים האחרונים שיחה של סביבות עם עובדי בטלוויזיה ונראה כי היא שוקל בחיוב את ההצעה וכי יקבל על עצמו את התפקיד.

יבין מעוניין כי עד ליום א', תת־חזק הממשלה באישור תקציב רשות השידור, יהיה לטלוויזיה מנהל וזאת בחשש שאם לא כן יצאו חברי הממשלה בביקורת קשה כלפי רשות השידור.

גורמים בצמרת השידור אמרו אתמול כי יבין עד לעובדה כי אם לא יהיה בהחלטתו ועל המערכת הפוליטית לבחור בנושא וכי היא בידע לכך שעיתה הבאים מתאימים לתביעתו להפקיד.

יתן הבטיחו ליבין גיבוי מלא של הועד המנהל ושל הנהלת רשות השידור.

אתמול ושלשום נפגש יבין עם אנשי חטיבת החדשות בטלוויזיה, עם ראשי הועדים ועם מנהל הטלוויזיה הפורש יאיר אלוני. יבין מעוניין לברר את נושא הסמכויות, חלוקת הכוח בין הטלוויזיה לבין הנהלת רשות השידור ואת עמדת ועדי העובדים.

גורמים ברשות השידור העריכו אתמול כי יבין ימסור את החלטתו היום או מחר, „נוטע אם ייענה בשלילה" אמרו.

העברת הדרוזים מישראל וישובם מחדש בג'בל דרוז

הצעה שנידונה בשנות השלושים

מאת נתן רועי, סופר „דבר"

אבא חושי, ראש עיריית חיפה, דן, בשנות השלושים, עם נכבדי הדרוזים בישראל ובסוריה ב„עסקת טרנספר" — העברת כל תושבי הכפרים הדרוזיים בישראל — להר הדרוזים, „הבית הלאומי" של העדה הדרוזית. בתמורה לכך הבטיח לרכוש 18 כפרים דרוזים בישראל ולשלם לדרוזים כסף עבור העברתם ויישובם בהר הדרוזים.

ד"ר שאכיב סאלאח, דרוזי תושב הכפר מע'ר, שהתמחה בתולדות הדרוזים בלבנון חקר את ההתיישבות הדרוזית גם בארץ ישראל.

בעבודת מחקר הוא מתאר את המגעים בין אבא חושי ומזכירו לענייניים ערביים, סאלים אלפיה, עם יוסוף עיסמי שעימו קיים מגעים להעברת הדרוזים להר הדרוזים.

תוכנית הטרנספר לא יצאה לבסוף לפועל בעיקר בגלל העובדה שסולטאן אל־אטרש גילה זהירות רבה ונמנע מלהאיץ בדרוזי ארץ ישראל למכור את אדמותיהם לפני שישוקמו התנחלות בהר הדרוזים שנועדו לשיכונם.

(ראה „העיתונאי" — בעמ' 5).

המו"מ בחירות בדרג שרים

מאת עליזה ולך, סופרת „דבר" לענייני מפלגות

המאמץ להגיע להסכמות בין המחנות בחירות, כדי לאפשר את כינוס המושב השני של הוועידה, יימשך בדרג של שרים. סיכום על כך הושג אתמול בפגישת שמיר עם לוי.

בתום הפגישה ביניהם, השלישית מאז פיצוץ הועידה לפני שלושה שבועות, הביעו שמיר ולוי שביעות רצון מההתקדמות שהשיגו בדרך להידברות כוללת.

בין היתר סיכמו שהועידה תיהפך למרכז החדש ושלא יקופח שום מחנה בהקצאת הייצוג במוסדות.

המשך המאמץ להגיע להסכמות ידחה כיון שדוד לוי יצא אתמול לחו"ל וישוב רק באמצע השבוע הבא. בתום הפגישה קיבל שרון דיווח על תוכנה.

פרץ מכריז מלחמה בשחל

מאת יעל ארמוני, סופרת „דבר" בירושלים

שר הפנים יצחק פרץ מתכוון „להכריז מלחמה" על שר האנרגיה משה שחל על התערבותו בנושא שעון הקיץ.

מקורביו של פרץ מסרו אתמול ל„דבר" כי מניעיו של שחל גלויים מרצונו להסית את הדעת מהבעיות בחברת החשמל, ולו השחל פותר את בעיות חברת החשמל היה משיג חסכון גדול יותר באנרגיה כזה שהיה מושג בהפעלת שעון הקיץ.

אתמול עתרו ח"כ מיכה חריש ועו"ד יהודה רסלר לבג"ץ בבקשה כי יחייב את שר הפנים להנהיג שעון קיץ בישראל. לטענתם תמכו חצי מחברי הועדה בשעון הקיץ בשל הירידה שהוא גורם במספר תאונות הדרכים.

ההצלחה בשלב ייצוב המשק אינה ס...

טוענים הפ...

מאת שלמה קימר, סופר הכלכלי של „דבר"

יש לורו את הגידול ולהאיץ את הייצוא. ליש זאת בעיקר באמצעות שער החליפין.

חיילי יוניפיל עצרו מחבלים

מאת שמעון וייס, סופר „דבר" בצפון

סיור של חיילי יוניפי"ל מנפאל עצר אתמול בגבול הצפוני של רצועת הבטחון חוליה מחבלים חמושה שעשתה דרכה לעבר אזור הבטחון בדרום לבנון ככל הנראה לשם פיגוע.

חיילי האו"ם עצרו את החוליה שהיתה מורכבת מארבעה מחבלים בדיוק כאשר עמדה לחדור לרצועת הבטחון.

החיילים מנפאל פרקו את המחבלים מנשקם הרב ומציוד החבלה שהיה ברשותם ושחררו אותם לאזור מכן צפונה לאזור שממנו באו.

להפסיק הטיסות לארצות הנותנות חסות לטרור

מאת דויד משיוב, סופר „דבר"

יו"ר איגוד הטייסים הישראלי קברניט יצחק גונן תבע במברק ששלח אתמול לנשיא פדרציית הטייסים הבין־לאומית (איפלפא) כי הפדרציה תפסיק באופן מיידי את כל הטיסות של חברות התעופה האזרחיות לכל הארצות הנותנות חסות לטרוריסטים באוויר.

קברניט גונן שלח מברק זה בעקבות פעולת החבלה הטרוריסטית שפוצצה מטוס „טי.וו.איי" בשעת טיסה מרומא לאתונה בה מצאו מותם ארבעה נוסעים.

במברק לנשיא פדרציית הטייסים (איפלפא) קברניט ר. סמית מקווה קובע הקברניט יצחק גונן כי הטרור באוויר הינו הסכנה המוחשית הגדולה ביותר הקיימת כיום לתעופה האזרחית העולמית.

בבני־ברק יעבדו בשבת

מאת משה גבע, סופר „דבר"

בעלי המוסכים בבני־ברק מצאו דרך מקורית להלחם בעיריה שהעלתה השנה את שיעור מסי הארנונה ב־250 אחוז.

הם הודיעו לעיריה, השלטת על ידי המפלגות הדתיות, שאם עד סוף החודש לא יופחתו שיעורי המס יהיה עליהם להתחיל לעבוד גם בשבת כדי שיוכלו לעמוד בנטל.

באסיפת חרום החליטו בעלי המוסכים להעניק הנחה של 20 אחוז על עבודה שתיעשה בשבת.

לדבריהם, עליהם לשלם מסים גבוהים לעיריה כדי לממן את תלמידי הישיבות שקיבלו פטור מלא מתשלום הארנונה. בעניין זה הם פנו במברק דחוף לשר הפנים הרב יצחק פרץ וביקשו לבטל את הפטור לתלמידי הישיבות.

יש"ע תאבק להקמת עוד ישובים

מאת אריאל בן עמי, סופר „דבר"

מועצת יש"ע מתכננת מאבק גלוי נגד „הליכוד" על הקמת 7 ישובים חדשים ביהודה ושומרון.

במועצת יש"ע שוררת תרעומת על הליכוד שאינו נאבק למען הקמת הישובים החדשים כדי לא להכביד ברוטציה הקרובה.

מקורות במועצת יש"ע מאשימים את הליכוד בפונדנות ובנסיגה במאבק האידיאולוגי למען ארץ ישראל.

על פי אחת התוכניות, תארגן מועצת יש"ע גילוי דעת שיופנה ישירות נגד הליכוד במגמה להפעיל עליו לחץ למען התיישבות ביהודה ושומרון.

מועצת יש"ע הגישה לליכוד רשימה של שמונה ישובים חדשים להקמה השנה על פי הסכם הקואליציוני שמתוכם יש לבחור שבעה להקמה.

אבי צור היה קרבן חילופי השלטון

אבי צור שהיה עוזר סגן שר החקלאות והואשם בקבלת שוחד מסוחרי קרקעות בשטחים, היה קרבן חילופי השלטון — טען ביום חמישי סניגורו של הנאשם, עם הפתח משפטו בבית המשפט המחוזי תל־אביב.

צור בן ה־37 מחולון מואשם באשמה על הפרת אמונים על־ידי עובד ציבור, קבלת שוחד מסוחרי קרקעות כדי לסייע להם בקידום ענייניהם ביו"ש וכן הוא מואשם בהודה בחקירה בתקופה שכיהן כעוזר לענייני התיישבות לסגן שר החקלאות דאז, מיכאל דקל, ועיקר פעולה היתה לקידום נושאי ההתיישבות ביו"ש.

הסניגור עו"ד זאב ולנר אמר לכתבים אריה אבקאיי כי בתוך 7 ימים יגיש התייחסות בכתב לכתב האישום ובה יודיע אם הוא מודה באשמות אם לאו.

הרב...

...בנים הראשיים של פ"ת

מאת יעל פ... סופרת „דבר"

הרבנות הראשית בפתח תקוה: הרב הראשי הספרדי של פתח תקוה להשתתף היום בהפגנות הדתיים נגד פתיחת קולנוע „היכל".

אתמול קיבל הרב הראשי הספרדי של פתח תקוה, משה מלכא, מברק משני הרבנים הראשיים לישראל ובו הוראה שעליו ועל כל בני העדה הספרדית להתייצב היום מול קולנוע „היכל" ולהפגין נגד הפעלתו בשבת.

הרב הראשי הספרדי משה מלכא אמר אתמול כי הוא מקבל...

...קורות בעיריית פתח תקוה כי פרד שבאחרונה הופעל על הרב מלכא לחץ כבד מצד החוגים הדתיים האשכנזיים בפתח תקווה בגלל עמדתו נגד ההפגנה של הציבור הדתי ברחבת קולנוע היכל.

אחרי שהרב פירסם ברבים את עמדתו נגד הפגנות השבת הודיעו לו הרבנים האשכנזים בפתח תקוה שלא יאשרו את מינויו של...

...אישה באבק בין ספרדים ואשכנזים בבית הכנסת" — אמר תבורי.

היום תיערך הפגנה של אלפי דתיים ברחבת קולנוע „היכל". עשרות מתנדבי ר"ץ וספים יתייצבו להפגנה נגד.

סנ"צ יעקב טיבל מפקד משטרת פתח־תקוה הודיע שהמשטרה נערכה להפגנה בכוחות. לתוגברים יסייע צוות מיוחד לפיזור הפגנות.

חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות

זאב קריב מבקר סו"ב נפטר

זאב קריב, ששימש מבקר הס־ גים של קונצרן „סולל בונה" מת אתמול בגיל 66.

קריב שימש בתפקיד ב„סולל בונה" מאז 1979. קודם לכן שי־ מש כמנכ"ל חברת „מקורות" ו־ כיהן כחבר במועצות המנהלים של קונצרן „כור" ובנק הפועלים.

קריב נבחר כציר למועצת ה־ הסתדרות. אתמול, דקות אחדות לפני שהתכנסה המועצה בבית ה־ תרבות שבקיבוץ שפיים צנח וכ־ עבור זמן קצר נקבע מותו.

קריב היה אלמן, הניח בן ובת.

ליאו סביר מראשוני משה"ח מת אתמול

ליאו סביר, מראשוני משרד ה־ חוץ של ישראל, מת אתמול. היה מבכירי הדיפלומאטים של ישר־ אל, בין היתר היה חבר במשל־ חת השילומים לגרמניה ושגריר בהולסינקי.

אודי סביר יועץ התקשורת של ראש הממשלה, שהוא בנו של ליאו, ביטל בשבוע שעבר את ה־ תוכנית להתלוות לשמעון פרס ב־ ביקורו בארה"ב השבוע. הוא נש־ אר בארץ כדי להיות ליד מיטת חוליו של אביו.

מכונית התפוצצה הנהג נהרג

בהתפוצצות מטען חומר נפץ במכונית פרטית, נהרג ביום חמישי אחרי הצהריים גבר תושב יפו.

האיש נסע במכוניתו ליד כיכר השעון ביפו כשלפתע נשמע קול פיצוץ עז. המכונית בה נהג חצתה ביפוי את הצומת והוא איבד את השליטה על ההגה לאחר שנפצע קשה.

שוטרים שנבחרו במקום הזעיקו אמבולנס של מד"א, אך כל נס־ יונות ההחייאה עלו בתוהו והאיש נפטר בדרך לביה"ח. הרקע לפיצוץ — פלילי. נפ־ תחה חקירה.

בהגרלת הפיס

בהגרלת רב־פרס מצטבר של מפעל הפיס מס' 14/86 שהתקיימה ביום 3.4.86 זכו הכרטיסים הבאים:

בסך — 160,000 ש"ח זכה הכ־ מספר 808449.

כדור המזל לא עלה בגורל ו־ הפרס המצטבר בסך 360,000 ש"ח יתחלק בהגרלה הקרובה.

בכפיסים פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 250,000 ש"ח (כולל צבירה). (מינימום פרס ראשון 160,000 ש"ח).

בסך — 10,000 ש"ח זכה המס־ פר: 663536.

בסך — 4,000 ש"ח זכו המספ־ רים: 390573; 505342.

בסך — 250 ש"ח זכו המספרים: 019704; 036459; 091028; 148449; 151273; 217126; 344781; 351488; 357482; 378201; 395618; 427978; 444225; 493407; 518760; 530176; 570673; 643575; 668656; 689112; 704859; 706819; 759698; 786432; 802060; 820704; 823109; 835952; 847046; 852414; 860789; 829721.

בסך — 120 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 2839; 6109.

בסך — 20 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 309; 553.

בסך — 12 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 168; 335; 906.

כל הכרטיסים שמספריהם מס־ תיימים בספרה 6 זכו בסך של — 2 ש"ח.

בסך — 4 ש"ח זכו המספריהם התלת־ספרתיים: 001; 029; 057; 096; 154; 157; 160; 163; 175; 167; 196; 209; 252; 279; 303; 421; 489; 500; 535; 536; 606; 692; 710; 818; 846; 878.

בסך — 2 ש"ח זכו המספרים הדו־ספרתיים: 01; 02; 03; 06; 09; 13; 16; 19; 29; 30; 32; 47; 49; 56; 59; 61; 64; 76; 78; 80; 82; 87; 93; 98.

רק הרשימה הכוללת של תוצ־ אות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

דבר
DAVAR دافار
מאוחד עם למרחב
העורכת: חנה זמר
משנה לעורך: דוד פדהצור
מנהל כללי: אהרן קראוס
המו"ל — „דבר" בע"מ
מודפס בדפוס „דבר" בע"מ
המערכת והמנהלה: תל־אביב, רח' שינקין 45, ת.ד. 199, מ. 65233
טלפון 286141 (6 קוים)
מחלקת המודעות: טלפונים ישירים: 281860, 298032
סניפים: ת"א, בית „דבר" רח' שינקין 45 טלפון 286141, מיקוד 65233
ירושלים, המערכת: רח' המלך ג'ורג' 16 בית מאואה קומה ג' טל. 222451, 222353, 241306/7
המנהלה: רח' הלל 16, טל. 231251
חיפה, רח' הנביאים 27 טלפונים 3־642111, מ. 33104

מחקר

מחצית מה„אקסטרנים" נכשלים בבגרות

מאת יעל פישביין, סופרת „דבר" לענייני חינוך

הישגיהם של תלמידי התי־ כון האקסטרניים בבחינות ה־ בגרות אינם טובים.

למסקנה זו הגיעו עורכי ה־ מחקר „הזדמנות שניה", ד"ר דן צבר ורינה סבר מהאו־ ניברסיטה העברית בירושלים.

במסגרת המחקר הועברו שאלונים לתלמידים ולמורים בכל בתי הספר האקסטרניים בארץ הפועלים בבוקר ונמ־ צאים בפיקוח משרד החינוך.

נמצא שרוב האקסטרניים הם „נושרים" שלא הצליחו להשי־ לים לימודיהם בתיכון רגיל, אך הם „מרגישים טוב" בבית הספר האקסטרני. על פי ה־ מחקר רואה הנהלת המוסדות האקסטרניים את התלמידים כבעלי יכולת נמוכה, חסרי הרגלי למידה ובעלי בעיות משמעת.

המורים, שחלקם אינו מוס־ מך ו/או חסר ניסיון מנסים ליצור אווירה לא פורמלית, הם מתעניינים בתלמיד היחיד ומגלים סובלנות בבעיות מש־ מעת וביחסי מורה תלמיד.

לגבי הישגיהם של האקס־ טרניים בבחינות הבגרות נמ־ סר כי רק כמחצית מהם מצ־ ליחים לקבל ציון „עובר" ב־ מחצית ממקצועות בחינת ה־ בגרות. רבים מהם אינם ני־ גשים לכל הבחינות הנדרשות לשם קבלת תעודת בגרות.

מדי שנה ניגשים לבחינות בגרות 1,400 תלמידי תיכון אקסטרניים.

עוד השנה תעביר גרמניה כסף מקרן מחקר ופיתוח

מבטיח שר המדינה במשרד החוץ הגרמני

מאת שלמה שפיר, סופר „דבר"

מערב גרמניה תתמוך בשי־ פור ההצעות של נציבות ה־ קהיליה הכלכלית האירופית במו"מ עם ישראל בדבר עד־ כון הסכם הסחר ושיתוף ה־ פעולה עקב הרחבת הקהיליה עם הצטרפותן של פורטוגל ו־ ספרד.

כך אמר אתמול בתל אביב שר המדינה במשרד החוץ המערב גר־ מני לורץ פון שטאוהנהאגן בתום ביקור של ארבעה ימים שבו נפ־ גש עם שר החוץ יצחק שמיר ועם השרים גד יעקובי, גדעון פת וד"ר יוסף בורג ועם יו"ר חוץ ובטחון אבא אבן. כן התקבל האורח ה־ גרמני אצל יו"ר הכנסת שלמה הלל.

שטאוהנהאגן אישר, כי התשלום הראשון במסגרת הקרן למחקר ו־ לפתוח, שעל הקמתה הוסכם בין הקנצלר הלמוט קוהל לבין ראש ממשלת ישראל שמעון פרס, ישו־ לם על ידי ממשלת בון כבר ה־ שנה.

בשיחות עם שר הכלכלה יעקבי נדונו אפשרויות של עידוד השקעות גרמניות בישראל ויוזמות כלכליות משותפות, בפרט נוכח האפשרויות הנפתחות בפני עסקים אלה הודות להסכם הסחר החופשי בין ישראל לארה"ב.

שר המדינה במשרד החוץ הגרמני (צילום: אי.פ.פ.א.)

בניגוד לדרישתו של נשיא מצ־ רים חוסני מובארק מהקהיליה ה־ אירופית ומחברותיה לגלות יתר פעילות בסכסוך המזרח־תיכוני נאמר לסגן שר החוץ הגרמני על־ ידי יצחק שמיר, כי מוטב שה־ קהיליה תמלא „תפקיד ממתין".

שר המדינה הגרמני העיר, כי לדעתו חייבים הצדדים לסכסוך לגבש בעצמם הצעות פתרון וה־ קהיליה האירופית יכולה רק לסי־ יע להם, אך אינה צריכה להציע מרשמים או לייצא פתרונות למז־ רח התיכון.

בתשובה לשאלה לגבי ההשת־ לכות של חילופי הגברי בפאריס אמר שטאוהנהאגן כי מוקדם עד־ יין להעריך את הקו של הממשלה הצרפתית החדשה לגבי המזרח־ התיכון ותהליכים אחרים. לדעתו, אין לא קיימת סכנה, שלפרשת חילופיים יהיו השלכות שליליות ביחסם של חוגים שמרנים במערב גרמניה לישראל וליהודים.

שטאוהנהאגן הירצה אתמול על „השוק האירופי המשותף וישראל" בפגישה חגיגית מטעם לשכת ה־ מסחר והתעשיה ישראל גרמניה בנוכחותו של שגריר גרמניה הלי־ הלם האז ושגרירים מערב אירו־ פים אחרים.

שטוהנהאגן, פוליטיקאי דמו־ קרטי שהוא חבר פרלמנט מאז 1972, נחשב לידידותי לישראל והוא כבר ביקורו השביעי בארץ מאז 1975.

ישראל תפנה לאו"ם בעניין החשדות נגד קורט ולדהיים

מאת אמיר אורן,

בשינוי בולט בעמדתו בפרשת קורט ולדהיים אמר אתמול פרס לכתבים כי ישראל תהיה אחת המדינות שיפנו לאו"ם בתביעה לפתיחת התיקים החסויים בארכיונו.

פרס הבהיר שישראל מעדיפה שמדינות אחרות יזמו פניה זו, אך תרתם לכך אם לא תימצא פונה.

הוא אמר כי אינו מתערב ב־ בחירות לנשיאות באוסטריה ו־ בתשובה לשאלה לפה ממתינה ישראל, אמר „זה בוער? זה יקח עוד כמה ימים".

יועץ משפטי לממשלה

אתמול נועד פרס במלונו עם קורבו ויסי ציתנובר אחד המוע־ מדים לכהונת היועץ המשפטי ל־ ממשלה.

לאחר השיחה סרב פרס לאשר פומבית כי יתמוך במועמדות צית־ נובר לתפקיד.

תעשיינים דורשים מועדת הכספים פריסת חובות והקלות במיסוי

ועדת הכספים נפגשה עם ראשי התעשיינים

מאת משה גבע.

פניות לאפשר פריסת חובות לטווח ביניים של מפעלים ש־ נקלעו לקשיים, לבטל את המי־ סים הרטרואקטיביים הנובעים מחוק שטיינברג ולסיים הפיקוח על המחירים — העלו אתמול ראשי התאחדות התעשיינים לפני חב־ רי ועדת הכספים של הכנסת.

הועדה שהתכנסה בתל אביב לישיבתה השנתית המסורתית ב־ חברת חברי נשיאות התאחדות ה־ תעשיינים, הופיעה בהרכב כמעט מלא והקשיבה לטענות התעשיינים במשך כ־5 שעות.

נשיא התאחדות התעשיינים אלי הורביץ, הדגיש בפני חברי הוע־ דה שהסיוע הממשלתי צריך לה־ נתן רק למפעלים המסוגלים ל־ הציג תוכנית הבראה משלהם ו־ רק לכאלה שגם בעליהם מוכנים להשקיע בהם מכספם. הוא קרא לממשלה שלא לעודד הקמת מפ־ עלים חדשים על חשבון עזרה ל־ מפעלים קיימים המצויים בקשיים. לדבריו, אין להזרים כספים לגו־ פים הלא נכונים ו„להביות ללא תוחלת".

אסד מבקש מברה"מ לספק לסוריה מטוסים

מאת דליה שחורי, סופרת „דבר" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל„דבר"). — ה־ 3.4: אסד ביקש מברה"מ, בעת ביקורו הסודי לאחרונה במוסקוה, בראשות משלחת צבאית סורית, לספק לסוריה מטוסי מיג 29 „פול־ קרום" ומטוסי מיג 31 „פוקסאונד" — כך מדווח „פליים אינטרנשיו־ נל", המצטט מקורות בלבנון. לפי מקורות אלה, ביקשה המשלחת ה־ סורית מברה"מ גם טילי קרקע־ אוויר, וכן דרשו אספקת מערכות הנשק, שהובטחו לסוריה בעבר.

העיתון אומר עוד, כי מטוסי מיג 29 כבר הובטחו לסוריה בעבר וכי בשלוש השנים האחרונות קיבלה סוריה מברה"מ מערכות נשק בשווי כולל של 4000 מיליון דולאר. אסאד מנסה עתה להקדים את מועדי האספקה של הנשק הסובייטי.

בצטטו מקורות במרכז יפה ל־ לימודים אסטרטגיים בתל־אביב, אומר העתון כי סוריה מפעילה כבר טילי קרקע אוויר דו־שלביים מסוג אס.11. לדברי מומחי המכון, מפעילה סוריה היום 150 סוללות טילים מן הסוגים: ס.א. 2, ס.א.3, ס.א. 5, ס.א.6, ו־ס.א.8.

לרשות חיל האוויר הסורי עומ־ דים 650 מטוסים, מהם 360 מטוסי יירוט מדגמי מיג 21 ומיג 25. לרשותם גם 290 מטוסי תקיפת קרקע מן הסוגים מיג 27, מיג 17, סו־ 20 וסו־ 7. הסורים מפעילים 90 מטוסי תקיפה.

דרעי יהיה מנכ"ל הפנים

מאת יעל אדמוני, סופרת „דבר" בירושלים

מזכיר ש"ס אריה דרעי ניסה להקדים את גיוסו לצה"ל על מנת שיוכל להכנס לתפקיד מנכ"ל מש־ רד הפנים בזמן עם פרישתו של חיים קוברסקי מתפקידו, אולם של־ טונות צה"ל לא אישרו את בק־ שתו.

גורמים חרדים אמרו אתמול ל„דבר" כי השר פרץ אמר לראש הממשלה שמעון פרס בשיחה בל־ תי רשמית טרם צאתו לחו"ל, כי דרעי הוא שעומד למשרת מנכ"ל משרד הפנים.

גיוסו המיוחד של דרעי לצה"ל בוילי עשוי לגרום לקשיים בבני־ סתו לתפקיד.

גורמים חרדים העריכו כי יתכן וקוברסקי יתבקש על ידי שר ה־ פנים להאריך את כהונתו למשך ארבעה חודשים נוספים עד אוק־ טובר כדי לאפשר לדרעי לסיים את שירותו בצה"ל ולהכנס לתפ־ קיד באותו „חלק".

אם קוברסקי יסרב, העריכו או־ תם גורמים, יתכן וימונה מנכ"ל בפועל למשרד ויהיה זה המשנה למנכ"ל יעקב כרקוביץ.

„אל־על" מטיסה אופנועים מיפן

מאת דוד מרשיוב, סופר „דבר"

חברת „אל על" החלה להטיס באחרונה במטוסי המטען הקו שלה אופנועים יפאניים מלוס אנ־ ג'לס (ארה"ב) לארצות אירופה.

הטסת מטענים זו נעשתה במ־ שולב עם חברת משלוחים יפאניים המביאים את המטען מיפאן ב־ אניות ללוס־אנג'לס.

חברת „אל־על" מטיסה מדי שבוע כ־400 טונות מטענים בקו ישראל לוס אנג'לס וחזרה באמ־ צעות שתי טיסות מטען וטיסות נוסעים רגילות של החברה.

הטסת אופנועים יפאניים אלה לאירופה, היא במסגרת פעילות אגף המטענים של החברה להשיג מטענים שונים לטיסות המטען ש־ מקיימת החברה מישראל לארה"ב ומארה"ב לאירופה וישראל, כדי שטיסות אלה יהיו רווחיות.

מנכ"ל חברת „טי. וו. איי." — במסיבת עתונאים
צילום: א. פ.

הדרוזים בגולן רוצים לשווק תפוחים ישירות למצרים ולהפסיק שווקם בארץ

העלו את הקשיים לפני מיופה הכח של מצרים

מאת שמעון וייס, סופר „דבר" בצפון

ראשי הדרוזים מצפון רמת הגולן פנו באחרונה אל מיופה הכוח המצרי בארץ מוחמד בסיוני בבקשה לבדוק אפש־ רות לשווק את כל תוצרת ה־ תפוחים מכפרי הדרוזים בגולן ישירות למצרים ולהפסיק ב־ כך את שיווקם בארץ.

לא מכבר ביקר בסיוני בכפרי הדרוזים בגולן ושם העלו הנכ־ בדים את מבוקשם.

בסיוני הבטיח לבדוק את ה־ נושא ולהשיב בהקדם. יצויין כי כבר לפני כשנה בדקו הדרוזים בגולן אפשרות לייצא את תפו־ חיהם לסוריה ישירות דרך הגבול ואולם השלטונות הסוריים לא נע־ נו לבקשה.

גם משרד החקלאות בארץ סרב לאשר זאת.

מטעי התפוחים הם הענף ה־ חקלאי המרכזי של חמשת כפרי הדרוזים בגולן והם פרושים על פני כ־2,000 דונם. מדי עונה מ־ שווקים הדרוזים בגולן כ־7,000 טון תפוחים לשווקים ברחבי ה־ ארץ ובעיקר „בגליל".

יו"ר המועצה האזורית רמת ה־ גולן איתן ליס הגיב על בקשת הדרוזים ואמר כי אין לו ספק ש־ מאחורי בקשה זו מסתתרות כוו־ נות לאומיות ולא רק כלכליות והוא לא יתפלא אם בכוונתם של הדרוזים בגולן להעביר את הכסף שיקבלו אם בכלל מהמצרים ל־ גורמים עויינים, ובכלל זה לאר־ ש"ף ולסוריה.

ליס הוסיף עוד כי איכותם של התפוחים של הדרוזים בגולן היא ירודה יותר מתפוחיהם של הישובים בגליל וגם רווחיות ה־ ענף ירדה בשנים האחרונות.

ברשותם של הדרוזים בגולן ב־ תי קירור גדולים שבהם הם מ־ אחסנים כמויות גדולות של הפרי חים כדי לשווקם גם מחוץ ל־ עונה.

מועצת ההסתדרות הקי"ד התכנסה בשפיים

הקונצרנים של ההסתדרות יקציבו 20 מיליון דולר ... יתוח

מאת חיים ביאור, סופר „דבר"

הקונצרנים ההסתדרותיים יק־ ציבו כ־20 מיליון דולר ממקורו־ תיהם, לצורך השקעה בפרוייקטים תעשייתיים בעיירות הפיתוח. כך החליטה אתמול, ללא מתנגדים, מועצת ההסתדרות הקי"ד שהתכנ־ סה בשפיים.

בעת דיוני הבוקר של המועצה, הפגינה מחוץ לאולם הכינוסים קבוצה של כ־30 מתושבי ירוחם, במחאה על הזנחת הישוב.

מנכ"ל ההסתדרות, ישראל קיסר התייחס בנאומו למצוקתם של אי־ זורי הפיתוח ובראשם ירוחם. הוא תקף את הממשלה „המגלה אדי־ שות כלפי ירוחם, המושבתת מאז יום א' שעבר ונמנעת מלהעלות הצעות ממשיות, שישכנעו את ראשי העיירה להפסיק את השי־ ביתה".

הממשלה מעניקה תנאים מוע־ דפים ליזמים המשקיעים באיזורים המצויים „חמש דקות מכפר־סבא" ולא בערי הפיתוח, הטעים קיסר. זאת באשר שערי הפיתוח סובלת מאבטלה הגדולה פי שלושה, ב־ אופן יחסי. לעומת האבטלה בכל הארץ. הוא ציין ש„כור" ההסתד־ רותית, למרות הזעזועים במשק, נוטלת סיכונים ששום יזם פרטי אינו מוכן לקחת וחונכת מדי חודש מפעל באיזור פיתוח.

ראש המועצה המקומית בירוחם, ברוך אלמקייס, נשא דברים נר־ גשים: „תושבי ירוחם מבקשים, אחרי 30 שנה, רק השתוות ב־ תנאי חייהם עם התושבים בשאר חלקי הארץ. נכון, זה משפיל ו־ מעליב כשאני מבקש רק להשת־ וות".

מזכיר חברת העובדים, דני רו־ זולית, גילה שהשבוע נפגש עם קציני המשתחררים עתה מצה"ל והציע להם להקים קואופרטיבים בסיועה של חברת העובדים.

כמה קיבלה כור?

מנכ"ל „כור", ישעיהו גביש, הזים את דבריו של שר האוצר בתוכנית „מוקד" בטלוויזיה, שלי־ פיהם המדינה הזרימה לשטחים ב־ שנה האחרונה 14 מיליון דולר ו־ לעומת זאת העניקה ל„כור" 170 מיליון דולר. לדברי גביש, „כור" קיבלה 17 מיליון דולר ולא 170 מיליון. „הכספים הגיעו לקונצרן על פי חוק והם שולבו במסגרת סכום של 70 מיליון דולר ש„כור" השקיעה השנה במפעלים חדשים באזורי פיתוח".

יו"ר סיעת הליכוד, יעקב שבאי, קרא להקים ועדת חקירה, כתב־

...מחולי ניהול גרוע למש־ ...ל בונה", העומדת לסמ־ ...2, ל־3,300 עובדים הנ־ ...ים, שם מרחפת חרב ה־ ...על 1,700 עובדים. הוא ...סולל בונה" אינה נקיה ...ית, שכן „עד היום לא ...נעלמו מאות מיליוני ...לגל הקונצרן".

...ח"כ תמר גוז'נסקי, כינ־ ...רן התנועה לצמיחה ש־ ...אחרונות „קונצנזוס מס־ ...יה, „רק בעלי מצוי ...דשו מהעובדים להרים ...י שהשכר נשחק ומצ־ ...ים".

במקורות ההסתדרות ...

...נך ... פלעית והתומ־ ומשפחות קובלסקי

לחברנו
עודד סבר ולמשפחה
אתכם באבל במות
האם
בית כברי

לבינה אמסטר
אתך באבלך הכבד
בעלך
גננות הוד השרון
והמפקחת מלכה שולמן

במלאות שלושים לפטירתה של יקירתנו
פוליה שנאן ז"ל
נעלה לקברה ונתייחד עם זכרה
ביום שלישי כ"ח אדר ב' תשמ"ו 8.4.86
היציאה לבית הקברות בשעה 15.30 מהמרכז החברתי
האזכרה בחדר האוכל המרכזי בשעה 16.30
המשפחה
ובית אפיקים

במלאות שלושים לפטירת יקירתנו
יונה (טוניה) פינגולד
ז"ל
נעלה לקברה לאזכרה וגילוי מצבה
ביום ראשון כ"ז באדר ב' תשמ"ו 6.4.86 בשעה 16.00
בבית העלמין בקיבוץ מפלסים.
המשפחה
ובית מפלסים

בית פניציה
אבל
על מותו של חברנו לעבודה
יוסף ברסלב ז"ל
ומשתתף בצער המשפחה

בצער רב אנו מודיעים
על פטירתה של חברתנו
יונה גרנות ז"ל
הלויתה התקיימה אתמול, כ"ג אדר ב' 3.4.86
בבית העלמין בקיבוץ עינת
המשפחה
ובית עינת

למשפחת רשבא
אתכם באבלכם במות
נאוה ז"ל
ארגון עובדי
משרד הבטחון

למשפחת רשבא
אתכם באבלכם במות
נאוה ז"ל
הנהלת משרד הבטחון
היועץ המשפטי למערכת הבטחון
וחבריה לעבודה

מה קרה לנער שנעלם בקרב חרדים

ח"כ שולמית אלוני (רצ) פנתה היום לשר המשטרה בדרישה לדעת מה הצלחה המשטרה במשך החודשים ה־ אחרונים בענינו של הנער הנעלם ניסים שטרית.

לדברי ח"כ אלוני היה הנער נתון לרדיפה, חטיפה, מכות ואיומים של אברכים חרדים המכנים עצמם „משמרת הצניעות" בשל „התפקרותו", ולאחר מכן פשוט נעלם.

„תלונה על הכאתו והאיומים הוגשה למשטרה אשר ידועים לה גם שמות רודפי הנער מן החוגים החרדים ביותר שחלקם גם היו בעבר עבריינים" — אומרת ח"כ אלוני בפנייתה לשר.

ח"כ אלוני מוסיפה כי ידוע למשטרה שהאברכים מ־ ישיבת „שובו בנים" הסיעו את הנער לפני שנעלם, והיא מבקשת לדעת האם נחקרו אנשי הישיבה והרב העומד בראשה וכיצד מתיחסת המשטרה „למשמרות הצניעות" — אלימות ומסוכנות אלו העושות חוק לעצמן.

לימוד ערבית לא בחוק לימוד חובה

משרד החינוך והתרבות מתנגד להצעת חוק חובת לי־ מוד השפה הערבית מכיתה ד' החל משנת הלימודים ה־ באה. הצעת החוק הוגשה על ידי חברי הכנסת נחמן רז ועבד־אל דראושה.

הצעת החוק נידונה בצמרת משרד החינוך ובסיכום הדיונים נקבע, על דעת השר יצחק נבון, כי לא נראה למשרד שיש מקום וצורך לקבוע בחוק את חובת לימוד השפה הערבית.

נמסר, כי ב־32 שנות קיומו של חוק חינוך ממלכתי לא נקבע אף מקצוע כמקצוע חובה בחוק והמחוקק לא מצא לנכון להתערב בקביעה מפורשת של תוכנית ה־ לימודים.

אם ייקבע שלימוד מקצוע מסויים הינו בגדר חובה שבחוק יבואו בוודאי דרישות נוספות לגבי מקצועות אח־ רים והמחוקק ידרש לדון בשינויים תכופים של תוכנית הלימודים בבתי הספר דבר שהוא, לדעת משרד החינוך, לא יעיל ולא רצוי.

משרד החינוך הודיע למשרד המשפטים על התנגדותו להצעת החוק בציינו כי המשרד מייחס חשיבות רבה ביותר ללימוד השפה הערבית ויעשה ככל יכולתו להג־ ביר את לימוד השפה הערבית בבתי הספר גם ללא חקיקה מפורשת.

ביוזמת שר החינוך הוכנה לאחרונה תוכנית מיוחדת להרחבת הוראת השפה הערבית ולמרות מגבלות התק־ ציב אישר מר נבון תקציב מיוחד לפעולה זו בשנת ה־ לימודים הבאה.

אנשי הווקף פרצו לאזור הכותל

מאת אוריאל בן עמי, סופר „דבר"

אנשי הוואקף המוסלמים ניסו אתמול לפרוץ בכוח למבנה באיזור הכותל הקטן, הסמוך לכותל המערבי ושול־ ט בידי המשטרה.

אתמול משעות הבוקר ניסו אנשי הוואקף להציב דלת במקום, המשמש כמחסן למתפללים ובו ספסלים אחדים.

משרד הדתות נתן את המבנה לפני כשש שנים לישי־ בת „עטרת כהנים" השוכנת בקרבת מקום, כדי שישמש את תלמידיה בבואם להתפלל בכותל המערבי.

לאחרונה טענו אנשי הוואקף כי המבנה שייך להם ובעקבות זאת הורה מפקד משטרת העיר העתיקה רפ"ק רונלד דיין למסור את המפתחות לידיו עד תום הבירור בענין, ואסר על כל הצדדים להשתמש במבנה.

ב־27.2.86 הפקיד מפקד משטרת העיר העתיקה מכתב בישיבת „עטרת כהנים" ברוח זו, לאחר שנטל מהם את המפתח.

סגן המופתי השייח גאמל אל־ריפאי טען כי המשטרה נטלה ממנו את המפתחות למרות ש„זהו ביתו".

עם בוא השוטרים למקום נתפזרו אנשי הוואקף ללא התערבות ישירה של המשטרה.

מתן הכהן מתלמידי ישיבת „עטרת הכהנים" אמר אתמול כי תלמידי הישיבה שהוא נימנה עמה מתנגדים לפעולות יהודים בהר הבית ועם זאת הם גם מתנגדים לחסימת הכותל בידי אנשי הוואקף המוסלמים.

מים מן המדבר ירוו תושבי הבירה

מאת אוריאל בן עמי, סופר „דבר"

לראשונה בתולדות המדינה צפויה „מהפכת מים" בירושלים, כאשר ישאבו מים לציר מן המדבר באיזור בקעת הירדן ויובלו.

עד כה סופקו מים לירושלים מן השפלה בלבד.

בקידוח מים המתבצע בימים אלה ליד הישוב ורד־יריחו בקרבת העיר יריחו צפויים להישאב כ־400־500 מ"ק מים לשעה. הקידוח יתבצע בעומק 600 מטרים מעל פני האדמה.

עבודות הקידוח עתידות להסתיים בעוד כחודש וחצי ומיד לאחריהן צפויה התחלת קידוחן של שלוש בארות מים נוספות בבקעת הורקנייה מדרום לכביש ירושלים־ יריחו.

סגן שר החקלאות אברהם כץ־עוז שביקר אתמול במ־ קום הקידוח בוורד־יריחו מסר אתמול כי במקום עובד מקדח אחד בלבד ואילו שניים נוספים מושבתים, בשל חוסר תקציב. עלות הקידוח הנעשה על ידי חברת מקורות מגיעה לכמיליון דולר.

תערוכת אוסף דיין במוזיאון ישראל

מאת סופר „דבר"

ב־15 לחודש זה תיפתח תערוכת אוסף דיין „איש וארצו" במוזיאון ישראל. לנוכח המחאות שבאו על הצגת אוסף שחלקו נאסף בחפירות לא־חוקיות הודה את המשכן ע"י אנשים אחרים, הביע המוזיאון דעתו הנחרצת כנגד כל החפירות הבלתי חוקיות.

האוצר האחראי על התערוכה, פרופ' יעקב משורר, אמר כי תורם האוסף למוזיאון, לורנס טיש מניו־יורק, שרכש אותו במיליון דולר תבע כי המוזיאון יציג את ה־ אוסף כולו בתצוגה זמנית עם קטלוג מתאים.

למוזיאון לא היתה ברירה אלא להיענות לתנאי, המיד עד לתת את מלוא הקרדיט לתורם ולא־דווקא למשה דיין (כאמור על התערוכה ראה ב„דבר השבוע").

בין רוצחי החייל משה תמם היו ערבים ישראלים
שתי נקודות מבט: כפר ערבי — וחבצלת השרון

מאת נתן רועי, סופר „דבר"

כפר ערבי. אתמול היה שקט. צעירים ישבו בבית הקפה ש־ במרכז הכפר. מעטים דיברו כאן על השיפוט חוליית ה־ חבלה שבה נמנו ערבים תו־ שבי מדינת ישראל. אלה ש־ היו מוכנים להתבטא אמרו: שנות קיפוח ארוכות הובילו את הצעירים האלה להצטרף לגופים קיצוניים כארגוני ה־ חבלה.

בבית־קפה במרכז שוחחו צעירים על דברים שארעו ב־ מרוצת השבוע. אחד מהם סי־ פר: „במשך שמונה שנות ליכוד לא היה כאן בן־אדם אחד מהממשלה כדי לשמוע, להקשיב לדברים שמציקים לנו. אנחנו ערבים. פלסטינים. לא מגיע לנו יחס. האם נדונו להזנחה? על רקע מדיניות כ־ זאת בוודאי שתתפתח שנאה. אמנם תהיה זו שנאה של צעירים מעטים אך זוהי שנאה שמפעפעת בצעירים רבים. התשתית בכפרים הערבים היא תשתית גרועה. מדוע ש־ לא יצטרפו לארגוני החבלה שמבטיחים להם עצמאות — פלסטינית — חילונית? זה כואב לי שזה המצב, אבל אני יודע שצריך לדבר על כך כאזרח מדינת ישראל. חייבים לומר את האמת".

„הקיצוניים הם השוליים"

בכפר אומרים: „אם יתברר כי חברי החוליה הם אכן ער־ בים במדינת ישראל יהיה זה זעזוע לרבים מאיתנו שחוש־ בים, כי דו־קיום הוא הפתרון.

אנחנו סבורים, כי אזרחות טובה מפורשה שמירה על דו־ קיום. אנחנו מפתחים שייכות וערכים למען דו־קיום. תוש־ בים בכפר הזה החליפו רפתנים שנקראו למילואים ב־ מלחמת ששת הימים. רבים תרמו דם במלחמה. אנחנו אי־ננו אנשים קיצוניים. יש בחו־ רים קיצוניים, הם מעטים, הם השוליים ולא חלק האוי ב־ כפר שלנו. אבל כמו שיש קיצוניים בין היהודים כך יש קיצוניים בין הערבים. אני לא מסתיר את העובדה שיש ערבים שאינם חסידי הרעיון הציוני. יש גורמים שוליים שחושבים כמו יאסר ערפאת. אין להכליל כמך על כל ה־ ישוב הערבי במדינת ישראל".

•

„לסגור אותנו בכפרים"

המרחק מהכפר לביתו של משה תמם — אינו גדול.

בבית תמם לא שוכחים את הבן. האב לא עובד כבר הר־ בה זמן. הוא בנאי במקצועו. האם אומרת כי בשבועות ה־ אחרונים מקימה המשפחה גן לזכרו של הבן בכספי המש־ פחה. זכרון לבן שנרצח. „אנח־ נו כהנאי" אומרת האם. „ואני מכירה את העניין הזה של ה־ ערבים. הם לא רוצים דו־קיום. רק אנחנו רוצים דו־קיום". האב מתפרץ: „אני לא מבין למה אנחנו צריכים לבקש מ־ הם דו־קיום. הם צריכים לב־ קש מאיתנו לחיות בשלום. אנחנו בעלי הבית כאן".

בני הזוג טוענים, כי אפילו בימי דוד בן־גוריון לא היה כל כך הרבה חופש לערבים. „צריך לסגור אותם בכפרים. רק כך הם יבינו שאסור לצאת מהבית ולרצוח יהודים בדרך".

הוריו של משה תמם „אין אמון בערבים"

נציגים מתנועות נוער ציוניות בעולם הקימו תנועת הגשמה לעידוד העליה
נציגים דתיים מנעו קבלת החלטה בגנות הגזענות

יעל פישביין
כתבת „דבר" לענייני חינוך

אתמול הוקמה תנועת מג־ שימים של כל תנועות הנוער הציוניות הפועלות בחו"ל. ה־ תנועה תהיה קשורה בהסתד־ רות הציונית העולמית ותיוצג במוסדותיה.

בכנס שנערך בכפר המכביה השתתפו 200 נציגים מתנועות ה־ נוער הציוניות ברחבי העולם, הוחלט שייערך ניסיון משותף של כל התנועות לפעול לעידוד העליה לארץ בקהילות היהודיות ברחבי העולם.

באחרונה נתקלות תנועות הנוער הציוניות ביחס עוין מצד הקהי־ לות היהודיות. „לא נותנים לנו ל־ היכנס לבתי ספר, לא תורמים כסף לא נותנים לנו לגשת אל הנוער היהודי כי ההורים פוחדים שנפתה את הנוער לעליה" — אמר אתמול אחד ממשתתפי הכנס כרסון קריס־ טל מארגנטינה.

„הזקנים לא רוצים שהילדים שלהם יעלו לארץ והם יישארו ל־ בד" הוסיף פלחיו גרינשפן אף הוא מארגנטינה.

כדי לעקוף את אי שיתוף ה־ פעולה של הקהילות, הוחלט להק־ ים תנועת מגשימים לאיחוד ה־ כוחות הפועלים למען עליה.

מיד עם הקמת התנועה, נתגלו בה אתמול בקיעים ראשונים.

נציגי הסניפים והשומר הצעיר לחצו לקבלת החלטה בגנות הגז־ ענות, אבל הנציגים הדתיים ב־ תכונת נציגי ביתר לא הסכימו להתמך בהחלטה זו והיות שהיא עלולה לפגוע בדת היהודית.

גם הצעת פשרה האומרת ש־ תנועת המגשימים לא תקבל אל שורותיה גופים השוללים את קיו־ מו של מיעוט כלשהו בישראל, נפלה בלחץ הדתיים ואנשי ביתר שטענו „כל יהודי מתפלל ברוך שלא עשני גוי", וההחלטה עלולה להדביק על היהדות תווית גז־ענית.

הנציגים הדתיים וביתר הצליחו להפיל גם הצעה אחרת לפיה תנועת המגשימים תתייחס בהח־ לטותיה למושג „ישראל" או „מדינת ישראל" ולא למושג ארץ ישראל שממנו עולה כביכול תמי־ כה בא"י השלמה. נציגי תנועות הנוער הסוציאליסטיות התאכזבו מכי־ שלון הצעותיהם, אבל הבטיחו לפ־ עול במשותף למען העליה.

שולחנות לטניס שולחן

תוצרת SVEN בלגיה

ונבחר 7 דגמים חדשים
באיכות וגימור מעולים
עם רגליים מתקפלות

השולחן הנח ביותר לאיחסון

להשיג אצל היבואן

היבואן עטר ובניו בע"מ
רח' פרץ 17, תל־אביב, טל: 372898, 03-371833

חברת תערוכות ישראל
חיפה בע"מ

מברכת את חברי מועצת המנהלים
יוסף בלושטיין
אהרון שפירא
לקבלת עיטור „יקיר חיפה"

שמואל ביאליק
מנכ"ל

הודעה ללקוחות

בנק הפועלים מבקש להודיע ללקוחותיו כי ב־14.4.86 יחויבו חשבונותיהם בדמי ניהול פקדון ניירות־ערך במשמרת, עבור שלושת החודשים: ינואר, פברואר, מרץ 1986.

נתונים מפורטים על גובה סכומי החיוב מצויים בסניפי הבנק, וכל לקוח יוכל לקבל נתונים על הסכום המדויק שבו יחוייב חשבונו, בסניף הבנק שלו.

בנק הפועלים בע"מ

האוניברסיטה העברית בירושלים

מרכז מרטין בובר לחינוך מבוגרים
בשיתוף עם
קרן הנס זיידל
מודיעים על פתיחת מחזור שני של

המסלול הדו־שנתי להכשרה ולהשתלמות בחינוך מבוגרים

מטרת התכנית: להקנות לעובדים בתחומים השונים של חינוך מבוגרים ידע עיוני ופדגוגי ברמה אוניברסיטאית ולפיתוח כוח־אדם מקצועי בענף זה.

מסגרת התכנית: שתי שנות לימוד אקדמיות (תשמ"ז — תשמ"ח), יום לימודים אחד בשבוע (יום ד') בקרית מרטין בובר בהר־הצופים, האוניברסיטה העברית בירושלים.

תוכן הלימודים: התכנית כוללת לימודים עיוניים ופדא־ גוגיים: הרצאות, תרגילים וסמינרים, ניתוח אירועים מהמעשה החינוכי ופיתוח מיומנויות הוראה והדרכה בקרב לומדים מבוגרים.

מועמדים: בעלי תואר ראשון לפחות ו/או נסיון מעשי בעבודה חינוכית עם מבוגרים.

פרטים והרשמה: מרכז מרטין בובר טל': 02-882443-4 או 02-822168.

מועד לפוערנות

האחד באפריל הוא כנראה תאריך המועד לפורענות. בבוקר אותו יום התקשר כתב הטלוויזיה בצפון משה ערן למערכת החד־ שות והודיע לעורכת יעל־חן כי נפלו קט־ יושות בקריית שמונה ובמנרה.

ערן, שחש ברע לא יכול היה לצאת לשטח ולפיכך שלחה חן את הכתב בני ליס מירושלים לצפון ובמקביל הורתה לצוות צילום מחיפה לנסוע לקריית שמונה. כש־ הגיע ליס, במונית מיוחדת מירושלים ל־ קריית שמונה, שמע להפתעתו כי שום קט־ יושות לא נורו. ליס פגש את הכתב מנחם פרוליך בשטח וזה סיפר לו כי התקשר לערן ודיווח לו כי במנרה היה פיצוץ ־ שלוו לשם ניידת משטרה, ערן שלא טרח לבדוק את הידיעה הודיע לחן את מה שהו־ דיע. לרשות השידור עלתה שליחתו של ליס לצפון בכסף רב אולם ליס לא התע־ צל וניצל את שהותו בצפון להכנת כתבה על מוזיאון הארכיאולוגיה של גן השלושה.

יעל ארמוני

ממשלה פתוחה

נשיאת הפיליפינים קוראזון אקינו (בתמונה), קיבלה את המחאת המשכורת הראשונה שלה בסך 8,804 פזו (440 דולאר) עבור 34 ימי כהונתה הראשונים. העתק מן ההמחאה פורסם על ידי משרדה של אקינו. דובר משרד הנשיאות מסר כי משכורתה השנתית היא 100 אלף פזו (5,000 דולאר). הנשיאה תו־ ציא בקרוב הצהרת הון על נכסיה בהתאם למדיניות „הממשלה הפתוחה" שהיא הנ־ היגה. עוד ציין הדובר כי הנשיאה היא „אשה עשירה מאוד". למשפחתה יש מטע סוכר גדול צפונית למאנילה ועסקים אח־ רים. עם זאת אמר כי „אין לה מה להס־ תיר". כל השרים בממשלת אקינו נדרשו לצאת בהצהרות הון דומות לציבור.

חזרה לכפר

רשת א' של קול ישראל תארח בשבת הבאה את אנטון שמאס לרגל צאת „ער־ בסקות", הרומן הראשון פרי עטו. „רומן ראשון הוא בדרך כלל אוטוביוגרפיה מוס־ווית ואוטוביוגרפיה זו היא רומן מסווה", זהו המוטו שבחר שמאס לשים בפתח ספרו. מתוך „זכרונות בלתי מהימנים" של קלייב ג'יימס. במרכז התוכנית יעמוד ביקור עם שמאס בכפר הולדתו פסוטה. כיצד הפך ילד קטן דובר ערבית למשורר וסופר בשפה העברית. את שמאס מרא־ יינת דליה עמית המפיקה את התוכנית, ד־ יופי בנאי יקרא קטעים מן הספר.

יעל ארמוני

נבחרו

מועצתם של כששת אלפים עובדים קבו־ עים ב„תנובה" התכנסה השבוע במושב שורש ובחרה את המוסדות הארציים של הארגון. כמזכיר הוועד הארצי נבחר משה שהרבני ואילו דוד פחייק נבחר כיו"ר ה־ מועצה. נבחרו גם חברי מזכירות הוועד הארצי וחברי ועדת הביקורת. המוסדות המחוזיים נבחרו כבר בפברואר.

גם הם בנוסעים

קדחת הנסיעות לחו"ל לא פסחה גם על הרבנים הראשיים לישראל. השבוע מצאו השניים זמן כדי לטוס לארה"ב ולהשתתף שם בחגיגות היובל ל„ישיבה יוניברסיטי" בניו־יורק. הרב אברהם שפירא המריא כבר בתחילת השבוע ואתמול הצטרף אליו גם הראשון לציון מרדכי אליהו. את שהותם בארה"ב ינצלו הרבנים כדי לבדוק גם את הסדרי הכשרות בין ישראל וארה"ב.

יקיר צור

מובטל נוסף

דני מלכה דובר המועצה המקומית ירו־ חם, ניחן בחוש הומור ציני למדי. במהלך השבוע בו הושבתו בירוחם כל המפעלים ומוסדות הציבור נולדה למלכה בת במזל טוב, רביעית במנין ילדיו.

לאחר שהתבשר על כך, אמר מלכה, ספק בהומור ספק ברצינות למזכיר מועצת פו־ עלי ירוחם דוד כסיקה: „עכשיו במקום 550 מובטלים יהיו רשומים אצלך 551".

דני צדקוני

הופעה ביריחו

הזמרת השחקנית ברברה סטרייסנד (בתמונה), תבוא בסוף חודש מאי לישראל כדי להשתתף בהקלטת תוכנית טלוויזיה צרפתית „לוח השחמט הגדול", מעין „אלה הם חייך". התוכנית מוקדשת, בדרך כלל, לאמנים ומוסיקאים גדולים. במסגרת התוכנית תשיר סטרייסנד ביריחו בליווי התזמורת הפילהרמונית הישראלית. בפא־ ריס מספרים כי שלטונות הבטחון הישרא־ לים נתנו את אישורם להופעה ביריחו, בתנאי שהיא תסתיים לפני השעה 10 ב־ ערב.

גדעון קרן, פאריס

המלצה פה אחד

הסינאט של אוניברסיטת בן־גוריון בנגב החליט השבוע להמליץ, פה אחד, בפני חבר הנאמנים של האוניברסיטה שיתכנס בחודש מאי, לבחור בפרופ' חיים אילתה (בתמונה) לתפקיד נשיא האוניברסיטה לארבע השנים הבאות. פרופ' אילתה ששימש עד כה כנשיא בפועל, הוא גם הרקטור של המוסד. פרופ' אילתה (57), יליד הולנד, כיהן בין השנים 1980־83 כמדען הראשי של משרד האנרגיה והתש־ תית, כחבר בדירקטוריון חברת החשמל, חב־ רת תעלת הימים ועוד. באוניברסיטת בן־ גוריון כיהן כראש המחלקה להנדסת מכו־ נות ובאוגוסט 1984 נבחר לרקטור האו־ ניברסיטה.

אמיר רוזנבליט

הצלחה

תזמורת הנוער העירונית של עפולה זו־ כה להצלחה. לפני כחצי שנה בעת ביקור שערך הנשיא הרצוג בעפולה הרשימה או־ תו התזמורת בנגינתה. השבוע הזמין ה־ נשיא את התזמורת לנגן בקבלת פנים למשתתפי ועידת הבונדס בבית הנשיא. ה־ תזמורת הלהיבה את האורחים ואחד מהם אף הוציא פנקס המחאות ורשם בו במקום המחאה בסך 5,000 דולר לפקודת התזמו־ רת. התזמורת עצמה הוקמה בשעתה בת־ רומת אחד מגבירי הבונדס שרכש לצבנה את כל כלי הנגינה. על התזמורת המורכ־ בת מנערים ונערות בגילים 10־16 הפליא לנצח לוי שקד. אפילו הנשיא ורעייתו יצ־ או מגדרם ובשלב מסויים נטלו כלי נגינה והצטרפו לתזמורת.

יצחק מרידור

כחול־לבן

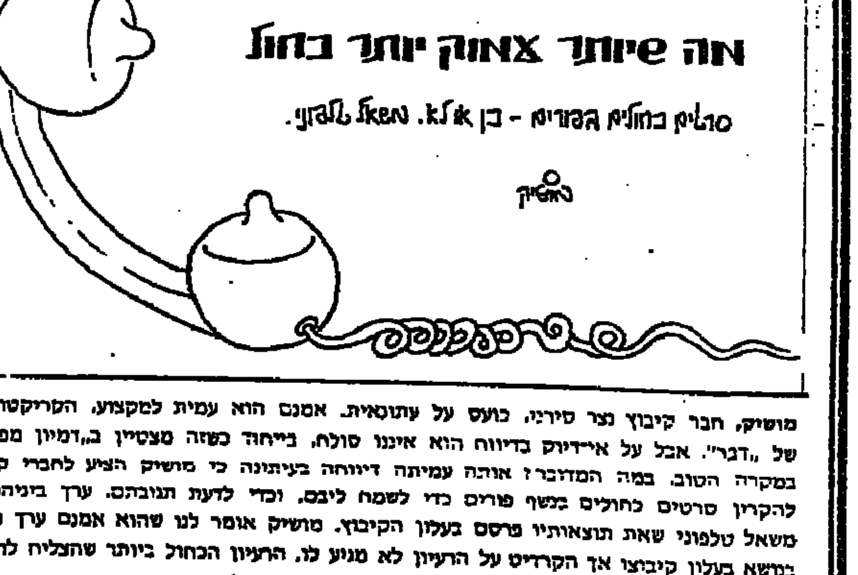

מושיק, חבר קיבוץ נצר סירני, כועס על עתונאית. אמנם הוא עמית למקצוע, הקריקטוריסט של „דבר". אבל על אי־דיוק בדיווח הוא איננו סולח. בייחוד כשזה מצטיין ב„דמיון מפותח" במקרה הטוב. במה המדובר? אותה עמיתה דיווחה בעיתונה כי מושיק הציע לחברי קיבוצו להקרין סרטים כחולים במשך פורים כדי לשמח ליבם. וכדי לדעת תגובתם. ערך ביניהם גם משאל טלפוני שאת תוצאותיו פרסם בעלון הקיבוץ. מושיק אומר לנו שהוא אמנם ערך משאל בנושא בעלון קיבוצו אך הקרדיט על הרעיון לא מגיע לו. הרעיון הכחול ביותר שהצליח להעלות במוחו היה הכותרת לאותו משאל: „מה שיותר עמוק יותר כחול".

המדור נערך היום על־ידי עדית נחמני

חדשות חוץ · חדשות חוץ · חדשות חוץ · חדשות חוץ · חדשות

מצרים תעמיד לדין 1,236 חשודים בהשתתפות במהומות משטרת הבטחון

מאות צפויים לעונשי מוות

קאהיר (סוכנויות הידיעות). — מצרים תעמיד לדין 1,36 אנשים באשמת התפרעויות, רצח והסתה בזמן מהומות אנשי הבטחון בחודש פברואר ורבים מהם צפויים לעונש מוות — כך מסר אתמול התובע הכללי המצרי.

התובע מוחמד עבדל עזיז אל־גינדי אמר במסיבת עתונאים, כי יותר מ־3000 איש נעצרו מאז המהומות ב־25 בפברואר, כשאלפי חיילי משטרת הבטחון השתוללו, בזזו והציתו מלונות ומועדוני לילה. התובע לא ציין את התאריך המשוער של המשפטים.

לדבריו, הוכיחו החקירות כי לא היתה כל מעורבות חיצונית במהומות וכי גם מפלגות האופוזיציה לא היו מעורבות בהן. בכך הכחיש גינדי את הידיעות שנתפרסמו בלוב, כאילו היו המהומות חלק מנסיון להפיל את משטרו של מובארק.

התובע גם טען, כי הסיבות היחידות לפרוץ המהומות היו שמועות על הארכת משך השרות, תנאי מחייה מחפירים ויחס משפיל מצד הקצינים כלפי החיילים.

במהלך המהומות, לדברי התובע, נהרגו 53 חיילים ו־16 אזרחים. גינדי אמר עוד, כי יועמדו לדין 530 אנשי שירות הבטחון המרכזי, 675 אנשי משטרת הבטחון ו־31 אזרחים. הוא סיפר כי 60 אזרחים, רובם ככולם צעירים, היו מעורבים במעשי השוד והביזה.

כל החיילים המואשמים בהסתה ובמרד צפויים לעונש מוות, אולם גינדי לא ציין את מספר הנאשמים בסעיף זה. גינדי אמר כי הוא אינו יכול למצוא שום הצדקה למהומות, אולם הוא משוכנע שתנאי המחייה והמשכורת הנמוכה, „שבה יתן לקנות 2 ביצים במלונות הפאר שהוצתו" — סייעו להתפשטות המהומות.

הסי.איי.אי. הפריז בהערכותיו לגבי הניסויים הגרעיניים בברה"מ

נמשכת „מלחמת הדיפלומטיה" בין רייגן לגורבצ'וב

ניו־יורק (א.פ.). — ה„סי־איי־איי" שינה את שיטותיו למדידת הניסויים הגרעיניים הסובייטיים, לאחר שהתברר כי הערכותיו הקודמות היו גבוהות מדי — כך דיווח „ניו־יורק־טיימס", בהסתמכו על מקורות ביון אמריקאים.

לדברי העתון, אמרו פקידי ממשל, כי השינוי בוצע ב־21 בינואר בהוראתו של מנהל סוכנות הביון המרכזית, ויליאם קייסי, למרות התנגדותם של מספר פקידים במשרד ההגנה. לפי ההערכות החדשות, קטן מספר הניסויים הסובייטיים ב־20 אחוז ממה שהוערך בעבר.

מומחים צבאיים בממשל, שרואיינו בעילום שם לעתון, היו חלוקים בדעותיהם, אם ארה"ב צריכה עתה לבטל את האשמותיה נגד ברה"מ, שבהן נטען כי ברה"מ הפרה את הסכם הניסויים הגרעיניים, שנחתם ב־1974. ההסכם מגביל את עוצמת הניסויים התת־קרקעיים ל־150 קילוטון ט.נ.ט. וברה"מ טוענת שלא הפרה אותו בעולם.

דובר ה„סי־איי־איי" סירב להגיב על הידיעה, אולם „טיימס" העריך, שהשיטה החדשה תיושם בניסוי הסובייטי הקרוב.

ושינגטון חוזלה

ושינגטון (רויטר, עתים). — מימשל הנשיא רייגן הזיל עתה מתמיכתו בירידת ערך הדולר בשוקי העולם, אולם אינו מרמז על כך כי ישמח לראות את עלייתו מחדש של ערך הדולר.

על כך מסרו ביום ה' פקידים בכירים בושינגטון.

פקידים בכירים במימשל אמרו כזכור, בחודש פברואר, שארה"ב לא תתנגד לירידת ערך הדולר בשוקי המטבע בעולם, — בצורה מסודרת.

הערות אלה גרמו לכך שערך הדולר אכן ירד בשוקי העולם, לעתים בצורה חדה למדי, במשך ימי החודשים פברואר ומרס השנה.

רייגן מוכן לפיסגה

בתוך כך הגיב הממשל לראשונה על הצעתו של מנהיג ברית־המועצות מיכאל גורבצ'וב לערוך פגישת פסגה בזמן הקרוב באירופה בנושא הפסקת הניסויים הגרעיניים. מקורות בבית הלבן אמרו אתמול, כי הנשיא רייגן מוכן לפגישת פסגה שנייה עם גורבצ'וב, אולם אין בכוונתו לערוך ויתורים כדי להשיג זאת. „הכדור נמצא במגרש שלהם", אמר דובר בכיר בבית הלבן. „עליהם לענות להזמנה שלנו, שנמסרה בנובמבר אשתקד".

פקידי ממשל, המלווים את רייגן במקום חופשתו בקליפורניה, אמרו, כי הנשיא מסתייג ב„מתקפת השלום" של גורבצ'וב וטוען כי היא עלולה לפגוע בהכנות לפגישת הפיסגה בין המנהיגים האמורה להערך בקיץ בארה"ב.

ברה"מ ממשיכה, לעומת זאת, במאמציה להטלת איסור על ניסויים גרעיניים. יו"ר הועד הסובייטי לאנרגיה גרעינית אנדרניק פטרוסיאנטס הזהיר אתמול בדיברה, כי ברה"מ תיאלץ לחדש את הניסויים הגרעיניים התת־קרקעיים שלה, אם תמשיך ארה"ב בניסוייה בסוף אפריל. „משמעות הדבר היא שמירוץ החימוש הגרעיני יימשך ויגבר האיום של שואה גרעינית", אמר פטרוסיאנטס.

ואדים זגלאדין, סגן יו"ר הסובייט העליון, שלח אתמול מכתב לסינאטור האמריקאי, אלאן קרנסטון ובו ביקש ממנו לפעול למען הצטרפות ארה"ב להפסקת הניסויים. לדברי סוכנות טא"ס, ביקש זגלאדין מקרנסטון „לנצל את מעמדו בקרב חברי הקונגרס ולדחוק בארה"ב לשים קץ לניסויים הגרעיניים".

מזג אויר

(ע). — מזג האויר היום מעונן חלקית.

הטמפרטורות: ירושלים: 8—17, תל־אביב: 12—23, חיפה: 12—23, רמת־הגולן: 8—19, נהריה: 12—23, צפת: 7—17, טבריה: 11—25, נצרת: 10—19, עפולה: 9—24, שומרון: 9—15, גב"ל־תעוסה: 11—22, יריחו: 13—366, עזה: 8—22, באר־שבע: 10—22, אילת 14—27 מעלות.

סקר בין־לאומי חדש מגלה:

מיליוני ילדים ברחבי העולם מועסקים בתנאי ניצול

בריסל („רויטר" עתים). — מיליוני ילדים ברחבי העולם מנוצלים בעבודה חקלאית, בתעשייה ובונות — כך מסכמת הפדרציה הבין־לאומית של האיגודים המקצועיים החופשיים.

בדו"ח בנושא זה שפורסם לאחרונה אומרת הפדרציה, כי הסקר על עבודות ילדים גילה שבברזיל בלבד עמדו חצי מיליון ילדים יותר מ־49 שעות לשבוע.

כמו כן מראה הדו"ח, כי אחד מתוך חמשת הרבבות של תאונות בחקלאות הבריטית — הם מתחת לגיל 15. בהודו מועסקים למעלה מ־16 מיליון ילדים.

הדו"ח עוסק גם על ניצול ילדות בנות. ילדים עובדים שעות ארוכות במכרות והם נמכרים לביצוע עבודות בית במדינות רבות בעולם.

הבעיה: הוכחות ברורות במאבק נגד ניצול עבודת ילדים הוא „מסך השתיקה", שמקיימים המעסיקים, ההורים והילדים עצמם על הנושא — נאמר בדו"ח.

הפדרציה של האיגודים המקצועיים החופשיים קראה לפעולה מאומצת מצד ממשלות וגופים בין־לאומיים למלחמה בעוני, שהוא לדעתה הגורם העיקרי לעבודת ילדים, לאספקת חינוך טוב יותר, שירותי בריאות והכשרה מקצועית ויישום תקנות עבודה בין־לאומיות, הקובעות את גיל מינימום הראוי לעבודה.

ירדן עשויה לרכוש מטוסי „מיראז'" מצרפת

מאת אמיר אורן, סופר „דבר" בארה"ב

ואשינגטון (מיוחד ל„דבר"). — ירדן מנהלת עם צרפת מו"מ על רכישת 72 מטוסי קרב מדגם מיראז'־2000, לאחר שמחיר דגם היירוט של המטוס המערב־אירופאי „טורנאדו" הסתבר כגבוה מדי לטעמה — כך דיווח אתמול עלון־החדשות „אירוספייס דיילי".

סעודיה, שרכשה מבריטניה את דגמי התקיפה של „טורנאדו", מעוניינת שירדן תרכוש מטוסים צרפתיים, כדי לשמור על גיוון מקורות האספקה הבלתי אמריקאיים. סעודיה הבטיחה לסייע במימון עיסקת המיראז'־2000, שאפשר שתושלם בתוך חודשיים, אך ירידת מחירי הנפט מעמידה בספק את היקף התמיכה הסעודית.

הקצינים האחרונים מהצבא הנאצי — פרשו מהבונדסוור

מאת זאב סמרוטינסקי סופר „דבר" בגרמניה

בון (מיוחד ל„דבר"). — חמישה קצינים לשעבר של הוורמאכט — צבא גרמניה בתקופת היטלר — יצאו עתה לדימוס מהבונדסוואר, הצבא של מערב גרמניה של היום — כך דיווח העיתון „די וולט". מדובר בקצינים האחרונים של הוורמאכט, ששירתו עדיין בבונדסוור.

קציני הצבא הגרמני מתקופת הנאצים שיחקו תפקיד מכריע בהקמת הצבא המערב גרמני בשנות ה־50, ומילאו תפקידי פיקוד חשובים בשירות הרפובליקה המערב גרמנית.

מבחינה צבאית טהורה נחשב נסיונם הקרבי של קציני הוורמאכט, כולל המלחמה נגד ברית המועצות, לנכס אסטרטגי, וגם בעלות הברית של גרמניה בנאט"ו לא התנגדו לשירותם של קציני הוורמאכט בבונדסוור. עד 1988 ימשיכו לשרת בבונדסוור חיילים, שהתגייסו לוורמאכט בשלהי המלחמה.

ידיד של סולז'ניצין נדון לתקופת מאסר נוספת

ניו־יורק („רויטר" ועתים). — מנהל קרן, שנוסדה בידי הסופר הסובייטי הגולה אלכסנדר סולז'ניצין, כדי לעזור למשפחות של אסירים פוליטיים סובייטיים נידון השבוע לתקופת מאסר שניה במחנה עבודה — כך מסרה אשתו של סולז'ניצין.

נטליה סולז'ניצין, נשיאת הקרן הסוציאלית הרוסית, העוזרת למשפחות של אסירים פוליטיים, אמרה כי נודע לה שסרגיי חודורוביץ נידון בשנית למאסר.

ב־1983 נידון חודורוביץ בן ה־45 ל־3 שנים ומאסר עבודה על הוצאת דיבה אנטי סובייטית. כעת הוארך המאסר לתקופה בלתי ידועה.

הקרן הסוציאלית הרוסית ממומנת על ידי התמלוגים מספרו של סולז'ניצין על מחנות העבודה הסובייטיים, „ארכיפלג גולאג".

הבי.בי.סי. מתכנן להקים תחנת טלוויזיה עולמית

לונדון (צ'יר). — רשות השידור הבריטית (בי.בי.סי.) מתקדמת לקראת פתיחת תחנת טלוויזיה עולמית, בדומה לשידורי הרדיו שלה לרחבי העולם.

דובר הבי.בי.סי. מסר, כי החברה החליטה לערוך ניסוי ראשוני, שיקח מורכב משידור חדשות בין־לאומי פעמיים ביום, מחצית השעה בכל פעם. תוכנית הטלוויזיה הזאת תועבר על ידי לוויין לשידורים בגלי האתר או בכבלים. התוכנית תיועד לשידור גם ברשת הטלוויזיה בבריטניה.

„אנו מאמינים כי הבי.בי.סי. מסוגל לספק כיום שדור כזה", אמר מנהל שידורי החוץ של הבי.בי.סי. אוסטן קלארק בהודעה מיוחדת.

לשידורי השידור הבריטי יש כיום 120 מיליון מאזינים קבועים ברדיו. השידורים נקלטים ב־150 מדינות ב־37 שפות.

שריוניות של משטרת דרום אפריקה חוסמות את הדרך בעיירת השחורים וסלרוס שליד יוהנסבורג, כדי למנוע מהתושבים להשתתף בהלווייתו של איש גרילה, שנערכה אתמול. למרות זאת, השתתפו אלפי שחורים בהלוויה והם פוזרו בירויות ובגז מדמיע על־ידי המשטרה. שני שחורים נהרגו בתקריות אלה. (צילום: א. פ.)

חתימת ההסכם המסחרי החדש עם השוק המשותף — קרובה

מאת זאב סמרוטינסקי סופר „דבר" בגרמניה

בון (מיוחד ל„דבר"). — יתכן שההסכם המסחרי החדש בין ישראל לקהיליה האירופית בדבר יצוא חקלאי ייחתם בקיץ השנה. הערכה זו הביעו מקורות המעורים היטב במשא ומתן המתנהל בין שני הצדדים.

בסוף אפריל עתידים שגרירי הארצות החברות בשוק המשותף להתכנס בבריסל. השגרירים ינסו לגבש נוסח משופר של המנדט למשא ומתן, שניתן להם על ידי שרי החוץ של הקהיליה אשתקד. הצבעת השגרירים טעונה אישור שרי החוץ.

אם לא תושג הסכמה בדרג השגרירים, יידרשו השרים עצמם להחליט בנושאים השנויים במחלוקת. אם לא יהיו עיכובים בלתי צפויים, תתכן החתימה על ההסכמים החדשים בין הקהילה לארצות אגן־הים התיכון — בקיץ.

הציפיה הישראלית היא, שיימצאו הסדרים לשמירה על חלקו של היצוא החקלאי לארצות הקהיליה, אך המשא ומתן הוא לעיתים קשה ויתכן שיצוא של מספר מוצרים, כולל פזות, ייפגע.

חבר „החזית הלאומית" פתח את ישיבת הפרלמנט הצרפתי

מאת גידעון קורץ, סופר „דבר" בצרפת

פאריס (מיוחד ל„דבר"). — „החזית הלאומית" הניאו־פאשיסטית „התהלכה" על מושב הפתיחה של הפרלמנט הצרפתי. הישיבה הראשונה של הפרלמנט נוהלה על־ידי ציר „החזית" אדוארד פרדריק דיופנס בתוקף היותו זקן הבית, לאחר ש„הציר הוותיק" מרסל דאסו בן ה־94 — חלה.

דיופנס בן ה־84 הוא ציר ב־[illegible] משטר וישי, ששיתף פעולה עם הנאצים. עם זאת, הוא הצטרף למחתרת האנטי־נאצית סמוך לסיום המלחמה ואף כיהן כשר ברפובליקה הרביעית.

הנאום, שנשא דיופנס, נכתב על־ידי דאסו — העשיר ממוצא יהודי — והוזכר בו מחנה המשמדה בוכנוואלד, שבו נכלא דאסו במלחמת העולם. כשהוזכר מחנה בוכנוואלד, קמו מספר צירים קומוניסטים, וקראו לעבר של דיופנס: „אתה [illegible] לשפט". במהלך הישיבה היו התנגשויות נוספות בין צירים קומוניסטים לבין צירי „החזית".

בישיבת אתמול נבחר ז'ק שבאן דלמס לנשיא האסיפה הלאומית, לאחר שכיהן כבר פעמיים בתפקיד זה. שבאן נבחר רק בהצבעה השניה, לאחר שחלק מחברי הקואליציה לא הצביעו עבורו, ואילו מועמד „החזית" קיבל 4 קולות מעבר למספר חברי סיעתו.

צו יציבות מחירים במצרכים ובשירותים (הוראת שעה) (מחירים מרביים למספוא) מס' 2, התשמ"ו — 1986.

בתוקף סמכותנו לפי סעיף 7(א)(1) לחוק יציבות מחירים במצרכים ובשירותים (הוראת שעה), התשמ"ו—1985[1], אנו מצווים לאמור:

מחיר מרבי — 1. המחיר המרבי בשקלים חדשים לטון מספוא בתפזורת, יהיה כלהלן:

סוג המספוא	המחיר לא כולל מס ערך מוסף
ספיקה	160
סורגום	210
שעורה	178
תירס	217
כוספת סויה — 44% חלבון	360
סובין חיטה	150
קמח דגים — 72% חלבון	900
שמן [illegible]	680
גרעיני חיטה מיובאים למספוא	203

ביטול — 2. צו יציבות מחירים במצרכים ובשירותים (הוראת שעה) (מחירים מרביים למספוא) התשמ"ו—1986[2] — בטל.

תחילה — 3. תחילתו של צו זה ביום כ"ד באדר ב' התשמ"ו (4 באפריל 1986) כ"ב באדר ב' התשמ"ו (2 באפריל 1986).

יצחק מודעי, שר האוצר — אריה נחמקין, שר החקלאות

1. ס"ח התשמ"ו, עמ' 2
2. ק"ת התשמ"ו, עמ' 483

הוואתיקן הסיר את „עונש השתיקה", מעל מייסד „תיאולוגית השחרור"

עיר הוואתיקן (א.פ.). — הוואתיקן הודיע השבוע, כי הוא המליץ לבטל את עונש „השתיקה התיאולוגית", שהוטל על הכומר לאונארדו בוף בעקבות פרסום ספרים, שבהם טען כי הכנסיה הקתולית היא מוסד „אלטיסטי ופאודאלי". בוף נודע כאידיאולוג של „תאולוגיית השחרור", שנפוצה במדינות דרום אמריקה ומנסה לגשר בין המאבק החברתי ובין הפעילות הדתית.

הוואתיקן קבע במאי אשתקד כי על בוף, השייך למסדר הפרנציסקני וזוכה לאהדה רחבה בארצו ברזיל, ייאסר לכתוב או לדבר בעניני הכנסיה. אולם בהודעה שפורסמה השבוע נאמר, כי „מועצת הדוקטורינה של האמונה המליצה בפני ראש המסדר הפרנציסקני לקצר את תקופת השתיקה, שהוטלה על בוף".

בוף זומן לרומא במאי אשתקד, לאחר פרסום ספרו „הכנסיה: כריזמה ועוצמה". בספר תוקף בוף את הכנסיה על התנשאותה מעל המונים ועל המבנה ההיראכי שלה. בוף קרא בספרו לכנסיה לאמץ עמדות תקיפות יותר בנושאי זכויות האזרח ולהקדיש יותר מחשבה לבעיות כלכליות וחברתיות.

בוף הואשם על ידי הכנסיה הקתולית בשילוב רעיונות מרקסיסטיים בתורתו, שאינם עולים בקנה אחד עם הדוגמה הנוצרית. יצויין, כי כמרים קתולים רבים באמריקה הלטינית מצטרפים לתנועות בהשראה מרקסיסטית והדבר מעורר דאגה בצמרת הכנסיה הקתולית. במסמך שפורסם אשתקד ברומא נאמר, כי התקפותיו „אינן קבילות" וכי הן „מסכנות את הדוקטורינה הצודקת של האמונה".

בתגובה להאשמות אלה, טען בוף כי איננו מרקסיסט, אולם לדעתו העוני הוא הבעיה העיקרית בעולם השלישי היום ועל הכנסיה לפעול בתחום החברתי כדי להתמודד עמו. עם זאת, קיבל בוף על עצמו את העונש שהוטל עליו וגזר על עצמו שתיקה. כאמור, בקרוב תבוטל כנראה ההשעיה ובוף יוכל לשוב לפעילות רגילה.

בוף הגיב בחיוב להודעה על ביטול העונש. הוא הגדיר את הצעד כ„מעשה מחילה" מצד האפיפיור, אך הבטיח, עם זאת, להמשיך כעת בפיתוח „תאולוגיית השחרור". ספריו החדשים, הוא אמר, יטפלו בתיאולוגיה פמיניסטית, במאבק האקולוגי, ב„עניים החדשים" — מכורים לסמים ואנשי שוליים, ובגזענות נגד היהודים.

העידן החדש של הדפוס

נערים ונערות! למה אתם מחכים?

הבטיחו עתידכם במקצוע המשלב טכנולוגיה מתקדמת ויצירתית

הצטרפו לבתי־הספר לאומנויות הדפוס

מסלולים למסיימי כיתה ט': בית ספר עירוני מקיף „עמל" ע"ש לוידי דייויס, רח' בני אפרים 226, ת"א, טל' 03־476160 (בנים ובנות) בפיקוח משרד החינוך, תעודת בגרות ותעודת מקצוע

למסיימי כיתות ח' ט' והטיבת הבינים: בית־ספר תעשייתי „אורט יד שפירא", רח' נס לגויים, תל כביר, ת"א (בנים ובנות) בפיקוח מש' העבודה טל' 03־829147/8, תעודת מקצוע ותעודת גמר ממשלתית

למסיימי כיתות ז' ח' ט' (דתי): „יד־החמשה" כפר חב"ד, טלפון 03־984237, 03־984671 (עם פנימיה) בפיקוח משרד החינוך, תעודת בגרות ותעודת מקצוע

למסיימי כיתה ח' (דתי): „קרית נוער" ירושלים, רח' הרב פרנק, טל' 02־441211 בית וגן (עם פנימיה) בפיקוח משרד החינוך, תעודת בגרות ותעודת מקצוע

למסיימי 12 שנות לימוד: „המכללה לטכנולוגית הדפוס" מכללת „הדסה", רח' הנביאים 37 ירושלים, טל' 02־222291, בפיקוח מה"ט – תעודת „טכנאי דפוס"

מוגש ע"י קרן השתלמות ומחקר בענפי הדפוס, הנייר, הכריכיות והמכילות

„דבר" של היום הוא דבר חדש. המלץ עליו בפני ידידך.

מוסד ביאליק • ירושלים

ספרים חדשים

מגילת פשר חבקוק – ממגילות מדבר יהודה
ההדירה וצירפה מבוא בלהה ניצן, שיתוף עם בית־הספר למדעי היהדות ע"ש חיים רוזנברג, אוניברסיטת תל־אביב, יח+222+טז לוחות.

מארקוס טוליוס קיקרו: כתבים נבחרים (בסדרת ספרי מופת מספרות העולם).

עמנואל קאנט: הדת בגבולות התבונה בלבד (בסדרת ספרי מופת מספרות העולם).

שונים

הגדה של פסח בשפה כורדית זכאויית, מתורגמת ע"י הרב שבתאי אלפייה, ערוכה בטעם טוב, מהודרת עם פסקי הלכות ומנהגי העדה הכורדית (בהוצאת המהדיר).

למכירה במספר מצומצם של עותקים

ישעיה תשבי (עורך): ספר ציצת נובל צבי לר' יעקב ששפורטש

סופוקלס: שבע הטראגיות (כרכים א־ב).

ברוך שפינוזה: אגרות

עומדים לראות אור

ירמיהו יובל: קאנט וחידוש המיטאפיסיקה (הדפסה שנייה, מתוקנת ומורחבת).

יעקב כץ: מסורת ומשבר (הדפסה שישית).

יוסף בן־שלמה (עורך): ספר מורה נבוכים לרבנו משה בן־מימון „דורות" מס' 13, הדפסה שלישית.

אליעזר בן־יהודה: החלום ושברו – מאחר כתבים בענייני לשון (דורות מס' 53־54, מהדורת ראובן סיוון, הדפסה שנייה, מתוקנת).

משה ברש: מיכאל־אנג'לו – עיונים בדרכי גילומה של הגותו האמנותית (הדפסה שנייה).

ספרי הספריה הציונית

עזרא מנדלסון: התנועה הציונית בפולין – שנות ההתהוות, 1915־1926, 390 עמ'.

יצחק מאור: התנועה הציונית ברוסיה – מראשיתה ועד ימינו (מהדורה שנייה, מתוקנת), בשיתוף עם הוצאת הספרים ע"ש י"ל מאגנס.

ספרי אוניברסיטת בן־גוריון

מאיר אביזוהר: הציונות הלוחמת – מבוא ליומן בן־גוריון ולזכרונותיו, 1939 (המרכז למורשת בן גוריון).

יעקב בלידשטיין, עלי יסיף ויוסף שלמון (עורכים): אשל באר שבע – מחקרים במדעי היהדות מוקדשים לזכר נחמיה אלוני ז"ל כרך ג'.

אלון גל: דוד בן־גוריון – לקראת מדינה יהודית (המרכז למורשת בן־גוריון).

להשיג בבתי־המסחר לספרים במדור ההפצה של מוסד ביאליק, רח' פייר קניג 37, ירושלים, ת.ד. 92, טל' 711554.

העיסקה של אבא חושי

בלעדי ל„דבר": מחקר של ד"ר שאכיב סאלאח, דרוזי תושב הכפר מע'ר, שהתמחה בתולדות עמו בלבנון ובישראל

● יחסי הידידות בין הדרוזים ליהודים נבעו מאינטרס משותף – ברית נגד המרד הערבי
● לקראת חלוקת הארץ ניהל אבא חושי מגעים עם הדרוזים כדי לשכנעם לפנות 18 כפרים, לעבור לתחום האוטונומיה הדרוזית בג'בל דרוז ולמכור את הכפרים בכסף מלא ליהודים
● דעיכת המרד הערבי וקץ האוטונומיה בג'בל דרוז היו בין הגורמים לכך שהתוכנית לא יצאה לפועל

אבא חושי ביקר פעמים בהר הדרוזים אצל סולטאן אל־אטרש שהציגו בפני המנהיגים הדרוזים כידידו הפרטי וכידיד הפועלים והפלאחים הערביים, והביע תקוותו כי „סוף סוף תקבל הממשלה הבריטית החלטה בדבר חלוקת הארץ והקמת מדינה יהודית ואז הוא (סולטאן) ואנשיו יהיו מוכנים לכרות ברית של ידידות עם מדינת היהודים, ידידות שתהיה מבוססת על עזרה הדדית".

סולטאן היה מעוניין במיוחד בהדרכה חקלאית לאנשיו ובעזרה לפיתוח ההר.

בעת ביקורו השני של אבא חושי הדגיש בפניו סולטאן את רצונו בהמשך היחס הידידותי עם היהודים.

„גם עתה אנו מצווים את אנשינו, הן בא"י, בלבנון או בהר, שלא להגרר אחרי הנעשה אצלכם. ואנו בכל המערכה הזאת עומדים מן הצד, ומתפללים שישליט אלהים את ההגיון והשכל הישר, במקום הפזיזות והאיבה, במוחות אנשיכם ואנשי הצד השני ושתמצאו פתרון טוב לשני הצדדים. דעותינו אלו לא השתנו".

על סולטאן השפיעו ללא ספק המאורעות בהר עצמו והנסיה הנגבית לסילוקו מקרב הדרוזים שם, נסיה שקיבלה עידוד מצד הצרפתים.

אבל נראה שלא היה די בכך בעיני המנהיגים היהודים.

והתקפה של הערבים על דרוזי עספיה נראתה, למרבה האירוניה, הן מצד מנהיגי הדרוזים והן מצד של אבא חושי כמועילה. הם קיוו כי עתה ילך הפער ויגבר בין הדרוזים לבין ערביי א"י.

מיד לאחר ההתנפלות מסר אבא חושי את פרטיה לדרוזים והסביר כי אנשי הכנופיות פגעו בקודשי העדה הדרוזית, קרעו את ספרי הקודש שלהם ופגעו בדתם, וכאשר נשים דרוזיות הגנו על ספרי הקודש שלהם הם היכו אותן בקתות הרובים.

בדווחו לממונים עליו כתב עוד אבא חושי: „בהתייעצות שהיתה לנו עם אנשי הכפרים עספיא ודאליה אל־כרמל החלטנו לשגר משלחת כב"כ הכפרים האלה אל ראשי הדת הדרוזית בג'בל דרוז ובלבנון וכן אל סולטאן אל־אטרש... ענין חילול קודשי הדת והפוגרום שעשו בכפר הדליק אש של נקמה בלבבות הדרוזים ואם יהיה מי שינצל את הדבר, עלול הדבר להביא לידי תוצאות חשובות".

רצח השיח חניפס

מקרה אחר שנוצל גם הוא להרחיק את הדרוזים מעל המורדים הערבים היה הרצחו של שיח' חסן חניפס מנהיג הדרוזים בשפרעם, (ינואר 1939).

המקרה הסעיר את הדרוזים בארץ, בסוריה ובלבנון.

בעקבות הרצח עזבו הדרוזים את העיירה ועברו לכרמל או לסוריה.

באמצעות קשריו עם הדרוזים מן הכרמל הגיעו בנו של הנרצח ואחרים לאבא חושי אשר ביקש את השלטונות שיסייעו להם ואף קישר בינם לבין המוחתאר ומפקח הנוטרים בכפר אתא הסמוך.

בעקבות המקרה הגיעה משלחת גדולה של דרוזים מסוריה ומן הלבנון כדי להפגין תמיכה בדרוזי הארץ וגם כדי להשלים בינם לבין יריביהם. המשלחת הגיעה לארץ בסוף 1939 ואנשיה נפגשו בשפרעם עם משלחת מוסלמית.

ראש המשלחת הדרוזית, עבד אל־עפאר פאשא אל־אטרש נזף במלים בוטות את המוסלמים והזהירם שאין את הדוגמה למעשיהם ואיים כי אם יישנו מעשי ההתנכלות יבוא בראש לוחמי הדרוזים מן ההר כדי ללמדם לקח בגבורה ובאמנות המלחמה, סיוע לדרוזי הארץ.

המשלחת המוסלמית הסכימה לבסוף לשלם פיצויים בסך 275 לא"י ולהתחייב בעתיד מפעולות איבה נגד הדרוזים.

בהיותם בארץ ניצלו שלושה מחברי המשלחת הדרוזית הבכירים את הביקור ונפגשו עם אבא חושי. אחד מהם אסעד בגג, מנהיג הדרוזים בגולן המליץ לשיתוף פעולה ועזרה הדדית בין הכפרים הדרוזים והיהודים בגבול שבין סוריה וארץ־ישראל.

זיד אל־אטרש, אחיו של סולטאן, התעניין יותר בהתפתחות הישוב היהודי וביקר במשקי העמק.

הוא האמין כי היהודים „באים הנה לקדם את המזרח ולהיות שותפים אחראים לפיתוחו. כמו כן אני מאמין שהערבים יבואו אתכם לידי שיתוף פעולה ואנו הדרוזים נהיה חלוצים בפעולה הזו".

המנהיג השלישי היה חמזה בייק אל־דרויש, איש חרב ומלחמה מפורסם אך באותה מידה גם רודף בצע. בפגישתו עם אבא חושי גילה ענין בשיתוף פעולה על בסיס אישי חומרי.

לדעתו יהיה קשה להשלים בין הערבים והיהודים לאחר מאורעות הדמים ביניהם, הערבים לא ישכחו את האדמה שהפסידו, היהודים לא ישכחו את בניהם שנפלו.

„על כן", הוא אמר לאבא חושי, „עליכם להתיידד עם קיבוצים שונים המתגוררים במזרח הזה כדי להעזר על־ידם ולהגיע למטרתכם".

הוא עצמו מוכן לשיתוף פעולה כזה ולעזור בכל, „אולם עלינו להתכונן הדדית בצורות [illegible]".

כוונתו היתה להתחלק עם היהודים ברכוש הכסף הרבים שסבר כי הם מגיעים ליהודים מן המערב.

תכנית ההעברה

„המטרה הנכספת" שעליה דבר יוסף עיסמי והוא ואבא חושי רצו לפעול למענה לא היתה רק בהרחקת הדרוזים מעל המורדים אלא שהיא היתה קשורה גם במה שנקרא אז „תכנית ההעברה". כוונת התכנית היתה להשפיע על הדרוזים בא"י למכור את כפריהם ואדמותיהם ליהודים, לעבור להר הדרוזים „ביתם הלאומי", ושם להשתקע בסיוע יהודי.

התכנית נולדה כנראה בשנת 1937 ואליהו חיים כהן מספר כי „הצעה מצד הדרוזים אלינו באה גם דרך [illegible], ד"ר פנחו הערבים בלשכת „הנבונים התופשיים", ואינו מבין את היחס שאנו בנו בשאלה זו.

„מה יאמרו האנגלים, הצרפתים, הסורים, ומה יאמרו הערבים בכלל".

כמובן כי הדרך אינה חלקה. אנו עומדים לפני חלוקת הארץ ויצירת מדינה עברית אשר תכלול לפי התכנית גם 18 כפרים המאוכלסים עשרות אלפים דרוזים. מי יודע אם היחסים עם ראשי העם הדרוזי לא יסייעו בידינו להעביר בעתיד גם את אלה היושבים בין עמנו להר או למקום אחר בסוריה. אם כך או אחרת הרי הקשר עם הדרוזים יכול להיות בר קיימא למשך שנים רבות כי הדרוזי יודע כמה גבוה יותר מהערבי שלכם מבחינת תרבותו הפנימית".

אבא חושי ומזכירו לעניני ערבים, סלים אלפיה, מותירים רושם כאילו ההצעה להעביר את דרוזי הארץ לסוריה באה דוקא מצד סולטאן אל־אטרש ומנהיגי הר הדרוזים.

גם אליהו אפשטיין (אילת) שהכין והגיש במאי 1939, „תזכיר על הדרוזים בארץ ישראל ותכנית העברתם מהארץ לג'בל דרוז" כתב, כי המעוניין העיקרי בהגשמת התכנית הם „יושבי הג'בל עצמו. הן מבחינה כלכלית והן מבחינה מדינית עלול מפעל זה לשנות את מצב הענינים בג'בל ולקדמו לקראת חיים חופשיים" כלומר עצמאות.

אבל מדברי עיסמי ניתן להבין כי היהודים הם שהולידו את התכנית וכי עד לסוף 1938 הדרוזים לא היו מודעים לה.

בדצמבר 1938 כותב עיסמי לאלפיה לאמור כי „הנבונים ובעלי ההכרעה בקרב הדרוזים החפצים לפתרון שאלת א"י על בסיס אחדות של סוריה עם עבר הירדן כדי לאפשר בכך את מעבר היהודים לאזור השני.

ואכן אני מציע כי עליהם (היהודים) לדרוש כי יבואו להתיישב בשכונות שלנו בין הירדן וההר, כיון שזהו אזור רחב ידיים ובלתי מאוכלס ואז אפשר יהיה לכרות ברית אבירית בין שני העמים, וכאשר דבר כזה יוסד על יסוד של תועלת הדדית נוכל אנו ואתם לעבוד נגד מזימות כל המוסלמים שבעולם אם ירצו הם ברעתנו".

הוגי רעיון ההעברה בקרב היהודים וגם אלה שתמכו בו בקרב הדרוזים, דוגמת יוסף עיסמי, שציפה לרווחים כספיים רבים, קיוו כי המאורעות שהזיקו לדרוזים בא"י יאלצום להסכים למכור את רכושם ולעבור להר הדרוזים.

הם גם קיוו כי סולטאן יתמוך בתכנית וכאשר הנושא הועלה בפני סולטאן, כנראה לראשונה בעת ביקורו של אבא חושי בהר ב־26 באפריל 1939.

בעת הפגישה עם סולטאן פתח עיסמי ותיאר בפניו את הסבל שסבלו הדרוזים בא"י ואשר הביא לכך כי „רבים מהם חושבים כרגע לעזוב את א"י ולבוא לסוריה, ומזה תצמח טובה לכל הצדדים.

לעם הדרוזי, שיתקבץ בתוך המקום הזה, לעם היהודי, שיקנה את אדמותיהם, לארצינו, שאליה יכניסו את ההון הזה, נוכל להציל אותם ואת עצמנו מכליון, ועוני".

סולטאן השיב כי אין בין הדרוזים לבין היהודים חילוקי דעות באשר לידידות ולקשרים בין העמים. „מאז וגם עתה" הוא הכביר, „אנו מצווים על אנשינו הן בא"י, בלבנון או בהר שלא להגרר אחרי הנעשה אצלכם...

ואשר לענין השני, אין אנו מתנגדים, אולם, אני חושב שיש כאן הרבה סכנות ובעיות של כסף, סיכון, התאקלמות וכו'. יש לחשוב על זה ולהכין תכנית שבה אחינו המוסלמים לא יביטו עלינו כבוגדים".

המנהיגים היהודים חשבו גם כי דרוזי ההר יתמכו בתכנית כל עוד מצבם הכלכלי קשה ולכן כאשר הבחינו כי חל שיפור במצבם וכי הצרפתים עומדים לסייע להם כתב אפשטיין (יוני 1939) כי סיוע כזה עלול לגרום „לקשיים מרובים בהתקדמות תכניתנו".

עם הטבת מצבם החומרי של הדרוזים בג'בל יפחת מרצם להשיג את האמצעים הדרושים להם על־ידי העברת אחיהם בא"י.

הדרוזים בא"י הסכימו אמנם להענות להפצרות עיסמי ובלחץ המאורעות היו מוכנים למכור את אדמותיהם ורכושם.

באוגוסט 1939 כתב אבא חושי לחיים וייצמן כי „מבלי כל לחץ מצידי באו אלי בימים האחרונים כמה שייח'ים מהעיירה שפרעם (כשבכ וזבולון), וביקשו ממני לקנות 8000 דונם מאדמתם הגובלת עם אדמת היהודים".

כן עלה בידי ידידי הדרוזים להשפיע על ראשי הדת שלהם בכיוון הרצוי למפעלנו".

דרוזים משפרעם שנפגשו עם עיסמי הביעו בפניו את רצונם למכור את רכושם ולעבור לסוריה אבל אמרו כעבור כי לא יעשו כן גם אם יוכחו.

לעיסמי היו קרובי משפחה בדאלית אל־כרמל וכנראה בהשפעתו פרסם המוחתאר של הכפר, קופטאן אל־חלבי הודעה אל „כל האגודות ונציגי החברות היהודיות בא"י" והציע להם למכור את הכפר על בתיו ואדמותיו.

כשלון התכנית

„תכנית ההעברה" לא יצאה לבסוף לפועל מכמה סיבות:

א. סולטאן גילה הדרות רבה ונמנע מלהאיץ בדרוזי א"י למכור את אדמותיהם לפני שיסופקו החברות בהר שנועדו לשכנם.

ב. שנוי המצב המדיני בסוריה בעקבות פרוץ מלחמת העולם השניה, שנוי שעתיד היה לשים קץ לאוטונומיה בהר הדרוזים.

ג. חוסר הרצון שגילו דרוזי א"י עצמם בתכנית במיוחד לאחר שהמרד הערבי שכך והסכנה מצד המורדים הערבים הלכה וקטנה.

ד. חוסר האמצעים בידי היהודים ואי יכולתם לשלם עבור האדמות שהוצעו להם לקניה. עם זאת משא ומתן בנושא, שלקחו בו חלק בעיקר יוסף עיסמי ואבא חושי, המשיך להתנהל לפחות עד אוגוסט 1944.

יחסי הידידות בין דרוזים ליהודים שנרקמו בשנות המרד הערבי המשיכו להתקיים גם אחריו. מערכת יחסים זו היתה מבוססת תחילה על עזרה הדדית אבל גם מתוך הבנה שהיהודים הם הצד החזק בעל האמצעים והיכולת, בעיני דרוזים רבים עמדה השאלה במי לבחור משני הגורמים החשובים שאחד מהם עתיד לשלוט בארץ, ביהודים או בערבים. הם רצו לתמוך ולסייע בידי הגורם שיגלה כלפיהם הבנה, הערכה והבנה.

כבר ב־5.7.38 כתבו ראשי המשפחות בעספיא לאבא חושי והודו לו על יחסו ועזרתו לדרוזים: „אנו נכתוב למנהיגינו (בסוריה ובלבנון) ונסביר להם כי הינכם מתייחסים אלינו כאל בני היהודים".

צעירי עספיא ביקשו כבר בראשית נובמבר 1939 מאבא חושי להקים בכפר מועדון של ההסתדרות.

ואחרי שביקרו כ־45 צעירים דרוזים מעספיא ובהם לביב אבו רוכן וצאלח חניפס, בקרית טבעון, ורקדו עם צעירי המקום וחזו בהצגה, כתב לביב „והיית רואה את צעירי הדרוזים והיהודים בשחוק ורוקדים יחד כאחים בני אב ואם".

נאסרה תפילת יהודים ב„אולם יצחק" במערת המכפלה

מאת אדריאל בן־עמי סופר „דבר"

שר הבטחון, יצחק רבין, לא יתיר עוד תפילת יהודים ב„אולם יצחק" במערת המכפלה. כך מסרו מקורות בטחוניים לסופר „דבר".

תפילת היהודים ב„אולם יצחק" הותרה לתקופת הזמן על־פי צו מיוחד שתוקפו פג בסוף החודש שעבר. „אולם יצחק" ממוקם באיזור המוסלמי של מערת המכפלה המשמש גם כמיסגד ומקום תפילה למוסלמים. מתנחלי חברון ביקשו להתפלל בלילות־שבת במקום, בטענה כי בשעות אלה נמצאים שם מתפללים מוסלמים בודדים. שר הבטחון אישר במבנו את בקשתם, אך נמסר כי הדבר גרם למספר חיכוכים עם המתפללים המוסלמים, הטוענים כי המקום שייך להם.

ראש המועצה הדתית בקרית־ארבע, עמרם יפרח, פנה לפני כשבועיים לשר הבטחון בבקשה לחדש את תפילת היהודים ב„אולם יצחק" וטען כי זו אינה גורמת למתיחות בין יהודים למוסלמים במקום.

מהשבוע לא תותר תפילת יהודים ב„אולם יצחק" במערת־המכפלה. וכוחות הבטחון ישמרו על הסדר במקום.

רשת "דן" רכשה את מלון „אסטוריה"

מאת הדר מרשיוב, סופר „דבר"

מלון „אסטוריה", שנרכש על־ידי רשת מלונות „דן" בסכום של 9.6 מליון דולר, ייפתח ב־15 במאי בשם החדש: „דן פנורמה תל־אביב".

עד הפתיחה ישופץ המלון ויוחלף ציודו. הוא יופעל על־ידי צוות מיוחד שהוכשר למטרה זו ברשת מלונות „דן", וינוהל על־ידי ויקטור ששון, מנהלו לשעבר של „דן".

סמוך לפתיחת המלון בתל־אביב ייפתח גם „דן פנורמה חיפה", ושניהם ישווקו לתיירים חבילות תיירות משולבות. שני מלונות חדשים אלה יגדילו את מספר החדרים ברשת „דן" ב־800, וסך־כל החדרים ב־8 מלונות הרשת יגיע ל־2000.

שנת מאסר לבן 24 שתקף אחותו ופצע אותה

מאת חנה פאר, סופרת „דבר" בשרון

12 חודשי מאסר בפועל נגזרו אתמול בבית־משפט השלום בנתניה על אח שתקף את אחותו ופצע אותה.

על האח, אברהם אמסלם, בן 24 תושב נתניה, גם נגזרו שישה חודשי מאסר על־תנאי למשך שלוש שנים, בגין אותה תקיפה. הוא הורשע בכך שמשך בשערותיה של אחותו, בעט ברגליה והיכה בראשה בידית של כורסא. כתוצאה מהתקיפה לנתקפת נגרם חתך בראש באורך כ־5 ס"מ, והיא נזקקה לטיפול רפואי.

3000 דולר קנס על הדבקת מודעות שלא כחוק בת"א

הופעותיו של מאיר רמז במועדון בליף עלו לאמרגנו 4,200 ש"ח נוספים על תחשיבו המקורי. האמרגן „משה גל הפקות" נקנס בסך הנ"ל (כ־3,000 דולר) לאחר שהורשע בהדבקת מודעות פרועה, ללא היתר, במקומות שונים בתל־אביב.

עם משה גל נקנס רני גולן ב־3,000 ש"ח בגין אותה אשמה, וחברת „סלית הפקות" נקנסה בסך 750 ש"ח על מודעות מופע ה„מולטימדיה", שהודבקו שלא כחוק.

מצטייני המשטרה קיבלו תעודות מהמפכ"ל

(ע.) שמונה אנשי משמרה מצטיינים קיבלו אמש תעודות הצטיינות ממפכ"ל המשטרה, רב־ניצב דוד קראוס.

רס"ר מזל שלמה (34), ממשרד סיור ברמת־השרון, הצליחה בעקבות מידע מאורת, לעצור בטרמפיאדה 2 חשודים לבושים מדי צה"ל, כשברשותם רובי גליל ותיקים מלאים חומר־נפץ ותחמושת גנובים מבסיסי צה"ל. היא לא הירפתה מן החשודים, הזעיקה תגבורת וכוחות משטרה ומנעה אסון.

סמ"ש גבריאל סרוסי, חוקר (25) ממשטרת רמלה, וסמ"ש ניסים מחפודה (29) ממשטרת רמלה, ניהלו מירדף אחר עבריינים ובתום מאבק אלים, עצרו אותם כשברשותם סחורה גנובה.

סמ"ש רבאח עבדאללה (21) מפלוגה כ"ז של משמר הגבול הבחין בסיור במחנה הפליטים ג'בליה ברצועת עזה, בנערים מעשנים בחצר בית־ספר. בבדיקה נמצא כי הכינו חומרי חבלה, אותם תכננו להשליך על סיור מג"ב.

מפקח אורי שמש (34) מתחנת קריית מלאכי הגיע בעקבות הודעה של אורה לדירה בה נמצא פורץ חמוש בעוזי. הפורץ תקף את הקצין, אך שמש נאבק בו והביא למעצרו.

מפקח אלברט בן סעיד (42) ממרחב הנגב הצליח לחשוף בחברון חוליית מחבלים מאורגנת שביצעה מעשי רצח רבים.

עוד שניים נוספים, פקד ורס"ר, קיבלו תעודות הצטיינות על פעילות שנתגלתה חסויה.

מזג האוויר ביעדי הטיסה החשובים של סוויסאיר

מזג האוויר בעולם

אוסלו	8 – 2	בהיר
אמסטרדם	10 – 2	מעונן
בואנוס איירס	26 – 15	מעונן
הלסינקי	4 – 2	מעונן
הונג קונג	24 – 19	מעונן
וינה	15 – 5	מעונן
ז'נבה	14 – 5	גשום
טוקיו	13 – 7	מעונן
טורונטו	12 – 0	מעונן
יוהנסבורג	26 – 12	בהיר
לונדון	9 – 3	בהיר
ליסבון	16 – 10	מעונן
מדריד	15 – 6	בהיר
מונטריאול	13 – 6	מעונן
ניו־יורק	23 – 11	מעונן
סאן פאולו	29 – 19	מעונן
פאריס	12 – 5	מעונן
פרנקפורט	12 – 5	גשום
ציריך	8 – 5	גשום
ריודה ז'נרו	34 – 20	בהיר
שטוקהולם	6 – 1	בהיר
שיקגו	14 – 0	גשום

swissair

בתי מרקחת ליום שבת 5.4.86

תל־אביב:
בריאות – המלך ג'ורג' 28 – 283731
שדה דב – האוצר 3 תכנית ל' – 428510

בתי מרקחת ליום ששי 4.4.86

תל־אביב
בריאות – המלך ג'ורג' 28 – 283731
שדה דב – האוצר 3 תכנית ל' – 428510

ירושלים
נוה יעקב – מרכז מסחרי נוה יעקב – 852243
חיפה
ק. אליעזר – ככר מאירהוף 6 – 511707
פתח־תקוה
פינסקר – פינסקר 2 – 910505
בני־ברק – רמת־גן
הרצל – הרצל 52 רמת־גן – 722372
בת־ים – חולון
בני בת־ים – הנביאים 3 בת־ים – 5515671
רחובות
הנשיא – הנשיא הראשון 34 רחובות – 461342

ירושלים
באולה – מלכי ישראל 14 – 288850
חיפה
מור – הנביאים 97 חיפה – 524113
פתח־תקוה
הירקון – ססטספר 24 – 910946
בני־ברק – רמת־גן
רמת־יצחק – ירושלים 96 רמת־גן – 777506
בת־ים – חולון
עצמאות – בלפור 75 בת־ים – 865583
רחובות
כללית – בני משה, רחובות – 452381

אלמקס לכל המשפחה!

טבע תעשיות פרמצבטיות בע"מ

לאורי סביר
אתך באבלך
על מות אביך
ליאו סביר
חבריך לעבודה
בלשכת ראש הממשלה

בצער רב וביגון קודר
אנו מודיעים על פטירתו ללא עת של
אבינו היקר באדם
זאב קריב
המשפחה המתאבלת
בקשר לסדרי ההלויה נא להתקשר 351544 – 03
352998 – 03

בלנש גדעון ודינה
ובית כפר הנשיא
מודיעים בצער על מות
דוד (דייב) לוי
בקשר למועד ההלויה נא להתקשר 32901 – 069

ציבות והססנות בשוק המניות

שערי היום

בנקים מסחריים

שאינם בהסדר ההצמדה

א.ה.ה. ש	17820	56.0	-180	-1.0	-18.0
הספנות 0.1	1307	4285	+25	+2.0	+4244
הספנות א 0.5	1108	10497	-20	-1.8	-7893
בנק ספנות אופ'2	1001	5198	+21	+2.1	+8836
כללי לא בהסדר	33900	40.0	-170	-.5	-50.0
בנק צפ' אבריק 1.	— הפסקת מסחר —				
בנק צפ' אבריק 5.	— הפסקת מסחר —				
בנק צפ' אב אופ1	— הפסקת מסחר —				
דנות א 1.0	— הפסקת מסחר —				
דנות 5.0	— הפסקת מסחר —				
הבינלאומי 5.0	3400	1662	+50	+1.5	+1673
פ.י.ב.י. 0.5	3680	2578	+5	+.1	+2652

בנקים בהסדר הצמדה

אידיבי רג 100.0	81550	908	-400	-.5	-725
אידיבי ב 100.0	82000	7.0			-6.0
אידיבי בכ 2.0א	500000		-1000	-.2	-2.0
אגוד 0.1	61300	105			+107
דיסקונט ב	105000	11.0	-550	-.5	-3.0
דיסקונט א	104700	150	-300	-.3	-163
דיסקונט שה ב	12500	15.0			-26.0
המזרחי ש	33690	1037	-210	-.6	-1007
המזרחי ב	33900	80.0			+50.0
המזרחי שה 9	15450	27.0			+7.0
הפועלים בכב	122000	1.1	+2000	+1.7	+3.5
הפועלים ש	55275	2546	-110	-.2	-1677
הפועלים ב	55280	325	-260	-.5	-381
כללי א 1.0	143200	23.0			+12.0
כללי אופ 9	138200		+500	+.4	+10.0
כללי שה 5	108850		-50	-.1	-3.0
כללי שה 7	6999	30.0	-1		-27.0
כלל 100.0	35150	4460	-310	-.9	-3888
כלל שה 9	48100	10.0	-200	-.4	-10.0
כלל שה 11	13400	45.0			-3.0
מימון וסחר 1.0	48180	1.0			-3.0
מימון וסחר 5.0	24200				

בנקים למשכנתאות

אדנים 0.1	7100	77.8	-76	-1.1	-73.0
לאומי משכנתא' ש	4000	94.0			+71.0
לאומי משכנתא' מ	4000	20.8	+30	+.8	+20.0
כרמל ש	3920	51.0			-9.0
כרמל שה 1	2800	100	+10	+.4	+100
בנין כ' 5.0	5434	111	+120	+2.3	+42.2
פת משכ ש	1090	525			-145
משכן ב ש	2070 תב	320	-180	-8.0	-911
עצמאות 0.1	5310	306			-36.0
טפחות מכוב ש	13642	10.0	-208	-1.5	-16.0
טפחות רג ש	11340 תב	81.0	-1260	-10.0	-128
טפחות שה 1	7200		+50	+.7	+50.0
טפחות שה 2	3680	35.0	-40	-1.1	-167
יעמד 1.0	1360 תב	1758	+265	+24.2	+2305
יעמד 5.0	623	3980			-1257
מירב 1.0	3150	1650	-60	-1.9	-1337

מוסדות מימון

שלמון א ש	369 תב	5360	-20	-5.1	-10737
התקלאות מכוב א	35500	4.0			-2.7
התקלאות מכוב ג	— לא נסחר —				
לאומי תעשיה א ש	4820	276	-170	-3.4	-165
פתוח תעשיה מכב	— לא נסחר —				
פת תעש בכ ג	— לא נסחר —				
פת תעש כב גג	— לא נסחר —				
פת תעש בכ גגג	— לא נסחר —				
פת תעש בכ ד	— לא נסחר —				
פת תעש בכ דד	— לא נסחר —				
מרכז קבלנים 5.0	640	1166			+383
תירות בכ	— לא נסחר —				
כלל לישנג 0.1א	9252 תב	152	-1028	-10.0	-377
כלל לישנג 0.5ב	5077 תב	67.0	+462	+10.0	+508
כלל לשנג אג"חו	10980		-60	-.5	-10.0
המנה ש	489	29494	+5	+1.0	+15830
בניה					
הבניקום 0.1	1380	1376	+40	+3.2	+1789
הבניקום 0.5	794	778			-456
הבשמר-ישראל 1.0	7150	139	-100	-1.4	-100
הבשמר-ישראל 5.0	3060	280	-40	-1.3	-521
בור ש	1698	1972	+35	+2.1	+965
ביזן החזקות 1.0	13205	278			-92.0
ביזן החזקות 5.0	3450	174	-100	-2.8	-226

מסחר ושרותים

מסחר

אינטרגאבא 1.0	3244	80.0	-86	-2.6	-134
אינטרגאבא 5.0	1315	150	+15	+1.2	+30.0
אינטרגאבא אופ 1	801	175			-60.0
כאור קורא 1.0	4280	36.0			-6.0
כאור קורא אופ 1	4000 תב	16.0	-330	-7.6	-10.0
כחה 1.0	— הפסקת מסחר —				
כחה 5.0	— הפסקת מסחר —				
כלל סחר 1.0	5500	264			-53.0
קריסטל 1.0	3999	296	+299	+8.1	+227
רפק 0.1	29700				
רפק 0.5	6000 תב	62.0	+688	+9.4	+112
שופרסל א 2.0	4300	574	-50	-1.2	-407
שופרסל ב 10.0	2795	3113			-2537

שרותים

דלק ג ש	4850	1928	+10	+.2	+354
הראל 1.0	2353	129			-21.0
הראל 5.0	1160	430	-2	-.2	-104
ספנות הספקה 0.1	8900	45.0	-312	-3.4	-55.0

שערי קרנות נאמנות

ספנות הספ' 0.5א	3100 תב	174	-178	-5.4	-281
קירור 0.1	1104	480			+21.1
קירור 1.0	291 תב	5485	-29	-9.1	-6254
חברת הזיפמל 0.1	— הפסקת מסחר —				
כתובי ערובה 0.1	3135	266			-116
כתובי ערובה 0.5	1048	1582	-7	-.7	-1102
קנטורסיום 0.1	1168 מ		-62	-5.0	-1230
קנטורסיום 0.5	578	1708			+136
קופל 1.0	— הפסקת מסחר —				
קופל אופ 1	— הפסקת מסחר —				

מלונות ושרותי תיירות

גלי זוהר 1.0	10560	11.3	-200	-1.9	-17.2
גלי זוהר 5.0	3300	50.7	+50	+1.5	+41.2
מלונות דן 1.0	4870	693	+140	+3.0	+358
מלונות דן 5.0	2900	306			+250
נוף האלמוג 0.1	3717 קו		+177	+5.0	+831
כנס 1.0	2595		+5	+.2	+6.0
מלונות ירדן 1.0	3300	191	+151	+4.8	+585
מלונות יהלום 1	— הפסקת מסחר —				

מחשבים ושרותי מחשוב

דטה מיכון 1.0	3600	962	+150	+4.4	+768
ת.י.ג.ל. 1.0	11999	75.0	+499	+4.3	+79.0
יעבא 1.0	3499 תב	43.0	-261	-6.9	-153
יעבא אופ 1	3250	80.0	+150	+4.8	+90.0
כלל מחשבים 1.0	5000	90.0			+85.0
מ.ל.ל. 1.0	6570	40.0			-5.0
מ.ל.ל. 5.0	3580	475	-50	-1.4	-508
משוב מחשבים 1.0	* 2349	100	-123	-5.0	-218
* ביצוע חלקי 68.60%					
ניקוב מחשבים 1.	5900	95.0			+8.0
ניקוב מחשבים 5.	3210	126			-198
תים מחשבים 1.0	1820 תב	1245	-180	-9.0	-1486
תים מחשב אופ 1	18000 תב	1.0	-1999	-10.0	-26.0

מקרקעין ופיתוח

נדל"ן בינוי ופיתוח

אבהם גינדי 1.0	489 תב	2453	-88	-14.1	-2124
אבהם גינדי 5.0	399 מ		-21	-5.0	-3567
ארזן מבנים 1.0	700	699	+27	+4.0	+287
ארזן מבנים 5.0	355 תב	3500	+32	+9.9	+4518
אזורים 1.0	4450	2120	+110	+2.5	+3352
אילן 1.0	1565 קו		+75	+5.0	+3184
אילן אופ 1	1470	1731			-1107
אל-רוב 1.0	2400	68.0	-100	-4.0	-38.0
אל-רוב 5.0	* 2363	3.0	+113	+5.0	+87.0
* ביצוע חלקי 78.70%					
אבנדים 1.0	1909 מ		-101	-5.0	-1944
אבנדים אופ 1	1669 מ		-101	-5.7	-79.0
אפריקה 0.1	36620	45.0	+30	+.1	+43.0
אפריקה 1.0	28300	154	-296	-1.0	-173
ארזים 1.0	1045	250	-55	-5.0	-152
אילרן 0.1	2150	711	-10	-.5	-501
אילרן 0.5	1320	790	-25	-1.9	-633
בן-יקר גת 1.0	2630	925			+1145
ברנוביץ 1.0	3700 תב	336	-300	-7.5	-355
ברנוביץ 5.0	2450 תב	355	-200	-7.6	-287
רובקר 1.0	3780	428	-100	-2.6	-378
דרוקר 1.0	445 תב	2822	-35	-7.3	-3685
דרוקר 5.0	383 תב	1503	+31	+8.8	+777
דרוקר אופ 1	276 תב	3823	-53	-16.1	-2969
ודער 0.1	5670 תב	278	-630	-10.0	-312
ודער 0.5	2871 תב	283	-319	-10.0	-506
ת.ל.ב. 0.1	— הפסקת מסחר —				
ת.ל.ב. 0.5	— הפסקת מסחר —				
נכסים ובנין 1.0	2710	3015			-2992
גב-ים 0.1	4300 תב	454	+330	+8.3	+455
גב-ים 0.5	2290	300	+10	+.4	+220
הכשרת הישוב 1.0	43550	208	-450	-1.0	-316
ישפרו 0.1	2881 תב	3409	+240	+9.1	+8705
ישראלום 1.0	8700	48.0	+380	+4.6	+14.0
ישרס 10.0	13778	317			+38.0
כנף פיתוח 1.0	8676	127	-200	-2.3	-84.0
כלל נדלן 0.1	387	14232			-25404
לומיר 1.0	3500 תב	17.0	+171	+5.1	+16.0
לומיר 5.0	1340 תב	471	-110	-7.6	-443
ב.ת.ם. 1.0	1777	267	+17	+1.0	+82.0
מאגרי בניה 1.0	479	3100			-2160
מאגרי בניה אופ1	410 תב	4162	+48	+13.3	+3755
מדרל בנין 1.0	— הפסקת מסחר —				
מישגאל 5.0	554 תב	3571	-30	-5.1	-5987
מבריב 5.0	620	1398	-25	-3.9	-2051
פר-לן 1.0	488	2740			-200
פר-לן אופ 1	4866				+14.0
לרנשטיין 1.0	468 תב	670	-52	-10.0	-477
לרנשטיין 5.0	[illegible]	30129		-2.7	
ליפשיץ 1.0	1150 תב	6858	+90	+8.5	+2535
ליפשיץ 5.0	560	11889	+21	+3.9	+9087
באמת.אגב 0.5	— הפסקת מסחר —				
נכסי אזורים 1.0	— הפסקת מסחר —				
סהר החזקות 1.0	8950	48.0	-37	-.4	-126
סהר החזקות 5.0	6000	34.0	-170	-2.8	-56.0
סולל-בונה מכב א	— הפסקת מסחר —				
סתי 1.0	3360 קו		+160	+5.0	+477
סתי 5.0	2183	222			+93.0
עזר וסלע 1.0	820	270	-12	-1.4	-266
קיסריה 0.1	1750	624	-23	-1.3	-963
קיסריה 0.5	935	1472			-539
רובינשטיין 1.0	— הפסקת מסחר —				
רובינשטיין 5.0	— הפסקת מסחר —				
רוטבין 1.0	2565	495			+65.0
רוטבין 5.0	1949	1169			-493
רסקו כבוד	5700	241	-14	-3	-30.0
רסקו רג	5000 תב	386	-447	-8.2	-558

חקלאות

כנעני הדר 0.1	3250	611			-607
כנעני הדר 0.5	1709	845			+292
מהדרין 0.1	6285	472	-15	-.2	-120
נכסי הדרים 1.0	1190	5163			-4656
פרי אור 0.5	2660	906	-30	-1.1	-803
צב-הר 5.0	9650	274			-71.0

תעשייה

מזון וטבק

אבאם 1.0	1100	87.0	+10	+.9	+160
אסלנביק 1.0	— הפסקת מסחר —				
גולדפרוסט 1.0	1450	385	+28	+2.0	+140
גולדפרוסט 5.0	605 תב	1600	-55	-8.3	-1135
גולדפרוסט אופ 1	* 757	230	+33	+4.6	+168
* ביצוע חלקי 66.60%					
דובק גב ש	3505	1070	-120	-3.3	-1001
דובק גב מ	3554	120	-20	-.6	-201
וגלכל 1.0	1130	149	-20	-1.7	-94.0
וגלכל 5.0	650	600			-80.0
פרי-זה 1.0	2295	1546	+5	+.2	+300
פרי-זה 5.0	1810	619	-70	-3.7	-935
טמפו בירה 1.0	12600 תב	31.0	-1000	-7.4	-36.0
טמפו בירה 5.0	8200	38.0	+100	+1.2	+45.0
יכנור 1.0	1399	68.0			-166
יכנור א 5.0	810	730	+5	+.6	+207
מן 1.0	10454	16.0			-20.0
מן 5.0	4710	2.0			-2.0
מגפרוסט 1.0	6553 תב	458	-728	-10.0	-835
עלית 0.1	14000	76.0	-300	-2.1	-155
עסיס ב 0.5	37000	31.0			-50.0
שלמה אנגל 1.0	* 2010	272	+22	+1.1	+638
* ביצוע חלקי 85.60%					
שמן מכוב' ש'	4950	167	-50	-1.0	-60.1

טקסטיל והלבשה

ארגד 1.0	700	3576	-2	-.3	-890
אופיס 1.0	1826 תב	50.0	+126	+7.4	+114
אופנת ברוך 1.0	2095	414			+169
אופנת ברוך 5.0	1165 תב	628	-77	-6.2	-1110
אפתן 1.0	— הפסקת מסחר —				
אפתן אופ 1	— הפסקת מסחר —				
ארגמן רג ש	8833	683	+380	+4.5	+505
דלתא-גליל 1.0	4630	593	-120	-2.5	-708
דלתא-גליל א 3.0	3420	410			-294
כטונית מאוחר 1.	1670		-10	-.6	-44.0
כטונית מאוחר 5.	725 קב		+35	+5.1	+1907
כטונית אופ 1	580	290	+30	+5.5	+323
ויסלגו 1.0	3750	490	-128	-3.3	-757
ויסלגו 5.0	2800	20.0			+115
הדרינן 1.0	4280	80.0	+80	+1.9	+37.0
דקית 1.0	7067 תב	278	-650	-8.4	-311
דקית 5.0	5985	1790	-60	-1.0	-1804
מיג-טוב 1.0	— הפסקת מסחר —				
מיג-טוב אופ 1	— הפסקת מסחר —				
לודזיה 0.1	1926 תב	197	-214	-10.0	-552
לודזיה 0.4	968	6096			-1456
ליבית 1.0	1115	1840	+15	+1.4	+705
מיס גליק 1.0	556 תב	820	-40	-6.7	-1061
מקס 0.1	22425	15.0	+225	+1.0	+17.0
מקס 0.5	8200	114			-74.0
עיט 1.0	9480 תב	114	-500	-5.0	-248
עיט 5.0	4750	137	-50	-1.0	-49.0
עבק 1.0	2275 תב	1050	-225	-9.0	-1055
פולגת א 0.1	8820	213			-334
פולגת ב 0.4	6550	1501	-60	-.9	-764
פוליגן א 0.5	5250	484	-100	-1.9	-138
פרמר 1.0	1548	453			+22.0
גבור מכרינה בעמ	15100	44.0	-300	-2.0	-198
תעש רוגוזין 1.0	3010	734	-120	-3.8	-1195

מתכת ומוצריה

אוקטגון 5.0	2050	666	-24	-1.2	-684
אורדן 10.0	10260	83.0	-540	-5.0	-193
אורדן 50.0	9000	150	-420	-4.5	-180
כבלים ש	11007 תב	10.0	-1223	-10.0	-9.0
התבוף 1.0	11020	50.0			-1.0
התבוף 5.0	7800 תב	372	+700	+9.9	+674
קופצאות מח 1.0	1065	4519	-45	-4.1	-12118
קופצאות מח 5.0	760	1136			-306
מורגן 1.0	598 תב	815	+54	+9.9	+1595
מורגן אופ א	500	289			+475
מתכת מרום 1.0	1999	45.0	+24	+1.2	+45.8
מתכת מרום אופ 1	820	646			-301
כבלי ציון 1.0	2070 תב	1147	-180	-8.0	-886
כבלי ציון 5.0	950	1450	-5	-.5	-905
כבלי ציון אופב	750	800	+30	+4.2	+2634
קיטנר 1.0	840	396	-34	-3.9	-933
קיטנר 5.0	445 תב	1665	-50	-10.1	-3875
נחושתן 0.1	15748	161			+78.0
נחושתן 0.5	6870 תב	164	+664	+10.7	+451
עיד 3.0	2065 מ		-109	-5.0	-3068
מקר פלדה 1.0	5315	56.0	-165	-3.0	-342
קינג 1.0	1150	1207	+25	+2.2	+1714
קינג 5.0	630	1126			-769
קליל 1.0	2950 תב	200	-200	-6.4	-169
קליל 5.0	1530	133			-33.0
שלדות 5.0	* 2000	530	+80	+4.2	+365
* ביצוע חלקי 88.30%					
תעשיות לכיש 1.0	1040 תב	700	-80	-7.1	-754
תעשיות לכיש 5.0	500 תב	487	-36	-6.7	-787

חשמל, אלקטרוניקה ואפטיקה

אלביט 3.0	414989	10.0	-3000	-.7	-40.0
אלקו 0.1	4199	133			-34.0
אלקו 0.25 ש	2710	303	-140	-4.9	-299
אלקו 0.25 מ	2742	37.0	-120	-4.2	-117
אלקטרה 0.1	12950	25.0	-100	-.8	-15.0
אלקטרה א 0.5	6550	89.0	-200	-3.0	-92.0
אלרון 3.0	397000	8.0			-5.0
אריות 1.0	31000	424	-993	-3.1	-256
כלל תעש אלקטרו	2540	3044			+71.0
מפקטרוניקס 1.0	1940	450			-158
מפקטרוניקס 5.0	1120	738	-23	-2.0	-589
פריטשנגר 1.0	1758	126	-50	-2.8	-212
פריטשנגר 5.0	910	411	+20	+2.3	+121
ציקלון 1.0	4350 מ		-229	-5.0	-605
ציקלון 5.0	2252 תב	1311	-398	-15.0	-1178
קנשטיין אירלד 1.	3793 תב	50.0	-200	-5.0	-217
קנשטיין אירלד 5.	2700	311	+70	+2.7	+276
ת.א.ת. 1.0	3530	217	+30	+.9	+11.0
ת.א.ת. 5.0	1580	1312	-70	-4.2	-2028
ת.א.ת. אופ 1	13411	39.0	-700	-5.0	-64.0
תדיראן 1.0	7500	66.0	+167	+2.3	+17.0

מוצרי בניה

אי.בי.כל בנין.1	6970	453	+120	+1.8	+276
אלקל 5.0	6665	201			-126
אקרשטיין 1.0	1568 תב	1054	-170	-9.8	-2870
אקרשטיין 5.0	1245	1211			-716
בטון תעיד 1.0	10300	15.0	+4		+8.5
בטון תעיד 5.0	— הפסקת מסחר —				
בר-כון 1.0	2590 תב	100	-200	-7.2	-100
בר-כון 5.0	861 קו		+41	+5.0	+1950
המסלול 1.0	— הפסקת מסחר —				
המסלול 5.0	— הפסקת מסחר —				
כרומאסבסט 1.0	6800	17.0	+150	+2.3	+7.0
כרומאסבסט 5.0	1995	105	+95	+5.0	+110
ב.ל.ב. 1.0	1400	800	+63	+4.7	+878
ב.ל.ב. 5.0	638	484	-26	-3.9	-1025
מחזור השק בעמ	4023	549			-704
מוזאיקה ולפמן 1	— לא נסחר —				
מוזאיקה ולפמן 5	— לא נסחר —				

כימיה, גומי ופלסטיק

אגן 5.0	18572	43.0			-36.0
אליאנס ב 200.0	1170 תב	839	-130	-10.0	-1678
גל תעשיות 1.0	8500	105	-100	-1.2	-93.0
גל תעשיות 5.0	3915	424	-30	-.8	-269
דקסמל 1.0	3125 תב	146	-270	-8.0	-267
דשנים 0.1	11385	60.0	-115	-1.0	-34.0
דשנים 0.5	4740	812			-12.0
חיפה כמיקל 10.0	852	5712			+1209
מכבש ש	57000	171	-500	-.9	-47.0
מכבש אופ 4	52000	6.0	+1000	+2.0	+39.0
ליפסקי 1.0	1360	52.0			-52.0
ים המלח 0.1	14600	1113			-257
פטרוכימיים 10.0	455	19482			-4467
מקסימה 1.0	6000	64.0			-99.0
מקסימה 5.0	2380	710			-517
נקה כמיקל 1.0	3150 תב	90.0	-350	-10.0	-140
סנו 1.0	8385	85.0	+350	+4.4	+38.0
סנו 0.4	5300	170	-80	-1.5	-140
קרס כימיקל 1.0	6570	131	-11	-.2	-24.0
ת.ב.ל. 1.0	1710 תב	122	-140	-7.6	-220
[illegible]	1008 תב	98.0			
[illegible]	5080	620	+200	+4.1	+52.0
פרומאדום 10.0	12232 קו		+582	+5.0	+1433
[illegible]	3590	400			+162

עץ ומוצריו, נייר ודפוס

דפרון 1.0	4580	156	-100	-2.1	-85.0
דפרון 5.0	2300	33.0	-15	-.7	-62.0
ת.מ.ג. 1.0	2750	205	-120	-4.2	-87.0
ת.מ.ג. אופ 1	2730	81.0	+10	+.4	+25.0
יאה 1.0	4620	72.0	+90	+2.0	+44.0
לבידי אשקלון 1.	441	2239			+581
לבידי אשקלון אופ1	720	283			-77.0
מולט ב 0.5	26365	43.0	-2135	-7.5	-172
מפעלי נייר 10.0	179500	100	-500	-.3	-120
סקטוריה 1.0	2149	179	+102	+5.0	+156
רים 0.1	3540	70.0	-160	-4.3	-281
רים 0.4	2201	344	-60	-2.7	-498
תעל ב 0.2	11800	65.0			-17.0

תעשיות שונות

אלומית 1.0	3228	256			-104
אלומית 5.0	2252				-100
אבריד 1.0	2460	107	-71	-2.8	-104
אבריך 5.0	1373	591	+1	+1	+16.0
אבריך אופ א	800	407			-101
תמישה יזד 1.0	9580 תב	239	+500	+5.5	+210
דיקה 1.0	5000 תב	27.0	-360	-6.7	-94.1
דיקה 5.0	2500 תב	20.4	-135	-5.1	-225
ה.נ.פולק 1.0	7074	89.0			-11.0
ה.נ.פולק 5.0	4195	145	-5	-.1	-291

השקעות תעשיה

מרכזית ב 0.1	6580	428			-6.8
מור בכ' 1.0	4850000	.2			+.9
כלל תעשיות 1.0	1450	9662	-16	-1.1	-12513
מאגרי טכנולוגיה	533	3526			-312
מאגריטכנו אופ 1	428	1551	+25	+6.2	+6215

חברות להשקעה

השקעה ואחזקות

אופיק ש	5040	534	-3	-.1	-586
אידיבי פתוח 2.0	3900	2122			-64.0
אינקובה 0.1	1420 תב	292	-111	-7.5	-292
אינקובה 0.5	750	409	+10	+1.4	+305
אלגר ש	6480	431	-20	-.3	-193
אלגר מ	6481 תב	135	-720	-10.0	-197
אלרן ש	2745	1690	+45	+1.7	+1997
אלרן מ	2900 תב	135	-240	-7.6	-108
אמישר בכ' 1.0	— הפסקת מסחר —				
אפיק 1.0	— הפסקת מסחר —				
אפיק 5.0	— הפסקת מסחר —				
מולת 1.0	1360	115	+40	+3.0	+115
חברה לישראל 1.0	6710	274	+160	+2.4	+466
חברה לישראל 5.0	4010	258			-373
חלפסון 0.1	98200 תב	9.5	+4700	+5.0	+5.8
חלפסון 1.0 ש	30000	323			-262
אמצא א 0.5	9001	215			-77.0
פועלים השק ש	4540	1216			-649
לאומי השק 0.1	4400	854	-50	-1.1	-642
דיסקונט השק ש	2290	12966	-120	-5.8	-24804
מזרחי השק ש	18930	114	+150	+.8	+77.0
מור השק אגח 124	9766	10.0	+465	+5.0	+95.0
חירדן 1.0	2090	70.0	-60	-2.8	-95.0
חירדן 5.0	820 תב	2969	+40	+5.1	+1090
יעבא ש	11990	403	-110	-.9	-579
ירדן א 0.1	2999	354	-1		-173
כלל ישראל 10.0	2400	1217			-36.0
כלל ישראל 50.0	1820	379	+40	+2.3	+235
לבריק 0.1	8340				-2.0
לבריק 0.5	2173 קו		+103	+5.0	+999
מגור 0.1	618	2338	-3	-.5	-1804
מגור א 0.5	402	3325	+10	+2.6	+1636
עוז השק ב 0.1	2211 תב	38.0	-246	-10.0	-58.0
עוז השק ב 0.5	1145 תב	310	+94	+8.9	+270
מי השק ש	22605	214	+5		+78.0
פכה א 0.1	9490	187			-94.0
פכה 0.5	4500 תב	394	+223	+5.2	+354
פריון ב 2.5	3093	1645			-586
שחל טוריזם 1.0	— הפסקת מסחר —				
שחל טוריזם ב	— הפסקת מסחר —				
שחל טוריזם שה 1	— הפסקת מסחר —				

מחקר ופיתוח

אמצעים מתוחכמים	— הפסקת מסחר —				
גליל טכנולוגיות	520	7992			-48.0

דלק ונפט

דלק חיפושיםנפט1.	2800	517	-50	-1.8	-575
דלק חיפושיםנפט5.	1400	771			-588
דלק נפט אופ 2	785	2176	-5	-.6	-1963
מי חיפושי נפט	12400	115	-250	-2.0	-201
מראיל 1.0	1915				
מראיל 5.0	810	350			+201
י.ו.א.ל. 5.0	1316	2385	-15	-1.1	-3235
מ.ג.ג. 1.0	1830	130			-118
מ.ג.ג. 5.0	865	880	+35	+4.2	+1330
סיסמיקה 1.0	— הפסקת מסחר —				
סיסמיקה 5.0	— הפסקת מסחר —				
מראיל ב 0.3	3980 תב	282	+290	+7.9	+347
צפון אגר נפט 1.	274	3595	-11	-3.9	-5340
צפון אגר נפט 5.	179.0 תב	3021	-10.0	-5.3	-3436
צפון אגר נפט אופ2	501	100			+100
נפטא ש	1150000	2.0	+40000	+3.6	+2.0

נסחרות במט"ח

בית מ	240	110	-3	-1.2	-110

שערי מטבע חוץ ביום 4.4.86

המטבע	השינוי	בנקנוטים לאומי		בנקנוטים הפועלים	
1 דולר ארה"ב	-0.002	1.45	1.42	[illegible]	[illegible]
1 לש"ט	[illegible]	2.[illegible]	2.22	[illegible]	[illegible]
1 מרק מערבי	-0.003	0.61	0.64	[illegible]	[illegible]
1 פרנק צרפתי	-0.001	0.20	0.21	0.20	0.21
1 גולדן הולנדי	-0.004	0.54	0.57	0.54	0.57
1 פרנק שוויצרי	-0.006	0.73	0.77	0.73	0.77
1 כתר שוודי	-0.001	0.20	0.21	0.19	0.20
1 כתר נורבגי	-0.002	0.20	0.21	0.20	0.23
1 כתר דני	-0.002	0.17	0.18	0.16	0.17
1 מרקה פיני	-0.002	0.27	0.29	0.27	0.29
1 דולר קנדי	-0.002	1.04	1.09	1.04	1.09
1 דולר אוסטרלי	-0.008	1.00	1.10	1.02	1.10
1 ראנד דרא"פ	-0.007	0.51	0.56	0.58	0.60
10 פרנקים בלגיים	-0.005	0.29	0.31	0.29	0.31
10 שילינגים אוסטריים	-0.002	0.87	0.91	0.87	0.91
1000 לירטות איטלקיות	-0.002	0.89	0.94	0.89	0.95
100 ינים יפניים	-0.004	0.81	0.84	0.80	0.86
1 דינר ירדני	-0.007	4.07	4.32	3.98	4.24
10 לירות לבנוניות	-0.001	—	—	—	—
1 לירה מצרית	-0.001	0.80	0.85	0.80	0.85

דולר יציג: 1.4865 — **דולר נוסעים: 1.76** — **דולר שחור: 1.61–1.67**

שערי אגרות חוב

הסידרה	השער	השינוי בנקי
4% מלוה פיתוח (100% הצמדה)		
ש4001	514537.0	
ש4002	480000.0	
ש4003	470000.0	
ש4004	504700.0	
4.25% מלוה מדינה (שגיא)		
ק-301 תשואה 4.20%		
4101	274.4	+.6
ק-302 תשואה 4.35%		
4102	109.5	-2.8
4103	105.1	-2.6
4104	101.6	-2.7
ק-311 תשואה 4.45%		
4201	93.6	+.1
4202	91.8	
ק-321 תשואה 4.43%		
4301	101.3	+.1
4302	96.4	
4303	95.6	
4304	94.1	+.1
3% מלוה מדינה (גליל)		
ק-201א תשואה 2.26%		
ש3601	31694.0	+16.0
ק-201ב תשואה 2.30%		
ש3602	29166.0	+16.0
2027 א — המס	— הפסקת מסחר —	
ש3603		
ק-202ב תשואה 2.30%		
3604	24376.0	+14.0
ק-203 תשואה 2.50%		
ש3605	22065.0	+12.0
ש3606	20789.0	+11.0
ש3607	19322.0	+11.0
ש3608	18285.0	+9.0
ק-204 תשואה 2.86%		
ש3609	17130.0	-117.0
ש3610	15445.0	-107.0
ש3611	14915.0	-107.0
ש3612	14772.0	-104.0
ק-205 תשואה 2.91%		
3613	13862.0	-93.0
ש3614	13301.0	-91.0
ש3615	12277.0	-85.0
ש3616	11235.0	-80.0
ק-206 תשואה 2.95%		
ש3617	10571.0	-76.0
ש3618	10028.0	-73.0
ש3619	9225.0	-68.0
ק-207 תשואה 2.97%		
ש3620	8706.0	-52.0
ש3621	8268.0	-50.0

הסידרה	השער	השינוי בנקי
ש3622	7454.0	-45.0
ק-208 תשואה 3.00%		
ש3623	6984.0	-92.0
ש3624	6710.0	-87.0
ק-209 תשואה 2.98%		
ש3625	6136.0	-46.0
ש3626	5674.0	-43.0
ש3627	5261.0	-40.0
ק-210 תשואה 3.16%		
ש3628	4791.0	-48.0
ש3629	4487.0	-46.0
ש3630	4240.0	-44.0
ק-211 תשואה 3.06%		
ש3631	3918.0	-12.0
ש3632	3688.0	-12.0
ש3633	3483.0	-11.0
ק-212 תשואה 3.01%		
3634	3077.0	
ש3635	2909.0	-1.0
ש3636	2859.0	-1.0
ק-213 תשואה 3.08%		
ש3637	2672.0	-13.0
ש3638	2487.0	-12.0
ש3639	2276.0	-11.0
ק-214 תשואה 2.92%		
ש3640	1896.0	-14.0
ש3641	1642.0	-13.0
ק-215 תשואה 2.99%		
3642	1461.0	-4.0
ש3643	1267.0	-4.0
ק-216 תשואה 2.90%		
3644	1137.0	-66.0
3645	1025.0	-60.0
4.25% מלוה מדינה (גליל)		
ק-341 תשואה 4.70%		
3826	87.8	
ק-251 תשואה 3.78%		
3701	846.2	+25.0
ק-252 תשואה 4.18%		
3702	648.8	-18.9
ק-253 תשואה 4.20%		
3703	573.7	-11.9
3704	491.1	-10.4
ק-261 תשואה 4.27%		
3751	257.4	+.1
ק-262 תשואה 3.88%		
3752	106.9	+3.1
3753	102.4	+3.0
ק-263 תשואה 4.18%		
3754	90.8	+2.3
ק-271 תשואה 4.60%		

הסידרה	השער	השינוי בנקי
3901	93.6	+.5
3902	89.0	+.4
3903	88.3	+.4
3904	86.9	+.5
4% מלוה פיתוח (90% הצמדה)		
ש3106	244000.0	
ש3107	243400.0	
ש3108	230700.0	
ש3109	228000.0	-600.0
ש3110	226000.0	
ש3111	223100.0	
ש3112	218600.0	-600.0
ש3113	220000.0	+100.0
ש3114	214800.0	
ש3115	212500.0	+1850.0
ש3116	204200.0	+1000.0
ש3117	212600.0	+200.0
ש3118	204500.0	-1500.0
4%-6%-7% מלוה פיתוח המדינה (80% הצמדה)		
ש3201	176200.0	
ש3202	178400.0	
ש3203	174000.0	+600.0
ש3204	169000.0	
ש3205	169000.0	
ש3206	165000.0	
ש3210	160000.0	
ש3211	161000.0	
ש3212	158900.0	
ש3213	151000.0	+900.0
ש3214	145200.0	+800.0
8%		
ש3501	144000.0	+600.0
ש3502	142800.0	
ש3503	127600.0	+600.0
ש3504	126000.0	+1600.0
ש3505	122000.0	+1300.0
7%		
ק-701 תשואה 3.25%		
ש3521	122676.0	+618.0
ש3524	111092.0	+597.0
ק-702 תשואה 3.30%		
ש3522	117674.0	+491.0
ש3523	111151.0	+482.0
ק-703 תשואה 3.15%		
ש3525	109166.0	+802.0
ש3526	113845.0	+845.0
ש3527	111572.0	+830.0

הסידרה	השער	השינוי בנקי
ש3528	108628.0	+839.0
ק-704 תשואה 3.50%		
ש3529	107609.0	+221.0
ש3530	105094.0	+216.0
ש3531	104797.0	+221.0
ש3532	101728.0	+215.0
ש3533	101559.0	+221.0
ש3534	95764.0	+209.0
ק-705 תשואה 3.70%		
ש3535	95432.0	-622.0
ש3539	89871.0	-603.0
ק-706 תשואה 3.65%		
ש3536	95433.0	-511.0
ש3537	95321.0	-512.0
ש3538	89719.0	-482.0
ש3540	89508.0	-497.0
ש3541	86483.0	-482.0
ש3542	86329.0	-497.0
ש3543	82111.0	-475.0
ק-707 תשואה 3.50%		
ש3544	82525.0	+261.0
ש3546	80470.0	+260.0
ש3547	80284.0	+261.0
ש3548	80191.0	+262.0
ש3550	75990.0	+251.0
ש3551	75682.0	+252.0
ק-708 תשואה 3.53%		
ש3545	80215.0	-122.0
ש3549	75747.0	-121.0
ש3552	69498.0	-115.0
ש3554	69340.0	-125.0
ש3555	69340.0	-125.0
ק-709 תשואה 3.59%		
ש3553	68979.0	+33.0
ש3571	62390.0	+36.0
ק-710 תשואה 3.45%		
ש3556	66224.0	-539.0
ש3558	69035.0	-547.0
ש3559	66590.0	-530.0
ש3560	63010.0	-515.0
ש3561	62827.0	-516.0
ק-711 תשואה 3.50%		
ש3557	69501.0	+40.0
ש3572	63143.0	+36.0
ק-712 תשואה 3.50%		
ש3573	62777.0	+36.0
ש3574	57885.0	+33.0
ש3577	57822.0	+35.0
ש3578	53412.0	+31.0
ק-713 תשואה 3.40%		
ש3575	57857.0	+34.0
ש3576	57690.0	+33.0
ש3579	53236.0	+30.0
ק-714 תשואה 3.56%		
ש3580	49305.0	+28.0
ש3581	44825.0	+25.0
ש3582	41322.0	+25.0
ש3583	38389.0	+22.0
ק-715 תשואה 3.50%		
ש3584	36574.0	+21.0
ש3585	34665.0	+20.0
ש3586	31382.0	+17.0
ש3588	31330.0	+15.0
ק-716 תשואה 3.64%		
ש3587	31296.0	-910.0
ש3591	29763.0	-845.0
ש3592	29728.0	-846.0
ש3593	29676.0	-846.0
ק-717 תשואה 3.45%		
ש3589	28658.0	+14.0
ש3594	28509.0	+16.0
ש3596	27238.0	+15.0
ש3597	27144.0	+16.0
ק-718 תשואה 3.37%		
ש3590	29876.0	-165.0

הסידרה	השער	השינוי בנקי
ש3595	28460.0	-162.0
5% מלוה פיתוח ומדינה (בריבית צמודה)		
ק-101 תשואה 3.60%		
ש2001	118957.0	+69.0
ש2002	118610.0	+69.0
ק-102 תשואה 3.51%		
ש2003	114390.0	+65.0
ק-103 תשואה 3.90%		
ש2004	114169.0	-677.0
ק-104 תשואה 3.70%		
ש2005	107642.0	+62.0
ש2006	107447.0	+52.0
ש2007	105373.0	+50.0
ק-105 תשואה 3.48%		
ש2008	108467.0	+527.0
ש2012	106125.0	+534.0
ש2015	103357.0	+538.0
ק-106 תשואה 3.80%		
ש2009	108991.0	-798.0
ק-107 תשואה 3.80%		
ש2010	108351.0	-522.0
ש2011	106247.0	-513.0
ש2013	106109.0	-532.0
ש2014	103389.0	-522.0
ק-108 תשואה 3.70%		
ש2016	104267.0	+60.0
ש2018	101526.0	+58.0
ש2021	98201.0	+57.0
ק-109 תשואה 3.68%		
ש2017	100983.0	+58.0
ש2019	100683.0	+58.0
ש2020	97734.0	+56.0
ק-110 תשואה 3.63%		
ש2022	92097.0	+53.0
ק-111 תשואה 3.47%		
ש2023	93095.0	+339.0
ק-112 תשואה 3.00%		
ש2024	87905.0	+48.0
ש2027	84779.0	+48.0
ש2031	78472.0	+44.0
ק-113 תשואה 3.50%		
ש2025	87365.0	-1638.0
ש2026	87061.0	-1644.0
ק-114 תשואה 0.25%		
ש2028	91499.0	+44.0
ש2030	87214.0	+42.0
ק-115 תשואה 3.18%		
ש2029	80164.0	+86.0
ש2033	73767.0	+82.0
ש2035	67700.0	+76.0
ק-116 תשואה 3.10%		
ש2032	78737.0	+636.0
ש2034	74376.0	+616.0
ש2036	68264.0	+575.0
ק-117 תשואה 2.19%		
ש2037	66266.0	+12.0
ש2052	57481.0	+13.0
ק-118 תשואה 3.05%		
ש2038	67197.0	+38.0
ש2040	64696.0	+37.0
2051	61200.0	+34.0
ק-119 תשואה 2.70%		
ש2039	64924.0	+35.0
ש2041	61467.0	+33.0
ק-120 תשואה 1.66%		
ש2053	58818.0	+31.0
ק-121 תשואה 1.42%		
ש2054	54414.0	+201.0
ש2056	50409.0	+191.0
ש2058	45908.0	+178.0
ש2060	42395.0	+167.0
ק-122 תשואה 2.70%		
ש2055	52604.0	+29.0
ש2057	48682.0	+27.0

הסידרה	השער	השינוי בנקי
ש2059	44264.0	+24.0
ק-123א תשואה -0.26%		
ש2061	34524.0	-255.0
ק-123ב תשואה -1.30%		
ש2062	33823.0	+15.0
ק-123ג תשואה -0.05%		
ש2063	30823.0	+27.0
חדיש		
מ 17	105.4	02/04
מ 18	105.5	01/04
מ 19	106.3	+1.8
מ 20	107.0	+2.0
מ 21	106.6	+2.0
מ 22	103.7	+.8
מ 23	96.6	-.4
ש24	94.1	
ש25	95.8	+.2
ש26	94.9	+.2
ש27	94.0	
ש28	98.6	+1.6
ש29	95.7	-2.4
ש30	99.1	
ש31	102.0	
32	99.5	
33	106.2	+1.2
34 מר"ג	99.5	
אגרות חוב צמודות לדולר (100% הצמדה)		
פר"פ	203.4	+1.0
פר"פ	1165.0	
סופ-אלסיטב	— הפסקת מסחר —	
תדיראן 84	93.3	+1.0
תדיראן 85	400.1	
ת' דסק' 178	103.8	-.7
"ארמון" צמוד דולר ריבית לבינה		
ק-601 תשואה 3.74%		
סר' 2501	162.4	-.2
סר' 2502	159.7	-.2
סר' 2503	154.7	-.2
ק-602 תשואה 4.00%		
סר' 2504	153.6	-1.4
סר' 2505	147.8	-1.3
ק-603 תשואה 4.00%		
סר' 2506	142.8	-2.2
סר' 2507	137.9	-2.2
ק-604 תשואה 1.52%		
סר' 2508	106.9	+3.0
"ירבון"-צמוד דולר ריבית קבועה		
ק-901 תשואה 6.37%		
7001	247.5	-.9
7002	239.7	-.8
ק-902 תשואה 6.52%		
7003	228.5	-2.1
7004	211.0	-1.8
ק-903 תשואה 6.58%		
7005	196.9	-6.0
ק-904 תשואה 6.42%		
7006	186.6	-1.6
ק-905 תשואה 6.36%		
7007	174.4	-.2
7008	165.8	-.2
ק-906 תשואה 6.58%		
7009	159.4	-.2
ק-907 תשואה 6.65%		
7010	154.8	-.5
ק-908 תשואה 6.67%		
7011	146.3	-1.0
7012	141.2	-1.0
ק-909 תשואה 6.70%		
7013	133.3	-1.5
ק-910 תשואה 6.70%		
7014	116.2	-.5

הסידרה	השער	השינוי בנקי
ק-911 תשואה 6.89%		
7015	96.2	-.1
7016	95.7	-.1
7017	97.9	-.2
7018	97.7	-.2
7019	98.2	-.1
7020	98.0	-.1
7021	97.1	-.1
7022	96.8	-.1
ק-951 תשואה 7.00%		
7201	96.1	-.1
7202	94.7	-.2
"גלבוע" צמוד דולר ריבית משתנה		
ק-801 תשואה 1.48%		
ש6101	12745.0	-14.0
ק-802 תשואה 1.70%		
ש6102	2709.0	-61.0
ק-803 תשואה 1.85%		
ש6103	6930.0	-7.0
ק-804 תשואה 1.90%		
ש6104	6374.0	-22.0
ש6105	6032.0	-21.0
ק-805 תשואה 2.00%		
ש6106	5824.0	-6.0
ש6107	5610.0	-6.0
ק-806 תשואה 2.03%		
ש6108	4062.0	-5.0
ש6109	3867.0	-3.0
ש6110	3903.0	-5.0
ק-807 תשואה 2.08%		
ש6111	3177.0	-3.0
ש6112	3082.0	-3.0
ק-808 תשואה 2.17%		
ש6113	2077.0	-2.0
ק-821 תשואה 2.90%		
ש6151	805.2	-24.0
ש6152	771.3	-23.0
ק-822 תשואה 2.56%		
ש6153	699.8	-.2
ש6154	687.4	-.7
ק-823 תשואה 2.51%		
ש6155	447.0	+1.6
ק-824 תשואה 2.90%		
ש6156	358.4	-8.1
ק-825 תשואה 2.38%		
ש6157	261.1	-2.8
ש6158	247.4	-1.9
ק-826 תשואה 2.54%		
6159	217.1	-6.0
ק-827 תשואה 2.68%		
6160	201.5	+.3
6161	195.0	+.3
ק-828 תשואה 2.85%		
6162	173.8	-.8
ק-829 תשואה 2.72%		
6163	163.2	-.1
6164	156.6	-.2
ק-830 תשואה 2.72%		
6165	147.3	+2.0
ק-831 תשואה 2.70%		
6166	138.6	-.1
6167	136.5	-.2
6168	134.4	-.2
ק-832 תשואה 2.69%		
סר' 6169	127.8	+.6
ק-833 תשואה 2.88%		
6170	118.4	+.2
ק-834 תשואה 2.60%		
6171	85.5	+.8
6172	85.2	+.8
ק-851 תשואה 2.80%		
6801	94.1	-.1

פק"מ נייר
השקעה כדאית
לטווח קצר בריבית משתנה
בנק לאומי

שתי המוליכות בכרטיס אחד במרתון כדורגל באיצטד. ר"ג

מאת ברוך הגון

בשעה ששורות אלה נכתבות, טרם הוכרעה סופית אם, אכן, יתקיים „מרתון הכדורגל" המשולש באיצטדיון ר"ג. אם תתגשם תכנית ההתאחדות זו, יוכלו חובבי הכדורגל לחזות בכרטיס אחד בשתי מוליכות הטבלה, הפועל ת"א ומכבי חיפה, ולערוך השוואה בין חיפה של שתי המתמודדות על הכתר הלאומי.

העובדה, שהשתיים ישחקו מחוץ למגרשיהן מעמידה אותן בעמדה כמעט־זהה, מה־עוד שיריבותיהן, מכבי פ"ת (מול התל־אביבים) ומכבי נתניה (מול החיפאים) מצוידות בכושר דומה. פער שתי הנקודות בצמרת עשוי, אולי, להכתיר מוליכה חדשה, אך בטבלת הסיכויים יש ליחד מקום גם לאפשרות של שמירת הסטאטוס־קוו או להגדלת יתרונה של ת"א בשיעור זה או אחר.

בית"ר ירושלים מצוייה, עדיין, בתמונת האליפות, אולם התקרבותה לפסגה מותנית בבצוותה הכיתי על מכבי ת"א, הצוברת תנופה תקודות.

התחתית תתרום תרומה נכבדה ל„מסע ההתעוררות" של הליגה. שני משחקי הכרעה בסגנון „תפוס ככל יכולתך" בתחתית, בהם יהיו מעורבות כל ארבע האחרונות, עשויים להקפיץ את „לחץ־הדם" ולהכניס מתח בריא למאבקים. העימותים, פנים אל פנים, עשויים לדחוק את שלוש האחרונות לעמדה קשה, כשם שהם מסוגלים לסבך ולצופף עוד יותר את האזור המסוכן. מכבי שעריים תנסה להתקרב אל המקום ה־13, המוחזק בידי מכבי יפו, על גבה של הפועל ירושלים ואילו יפו תשתדל להישמר מהפסד להפועל חיפה ולהגן על מעמדה מעל ל„קו האדום".

שמשון והפועל פ"ת, שנרצחו בשבת שעברה, יהיו שותפות למשחק הפתיחה של „המרתון" וייאבקו על שיפור מיקומן. גם לבני־יהודה ולהפועל באר־שבע לא נותר אלא להילחם על מעמד משופר בליגה.

מכבי יבנה, הקרובה לתחתית הכרעת, תתפש קרקע מוצקה אצל הפועל כפ"ס.

שמשון – הפועל פ"ת

שמשון, שספגה מהלומה ניצחת לאחר סדרת נצחונות ארוכה, תנסה להוכיח, כי המעידה שלה היתה מיקרית. בכל מקרה, מעמדה הבטוח של שמשון בליגה יאפשר לה להמר ללא חששות כעוד יריבתה חייבת להישמר בשבע עיניים מהפסד, שעלול לדחוק אותה אל מאבקי התחתית. הנסיגה של פ"ת מעניקה יתרון למארחים.

התחזית: נצחון לשמשון.

מכבי פ"ת – הפועל ת"א

העובדה, שחיפה נושפת בעורפה, מכניסה את ת"א ללחץ מסויים. מוליכת הטבלה חייבת, איפוא, לשוב ולנצח כדי להבטיח לעצמה את „החולצה הצהובה". זו משימה די קשה מול קבוצה חסרת־יציבות כפ"ת. הפסדה של פ"ת בשבת שעברה ימריץ, ודאי, את שחקניה, אך לת"א עדיפות ברורה לאחר שובו של משה סיני להרכב.

התחזית: נצחון לת"א.

מכבי נתניה – מכבי חיפה

חיפה הוכיחה, כי היא שבה לכושרה הטוב, אך גם בנתניה חשים, שהגיעו זמנים חדשים לקבוצה. היכולת הטובה של נתניה מאיימת במיזה־דבה על כוונות חיפה לכבוש כבר מחר מחדש את הפסגה. בכל מקרה, צפוי משחק מעניין בין שתי קבוצות המצליחות בתקופה האחרונה.

התחזית: תיקו.

הפועל חיפה – מכבי יפו

משחק ההזדמנות האחרונה של חיפה. אם לא ישכילו חניכיו של פיטר לורימר לרשום נצחון ביתי בקרב־ההכרעה, תהיה דרכם סלולה אל הליגה הארצית. ליפו מעמד משופר בהשוואה לחיפה, והיא תוכל להסתפק בתיקו מבלי להסתכן בנפילה מאיימת לקלחת. לאחר בצורת ארוכה של חיפה וסדרה ארוכה לא־פחות של הצלחות יפואיות ניתן, אולי, להמר על שינוי מגמות אצל שתי הקבוצות.

התחזית: נצחון לחיפה.

מכבי שעריים – הפועל י"ם.

בירושלים נראים העניינים יגעים וקיימת תחושה, שהשחקנים איבדו את שאריה האמונה שלהם. בשעריים מתענגים על הישגי השבועות האחרונים ורואים כבר קרן אור באפלה. שעריים, שתיהנה מאווירה ביתית, נראית, לפיכך, בשלה יותר לנצחון. תיקו ייחשב, לאור הנסיבות, הישג מרשים לירושלמים.

התחזית: נצחון לשעריים.

בית"ר י"ם – מכבי ת"א

לאחר שני נצחונות רצופים גבר התיאבון המכבי. נצחון ביטק"א יאפשר, איפוא, לצעירי ת"א לרשום הישג נאה ולכבוש את המקום השלישי. בית"ר תיתקל ביריבה עיקשת, נחושה ושאפתנית והדרך אל שלוש הנקודות תהיה, כנראה, רצופה מכשולים. בית"ר עדיפה, אמנם, אך ת"א יכולה לטרוף את הקלפים.

התחזית: תיקו.

הפועל כפ"ס – מכבי יבנה

הבריחה של כפ"ס אל מרכז הטבלה תאפשר לה לשחק בראש שקט מדאגות ולהציג את מלוא כשרונה הטכני. יבנה תתבסס, באופן טבעי, על משחק קבוצתי נטול־קומה כדי להבטיח לעצמה נקודה אחת לפחות. בהתחשב בקרבתה של יבנה לתחתית אפשר להבין את ההידרות של שחקניה. הם מעדיפים, כמובן, צפור אחת ביד.

התחזית: תיקו.

באר־שבע – בני־יהודה

הנסיגה הדרסטית של „ההוגבים" מרמזת על אבדן מטרה והסתפקות „במה שיפלה המולג". באר־שבע משתדלת, אולי, יותר, אך גם אצלה נרשמה תרדמה מסויימת. הצופים צריכים, לכן, לייחל להתעוררות של שחקני שתי הקבוצות כדי לקבל הצגת כדורגל ראויה לשמה. העדיפות של באר־שבע היא משמעותית בנסיבות כאלה.

התחזית: נצחון לבאר־שבע.

סנסציה: מרנשטיין גבר על הרצוג

ההפתעה כרעישה נפלה אתמול בשלב חצי־הגמר של אליפות הנוער הבין־לאומית הנערכת בבנניה, כאשר בועז מרנשטיין בן ה־16 (366 בעולם) גבר על השווייצי רולף הרצוג (המדורג מספר 2 בעולם) 6:3, 6:7, 2:6.

היה זה משחקו הטוב ביותר של מרנשטיין אשר שאב עידוד רב לאחר שניצח במערכה השניה ותקף את יריבו בכל מהלך המערכה השלישית.

בחצי־הגמר השני ניצח רביב ויידנפלד את אמיר בן־מרדכי 1:6, 4:6. היום ייערך משחק הגמר.

בחצי־גמר לזוגות ניצחו בועז מרנשטיין ורביב ויידנפלד את אמיר בן־מרדכי ועדי קרמר 3:6, 3:6, ובמשחק השני ניצחו הרצוג (שווייץ) וראוד (לוכסמבורג) את אילן ארליך וחיים ציון 3:6, 4:6.

משחק הגמר לנערות ייערך היום בין דליה קוריאט שניצחה את סופי רפאל 6:7, 2:6 לבין יעל שביט שגברה על חגית אוחיון 2:6, 2:6.

בגמר זוגות בנערות זכו ענת אורון וסופי רפאל שהפתיעו את דליה קוריאט ויעל שביט 3:6, 3:6.

בגמר בבודפשט: ציבונה – קובנה 82:94

הקבוצה היוגוסלאבית ציבונה זגרב הגנה אמש על תוארה כאלופת אירופה בכדורסל, לאחר שניצחה במשחק הגמר שנערך בבודפשט את זלגיריס קובנה מבריה"מ בתוצאה 82:94.

שתי הקבוצות ניהלו מאבק צמוד עד שבסלהי המחצית השניה פגע הכוכב הסובייטי סבוניס ביוגוסלאבי גאקיף והורחק מהמגרש. ליציאתו היתה השפעה מיידית על יכולת אלופת בריה"מ והיוגוסלאבים רכשו במהירות יתרון שנע בסביבות 15 נקודות.

לקראת הסיום, כאשר הוברר מעל לכל ספק שציבונה תזכה במשחק, הירפו מעט היוגוסלאבים מהלחץ והעדיפו להתל ביריביהם שצימקו את ההפרש.

בקר נוצח

אלוף וימבלדון, בוריס בקר בן ה־18 ממערב גרמניה, נוצח במפתיע בסיבוב הראשון באטלנטה, על־ידי האמריקאי טים וילקינסון 6:2, 2:6, 6:1.

גם המדורג השני, השוודי סטפן אדברג הודח בסיבוב הראשון, על ידי בן ארצו פרנפורס 5:7, 7:5, 6:2.

ברד גילברט העפיל לסיבוב השלישי, כשניצח את בן ארצו מל פרסל 4:6, 4:6 ואליוט סלצר ניצח את ג'ונתן קנטר 0:6, 7:6, 1:6.

בטורניר בקלן, הצטרפו למנסדורף בעליה לרבע הגמר, השוודים אנדרס יאריד, שעמל קשה כדי לנצח את הגרמני הארלד ריטרסבאכר 6:2, 4:6, 4:6 ושטפן אריקסון שגבר על ויילי מאסור מאוסטרליה 4:6, 6:1, 3:6.

לוד תנסה להמעיד המוליכה מנתניה ולשוב למאבק העליה

מאת שמואל טל

שבוע אחרי שספגה תבוסה צורבת במעונה נגד בית"ר ת"א, תתיצב קבוצת הפועל לוד למבחן חשוב, שעה שתארח את המוליכה הארצית, בית"ר נתניה.

גם לשתי שותפותיה של נתניה בצמרת צפויים משחקי חוץ. בית"ר ת"א תתארח ב„לינסר" אצל הכוח שהתעוררה ל„מפתיע", ומכבי רמת־עמידר תופיע באגודת שעה בקריית השרון אצל הפועל המקומית.

בחלק התחתון של הטבלה תשאף הפועל יהוד, הנאבקת בשיניה נגד הירידה, לנצחון חוץ על הפועל ר"ג. גם הפועל מרמורק תופיע מחוץ לבית אצל בית"ר רמלה.

בית"ר חיפה, חסרת הסיכויים, תעלה לטבריה, ושותפתה לירידה, הפועל בית־שמש, תארח בביתה את הפועל עכו. הפועל צפרירים חולון תארח את הפועל חדרה.

צפרירים חולון – חדרה

חולון עדיין לא איבדה תקווה להשתלב בשלישיה המובילה. מול הפועל חדרה, שאיבדה כנראה כבר כל ענין במשחקי הליגה, תינתן לחולונים הזדמנות מצויינת לשפר את מאזנם. אבל אל להם לזלזל בחדרתים (שניצחו בסיבוב הראשון 0:3). שכן, אלה משוחררים מלחצים ועשויים להפתיע.

התחזית: תיקו ומעלה לחולון.

בית־שמש – עכו

בית־שמש השלימה כבר, כנראה, עם ירידתה לליגה נמוכה יותר. היא מרוחקת תשע נקודות מהמקום ה־13, וזה הרבה עבור קבוצה שניצחה העונה רק פעמיים. בית־שמש תנסה לסיים את העונה בצורה יפה, אבל קשה להאמין שתצליח להוציא יותר מתיקו מול עכו, המשתפרת ממשחק למשחק (בראשון – 1:1).

התחזית: תיקו.

הפועל ר"ג – יהוד

יהוד בתנופת היחלצות מהתחתית הבוערת. היא ניצחה פעמיים ברציפות ותנסה לנצל את גל הצלחותיה כדי להוסיף נצחון שלישי על הרמת־גנים שענייניהם במאבקי הליגה הולך ופוחת בכל שזו מתקרבת לסיומה. (בראשון – 0:1 לר"ג).

התחזית: תיקו ומעלה ליהוד.

רמת־השרון – רמת־עמידר

מבחן חוץ קשה לנציגי רמת־עמידר, המבקשים לשמור על מקומם בשלישיה המובילה. רמת־השרון בבית מסוכנת לכל יריב. אבל רמת־עמידר, לפחות על הנייר, טובה יותר. האורחים לא יסתפקו בתיקו וילכו על כל הקופה. הם מסוגלים לנצח. (בראשון – 1:1).

התחזית: נצחון לרמת־עמידר.

בית"ר רמלה – מרמורק

„מחול השדים" סביב הרמלאים טרם הסתיים. הדברים ישפיעו, בוודאי, על השחקנים מול קבוצת התחתית הרחובותית, שטרם נמלטה סופית מהתחתית. רמלה, באיצטדיון בהרצליה, ינסה להוכיח, כי הפסדיה האחרונים היו מקריים. צפוי מאבק שקול ומעניין. (בראשון – 0:1 למרמורק).

התחזית: תיקו.

הכח ר"ג – בית"ר ת"א

מאבק בין שתי קבוצות בעלות שאיפות מנוגדות. הכח בצרות, ללא מאמן ועם מאזן דל שהוריד אותה עד למקום ה־13 יעשו שחקניה מאמץ נוסף להשאר בארצית. מאידך, הבית"רים, בתנופה לקראת הלאומית. לאור יחסי הכוחות נראה שבית"ר תשחזר את נצחונה מהסיבוב הראשון (2:6).

התחזית: נצחון לבית"ר ת"א

לוד – בית"ר נתניה

הזדמנות כמעט אחרונה ללודאים להשאר בתמונת המאבק בצמרת. הפסד נוסף יהדוף אותם מהשלישיה המובילה ויסתום את הגולל על תקוותיהם הלאומיות. בית"ר נתניה ה„דורסת" לא תרצה לספוג הפסד שני העונה. יש לה כל הכלים לשוב הביתה עם נצחון. אבל נראה, שגם תיקו יספק אותה. (בראשון – 1:1).

התחזית: תיקו ומעלה לבית"ר נתניה.

טבריה – בית"ר חיפה

בית"ר חיפה טרם ניצחה העונה. מחר תנסה לעשות זאת מול הפועל טבריה, שעניינה במאבקי הליגה הסתיים. אבל קשה להאמין שטבריה בביתה תיפול קרבן לשאיפות החיפאיות (בראשון – 0:1 לטבריה).

התחזית: נצחון לטבריה.

בליגות א'

● דרום: הפועל ראשל"צ – הפועל אשקלון; הפועל אור־יהודה – הפועל ירוחם; מכבי לוזים חולון – מכבי קרית־גת; הפועל בתים – הפועל קרית־אונו; הפועל אזור – מכבי השקמה; הפועל דימונה – בית"ר באר־שבע.

● צפון: מכבי שפרעם – עליה כפ"ס; בית"ר טירה – מכבי עפולה; אח"י נצרת – הפועל רעננה; קרית־אתא – בית־שאן; טירת־הכרמל – נצרת־עילית; מכבי חדרה – קרית־שמונה; אור־עקיבא – מכבי טמרה.

300 מיליון דולר עבור השידורים ממשחקי סיאול

רשת הטלוויזיה האמריקאית אן.בי.סי. חתמה אתמול על חוזה לפיו תשלם 300 מיליון דולר על הזכויות הבלעדיות לשידור אולימפיאדת 1988 לארה"ב.

אולימפיאדת הקיץ תתקיים בדרום קוריאה. חתימת ההסכם אמורה היתה להתקיים כבר בדצמבר אשתקד, אך נדחתה בשל חילוקי דעות לגבי „ביטוח־הזרם", שבמסגרתו אמורה היתה הוועדה המארגנת להחזיר חלק מהכספים, אם מדינות חסומות יחרימו את המשחקים האולימפיים.

כידוע החרימה ארה"ב את אולימפיאדת מוסקווה ב־1980, במחאה על הפלישה הסובייטית לאפגניסטאן. מוסקווה הגיבה בהחרמת אולימפיאדת לוס אנג'לס ב־1984.

צפון קוריאה איימה להחרים את משחקי 1988 אם לא תורשה לארח את המשחקים יחד עם דרום קוריאה, ומוסקווה מתחה ביקורת על בחירת דרום־קוריאה, שעימה אין היא מקיימת קשרים דיפלומטיים.

נאוראטילובה ולויד בראש הדירוג

שתי הפיינליסטיות של פאריס מאשתקד מרטינה נאוראטילובה וכריס לויד מארה"ב, מדורגות ראשונות באליפות צרפת שתיפתח ב־29 במאי ותסתיים ב־6 ביוני.

אשתקד גברה לויד על נאוראטילובה, שזכתה בתואר ב־1984. לויד קבעה שיא זכיות ברולאנד־גארוס – שש פעמים, לעומת פעמיים של נאוראטילובה.

באליפות צרפת, אחת מארבעת התארים הגדולים של השנה ב„גראנד סלאם" ישתתפו 128 טניסאיות ומספר דומה של גברים.

כוויית – עירק 1:2

נבחרת הכדורגל של כוויית ניצחה את עירק 1:2 (1:0) ועשתה צעד נוסף לזכייה בגביע שבע מדינות המפרץ, בטורניר הנערך בבאחריין.

נציגות ליברפול מצפות ל„דרבי" בגמר הגביע

מאת ג. שרון

נציגות העיר ליברפול יתפנו מחר ממאבק הגורמי בפיסגת הליגה לטובת הגביע. השתיים, אברטון וליברפול, ישחקו בחצי־הגמר, כשהמטרה היא רכישת הכרטיס ל„וומבלי".

ליברפול, שהעפילה באמצע השבוע למקום הראשון, תתמודד נגד סאות'המפטון. לאברטון המצועה צפוי משחק בהולט לא קל נגד שפילד־וונסדיי.

יתר 18 הקבוצות יקיימו מחזור ליגה רגיל, בו תצא מנצ'סטר־יונייטד למשחק חוץ בקובנטרי.

צ'לסי הלונדונית תארח את איפסוויץ', שתי לונדוניות אחרות, טוטנהאם וארסנל, יצאו למשחקי חוץ. „התרנגולים" יתארחו בלסטר אצל הקבוצה המקומית, שעה ש„התותחנים" יופיעו במנצ'סטר נגד ה„סיטי".

יתר המשחקים: אוקספורד – אסטון־וילה; ווטפורד – ניוקאסל; וסטהאם־יו' – נוטינגהאם.

בליגה הגרמנית

המאבק הצמוד בצמרת הגרמנית יימשך גם מחר. המוליכה, ורדר ברמן, שאיבדה נקודה בדורטמונד באמצע השבוע, תארח את לברקוזן שעה שבאיירן מינכן תארח את קייזרסלאוטרן.

יתר המשחקים: סארבריקן – דיסלדורף; המבורג – נירנברג; מינשנגלדבאך – דורטמונד; שטוטגארט – פרנקפורט; שאלקה – בוכום; הנובר – מאנהיים; קלן – אורדינגן.

ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר דבר ראשון בבוקר

יותר טוב במנפאואר
למחלקה הטכנית סניף ת"א
בן־יהודה 12, א'–ה' 08:00–14:00
טל: 298877, 03-284128
דרושים
★ מהנדס מכונות
לפיקוח על הקמת מתקנים כימיים. בעל נסיון מתאים.
★ כתב טכני מנוסה
שפת אם אנגלית, נסיון בתחום האלקטרוניקה.
★ צנר
בעל נסיון בצנרת נחושת. באיזור הרצליה/רמת־השרון.
★ שרטט
בעל נסיון בשרטוט מכונות ואלקטרוניקה.
★ מחסנאי כלים
נסיון במפ"ט, הכרת כלי עיבוד שבבי.
מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל אביב • חיפה • באר שבע • רחובות

חסם
דרושים
עובדי ייצור
למשמרת בוקר ולילה למחלקות הבאות:
* מחלקת פח
* מחלקת הדבקות
* מחלקת כבישה
* מחלקת מסגרות
למתאימים תינתן הכשרה מיקצועית.
תנאים עבודה טובים הכוללים: הסעות, ארוחות 5 ימי עבודה בשבוע.
לראיון נא לפנות בטלפון: 803170, 03-803217

למבשלת שיכר לאומית בע"מ
דרוש
טכנאי לבירה מחבית
על המועמד להיות בעל הנתונים הבאים:
* טכנאי קירור בעל ניסיון מוכח
* גיל עד 35
* העבודה כרוכה בנסיעות בכל רחבי הארץ, ובשעות עבודה לא שיגרתיות
המועמדים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 127 נתניה 42101 (עבור כהאדם)

המועצה המקומית קרימה
המחלקה לשירותים חברתיים
זקוקה בדחיפות!:
ל־3 עובדים/ות סוציאליים/ות
בעלי נסיון, יוזמה ויכולת טובה.
לעבודה בצוות בתחומים הבאים:
1) עובד/ת קהילתי/ת יישובי
2) עובד/ת סוציאלי/ת לנוער
3) עובד/ת סוציאלי/ת לשירות 18+
המעוניינים יפנו לגברת אילנה שובל טלפונית: 053-99004, 053-97111, 053-97548

החברה הישראלית לביטוח אשראי
מחפשת
סטודנטים
* לכלכה או מנהל עסקים או חשבונאות.
* לעבודה בשעות הבוקר.
* 5 ימים בשבוע.
נא לפנות טלפונית: 03-664861

לחברת מחשבים
דרוש
איש מכירות
דינמי למחשבים אישיים בעל נסיון מוכח.
המעוניינים יפנו בכתב תוך ציון קורות־חיים, השכלה ונסיון אל כומפסרייד מחשבים בגרשון 19 ת"א 63342

לחברה מסחרית גדולה בגוש דן
דרוש/ה:
פקיד/ה ראשי/ת רכש חו"ל ויבוא
דרישות התפקיד:
* נסיון מוכח של 3 שנים.
* בקיאות בתהליכי יבוא ונוהלי רכש חו"ל.
* שליטה מלאה באנגלית.
* יכולת ניהול מו"מ עם ספקי חו"ל.
המשרה: 5 ימים בשבוע.
נא לפנות בכתב בצרוף תולדות חיים ודרישות משכורת לת.ד. 452, תל־אביב מיקוד 61003.
נא לציין על גבי המעטפה עבור "פקיד יבוא".

לחברה מסחרית מהגדולות בארץ בתחומה
דרוש/ה
עורך־דין
צעיר ודינאמי
בעל נסיון של מספר שנים בעריכת חוזים והופעות בבתי־משפט
לעבודה קבועה במשרה מלאה
נא לפנות בכתב־יד בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה
ת.ד. 3216 תל־אביב
סודיות מלאה מובטחת

למלון דיפלומט ת"א
דרושים:
חשמלאי מוסמך
טבח אחראי מטבח קר
טבח לארוחת בוקר
קונדיטור
ע' טבח – בוגר תדמור
מלצרים/יות – בעלי נסיון
חדרניות
המעוניינים יפנו למלון דיפלומט הירקון 145 ת"א, טלפון 294422 מחלקת כח אדם.

שופר־סל
למחסן המרכזי דרושים
★ מחסנאי מזון
★ מחסנאי כלי בית
★ עובדים כלליים להעמסה
מועמדים מתבקשים לסור ביום א' למנהל המחסן המרכזי, רח' הסיבים 39, קרית מטלון, פתח־תקוה. (הכניסה מצומת "סופרגז").

לבנין במרכז ת"א
דרוש
מנהל־עבודה
עם ניסיון רב בעבודות שלד וגמר (אפשרי הנדסאי עם ניסיון רב בביצוע)
לפנות עם פירוט ניסיון והמלצות לת.ד. 32065 ת"א 61320

לחברה ארצית בתחום המזון (המשרד הראשי באזור ת"א)
דרוש
מנהל מכירות בכיר
* השכלה אקדמאית בתחום השיווק
* ניסיון כמנהל מכירות בכיר – שלוש שנים לפחות
* נסיון והכרת רשתות השיווק והשוק הקמעונאי
* מגורים בגוש־דן.
קורות חיים בכתב יד ת.ד. 7254 חיפה
– סודיות מובטחת –

שמר מחשבים בע"מ
דרוש
מהנדס תוכנה בכיר
לפיתוח מערכות תוכנה/חומרה בסביבת זמן אמת על המחשבים הבאים:
VAX/VMS
INTEL RMX – 86/286
נסיון מוכח של 5 שנים – חובה
סיווג בטחוני – יתרון
סודיות מובטחת
נא לפנות לטלפון: 03-738406 בין השעות 9.00 – 14.00

כור תקשורת והתראה בע"מ
ת.ד. 22 בני תל־אביב
לאגף הנדסת מערכות
דרושים
מהנדסי מערכות
לתכנון ויישום רשתות תקשורת מחשבים.
כישורים נדרשים:
* נסיון של שלוש וחצי שנים.
* רקע בתקשורת נתונים.
* נסיון בסביבת I.B.M – יתרון.
* נסיון בסביבת VAX – יתרון.
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 13022 תל־אביב, 61130.
המודעה מיועדת לנשים ולגברים כאחד

לחב' סאיקו דיאגנוסטיקה המשווקת מכשירים, ציוד וכימיקלים רפואיים
דרושים
1. נציג מכירות.
מועמדים מתאימים בעלי השכלה פרה־רפואית ונסיון במכירות יפנו בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 21442 ת"א מיקוד 61214
2. טכנאי שרות למכשירים רפואיים.
עדיפות לבעל נסיון.
המועמד יפנה טלפונית ל־03-7517147

למלון בירושלים
דרושים
1) מנהל/ת מכירות
בעל/ת נסיון מקצועי של שנתיים לפחות.
2) סגן מנהל מלון
בעל תעודת הסמכה לניהול בתי מלון.
מתעניינים מתבקשים לפנות לטלפון 02-247449

לאופנת בראשית
דרושות
תופרות מקצועיות
לאוברלוק ויוניגר (אפשרות גם לתופרות בית)
משכורות טובות למתאימות
רח' היסוד 2 824704 מול בלומפילד

תשלובת מפעלי גרי כימיקלים בע"מ
לרגל התרחבותנו
דרושים
1) מנהל ייצור
* נהול ופקוח הייצור * פתוח מוצרים
* קנית חומרי גלם
נסיון קודם הכרחי רצוי בתחום המזון או הכימיקלים עבודה עם אתגר ועניין רב. שכר הולם למתאים.
מקום מגורים בין נתניה לחיפה.
2) מנהל מכירות ארצי
* הפעלת צוות אנשי מכירות * נהול מכירות כימקלים וחומרי נקוי בשוק המוסדי * קידום מכירות בשוק הקימעוני
נסיון קודם מוכח, שכר הולם למתאים
מקום מגורים בגוש דן
להתקשר לשוש ביומאן 03-292949

בני משה קרסו בע"מ
למוסך המרכזי – רנו בתל־אביב
דרושים לעבודה קבועה
פחחי רכב מנוסים
צבעי רכב מנוסים
מועמדים יפנו אישית למנהל המוסך רחוב דיבל 24 תל־אביב

יע"א איסוף נתונים בע"מ
דרוש
איש מכירות
לשווק מערכות TURN-KEY לאסוף נתונים
נסיון במכירות, נסיון באפליקציות, בעל רכב
לפנות לשרה סיום א' טל: 333951

לעתון יומי גדול דרוש
מנהל חשבונות
עד גיל 40
בעל נסיון בהנהלת חשבונות ממוחשבת.
נא לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 9155 ת"א מיקוד 61091. עבור מנהל חשבונות.

לחברת שיווק דרוש
מנהל קניות
מייצור מקומי ומיבוא
דרושה יכולת מו"מ עם ספקים; שליטה בעברית ובאנגלית; רצויה השכלה בכלכלה או במשפטים; גיל מעל 30
לפנות בציון פרטים מלאים ת.ד. 21107 ת"א 61210

המערכת ללימודי מבוגרים
אורט ישראל

דרושים
לאיזור: תל-אביב, חיפה, אשדוד

טכנאים - הנדסאים
בתחומים: אלקטרוניקה, מחשבים
בקרה או מכניקה

לעבודה כאנשי קשר עם
התעשייה (רכב הכרחי)

העונים על הדרישות מתבקשים לפנות טלפונית
למיכל, טלפון 03-234507

ידע
הנדסת תוכנה (י.ו) בע"מ
MAYDA
SOFTWARE ENGINEERING IL. LTD.

לחברתנו העוסקת בפיתוח כלים מתקדמים
ומערכות תוכנה ברחובות דרושים

מנהל צוות
תכנת תקשורת בכיר
איש תוכנה בכיר

עבודה באווירה חברית יוצרת עם
* אפשרויות הצלחה וקידום מהירים
* למתאימים תנאי-שכר חולמים

סודיות מובטחת

U-MAN
עבור אחד מלקוחותינו דרושים
1. מזקקים
בעלי נסיון בזיקוק בתעשיית המזון בהפעלת מתקני זיקוק.
2. מפעילים מתמחים
להפעלת מתקני זיקוק בתעשיית המזון. הכשרות יינתן למתאימים.

להתקשר ישירות בטלפון 03-292949

רותם דשנים בע"מ
דרוש/ה
מתכנת/ת
לפיתוח ותחזוקת תוכנות באופן עצמאי
כישורים:
* נסיון מוכח בתיכנות, של 5 שנים לפחות
* הכרת מחשבים PC ו-I.B.M. 36
* שליטה בשפות RPG II הכרחית, רצוי COBOL
* רצוי הכרת מערכת הפעלה CPM
נא לפנות בכתב לת.ד. 20279, ת"א 61203

כימיקלים לישראל

---

migada
migada ltd. knowledge & instruments

למפעלנו העוסק בייצור ציוד רפואי לשימוש חד-פעמי דרושים

מומחה מוצר לטיפול נמרץ
PRODUCT SPECIALIST
- CRITICAL CARE

מהנדס פיתוח

מהנדס אבטחת איכות

* 5 ימי עבודה בשבוע *

סודיות מובטחת.

רשת עמל

לשנה"ל תשמ"ז דרוש
מורה מרכז למחלקה לחשמל ולאלקטרוניקה
במשרה מלאה

דרוש מורה לחשמל ולאלקטרוניקה
לתפקידי הוראה והדרכה במשרה חלקית

דרוש מורה לחרושת עץ
לתפקידי הוראה והדרכה במשרה מלאה

הגוף הכללי
פיקוח וביקורת

ל- כוכב יאיר
דרוש
מבקר פנים

בעל נסיון בבקורת פנים, המתמחה באחד מהתחומים:
ראיית-חשבון, מנהל עסקים, או כלכלה.
תנאים טובים למתאים.

המעוניינים יפנו בכתב ל"כוכב יאיר" רח' המלך ג'ורג' 38 תל-אביב.
- סודיות מובטחת -

לחברת שיווק דרושה
מזכירה
לניהול המשרד

אנו פותחים אופקים חדשים

אפשרויות מקצועיות ללא גבולות...
הזדמנויות קידום ללא מגבלות...
תנאי עבודה מתקדמים...

מרכז התכנון של מוטורולה סמיקונדקטור, שהינו מהמתקדמים בעולם, מתמחה בפיתוח רכיבי VLSI, כלי CAD ומערכות מיקרו-מעבדים ברמת STATE-OF-THE-ART

מהנדסי אלקטרוניקה ומחשבים

* 5 ימי עבודה בשבוע *

בוא הצטרף לצוות צעיר ודינאמי בחברה עתירת ידע, המובילה בעולם בתחום המוליכים למחצה.

אנא פנה בכתב ובצרף קורות חיים למוטורולה סמיקונדקטור ישראל בע"מ ת.ד. 32288 תל-אביב 61322

- סודיות מובטחת -

מוטורולה סמיקונדקטור

מכון אדרת
יועצים לכח-אדם

עבור אחד מלקוחותינו
חברה מובילה בענף הרכב
דרוש:

מנהל מחסן חלפים

התפקיד:
* ניהול מחסן חלפים וחנות מכירה
* ניהול צוות עובדים
* הפעלת מערכות ממוחשבות
* מקום העבודה ת"א

למועמד המתאים השתלבות בחברה מהשורה הראשונה

נא לפנות בפרוט קורות חיים בכתב-יד למכון אדם רח' פינסקר 12 ת"א 63421
- סודיות מובטחת -

שופר-סל
לסניף קסם
דרוש
סדרן סחורות

לקבוצת
השמירה
דרושים
מאבטחים
יוצאי יחידות קרביות
מעל 700 ש"ח לחודש + הסעות

דרוש
אדריכל
פנים ושרטט
עם נסיון בתיכנון ומכירת רהיטים בלבד

לשלוב סניף קניון אילון
דרושות
סטודנטיות - סמינריסטיות
לעבודה בשעות אחה"צ

IPL
אינטרפרם מעבדות בע"מ
חברתנו מפתחת מוצרים חדשניים בתחום הרפואה בשיטות ביוטכנולוגיות והינה חלק מקבוצות החברות הבינלאומיות Ares-Serono מגוות חברה נסחרות בבורסה של ניו-יורק מעבר לדלפק.

דרושים:
1. כלכלן צעיר
2. טכנאי/ת מעבדה
למחלקת ביקורת איכות
כישורים:
* MSc, BSc במיקרוביולוגיה
* נסיון בתרביות תאים - יתרון
3. טכנאי/ת מעבדה
לעבודה בהפקת הורמון גדילה מבלוטות קפואות
כישורים:
* MSc, BSc בביולוגיה ביוכימיה או כימיה
4. מזכירה בכירה
למחלקת מחקר ופיתוח.
כישורים:
* נסיון קודם בתפקיד דומה
* ידיעת השפות - אנגלית ועברית על בורין כולל ניסוח והדפסה בשתי השפות.

משרה מלאה • 5 ימי עבודה באווירה נעימה מגורים באזור רחובות - יתרון סודיות מובטחת

למודיעין אורחי
דרושים
לתאריך 9.4.86
20.00-07.00
מאבטחים/סדרנים

למשרד ביטוח
דרושה
מזכירה
עם נסיון

נשר
מפעלי מלט ישראליים בע"מ
למפעלנו ברמלה דרושים
* טכנאי/הנדסאי חשמל
* חשמלאי תעשייה
* לבורנט כימי/תעשייתי

נא לפנות בכתב בצירוף קורות-חיים ונסיון קודם למנהל כוח-אדם "נשר רמלה" ת.ד. 5, רמלה 72 100.
סודיות מובטחת.

טוטלנד
צעצועי איכות
דרוש
איש מכירות
לאזור הצפון

ביוטכנולוגיה כללית בע"מ
חברה מתקדמת העוסקת במחקר, פיתוח וייצור בתחום הנדסה גנטית
דרושים
* מהנדס/הנדסאי מכונות
* מהנדס כימאי/ביוכימאי
CHEMICAL/BIOCHEMICAL ENGINEER
* טכנאי מעולה
ליחידה לניקוי חלבונים
* מנהל/ת חשבונות
במישרה מלאה

סודיות מובטחת.

להשלובת תעשייתית גדולה דרוש
מנהל מטה השיווק
לתכנון איסטרטגי, ניתוח שיווקי, שרותי פרסום, פיתוח ותיאום מערכות

סודיות מובטחת

היפרכל קניון אילון
דרושים/ות
קופאים/יות
למשמרת ערב-לילה
בין השעות 24.30-20.00
לעבודה לפי שעות (שכר 3.5 ש"ח לשעה).

למשרד רו"ח
כתבנית מעולה
עברית אנגלית
ליום שלם.

דנאל
שרותי כח אדם (אדיר יהושע) בע"מ
למחלקה הטכנית בתל-אביב
דרושים
* שרטט/ות מכונות
* חשמלאי אחזקה
* נהגים
* תמחירן/ית
* נגרים
* צבעים
* מנקי מטוסים
* עובד/ות נקיון
* שומרים
למחלקה המשרדית בתל-אביב
דרושים
* כתבניות
* פקידות כלליות

דרושים/ות
לעבודה במפעל ליצוא
1. אחראי מחלקת אריזה
(פיקוח על 20 עובדות).
2. מנהל מחלקת שווק מקומי
(פיקוח על מפיצים, מלאי וגביה).
3. מחסנאי מנוסה
4. תחזוקן בעל רשיון נהיגה

* היקף העבודה 8 שעות ביום, 6 ימים בשבוע.
* רצוי בעלי רכב פרטי.
נא לפנות לטלפון 052-21758

מנעולי ירדני
למפעלנו הגדול בארץ לייצור מנעולים ופרזול לבנין
דרוש
מבלטן/כרסם
בעל נסיון בבנית מבלטי פח ומתקנים מדוייקים.

בית הספר החקלאי
מקוה ישראל
המחוז הכללי
לשנת הלימודים תשמ"ז דרושים
מורים/ות
מדריכ/ות חברה

למפעל גדול בפתח תקוה
דרושה
פקידה - עברית/אנגלית
15.30-11.30 מ'

לחברת שווק דרושים
נציגי מכירות

ש. שבת שרותים בע"מ
האגף למשאבי אנוש
סניף לוד
דרושים:
שומרים
בחורות
לתפקיד בטחוני מעבין בלוד

מנפאואר
MANPOWER

אנחנו רוצים ללמד אותך עיבוד תמלילים
אם את כתבנית מנוסה בעברית ו/או אנגלית, אנו נעשיר אותך למקצוע העתיד:
עיבוד תמלילים.

דנאל
שרותי כח אדם (אדיר יהושע) בע"מ
דרוש
פקיד רישוי + תעודה

hp

למחלקת עיבוד נתונים דרושים:

תכנת/סיוע טכני

תאור התפקיד:
- אחריות ל-SYSTEM MANAGEMENT
- אחריות לטיפול בתקלות חומרה/תוכנה, תקשורת וציוד תקשורת, גבוי למפעילים.

הכשורים:
- ידע ונסיון בתכנות
- יכולת לימוד עצמית גבוהה
- ידיעה טובה של השפה האנגלית
- הכרות עם מערכת HP3000 - יתרון

לכל התפקידים דרושים: יחסי אנוש מעולים, נכונות לעבודה מאומצת בעלת אתגרים.

המעוניינים יפנו בכתב יד, עם פירוט רקע ונסיון מקצועי, לחברת מערכות מחשוב ומדידה בע"מ, מחלקת כח אדם.

HP מחשבים. הבריה האינטליגנטית.

HEWLETT PACKARD

מערכות מחשוב ומדידה (ICMS) בע"מ
רח' מסדה 11 תל-אביב 67060
ת.ד. 25089 תל-אביב 61250
סליחים בלעדיים

תפקיד עם עתיד.

לאחת החברות הבינלאומיות המסונפות לנו

דרוש

רואה חשבון
(או בעל תואר דומה מחו"ל)

לתפקיד

סגן מנהל כספים

תיאור התפקיד:
- ★ עריכת דו"חות כספיים מאוחדים של חברת האם והחברות הבנות.
- ★ עריכת דו"חות כספיים של חברות קשורות.
- ★ טיפול בבעיות נבחרות באגף הכספים.

דרישות לתפקיד:
- ★ גיל: 28-40.
- ★ נמרץ, חריף, בעל חוש אחריות ומתוח המסוגל לעבוד באופן עצמאי.
- ★ טאגן, אמין, המסוגל לעסוק בחומר מסווג בדיסקרטיות מלאה.
- ★ בעל שליטה טובה בשפה האנגלית (כל החומר והתכתובת באנגלית).
- ★ בעל נסיון בעריכת דו"חות כספיים מאוחדים של חברת האם והחברות הבנות.
- ★ נכון לנסוע מדי פעם לחו"ל לצרכי עבודה.

המועמד המתאים:
- ★ יקבל תנאי עבודה מצויינים.
- ★ יסע להשתלמויות באנגליה למספר שבועות.
- ★ ימנה על הצוות הבכיר של אגף הכספים בקונצרן.

קורות חיים בכתב יד על נייר חלק יש להעביר עד 9.4.86 למשרדי ישרוטל ניהול מלונות, הגדוד 29 בית התעשיה ת"א, לידי הניה. סודיות מובטחת.

isrotel ישרוטל ניהול מלונות

לאגיס תעשיות

למעבדות המחקר ופיתוח בת"א

דרושים

★ **כימאים**
בעלי תוארים Ph. D. M. Sc. B. Sc
עם נסיון בסינטזה כימית אורגנית

★ **עובד פיילוט**
טכנאי או כימאי

★ **מידענית**
כימאית

נא לפנות בכתב
לת.ד. 20087 ת"א 61200
- סודיות מובטחת -

להבי ישקר

■ מפעל להבים למנועי סילון. ■ יצרן להבים לחיל האויר ולתעשיית המנועים בעולם. ■ קידום ותמורה על בסיס הישגים אישיים. ■ שבוע עבודה בן 5 ימים. ■

דרושים:

מתכנת/ת או מתכנן/ת

כישורים דרושים:
- ★ שנתיים נסיון לפחות בתכנות
- ★ נסיון בכתיבה בשפות KOBOL -ו R.P.G
- ★ עצמאי בעבודתו
- ★ רקע בנתוח מערכות

מפעיל/ה

כישורים דרושים:
- ★ בוגר בי"ס מקצועי
- ★ יכולת לימוד עצמית עבודת המפעיל בעשית במסגרת אתה"צ.

המעונינים מתבקשים לפנות בכתב יד או בטלפון למנהלכח אדם, להבי ישקר בע"מ
ת.ד. 330 נהריה 22102 טל. 04-927831

EFRAT

לחברה אמריקאית-ישראלית העוסקת במו"פ של מערכות מחשבים מתקדמות

דרוש

הנדסאי אלקטרוניקה לפיתוח

בעל מספר שנות נסיון מוכח בפיתוח ותחזוקה של מעגלים דיגיטליים הכוללים מיקרופרוססורים של אינטל 8086

נא לפנות לאפרת טכנולוגיה עתידית בע"מ ת.ד. 9050 מיקוד 61090 תל-אביב
או טלפונית לדורון ראובני 03-337224/57,
או בערב בביתו — 03-952061

---

pilat פילת
פסיכולוגיה יישומית

חברה תעשייתית בענף המזון
מחפשת

מנהל מפעל
(Plant Manager)

מועמד מתאים יהיה מהנדס מכונות או מזון, צעיר ויחד עם זאת בעל נסיון של מספר שנים בניהול מפעל, רצוי בענף המזון ובתחום האפיה, בעל כושר ארגון וניהול.
מקום מגורים רצוי אזור רחובות-אשדוד.
נא לפנות בכתב יד בפירוט מכסימלי של השכלה ונסיון בעבודה לפילת בע"מ, דרך פ"ת 53 ת"א, 67138.
נא לציין על המעטפה "מנהל מפעל" מס' משרה 1370
סודיות תשמר בקפידה

ברום תרכובות ברום
ביזמה עתירת ידע

מנהל
מעבדת מחקר ופתוח לחומרים פלסטיים

תאור התפקיד:
- אחראי על מעבדה אפליקטיבית
- ניהול צוות עובדים.
- ניהול ופיקוח על פרוייקטים.

כישורים:
- כימאי Ph.D או מהנדס כימיה בעל נסיון בחומרים פלסטיים ופולימרים.
- היכרות עם טכנולוגיות עיבוד של חומרים פלסטיים - רצוי
- יכולת ניהול ואירגון.
- נסיון בעבודות מחקר, פיתוח ותעשיה.

סודיות מובטחת
מועמדים העונים לכישורים המבוקשים מתבקשים לפנות בכתב יד ובצרוף קורות חיים ונסיון למדור כח אדם ת.ד. 180 באר-שבע 84101 (נא לציין ח.ו)
מודעה זו מתייחסת לנשים וגברים כאחד

עבוד היום בטכנולוגיות המחר

יחידת האבטחה במסופים בגבול ישראל-מצרים

דרושים

בוגרי יחידות קרביות לתפקיד בטחוני

700 ש"ח נטו לחודש + הטבות רבות נוספות, כגון: דיור, ארוחות, נסיעות ומענקים.

הכישורים הדרושים:
- ★ לוחמים ביחידות שדה (עדיפות למסיימי קורס פיקודי).
- ★ בעלי כושר גופני גבוה, פרופיל רפואי 82 ומעלה (בעלי משקפיים יחויבו בעדשות מגע רכות).
- ★ גיל: עד 27.
- ★ עבר ללא דופי.
- ★ בוגרי 12 שנות לימוד, דוברי השפה האנגלית (ערבית — יתרון).

הקבלה לעבודה מותנית במעבר קורס.

ועדות קבלה תתקיימנה במשרדי חברת "השמירה" בע"מ, ברח' בן-יהודה 77, ת"א, קומה ג', ביום שני (7.4.86) וביום רביעי (9.4.86) בין השעות 15.00-18.00.

על המועמדים להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור, פנקס שבוי ו-3 תמונות.

מנהלים בע"מ
איוש וחיון מנהלים ועובדים בכירים

לקונצרן תעשיתי גדול שעיקר תוצרתו מופנית ליצוא
דרוש/ה

מנהל שיווק

ניהול תחום ה-Marketing בקונצרן: מחקרי שוק, פרסום בחו"ל, Brand Names, יזום עסקים משותפים עם חברות בחו"ל, ניהול מו"מ עסקי ברמות גבוהות.

כפוף למנכ"ל הקונצרן, חבר הנהלה.

מועמד מתאים יהיה בעל השכלה פורמלית במנהל עסקים (M B A), נסיון קודם בתפקידים בכירים בתחום השיווק והמכירות ליצוא של מוצרי צריכה, רצוי טכסטיל ואופנה.
ידיעה מושלמת של אנגלית ושפה אירופאית נוספת (צרפתית/גרמנית) — הכרחית.

מקום עבודה — אזור המרכז.

המועמד המתאים יפנה בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה אל "מנהלים", ת.ד. 4665, תל-אביב 61046

סודיות מובטחת

MENAHALIM LTD
EXECUTIVE RECRUITMENT AND SELECTION

ATTRACTIVE CONDITIONS

offered to an ambitious and dynamic

ELECTRONIC ENGINEER

with knowledge in Mechanics/Packaging
and 3 to 5 years field experience
to work as a

SALES ENGINEER

Responsible for promoting

High-tech Electro-Mechanic Components
used in Electronic Instruments.

Please send your hand-written reply and curriculum vitae in English and Hebrew to Mrs. Samuel – Discretion assured.

ELINA LTD., P.O.Box 4130, Ramat Gan 52141
Tel: 03-7514129

אקספרטים
משאבי אנוש לטכנולוגיה בע"מ
מיסודה של משאבי אנוש גיוס והערכת מנהלים בע"מ

לחברה פרמצבטית
המצאת בשלבי צמיחה והתפתחות
דרושים

מנהל ייצור
הכישורים: נסיון מוכח בתפקידי ניהול ייצור בענף הפרמצבטי.
ידע בתעשיה וניהול. עדיפות לרקע בבוגרי הנדסה או הביולוגיה

מהנדס תסיסה
הכישורים: רקע בביוטכנולוגיה או בהנדסה כימית
רצוי נסיון בתעשיה הפרמצבטית.

ביוכימאי/ביולוג
הכישורים: התמחות בביולוג של תרביות רקמה.

המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 189 רמת גן 52101 סודיות מובטחת.

משאבי אנוש
גיוס והערכת מנהלים בע"מ

לחברה העוסקת בנושאים חדשניים בתחום הביוטכנולוגיה
דרושים

מומחה בכיר לאבטחת איכות ובקורת איכות.
הכישורים: נסיון קודם בתעשיה הפרמצבטית
— ובתהליכים המקובלים בארה"ב.

מנהל מחלקת פיתוח תהליכים
הכישורים: ד"ר במדעי החיים בביולוגיה/ביוכימיה/אימונולוגיה
עם רקע בפיתוח תהליכים ביוטכנולוגיים.
רצוי נסיון בניהול פרויקטים וצוות חוקרים.

המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 189 רמת גן 52101 סודיות מובטחת.

למסעדה יוקרתית
העומדת להפתח בקרוב - בגוש דן

דרושים:

מנהל כללי

שף מעולה

רב מלצרים

בעלי נסיון והמלצות בלבד יפנו בכתב למכון סקר לנהל שדרות רוטשילד 101 ת"א
——סודיות מובטחת——

למפעל תעשייתי באיזור המרכז
העוסק ביצור מוצרים אלקטרוניים צבאיים
דרושים

מהנדסים למחלקת הפיתוח

לעבודה בתחום האנלוגי • הכרת ספקי כוח ממותגים - יתרון • הכרת התחום הצבאי - יתרון.

תנאים טובים למועמדים המתאימים.

נא לפנות בכתב יד, בצירוף קורות חיים, לת.ד. 2932 תל-אביב 61028.

- סודיות מובטחת -

הנעה חשמלית בע"מ
שפירא 3 אזור תעשיה חדש ראשל"צ

דרושים:
- ✤ הנדסאי אלקטרוניקה — נסיון בתחום ספקי כוח
- ✤ מסגר — נסיון בבנית ציוד אלקטרוני
- ✤ מלחימה למעגלים מודפסים

5 ימי עבודה - מגורים באזור ראשל"צ
לפנות לטל. 9612032-9611335

למאוש
הפקות בדרונות בע"מ
דרוש/ה מבצע/ת גרפית
ויותר מזה...
עם נסיון שנתיים לפחות.
טל. 452104

עם הפנים ליצוא

"ישקר" מאמינים שהעתיד שייך לאלה שמייצרים אותו.
אנחנו מייצרים כלי עבודה לתעשיית המתכת בעולם — 90% מהייצור מיועד ליצוא, ומשווק בהצלחה בארה"ב אירופה ויפן.
הצלחה הוא יחסה האיכותית, המקצועית הם ייצור, שווק ופיתוח.
נראה לנו שמטבעת "ישקר" יכולה ליצור עבורך אתגר בשיווק מוצרים חכמים עבור לקוחות בכל העולם.
אם האתגר נראה לך, נשמח לשתף אתך פעולה.

למפעלינו בנהריה ובתפן

MARKET ANALIZER
במסגרת תפקידך באגף הכספה והתכנון, תעסוק בניתוח שווקים ומתחרים.
לבעל תואר MBA או תואר ראשון במנהל עסקים, המסוגל להשתלב בבחינות וביצירות בעבודת צוות תוך לימוד נושאים חדשים, כרגעת משרה רבת ענין.
אם גילך 26-33 שנים ואתה שולט בשפה האנגלית, אתה כנראה השווקים אותו את מחפשים.

מהנדס תעשיה וניהול
אתה תהיה אחראי למעקב אחר פרויקטים.
אם כבר רכשת נסיון בתעשיה בתפקיד דומה וגילך 26-33 שנים, נשמח לשלבך באגף הבקרה.
דוברי אנגלית יועדפו.

מהנדס מכונות / תעשיה וניהול
נושא בקרה האיכות ב"ישקר" הוא בעל חשיבות ראשונה במעלה.
לבעל נטיה לנושא, כרגע תפקיד באגף הבקרה, אשר במסגרתו יעסוק בריכוז האינפורמציה בנושאי אבטחת האיכות.

DESK COORDINATOR
לתפקיד המכונה של DESK נדרשה במחלקת השיווק, דרוש בעל רקע טכני השולט בשפה הגרמנית.
אם אתה מעוניין ביחסי אנוש טובים כרגע לך תפקיד, במסגרתו תהיה אחראי על הקשר עם לקוחותינו בחו"ל.

הנדסאי תעשיה וניהול
במסגרת תפקידך במחלקת הנדסת הייצור שבמפעל הכלים, תעסוק בנושאי מדידות זמנים, עלויות, פריסות ותקציב.

משרות אלו מיועדות לגברים ונשים כאחד.
יועדפו תושבי הקריות וצפונה.

המעוניינים יפנו בכתב יד למנהל כח-אדם "ישקר" ת.ד. 34 נהריה.

ישקר

כלים טובים יותר

ישקר בע"מ ת.ד 34 נהריה 22100 טל 04 924242

אחי. שיווק ועינוות.

ריכזנו עבורך את כל האפשרויות
למציאת התפקיד הבא שלך בכתובת אחת:

אקספרטים EXPER-TEAM

- ★ ראש צוות פיתוח תכנה
- ★ ראש צוות SYSTEM
- ★ ראש צוות תקשורת מחשבים
- ★ אחראי לנושא אפליקציה — מהנדס אלקטרוניקה או מחשבים בעל נסיון של מספר שנים.
- ★ מהנדס אלקטרוניקה — לפיתוח מעגלים דיגיטליים, בעל ידע במיקרופרוססורים
- ★ מהנדס אלקטרוניקה — ידע במערכות סרוו ומעגלים אנלוגיים.
- ★ מנהל פרוייקט גדול — מהנדס אלקטרוניקה עם רקע בתקשורת
- ★ אנשי שיווק — לתעשיה עתירת ידע בארץ ובחו"ל

תמיד אנו מחפשים מהנדסי:
מחשבים/אלקטרוניקה/מכונות/מתכנתים.

המועמדים המתאימים יפנו בכתב לת.ד. 189 רמת-גן 52101
לשם קבלת שאלון קורות חיים למילוי.

לחברה תעשייתית גדולה
המשווקת מוצרי צריכה
דרושים

מפיצים
בעלי רכב מסחרי

לאזורים: חיפה והצפון, ת"א והמרכז, באר-שבע והדרום

דרישות התפקיד:
- ✱ גיל 21—30, לאחר שירות צבאי מלא ולציין שנת לידה.
- ✱ השכלה תיכונית/מקצועית מלאה (מוכחת).
- ✱ נכונות לעבודה קשה — משכורת בצידה.
- ✱ מהימנות בטיפול בכספים.

ערבות בנקאית — הכרחית.

מועמדים מתאימים מאזור חיפה יפנו בכתב-יד, בציון פרטים מלאים, אל ת.ד. 431, חיפה 20302. מועמדים מאזור ת"א וב"ש יפנו אל ת.ד. 3953, פתח-תקוה 49517, עבור "מפיצים" (נא לציין מספר טלפון). סודיות מובטחת.

גבי שואף בע"מ GABI SHOEF LTD.
בדיקות אל הרס ופיקוח איכות

בוגר בית ספר מקצועי

לאחר צבא, כושר לימוד ונכונות לשעות נוספות, רשיון נהיגה, מגורים באזור ראשל"צ

✱

לאזור הצפון:

- ★ מהנדס כלים — בתקום עיבוד שבבי
- ★ טכנולוג יציקת מתכת
- ★ מנהל חשמליה

טלפון: 03-984559,984083

לנפעל להנדסה בתעודה מגנטית בהרצליה - דרוש/ה

מהנדס/ת אלקטרוניקה
(מס' משרה 4041)

עם התמחות בחומרת מחשבים ללא מיקוד (ריגטלי) לפתוח אמצעי תצוגה תעשייתי של 5 שנים ומעלה. יהא באחריות בפיתוח הפרוייקט.

אנא פנה/י בכתב בצירוף קורות חיים ופירוט נסיון קודם לת.ד. 550 חיפה 31004. נא ציין/י מספר המשרה, כתובתך, מיקוד, ת.ז. וטלפון להתקשרות.

אלסינט
אלקטרוניקה בשרות הרפואה.

פורנט בע"מ

חברה מובילה
לשירותי תקשורת ממוחשבים
דרוש/ה

מפעיל/ת טלקס

- נסיון 3 שנים בהפעלת טלקס.
- שליטה מושלמת באנגלית כולל הדפסה.
- שפות נוספות יתרון.
- יכולת עבודה עם לקוחות.

לקביעת ראיון נא להתקשר 03 - 218274
בית כור, שדרות שאול המלך 8, תל-אביב 64733

נשיונל סמיקונדקטור
National Semiconductor

המרכז הטכנולוגי למיקרואלקטרוניקה שבמגדל העמק ממשיך לקלוט עובדים מעולים.

המרכז הטכנולוגי למיקרואלקטרוניקה שבמגדל העמק עוסק בפיתוח תהליכי COMS ויישומם בייצור מיקרופרוססורים של דור העתיד. פיתוח התהליך כרוך בהבנה מעמיקה של תהליכים פיזיקליים וכימיים והבנת יחסי הגומלין בין הפרמטרים הפיזיקליים והתכונות, החשמליות של המוצר הסופי. תהליכים אלו כוללים - צריבה בפלסמה, פוטוליטוגרפיה באמצעות סטפרים מתקדמים תהליכי דפוזיה והשתלת יונים. כל אלה באמצעות מיכשור מתוחכם ומבוקר מחשב עבור התקנים בתחום התת מיקרון.

לצורך פיתוח וישום התהליכים המתקדמים מסוגם, אנו מחפשים:

■ מהנדסי אלקטרוניקה, פיסיקאים, מהנדסי חומרים וכימיה
לתפקידים של **מהנדסי ומומחי תהליך** (משרה 6904)

דרישות המוצר הסופי להזערה, דיוק, נקיון וכשל נמוך מצריכות שימוש בטכנולוגיות המתקדמות ביותר הקיימות היום ובמיכשור החדיש והמתוחכם מסוגו בעולם. מיכשור יקר ומעולה זה מאפשר לנו לפעול בקצה הטווח של הטכנולוגיה ולהגיע למספר פגמים מינימלי תוך מימוש מעגלים המורכבים מ- 500,000 טרנזיסטורים.

להחזקת מערכות משובצות מחשב, אלקטרואופטיקה, מיכשור עדין וציוד מדידה אנו מחפשים:

■ טכנאי אלקטרוניקה
(משרה 5104)

■ טכנאי מיכשור ובקרה
(משרה 5304)

■ טכנאי/הנדסאי אלקטרוניקה
(משרה 5204)
מנוסה במערכות מדידה ובמערכות משובצות מחשב.

לבקורת איכות ותפעול מגוון של ציוד מדידה לביצוע ביקורות קבלה ואפיון למים, גזים וכימיקלים אנו מחפשים:

■ טכנאי/הנדסאי כימיה
(משרה 7104).
עם נסיון בעבודת מעבדה כימית. רצוי בעלי נסיון בתפעול מכשירי כרומטוגרפיה ובליעה אטומית.

על מנת להצליח ולממש את תהליכי טכנולוגית היצור של מעגלים משולבים, מתבצע תהליך היצור במערך מורכב של חדרים נקיים ובתנאי סטריליות מופלגים, דבר המצריך אחריות והקפדה על דיקנות ומיומנות מירביים בהפעלת ציוד מורכב ומתוחכם במערך יצור ממוחשב תוך עבודה עם צוות פיתוח הנדסי מעולה. אנו מחפשים:

■ טכנאים/הנדסאים
(משרה 7204).
בתחומי הפיסיקה/כימיה/אלקטרוניקה לאחריות תפעולית ומקצועית על הפעלת ציוד יצור מתוחכם להרצת תהליכי יצור והנחית מפעילי ציוד היצור. נסיון בתעשיית המיקרואלקטרוניקה יהווה יתרון.

■ בוגרי 12 שנות לימוד או יותר
(משרה 8004).
בנגוונת הפיסיקה/כימיה/אלקטרוניקה בעלי: חוש אחריות מפותח, יסודיים, "ראש פתוח" ויכולת למידה עצמית לתפעול ציוד היצור המתוחכם.

על מנת לקיים את מערך היצור המכתיב דרישות גבוהות לנקיון וסטריליות הוקמו במפעל מערכות מסועפות ומבוקרות מחשב של מזוג אויר, התפלת מים, מתקנים ליצור חנקן, חמצן ומימן ומרכז אנרגיה. מערכות אלו מורכבות וחדישות ביותר ומהוות נדבך חשוב ומרכזי ביכולתנו להפעיל ביעילות, דיקנות, "מסביב לשעון" ובהצלחה את תהליכי היצור במפעל. אנו מעונינים באנשי תפעול ותחזוקה ואנשים בעלי כושר להגדרה ולתכנון הנדסי של מערכות שרותי תהליך לצרכי הרחבה עתידית של המפעל, אנו מחפשים:

■ מהנדס חשמל מפעלי
(משרה 2204).
לתכנון מערכות חשמל, לתפעול ותחזוקת מערכת שהספקה 7MW הכוללת לוחות מתח גבוה ונמוך, 4 טרנספורמטורים בעלי הספק 1600KVA כל אחד, גנרטורים, מערכות UPS ופיקוד אלקטרוני למערכות מזוג האויר.

■ מהנדס מכונות (Plant Engineer)
(משרה 6304).
לתכנון ושפור מתקנים וציוד לחדרים הנקיים, מתקנים ליצור גזים, מתקנים לטיהור מים, ואופטימיזציה של מערכות מזוג האויר לחדרים הנקיים, מערכות האנרגיה וחדרי המכונות.

■ טכנאי מכונות
(משרה 7304).
שיהיה אחראי לבצוע ותיעוד אחזקת מתקני שרותי התהליך ומשק ויהיה שותף בהתוויית תכנית האחזקה.

■ חשמלאי מפעל ראשי
(משרה 5504).
לבצוע אחזקת מתקני החשמל השונים וטפול בבקרי מזוג אויר ותהליך.

■ טכנאי מזוג אויר
(משרה 8104).
לתפעול ותחזוקת מערך מזוג האויר ומערך מכני כללי.

המערכות המתוחכמות ותהליכי היצור הדורשים שמוש במגוון רב של ציוד, חמרים וגזים, מצריכים פיקוח ומעקב מתמיד וקפדני על נושאי הבטיחות השונים. אנו מחפשים:

■ אחראי בטיחות
(משרה 7704)
בעל נסיון בטיפול בגזים וכימיקלים שיישם נהלי הבטיחות של חברת האם ותקני בטיחות ישראליים. תנתן עדיפות לבעלי השכלה ונסיון בתחום מדעי הסביבה ו/או הכימיה.

מערכות הבקרה והשליטה ביצור ובכספים הינן ממוחשבות ונועדו לאפשר לנו בקרה ועדכון שוטף להעלאת האפקטיביות של מערך היצור. אנו מחפשים

למחלקת כספים

■ תמחירן/תקציבן
(משרה 6404).
מהנדס תעשיה וניהול בעל ידע בחשבונאות פיננסית או רואה חשבון בעל רקע טכני. נסיון קודם בתעשיית האלקטרוניקה ושליטה מלאה באנגלית - הכרחיים.

■ מנהל חשבונות
(משרה 1304).
סוג 2 לפחות לעבודה במחלקת מימון וגזברות בעל נסיון בעבודה עם בנקים.

למחלקת רכש

■ אחראי על עיתוד מלאי
(משרה 3204).
למעקב ועיתוד המלאי ליצור שיקים מערכת דווח מלאי ממוחשבת. יועדף מועמד בעל רקע טכני או רקע בעבודת תפ"י.

מודעה זו מיועדת לגברים ונשים כאחד.

אם ברצונך להצטרף לצוות העוסק בטכנולוגית העתיד - מקומך איתנו.
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים, תעודות וציונים אל: נשיונל סמיקונדקטור (אי.סי) בע"מ,
ת.ד. 619 מגדל העמק 10556, עבור מחלקת כח אדם ולציין מספר המשרה.

לרגל חופשת הפסח המפעל יהיה סגור בין התאריכים 23 באפריל ועד ה-3 במאי

בחיפה
דרושים
דוברי אנגלית ושפה מערבית נוספת
לעבודת מחקר ושטח

* כישורים נדרשים:
* כושר ביטוי טוב בכתב ובע"פ בעברית ובאנגלית, וכן בשפה מערבית נוספת.
* גילאי 25-35, לאחר שירות צבאי מלא.
* השכלה תיכונית מלאה ונתונים עירונית לבעלי השכלה אקדמאית.
* נכונות לעבודה קשה ומאומצת גם מעבר לשעות העבודה הרגילות.
* תושבי חיפה והסביבה

המעוניינים יפנו בדרישות שלעיל, יפנו לת.ד. 2389 חיפה, מיקוד 31022 ויציינו פרטים אישיים (ת"ז, מס' טל' וקורות חיים מלאים).
המתאימים יוזמנו.

נציבות שירות המדינה
מודיעה על מכרז קיבוצי מס' מק/4/86
(בעקבות מכרז פומבי מק/2/85 שלא הגיע לידי מינויים מתאימים)

ל מ ש ר ו ת

מפקחי מס הכנסה ומס רכוש, משרד האוצר
בכל רחבי הארץ

נציבות מס הכנסה מעוניינת להכשיר עובדים לתפקיד מפקחי מס הכנסה בדרגות 4-7 בדירוג האקדמאים במשרד החברה והרווח שירותי זכאים לתוספת של שכר של 30%.

כבלו מועמדים:
1. בעלי רשיון ישראלי לראיית חשבון.
2. רואי חשבון שהוסמכו בחוץ-לארץ.
3. בעלי תואר ראשון בתחומי החשבונאות, הכלכלה, או מינהל עסקים.
4. סטודנטים בוגרי שנים ג' ו-ד' בחשבונאות העומדים לפני סיום לימודיהם ושיתקבלו ידורגו בדרוג האחיד המקביל על פי כללי התקשי"ר.

מועמדים בעלי רשיון ישראלי לראיית חשבון שיסיימו את הקורס ואת תקופת הנסיון בהצלחה - ישובצו בדרגה 7 בדרוג המח"ר.
מועמדים שימצאו מתאימים יוזמנו למבחנים בכתב ובע"פ בנש"מ עפ"י הוראות התקשי"ר, ויוזמנו להשתתף בקורס הכשרה בתנאי פנימיה בירושלים. הקורס יחל ב-27 ביולי, ויימשך כחודשיים וחצי.

ההרשמה ומסירת הבקשות בצרוף מסמכים מתאימים תעשה בלשכות נש"מ המפורטות מטה.
ירושלים - נציבות שירות המדינה רח' קפלן מס' 3 ת.ד. 776 מיקוד 91007.
חיפה - בית הממשלה רחוב חסן שוקרי 11, מיקוד 04013.
תל-אביב - הקריה רחוב האלוף קלמן מגן 10, מיקוד 61070.
באר-שבע - בניין לשכת הבריאות המחוזית שכונה ד' (צפון) רח' הצדיק מירושלים ת.ד. 4368, מיקוד 84170.

המבקשים לקבל פרטים נוספים יפנו למח' כח אדם בנציבות מס הכנסה, משרד האוצר, הקריה ירושלים.
טלפונים: 02-558251, 02-558265, 02-558452

* מועמדים בעלי השכלה בתחום הכלכלה ומינהל עסקים, שאין להם מספיק ידע בהנהלת חשבונות יקבלו הכשרה נוספת.

מועד סיום ההרשמה: יום ד' ז' בניסן תשמ"ו 16.4.86.

אורגניקס בע"מ
דרושים

★ **כלכלן**
לתפקיד של מנהל כספים
עם ניסיון של 5-8 שנים בניהול פיננסי בתעשיה עתירת ידע

★ **מנהל ייצור**
עם נסיון של 5-8 שנים בתחום המזון ו/או פרמצבטיקה
נא לפנות בכתב בלבד בציון קורות חיים אל אורגניקס בע"מ ת.ד. 360 יבנה מיקוד 70650

טלקום בע"מ סיאנאיסג

דרושים
כלכלן/ית
כישורים:
בעל/ת B.A. בכלכלה או בחשבונאות; נסיון של שנתיים לפחות; ידע בתמחיר ובהכנת תחשיבים

מנהל/ת חשבונות
כישורים:
סוג 2 או 3; 3 שנות נסיון לפחות.
5 ימי עבודה בשבוע
* אפשרות למשרה חלקית *
תנאים טובים למתאימים
נא לפנות בצירוף פרטים אל ת.ד. 7136, תל-אביב 61071.
סודיות מובטחת

מועדון הביטוח הראשון בישראל
Clubit — יותר מביטוח

אנו מתרחבים ודרושים לנו:
סוכני ביטוח
(אלמנטרי, ו/או חיים)
* אם הינך בעל ניסיון מוכח
* אם הינך מוכן להקדיש עצמך לטובת הלקוח
* אם הינך מסוגל ליעץ ברמה גבוהה
* אם הינך מעונין לעבוד בתנאים טובים כשכיר + עמלות (אפשרות שילוב תיק קיים במסגרת הפרוייקט)

התקשר ישירות לדן מוזס טל. 03-200142, 03-202822, 03-201886
א. בודרמן סוכנויות לביטוח וחיתום בכר אתרים 143/6/7
סודיות מובטחת.

לפרסום אורן דרושים
1) **מזכירה**
למשרה מלאה
עדיפות לידע בהנהלת חשבונות
2) **גרפיקאי/ת**
מנוסה בביצוע מודעות לעיתונים
לקביעת פגישה נא לפנות לירידה טלפון: 03-330221 03-330224

מורים לאילת
לשנה"ל תשמ"ז
(לחטיבה עליונה ולחטיבת ביניים)
* התרחבות המוסד מבחינת היקף התלמידים ופעילותו.
* אתגר חינוכי, שינוי איכותי וריענון מקצועי.
* שיפור הכנסה בתנאים של איזור סחר חופשי.

למקצועות:
הומניסטים, ריאליים, מחשבים, טכנולוגיים (אלקטרוניקה, חשמל, רכב), אנגלית, מינהל וחשבונאות, יעוץ חינוכי.

כנס מועמדים
ביום ד' ז' ניסן תשמ"ו 16.4.86 בשעה 18.00
בבית הסתדרות המורים בתל-אביב רחוב בן-סרוק 8
בכנס יוצגו אפשרויות הקליטה בעירנו
בהשתתפות ראש העיריה, נציגי הרשות ובית-הספר

מועמדים בעלי השכלה, נסיון במקצוע והכשר לחוראה יפנו בכתב: לביה"ס המקיף - אילת ח"יד 595 מיקוד 88104, או בטלפון 059-72105/6,7 או בערב 059-77174.
למועמדים מתאימים יוצעו תפקידי ריכוז ומינהל

דרושות בחורות
עם נסיון להדפסה במעבדה לפיתוח תמונות צבעוניות
אפשרי גם מתלמדות
טלפון 03-377683
"חדי - קולור"

למפעל מתכת ותיק
דרוש
חרט מעולה
כרסם מעולה
תנאים מצויינים למתאימים
03-708357
08-221053

לביה"ס היסודי בכפר סאלד
ד ר ו ש ה
מורה
רצוי בוגרת "אורנים"
למנות בשעות הבוקר: טלפון:
069-47535
בשעות הערב: 069-47712

כל-בו שלום

למאירלנד
גן השעשועים בכל-בו שלום
דרושים
נערים ונערות
תושבי ת"א וגוש דן בגילאי 16-18
לעבודה במתקני הלונה פארק בחופשת פסח

דרושה
מזכירה מנוסה
לניהול משרד יבוא ושיווק
שליטה באנגלית 5 ימי עבודה
03-470529 אחה"צ ובערב.

דרושה
מדפיסה
למעבד תמלילים
רצוי עם ניסיון
לפרטים נא לפנות
לטלפון 03-661231

לפרחי ביקל בע"מ
דרושים
רכזי שדה
עם נסיון בענף הפרחים
052-34142 052-34036

א.ו.ת.
אספקה ותעסוקת כח אדם בע"מ

מאבטח
לבקורת משלוחים גיל 35-55
מסגר אחזקה
חשמלאי מוסמך
לאחזקה
מכונאי אחזקה
תנאים טובים למתאימים
טלפון: 03-203053, 03-203052

לאופנת ברוך בע"מ
דרוש
★ **נציג מכירות**
★ **מנהל יצוא**
לפנות לטלפון 03-661211 לאידה.

ארל ארוזיה ותבניות בע"מ
למפעל תבניות הפלסטיק
זקוקים ל:
2 כרסמים מעולים
בעלי נסיון עשיר בתבניות הפלסטיק.
לפנות לאבי, טלפון: 03-891838 03-892104

לסוכנות ביטוח גדולה בת"א
דרושים
1. **פקידה** לקבלת עסקים/חתמת.
2. **אחראית** מחלקת תביעות.
3. **מנהל/ת חשבונות** משרה חלקית.
4. **נערה** עוזרת למזכירה.
המעוניינים יפנו לטל. 03-284016, 03-285549 שהותר 15.00

מוריאן ישראל, ירושלים
דרוש/ה
מעצב/ת גראפי/ת
למחלקת התצוגות
במשרה מלאה

למושב אביחיל
ד ר ו ש
מרכז פנים
בחצי משרה.
* בעל נסיון בתחום המשקי מושבי.
* מתגורר באזור ובעל טלפון
המועמדים יפנו בכתב יד למזכירות מושב אביחיל
מיקוד 42910 עד תאריך 25.4.86 ויציינו נסיון קודם.

שופר-סל
לסניפי גוש דן, רמת-אביב ורמת השרון
דרושים
- **עובדי/ות מעדניה**
- **עובדי מחלקת בשר**
- **עובדי מחלקת דגים**

המועמדים שיתקבלו יעברו הכשרה בסניפים - אין צורך בניסיון קודם.

המעוניינים מתבקשים לפנות ביום ראשון 6.4.86 בין השעות 09.00 - 11.00, לאגף הבשר, בית שופרסל רח' רוטשילד 79 פתח-תקוה. אוטובוסים: 49, 50, 51, 62, 66.

הדר מערכות זמן ותדר בע"מ
חברה בת של תדיראן ו-F.E.I. ארה"ב
למפעלנו בחולון
ד ר ו ש :
085 - מהנדס אלקטרוניקה בכיר.
לריכוז והובלת צוותי פיתוח במספר פרויקטים בתחום מקורות זמן ותדר, ותמיכה בתהליכי יצור.
כישורים דרושים:
* מהנדס אלקטרוניקה או טכנולוג בעל השכלה רחבה ורלונטית לנושא.
תשקל בחיוב גם מועמדות של בעלי תארים מתקדמים בפיסיקה עם נסיון מתאים.
* ידע ונסיון בתחום מעגלי וציוד R.F.
* יתרון לנסיון וידע בטכנולוגיית גבישים
* * *
מועמדים מתאימים יפנו לקבלת פרטים בטלפון 03-800108 וכן בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון מקצועי לת.ד. 1792 חולון 58117.

לחברה תעשייתית
בבת־ים
* **חשב/ת שכר**
עדיפות לבעל/ת ידע בתחום שכר.
* **לבורנט**
* **דיילת אירוח**
אחראית על קיום סיורים במפעל. בעלת כושר הבעה ואירגון.
עדיפות לבעלת נסיון.
אפשרות לחצי משרה
נא לפנות לת.ד. 447 כפר־סבא.

למפעל מזון גדול בראשל״צ
דרושה
פקידה מנוסה
לעבודות מזכירות
* הדפסה עברית/אנגלית
* ידע בחשבונות
* תושבת ראשל״צ
ליום עבודה מלא
5 ימים בשבוע.
נא לפנות לטלפון 03-942021
החל מיום א׳.

לחברת בניה גדולה
למשרדיה בירושלים דרוש/ה
איש/ת מכירות
הכישורים הדרושים:
* נסיון של מספר שנים בשטח המכירות
* יכולת לנהל מו״מ וידע בחשבונאות
* ידיעת השפה האנגלית (שליטה מלאה).
מועמדים דומים יפנו בכתב לת.ד. 11050 ת״א. עבור „איש מכירות״.

מועצה אזורית
חוף עזה
מחפשת לעונה הקרובה
מצילי ים
בדרגת מציל אחראי
(סוג 3)
פרטים 051-47233
(לתלי)
בערב 051-47238

למפעל גדול
בנתב״ג
דרושים
GARDE MANGER
(אחראי למטבח קר)
טבחים מקצועיים
נסיון 3 שנים.
להתקשר לטל. 9711266-7
בין השעות 4—8.

דרוש
איש מכירות
בעל יכולת תפקוד עצמאית.
דינאמי ונמרץ,
בעל רכב וטלפון,
נסיון קודם הכרחי
בידע מכני.
גיל 27—35
נא לפנות
בצירוף קורות חיים
לת.ד. 813 אשדוד.

למלון
„ימית״
בתל־אביב
דרושות דחוף
* מנהלת משק בית
טובה + נסיון
* עובדת
[illegible]
* חדרניות
טל. 03-651111.

דרושה
אדריכלית
לעצוב פנים. עם חוש למכירות ויחסי צבור.
טל. 03-247180,
03-256745 משעה 1.30

לבית חולים
אסותא
דרוש/ה
רוקח/ת אחראי/ת
למשרה מלאה לניהול בית המרקחת.
תנאים טובים
למועמד/ת המתאים/מה
לפנות לדן אייזיק
טל. 03-240185.

דרוש
מנהל משרד
להשכרת רכב
בעל נסיון בענף + שפות
תנאים טובים למתאים
03-680703

למרפאת שיניים
בבת־ים
דרושה
שיננית
מנוסה. 03-860406

לחברת קוסמטיקה
דרושות
דיילות
בעלות נסיון
לעבודה מסוגלת
בהרצליה והסביבה
לפנות לטל. 03-282141.

פקידה מרכזנית
אחרי שרות צבאי, אחראית, ידע בהדפסה יתרון.
ת.ד. 2272 רמת־גן
52172 עבור פקידה.

לחברת יבוא
דרושה:
פקידה
קלידה כרטסנית
נסיון בהפעלה
מנהלת חשבונות מנוסה
אפשרות לעבודה חלקית
נא לפנות בכתב
לת.ד. 582 תל־אביב
61004, עבור
„חב׳ ליבוא״.

בבת־ים
דרושים
עוזרי מטבח, מבשלים
[illegible]
03-5515951

לחברה
לעמילות מכס
דרוש/ה
פקיד/ת רשוי
לעבודה במשרד
טל. 03-660851.

לגמא תקשורת
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
● נסיון של 5 שנים ומעלה בחברה מסחרית כמנהל חשבונות עצמאי בכל תחומי הנהלת חשבונות, כולל הכנת משכורות.
● ששה ימי עבודה בשבוע.
● מקום עבודה ליד בורסת היהלומים.
לראיון נא לצלצל 03-7512666.

לחברה גדולה
העוסקת בחשמל תעשייה ובניין
דרושים:
* **ראשי צוותים**
* **חשמלאים מוסמכים**
* **חשמלאים עוזרים**
לקביעת ראיון נא להתקשר החל מיום א׳ 03-9610877 לדפנה.

לחברה ותיקה לשיווק תרופות
דרוש/ה
תעמלן רפואי
לאזור הצפון והמרכז
הכישורים הדרושים:
* השכלה פרה־רפואית
* נסיון קודם רצוי.
* רשיון נהיגה.
לפנות בכתב לת.ד. 39462 ת״א
מיקוד: 61393.

לחברה גדולה כלל ארצית
דרוש/ה
לאגף הכספים:
מנהל/ת חשבונות
ניהול קופה ועבודות בהנהלת חשבונות
* בעל/ת נסיון בניהול קופה ובעבודה
* בעל/ת הכשרה של מנהל חשבונות סוג 3 (לפחות)
* נדרשות המלצות
נא לפנות בכתב־יד לת.ד. 33263 ת״א עבור מס׳ 70.

לחברה בחדרה
* **סגן מנהל אחזקה**
נסיון מוכח בתחום מכונאות תעשייה
* **מנהל קו יצור**
* **לבורנט תעשייתי**
למשמרת אחה״צ. אפשרות להכשרה במקום.
* **מחסנאי**
נא לפנות לת.ד. 3288 חדרה.

לחברה קבלנית בענף הבנין
דרושים
* **מהנדס חשמל**
בעל נסיון בפיקוח ובקרה לתפקידי תכנון וניהול הביצוע בענף המעליות.
* **הנדסאי/טכנאי חשמל ומכונות**
לתפקידי תכנון ותמחיר.
בעלי נסיון בענף המעליות יועדפו.
לפרטים נא לפנות לת.ד. 4397 ת״א
61043 „עבור מס׳ 10״.

לחברה חקלאית דרושים:
מגדל אגרונום
לעבודה בחממה
* נסיון רב במצעים מנותקים.
בוגר בי״ס לגננות ושתלנות
* עדיפות לבעל נסיון בעבודה בחממה.
נא להתקשר החל מיום א׳ טל. 03-241973
בשעות 9.00—15.00.

למשרד פרסום צעיר דינמי ומתפתח
דרוש/ה
* **מנהל/ת יצור והפקה**
התמצאות בהפקה הבאה לדפוס
* כישור ארגוני * הבנה בנושאי פרסום
לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 1342 חולון.

Audi VW
צ׳מפיון מוטורס (ישראל) בע״מ
יבואנית כלי רכב של פולקסווגן ואודי
דרושים:
בסניף בת־ים:
1) **מחסנאי** למחסן עזר,
2) **מכונאי רכב** בוגרי בי״ס מקצועי
נסיון של 5 שנים בעבודה.
נא לפנות למר דוד כהן 03-5512666.
במוסך מע״פ — צ׳מפיון
מכונאי רכב בוגרי בי״ס מקצועי.
נסיון של 5 שנים בעבודה.
נא לפנות למר עמי עינבר 03-785111.
במוסך מוסמך באיזור ת״א
מנהל למחסן חלקי רכב
בעל ידע ונסיון.
נא לפנות למר ג׳קי מורגנשטרן 03-785111.

למפעל תעשייתי בדרום
דרושים:
חשב
* רואה חשבון מוסמך ו/או כלכלן.
* נסיון קודם בתעשייה וניהול כספים, חשבונאות, תקציב ותמחיר.
מנהל שיווק
* נסיון קודם בשיווק, רצוי במוצרי צריכה.
* בעל יוזמה וכושר מסחרי.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב־יד בפרוט קורות חיים לת.ד. 11010 ת״א 61110 עבור „מפעל בדרום״.
— סודיות מובטחת —

בוא נראה אותך!
גרפיקאי
(ארטדיירקטור)
בוגר בצלאל או מוסד דומה
עם נסיון בענף הפרסום
דרוש לחברת פרסום בתל־אביב
לפנות טלפונית 289226 לרחל.

לסוכנות ביטוח בת״א
דרוש
חתם תעשייתי
בעל נסיון.
עדיפות ליוצאי סוכנות ביטוח.
נא לפנות לת.ד. 4126 ת״א.
סודיות מובטחת.

קיבוץ החותרים
מעוניין
לקלוט משפחה (לחברות)
שאחד מבני הזוג הוא
מורה
טלפון 04-570161

למפעל פלסטיק גדול
דרוש
מנהל שיווק
הכישורים הדרושים:
* בוגר כלכלה ומנהל עסקים
* כושר ניהול ואירגון
* בעל חוש טכני מפותח
* נסיון קודם בעבודה.
המעוניינים יפנו בכתב־יד לת.ד. 29187 תל־אביב 61291 עבור „מנהל שיווק״.
סודיות מוחלטת מובטחת.

לחברה העוסקת בתחום התקשורת
דרוש
איש/אשת שיווק בכיר/ה
הדרישות לתפקיד
* נסיון של כ־3 שנים בשיווק
* יכולת ניהול משא ומתן עם לקוחות
* עבודת שטח ברחבי הארץ
המעוניינים מתבקשים לשלוח קורות חיים + נסיון מוכח לת.ד. 26030 תל־אביב מיקוד 61260 עבור „איש שיווק״
— סודיות מובטחת —

לחברה מבוססת
באזור התעשיה חולון
דרוש
טכנאי/הנדסאי ייצור
רצוי נסיון בעיבוד שבבי במתכת,
5 ימי עבודה.
ארוחות במפעל
03-809555 — עד 16.30
ת.ד. 1796 חולון 58117

קבוצת קצנשטיין אדלר
למפעלנו ברעננה דרושים
חוטים ומרכיבי לוחות חשמל ופקוד
3 שנות נסיון.
מאזור רעננה, כפר־סבא.
טל. 03-614668, מר צבי רוזנבלט

למשרד
רואי חשבון בת״א
דרוש
בוחן ראשי
למשרה מלאה
בשלבי סיום של לימודי ראיית חשבון
נסיון בעבודה לפחות שנתיים במשרד רו״ח
לקביעת ראיון
להתקשר: 03-664581

למפעל תעשייתי באזור התעשיה — עכו
דרוש מסגר מכני
* בעל נסיון בתעשיה
* בוגר בי״ס מקצועי במגמת מסגרות כביה או מכניקה עדינה.
מועמדים מתאימים יפנו הצעותיהם בכתב יד תוך ציון פרטים מלאים לת.ד. 4358 חיפה עבור מספר 2174 (מיקוד 31040).

לחברת בניה דרושים
1. מהנדסים־הנדסאים
2. מנהלי עבודה
בעלי נסיון רב בביצוע ועבודות ציבוריות, יכולת ניהול מלא ועצמאי של פרוייקטים, ידע וכושר מסחרי והכנת [illegible].
המעוניינים יצרפו לפנייתם המלצות והשכר המבוקש וישלחו אותם למהדר כהן א״ב, ת.ד. 23197, תל־אביב, 61231.

לחברת ישראדיסק בע״מ
יצרני ומפיצי ספרקלטות
לרגל התרחבות
דרושים
סוכני מכירות
* בכל רחבי הארץ
* תמורה גבוהה וקבועה עבור מאמצים גדולים
* עדיפות לבעלי רכב מסחרי
נא לפנות לטלפון: 03-201352

למוסד חינוכי
דרוש/ה
עוזר/ת למנהל/ת חשבונות
עם נסיון ליום שלם.
להתקשר ביום א׳ טל. 03-834248 או 03-813412.

ויטמד בע״מ — מעבדות פרמצבטיות
למפעלנו בבנימינה דרוש/ה
מיקרוביולוג/ית
כישורים:
5 שנים נסיון בבדיקות סטריליות, בדיקות מים וזיהוי חידקים.
עדיפות לבעלי נסיון בעבודה במפעלים פרמצבטיים.
קורות חיים בכתב־יד נא לפנות לת.ד. 16085 תל־אביב, 61160.

עיתונאי/עורך
רק כתב מוכשר, מהיר, יוזם, מאורגן, אחראי ומסוגל לכתוב כמעט על כל נושא + רקע מצוין בשיכתוב ועריכה — עבודה מגוונת במערכת עיתונאית ייחודית ודינמית, עם צוות צעיר.
רקע בפרסום/שיווק — יתרון.
אפשרות לחצי משרה/פרילנס.
כתוב בוריאות לת.ד. 50290 תל־אביב 61500, בצירוף תולדות חיים ודרישות שכר, עבור „עיתונאי/עורך״ ושכנע אותנו.
סודיות מובטחת.

לחברה מסחרית
דרוש
מנהל חשבונות ראשי
כישורים
● תואר מוסמך בהנהח״ש
● נסיון מוכח של לפחות 3 שנים
● נסיון בעבודת מחשב
● נסיון ביבוא — עדיפות
נא לפנות לת.ד. 16658 ת״א
עבור „מנהח״ש״

למושב קדש ברנע
(ליד כסוף ניצנה)
דרושות
* מטפלות שכירות לגיל הרך
* גננת מוסמכת
* עובדי מזנון
מגורים במקום
לפנות לטל. 057-79107 ; 057-77228 מיום א׳.

לקרדיומדיקס — בת־א
אחיות
1) למשרת בוקר 2) לערבית.
הכרחי ידע טוב בהפרעות קצב
יתרון לבעלות נסיון ביחידה לט״נ לב
תנאים טובים!
לראיון: 03-286972.

לחברה העוסקת במכירת ציוד מעבדה,
ביולוגיה, דיאגנוסטיקה
וציוד לתעשייה האלקטרונית
דרושים
אנשי מכירות
נא לשלוח קורות חיים, כולל הדרישות להצגת שכר לת.ד. 2684 חולון מיקוד 58127
(עבור משרות 24/28).

לחברה צבורית־ארצית
דרוש
מהנדס מכונות
בוגר הטכניון בפקולטה להנדסת מכונות או בפקולטה להנדסה חקלאית — מגמת מכונות.
לביצוע עבודות תכנון ואחזקה בכל אזור הגליל.
נסיון בעבודה — רצוי. ידיעת שפות עברית ואנגלית, בעל רשיון נהיגה.
מגורים: ראש פינה, צפת, כרמיאל והסביבה.
בקשות בכתב נא לפנות עם קורות חיים אל: מכרז מהנדס מכונות, ת.ד. 16, ראש פינה.

לחברת סלאק תקשורת בע״מ
דרושים:
נציגי/ות מכירות
בעלי/ות ידע במחשבים ובתוכנה, תקשורת קווית ואלחוטית.
למתאימים מובטח שכר יסוד + עמלה + אחזקת רכב מלאה ÷ חמישה ימי עבודה בשבוע.
בעלי רכב פרטי, תושבי גוש דן בלבד
יפנו לטל:
(03)7517216/7, (03)7511587

---

tvm
טכנוורד מיקרואלקטרוניקה בע״מ
דרושים:
מהנדס מכירות
כישורים:
מהנדס אלקטרוניקה
נסיון קודם במכירות/שווק
ידיעת השפה האנגלית על בוריה
עובדות יצור
כישורים:
נסיון בעבודות הלחמה
נסיון בעבודות מיקרואלקטרוניקה — יתרון
5 ימי עבודה בשבוע.
המועמדים מתבקשים לשלוח קורות חיים בצירוף נסיון קודם, בכתב יד.
המען: טכנוורד מיקרואלקטרוניקה
מושב צור יגאל דואר תל־מונד 40696
נא לציין, מועמד למשרה
טלפונים: 052-65705/6

למושב עזריאל
במ״א תל־מונד
דרוש
מזכיר - גזבר
בעל השכלה אקדמאית ובעל נסיון בגזברות מושבים, בעל רכב. גיל עד 40.
המועמדים יגישו את מועמדותם בצירוף קורות חיים למזכירות המושב עד 15.4.86 לפי הכתובת דואר נע השרון התיכון מיקוד 45825

המועצה המקומית מצפה־רמון
דרוש/ה
מציל/ה לבריכת השחיה
כישורים דרושים:
* ידע בתפעול מכון הסינון
* טיפול שוטף בבריכת השחיה.
* בעל תעודה וידע בהחיאה בעזרה ראשונה.
נא לפנות בכתב אל מחלקת החינוך במועצה המקומית מצפה רמון ת.ד. 1 מיקוד 86650 טלפון 057-88561/7 או 057-88185.
מצפה רמון
איכות חיים אמיתית
שמואל כהן ראש מועצה מקומית מצפה־רמון

ליצואן אופנה במרכז הארץ
דרושים
מנהל ייצור
גיל 30—40,
נסיון הכרחי בענף האופנה.
פקידת מכירות
רצוי רקע ונסיון במכירות.
למועמדים המתאימים
תנאים הולמים.
בהצעות רציניות לפנות בכתב יד לת.ד. 30466 ת״א 61303
סודיות מובטחת.

לחברת הפצה ארצית
דרושים
סוכני מכירות מנוסים
עם רכב מסחרי
(בגודל טרנזיט או דומה)
טלפונים 03-231778 03-249007

לחברת תקשורת בתל־אביב
דרושות
עובד/ות
ידע בסיסי באנגלית
והדפסה עברית, שעות גמישות
לטלפן מ־8.00—16.00 03-201585

נציבות שירות המדינה
ללשכה המרכזית לסטטיסטיקה
דרושים
מראיינות ומראיינים
לביצוע סקר הוצאות משפחה
ביישובים:
1. באזור חיפה והקריות, חדרה, עפולה, נצרת עלית ונצרת.
2. בנצרת, באקה אל־גרביה ואום־אל־פחם.
3. באזור תל־אביב, גוש דן, פתח תקוה, אזור הרצליה — כפר סבא, נתניה, רמלה, לוד, ראשון לציון ורחובות.
4. בירושלים ובאשדוד.
5. בבאר־שבע ובדימונה.
* העבודה כוללת ריאיון אוכלוסיה מגוונת ביותר. את האנשים מראיינים בדירותיהם בעזרת שאלונים בנושאים חשובים למשק ולחברה בישראל.
* העבודה מתבצעת בעיקר בשעות אחה״צ והערב.
* העבודה מתאימה בעיקר לעקרות בית.
* ההעסקה היא ארעית, במשרה חלקית ל־ תמשך כשנה, החל מחודש מאי 1986.
* השכר ישולם לפי שעות עבודה. ישולמו גם הוצאות עבור שימוש ברכב פרטי לצרכי העבודה.

דרישות מיוחדות
* הכרחית ידיעת השפה העברית, רצויה ידיעת שפות נוספות. לעבודה ביישובים שבקבוצה 2 דלעיל — הכרחית ידיעת השפה הערבית.
* השכלה של 12 שנות לימוד לפחות.
* גיל 25 עד 55.

מועמדים מתאימים, הגרים ביישובים הנ״ל, יפנו בכתב עד 18 לאפריל 1986, אל הכתובת שלהלן.
במכתב יש לציין: שם פרטי ושם משפחה, כתובת, מספר טלפון, שנת לידה, מצב משפחתי, השכלה, ידיעת שפות, עיסוק נוכחי ונסיון קודם בעבודה.
א. תושבי איזור חיפה והצפון (ביישובים בקבוצות 1 ו־2 לעיל) יפנו אל: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, תיבת דואר 1687 חיפה, מיקוד 31015.
ב. תושבי איזור תל־אביב והמרכז (ביישובים בקבוצה 3 לעיל) יפנו אל: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, תיבת דואר 7010 תל־אביב, מיקוד 61070.
ג. תושבי ירושלים ואשדוד יפנו אל: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, תיבת דואר 6279 ירושלים, מיקוד 91063.
ד. תושבי באר־שבע ודימונה יפנו אל: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, תיבת דואר 365 באר־שבע, מיקוד 84103.

רשת עמל
ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ־ישראל
עירית ראשון לציון
האגף לחינוך ולתרבות
בי״ס תיכון מקצועי העמית — **ראשל״צ**
ע״ש הסנטור י. האמפרי
עקב התפתחות ביה״ס ופתיחת מגמות עיוניות בשנה״ל תשמ״ז דרושים
מורים
למקצועות:
* **תנ״ך** — משרה מלאה
* **ספרות עברית — לשון** — משרה מלאה
* **היסטוריה** — משרה מלאה
* **אנגלית** — משרה מלאה
* **ערבית** — חצי משרה
* **צרפתית** — חצי משרה
* **מהנדס אלקטרוניקה** — משרה מלאה
* **מכשור ובקרה, טכנאי/הנדסאי** — משרה מלאה

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות להנהלת ביה״ס בהקדם עפ״י הכתובת
רחוב המתנדבים 6—2, ראשל״צ מיקוד 75214
טלפון: 03-948157

"עמל" רשת מכללות לטכנאים והנדסאים, בתי־ספר תיכונים טכנולוגיים ומקיפים, בתי־ספר לנוער ובתי־ספר תעשייתיים [illegible]

דרושות:
1. **כתבנית אנגלית/עברית,**
השולטת היטב בשתי השפות.
2. **כתבנית עברית**
לעבודה קבועה במשרה מלאה או חלקית, 5 ימים בשבוע.
נא לפנות בכתב, בצירוף קורות חיים, נסיון קודם בעבודה וטלפון להתקשרות, לידי הגב׳ — ת.ד. 33023 תל־אביב 61330
עבור „כתבנית״.
דפי זהב

לחברת ליאו גולדברג בע״מ
קרית אריה פ״ת
דרוש/ה
פקיד/ת יבוא
הכישורים הדרושים:
* תעודת בגרות
* רצוי נסיון קודם
* אחרי צבא
לקביעת ראיון נא לטלפן לענת
טל: 9231873

דרוש
אורג לדקרד
למשמרת בוקר
תנאים טובים
טל. 03-5513486

למשרד עורכי דין
דרושה
מזכירה־כתבנית
מ־08.00—15.00
ידע הכרחי בהדפסה
עדיפות לבעלת נסיון.
03-201946, 200790

דרושים/ות
נציגי/ות מכירות
למכירת פרסום
במדריכים מסווגים ומקצועיים
אצלנו תעבדו הרבה ותרויחו הרבה יותר
דרישות התפקיד:
* השכלה תיכונית.
* כושר ביטוי.
* גיל: 25-40.
* בעלי רכב.
* נסיון בשוק הפרסום – יתרון.
המעוניינים יפנו בכתב, בצירוף קורות חיים ומספר טלפון להתקשרות, לת.ד. 33023, תל-אביב 61330 – לנירית.

Budget rent a car
לבאדג'ט חשכרת רכב דרושים
מכונאים
למוסך המרכזי
בעלי רקע ונסיון ברכב פרטי – מנועי בנזין
לפנות בכתב לבאדג'ט, דרך מ"ח 74, תל-אביב, 67215.

ראש פתוח
בית פתוח לפעילות קהילתית
חוגים • אירועים • הרצאות
בחסות עירית הרצליה
דרושים בהרצליה פיתוח
מדריכים
עם נסיון והמלצות לעבודה עם ילדים נוער ומבוגרים בתחומים:
סידור פרחים • שחמט • בריג' • קפירנג • פינג-פונג • שולחן • מוסיקה • פוטוגרפיה
מורים מוסמכים
עם המלצות, ללימוד:
אנגלית • דיקדוק • סריקה • צרפתית • ערבית
מדריכים לקייטנה
לחודשים יולי – אוגוסט 86
לפנות לטלפונים: 052-70825, 052-72032

לחברת יבוא
דרוש/ה
פקיד/ה יבוא
נסיון בהליכי יבוא וידיעת השפה האנגלית על בוריה – הכרחי, 5 ימי עבודה בשבוע
03-435552 (חוץ מיום א')

למפעל מתכת באזור נהריה
דרוש
מנהל כללי
כישורים:
1. נסיון ניהולי קודם הכרחי.
2. נסיון בשטח עיבוד שבבי.
3. עדיפות תינתן למהנדסים יצרנות/מכונות.
4. תנאים טובים סודיות מובטחת.
נא לפנות לת.ד. 555 פ"ת בצרוף קורות חיים עבור משרת מנכ"ל.

לבית תוכנה
דרוש
תכנת מבריק
לעבודות פיתוח חדשניות על IBM PC
שליטה באסמבלר ונסיון ב-C.
אם חינך טוב באמת, פנה בכתב בצירוף קורות חיים לת"ד 8865, ת"א 61088.

דרושה
קלדנית
עם נסיון של שנתיים לפחות וידע בהנהלת חשבונות למשרה מלאה.
לפנות לרח' סמירא 7 רמת-גן [illegible]
טלפונים: 724347, 719814

לביה"ס התיכון ע"ש [illegible] בקרית-אונו
דרושים
מורים
לשנה"ל תשמ"ז
במקצועות הבאים: אנגלית, מתמטיקה, ביולוגיה, פיזיקה, מחשבים, תנ"ך, תלמוד, מזכירות, [illegible] חשבונאות [illegible] יסודות השרטוט.
[illegible] 03-350425

דרוש/ה
בוגר/ת אוניברסיטה
בכלכלה או ראיית חשבון
לפנות עם תיאור תולדות חיים לת.ד. 16525 ת"א מיקוד 61164

יותר טוב במנפאואר
לסניפנו בתל-אביב
רח' בן-יהודה 12, ת"א
08:00-14:00
טל: 03-29877
דרושות
כתבניות
עברית, עברית-אנגלית
מנוסות, משרות מעניינות חלקיות/מלאות, אפשרות גם אחה"צ. תנאים טובים למתאימות.
מנפאואר MANPOWER
ירושלים • תל אביב • חיפה • באר שבע • רחובות

דרושים
גברים
לתפקיד ניהול מושבי-עובדים
הכישורים הדרושים:
1. כושר לנהל מו"מ
2. כושר עמידה בלחצים
3. ידע בחשבונאות
4. ידע בסיסי בהנדסה
המועמדים המתאימים יועסקו על בסיס חוזה עבודה אישי.
[illegible] 67067

קצין במילואים
אתה המחפש אתגר אישי, המעוניין בעיסוק בלתי שגרתי שבו תוכל לתרום ולהתפתח.
אם אתה בעל השכלה תיכונית מלאה לפחות וגילך 23 – 31
בוא והצטרף אלינו
אנו מציעים לך עבודה קבועה שבה תמצא:-
* תפקיד הכרוך במגע עם אנשים, המשלב בתוכו פעילות שטח.
* עצמאות, עניין רב וסיפוק; אפשרויות לקידום וגיוון.
* אפשרות לצאת כעבור שנים אחדות לשליחות בחו"ל ו/או ללימודים אקדמאיים מלאים.
* שכר ותנאי שירות טובים (לרבות רכב צמוד).
פנה נא אלינו לת.ד. 39888, ת"א, מיקוד 61398 עבור עינת.
ציין מס' ת"ז וטלפון וצרף נא את תולדות חייך.
– סודיות מובטחת –

יובל גד בע"מ
מפעל לבניה טרומית
ת.ד. 12 אשקלון 78100
דרושים
קבלני משנה
לעבודות שלד וגמר
בכל המקצועות
העבודה בכל אזורי הארץ
נא לפנות בכתב בלבד למנהל ההתקשרויות לפי הכתובת הנ"ל.

למוסד ארצי גדול בשטח המזון
דרוש/ה
טכנאי כמיה/מזון
לתפקיד אדמיניסטרטבי.
בעל נסיון בבדיקות מזון במיכשור ובמיקולים.
שליטה מלאה בשפה האנגלית הכרחית, רצויה גם ידיעה בגרמנית.
מקום העבודה – באזור ת"א.
נא לפנות בכתוב בצרוף קורות חיים בפרוט מלאים על נסיון קודם לת.ד. 28137 ת"א מיקוד 61281 עבור "טכנאי כמיה"
סודיות מובטחת

מפעלי ניר אמריקאיים ישראליים בע"מ
דרוש
מהנדס בקרה
לעבודה בצוות תכנון ויישום של מערכות מתקדמות לבקרת תהליכים.
(הכשרה של מהנדס אלקטרוניקה או חשמל או מחשבים.)
רק מועמדים העונים על הדרישות הנ"ל ייענו.
[illegible] ת.ד. 142 [illegible]
– סודיות מובטחת –

למפעל מזון במרכז הארץ
דרוש/ה
טכנולוג מזון
לפיקוח טכנולוגי ופיתוח מוצרים.
בעל השכלה אקדמאית.
רצוי נסיון 2–3 שנים בתעשיית מזון.
שליטה בשפה האנגלית.
מועמדים מתאימים העונים לדרישות מתבקשים לפנות בכתב יד תוך פירוט קורות חיים, לת.ד. 28137 ת"א מיקוד 61281 עבור "טכנולוג".
סודיות מובטחת.

ציג/ת מכירות
[illegible]

מנהל שיווק
עתיר נסיון
מעוניין בהצעות
ת.ד. 32166 תל-אביב 61321

לחברה תעשייתית
באזור אשדוד אשקלון
דרוש/ה
מנהל/ת מחלקת יבוא
מועמדים בעלי נסיון מוכח של 5 שנים לפחות, יודעי אנגלית, (שפות נוספות יתרון), מתבקשים לפנות בכתב, תוך פרוט קורות חיים, לת.ד. 120 אשקלון 78100 ולציין על גבי המעטפה עבור "מנהל מחלקת יבוא".

למלון שלמה המלך נתניה
דרושים:
1. מנהל בעל הסמכה
גיל 30–45
2. מנהל מכירות
בעל נסיון במלונאות
[illegible] 42264
– סודיות מובטחת –

דרושים
מהנדסי אפליקציות VLSI
תמיכה בלקוחות במעבר למזעור. דרוש ידע ונסיון ב-Gate-Arrays ו-Full-custom.
מהנדסי פיתוח ותכנון VLSI
בעלי נסיון של 5 שנים לפחות בתכנון רכיבים.
מהנדסי מכירות לציוד בדיקה
רצוי ידע בתחום RF/MW ו-ATE.
* תנאים הולמים למתאימים.
פרטים: דוד/רוברט – 03/218054 03/218426

למחלקה כלכלית של חברה תעשייתית גדולה במרכז הארץ דרוש
כלכלן
תתפקיד כולל:
בדיקות כדאיות של פרוייקטים
השתתפות בצוותי עבודה בין תחומיים
תאום הפעילות של תכנון אסטרטגי בחברה.
הנתונים הנדרשים:
* תואר ראשון ושני בכלכלה
* נסיון של שנתיים לפחות בעבודה כלכלית בתעשיה.
* חכרות טובה עם המשק היי"ו. אלי.
* שליטה וכושר ביטוי בכונ"ב ובע"פ, בעברית וידיעה טובה באנגלית.
* עצמאות, יזמות, דינמיות ויכולת עבודה בצוות.
סודיות מובטחת
רק מועמדים העונים על הנתונים הנ"ל – ייענו
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 397 הרצליה, 46103 עבור "כלכלן".

לחברה העוסקת בייצור ובשיווק כימיקלים לתעשיה ולמוסדות
דרושים
סוכנים עצמאיים
לאזורי המרכז והצפון
נדרש נסיון קודם במכירות למפעלי תעשיה ומוסדות
לפנות בכתב יד אל ת.ד. 39808 תל-אביב מיקוד 61397 עבור "סוכנים עצמאיים"

שלום בית מתחיל בך
הצטרף ל"ניצני שלום"
"ניצני שלום" תוכנית אפוליטית, עצמאית לשיתוף פעולה יהודי-ערבי באמצעות עבודה קהילתית.
דרושים ישראלים מעל גיל 22, בעלי תואר בי.אי. או הכשרה מקבילה,
עם ניסון בהדרכה, חינוך, ספורט, אומנות, או עבודה קהילתית.
הכשרה תוך כדי פעולה בשטח במשך 14 חודשים (עם אופציה לשנתיים) מתחילה ביולי 1986.
המשתתפים יקבלו הדרכה מקצועית. מגורים בקהילת עבודתם ומילגה חודשית.
"ניצני שלום" רח' הנביאים 7, תלאביב, 61163. לפרטים נוספים: 03-297878

למפעל לייצור מוצרי צריכה
דרושה
אשת מכירות
לאזור חיפה והצפון
על המועמדת להיות בעלת נסיון קודם במכירות ונסיון במשא ומתן עם מוסדות ארגוניים וועדי עובדים.
אם את עונה על הדרישות הנ"ל, כתבי בצרוף קורות חיים לת.ד. 6335 ת"א, 61061, עבור "אשת מכירות".

לחברת מסחר בינ"ל
דרושה
מזכירה
כישורים: – שליטה מוחלטת באנגלית ועברית. – הדפסה בשתי השפות. – ושר אירגון מעולה. – דייקנות מירבית וחריצות. – עדיפות לבעלות נסיון ביצוא בענף הטכסטיל.
– תנאים טובים.
נא לפנות לת.ד. 50238 תל-אביב מיקוד 61500 עבור מס. 40.

למשרד רואי חשבון דרושים
בוחנים
לפנות טלפון 231888 תל-אביב

דנאל שרותי כח אדם
(אדיר יהושע) בע"מ
דרושים לסניפנו בירושלים
למחלקה הטכנית
* **מהנדס חומרים ראש צוות תהליכים**
לתפקיד בכיר, נסיון 5 שנים לפחות בתעשיה.
* **מהנדס כבישים**
נסיון מוכח בתכנון
* **טכנאי כימיה/לבורנט**
נסיון 3 שנים בתעשיה
שליטה מלאה באנגלית (רצוי שפת אם)
למחלקה המשרדית
* **מנה"ח/ת סוג 3-2**
נסיון מוכח, רצוי גם בנושאי שכר
* **מזכירות עברית אנגלית**
ידע בהדפסה בשתי השפות (רצוי שפת אם אנגלית). ידע בעיבוד תמלילים
תנאים טובים למתאימים
רחוב יפו 63, טלפון: 02-227105, 02-226377

המוסד לביטוח לאומי
דרוש
רופא
המקום: המשרד הראשי, ירושלים
הכישורים הנדרשים: רישיון ישראלי לעסוק ברפואה ומומחיות באחד התחומים הקליניים (כגון רפואה פנימית, כירורגיה, אורטופדיה, נוירולוגיה) או בבריאות הציבור.
את הבקשות, בצירוף תעודות, יש להגיש למוסד לביטוח לאומי, מחלקת כוח-אדם, שד' ויצמן 13 ירושלים, על גבי טופס בקשה למשרה פנויה עד 18 באפריל 1986.

דרושים
מכונאי רכב כבד
מאזור מגורים בת"ים ראשל"צ
לפנות לת.ד. 4486 ראשל"צ

ברחובות
מדריך/מורה להנהלת חשבונות
טלפון: 08-465575 או 08-461133

אאסקור
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
סוג ג'-ד'.
לפנות טלפונית: 03-627818/9
שעות העבודה מ-07.00–16.30
5 ימי עבודה בשבוע

למוסד צבורי בת"א דרושים:
הנדסאים וטכנאים
בתחום האלקטרוניקה
– בעלי ידע באלקטרוניקה אנלוגית, אלקטרוניקה דיגיטלית.
– יכולת עבודה עצמית, כושר ללמוד ולהכיר ציוד חדיש.
– בעל תעודות מוכרות.
לקבלת פרטים נא לפנות לת.ד. 17206 ת"א. עבור מחלקת הנדסה

בבית שאן
בוגר בית ספר תיכון מקצועי להדרכת נכים ומוגבלים
טלפון: 065-86142

קלדנית
בעלת נסיון
וידע בהנהלת חשבונות
למשרה מלאה
טל: 03-9231775
פתח תקוה

לחברה העוסקת באומנות מתועשת ליצוא
דרושים/ות
אנשי שיווק
בעלי רקע מוכח באומנות, לעבודה מעניינת עם אתגר.
* חווה אישי * משרה מלאה * רכב יתרון.
נא לפנות בטלפון: 03-230512 בין השעות 14.00–17.00 או לת.ד. 11357 ירושלים מיקוד 91112

לעבודה בטחונית
בארץ ובחו"ל דרושים
יוצאי יחידות קרביות
הנתונים הדרושים:
* גילאי 21–28
* שרות צבאי ביחידות שדה כלוחמים (הכרחי קורס פיקודי) עדיפות לקצינים.
* ידיעת השפה האנגלית ו/או שפה אירופית אחרת.
* כושר גופני טוב ובריאות תקינה (פרופיל 82 ומעלה).
אנו מציעים:
* עבודה רבת אתגר בארץ ובחו"ל.
* תנאי שכר טובים והטבות מיוחדות למתאימים.
* חוזה העסקה למספר שנים (אפשרי חוזה לשנה אחת).

העבודה מתאימה גם לסטודנטים המתכוונים ללמוד בארץ או בחו"ל בשנת הלימודים הבאה

המעוניינים העומדים בכל הדרישות לעיל יפנו בכתב לת.ד. 39350 ת"א מיקוד 61392 עבור מ.מ. בצרוף תולדות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס' ת.ז. וטלפון.
– פונים מתאימים ייענו –

החברה לפיתוח גוש-עציון בע"מ
דואר אלון-שבות ד.נ. הרי ירושלים 90940
דרושים
1. מנהל-חשבונות
סוג 2 עם נסיון, עדיפות לסוג 3
2. מנהל מחלקת בניה
נסיון ארגוני של 3 שנים, כושר ניהול מו"מ. יכולת לעבודה עצמאית, עדיפות למהנדס
3. מנהל ומתדלק לתחנת-דלק
רצוי ידע ונסיון בענף הדלק
לפנות בכתב יד עד לתאריך 18.4.86 לפי הכתובת הנ"ל ולציין ע"ג המעטפה עבור משרה

לחברה לשרותי תיירות באילת
דרוש/ה
מומחה/ית לנסיעות
לעבודה קבועה
059-73876
059-71603

לחברת יבוא ושיווק
דרושה
פקידה נמרצת
שתעסוק גם במכירות
לטלפן: 03-332307, 03-339036

לחברת גלקסי גרפיקס בע"מ
דרושים
1. הנדסאי אלקטרוניקה
* רקע במעגלים ספרתיים * נסיון של שנה לפחות
2. מהנדס תוכנה
* רקע במתמטיקה, בוגר הנדסת תוכנה או מדעי המחשב.
נסיון בגרפיקה ממוחשבת, שפות C, ASSEMBLY 8086
והכרת ה-I.B.M. PC – יתרון
3. הנדסאי תוכנה
– לפחות 3 שנות נסיון
4. מהנדס אלקטרוניקה
* נסיון מוכח באלקטרוניקה ספרתית (שנתיים לפחות)
* נסיון בגרפיקה ממוחשבת ומעגלי וידאו – יתרון
למועמדים תנאים טובים 5 ימי עבודה בשבוע הסעות וארוחות
סדירות במפעל.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 60 גדרה מיקוד 70750 או טלפונית 055-923615

דרושים
1. תכנת/ת מתחיל/ה
2. חרט/ת דגמים מנוסה
נא לשלוח קורות חיים לשמיר הנדסה רח' החרושת 19 אזור תעשיה רעננה 43100
– סודיות מובטחת –

למפעל עתיר ידע במרכז הארץ
דרושים
משרה מס' 1319:
אלקטרונאים – יוצאי ח"א
– בעלי נסיון והתמחות בדרגים א' וב' בבקרת ירי של מטוס כפיר וכפיר משופר (מערכות בח"ן)
* נדרשת נכונות לעבודה מאומצת כולל שעות נוספות ומשמרות
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב ולציין קורות חיים, השכלה נסיון ומספר תעודת זהות אל: ת.ד. 9304 יד אליהו.
(נא לציין על המעטפה את מספר המשרה מבוקשת).
מועמדים מתאימים ייענו
סודיות מבוטחות

דרוש
למעבדת שיניים
טכנאי שיניים
לעבודות חרסינה
תנאים טובים למתאימים
טלפון: 03-426283
– סודיות מובטחת –

LASER תעשיות לייזר

למחלקה לייצור מכני דרושים:

אחראי משמרת עיבוד שבבי/כרסם בכיר
כישורים: ■ בוגר בי"ס מקצועי בעל נסיון בעבודות כרסום ו/או חריטה במכונות קונבנציונליות ו-CNC

אחראי דפינה (SETUPIST)
כישורים: ■ בעל נסיון בדפינה ובהרכבת מערך כלים במכונות כרסום מופעלות ב-CNC

חרט בכיר
כישורים: ■ בוגר בי"ס מקצועי, בעל נסיון בעבודות חריטה במכונות קונבנציונליות ו-CNC

נא לפנות טלפונית למח' משאבי אנוש החל מיום ראשון 03-495553.
- סודיות מובטחת -
מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד.
תעשיות לייזר - קרן אור לקידום האנושות

לביה"ס המשותף חוף הכרמל במעגן מיכאל
דרוש
מורה למתמטיקה
במשרה מלאה
נא לפנות לטלפון 063-90122 בין השעות 08.00-13.00

נפתלי נרפולוגיה תעסוקתית
אנו מחפשים למשרד רואה חשבון
מזכירה בכירה
כשורים נדרשים:
* יכולת ניהול משרד באופן עצמאי
* נסיון בעבודות מזכירות
* יכולת פיקוד על צוות
* כושר הבעה וניסוח
תנאים טובים למתאימה.
ת"א רח' הירקון 124 טל. 240994, 229751-03

לחברה העוסקת בפיתוח מערכות שליטה ובקרה
דרושים
מהנדס תוכנה
כישורים נדרשים
* בוגר מדעי המחשב או הנדסת מחשבים
* נסיון בעבודה עם מערכת הפעלה RSX-11M
* נסיון בעבודה בפרוייקט זמן אמת

מהנדס חומרה/תוכנה
כישורים נדרשים:
* בוגר הנדסת חשמל ואלקטרוניקה
* נסיון בפיתוח תוכנת זמן אמת על מעבדי 8086
* נסיון בהכרת החומרה של מערכות העובדות עם MULTIBUS
על המעוניינים לפנות בכתב יד אל ת.ד. 4196 רמת-גן מיקוד 52141
- סודיות מובטחת -
מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד

ח.ד.-עלי 81
מנהל חשבונות ראשי
התפקיד כולל: אחריות על מערכת הבקרה והצוות של החברה.
כישורים נדרשים: בוגר דאיית חשבון. נסיון בעבודה - 3 שנים
נא לפנות בצירוף קורות חיים בכתב-יד לת.ד. 18 מגדל העמק. מיקוד 10588 עבור המנכ"ל.
- סודיות מובטחת -

"יגא" שירותי מחשב בע"מ
דרושים:
1. מנהל/ת חשבונות עצמאי/ת
2. איש מכירות בתחום ה-PC
לקביעת ראיון נא לפנות לטלפון: 03-5322696/7 אילנה

למפעל כימי גדול באזור חיפה
דרושים
מהנדסי כימיה צעירים
בוגרי 84/85
מועמדים מתאימים יפנו הצעותיהם לת.ד. 4496 חיפה 31044 בציון המספר 70 ע"ג המעטפה

דרוש/ה
מנהח"ש סוג 2
נסיון שנה לפחות
למושב רמ"ון ע"י עפולה החל מיום א'
065-95857/9

לא.ג.א. לבנין חברה ליבוא קרמיקות וכלים סניטריים
דרוש
איש מכירות נמרץ
נא לשלוח תולדות חיים בכתב-יד לת.ד. 6561 תל-אביב עבור "איש מכירות"
- סודיות מובטחת -

תנאים מצוינים
למסגר מעולה
ל"מדרגל" בע"מ בת"א.
לטלפן בערב 062-82824

את/ה צעיר/ה ודינמי/ת?
תושב/ת נתניה חדרה?
היום יותר מתמיד כדאי לך להיות אתנו!!!
הרבה עבודה הרבה כסף ואפילו... כרטיס טיסה!!!
את היעד את/ה קובע/ת!!!
063-39627 יוסי 053-34686

רב-בריח
דרוש
הנדסאי/מהנדס מכונות
הרואה בעבודת תיכון מכני אתגר
בוא לעבוד עמנו.
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 465 יבנה 10653 עבור משה דולב.

לחברה גדולה
דרוש
כלכלן
להתקשר לטלפון 336231-03 פנימי 240

גרפיקאי
חברתנו העוסקת בהפקת קטלוגים ופרסומים בשפות שונות
מחפשת בדחיפות
גרפיקאי/ת
לעבודה אינטנסיבית עם אתגר, תנאים טובים למתאימים: העבודה בירושלים
02-231068, 02-234131 ולבקש את שלמה
- סודיות מובטחת -

אם בית
לפנימיה במרכז הארץ
* המלצות ומגורים במקום הכרחיים
* פניות בכתב-יד בצירוף קורות חיים ותיאור נסיון קודם לת.ז. 48171 ת"א
סודיות מובטחת

לכל-בו דיזינגוף של המשביר לצרכן
דרושה
מזכירת כל-בו
לעבודה קבועה במשרה מלאה.
עדיפות לבעלת נסיון בכח-אדם. המוכנה להשקיע מאמץ.
לראיון טלפון: 285136

למפעל פלסטיק חדיש העובר לראשל"צ
חוץ שבועיים
דרוש
חשמלאי (מוסמך)
עם ידע בפנאומטיקה ומכניקה.
לפנות 03-741873 בין 8.30-15.00 לשרי או אורי

לאלום אורגי בע"מ ברחובות
לרגל קבלת עבודות גדולות בארץ ובחו"ל
דרושים:
1. מסגרי אלומיניום
עם נסיון של 10 שנים.
2. מרכיבים מנוסים

עלית
למפעלנו בר"ג דרושים:
1) מבקר איכות
לבוגרנט/ית בעל/ת תעודה.
עדיף בעל/ת נסיון בענף המזון
לעבודה קבועה בשתי משמרות לסירוגין
2) עובדי/ות ייצור
לעבודה באריזה ובהפעלת מכונות, בשתי משמרות לסרוגין
לפנות לגיה"ר עלית, ארלוזרוב 84 רמת-גן מיום א' בין השעות 14.00-16.00.

לסוכנות ביטוח גדולה בתל-אביב
דרוש
סוכן ביטוח
לפתיחת סניף באיזור השרון

ליקושטיל משתלת אשקלון
דרוש
אגרונום
מגורים באזור אשקלון
נא לפנות בכתב ת.ד. 360 אשקלון 78102

למפעל תעשייתי בעפולה
דרוש/ה
* **מנהח"ש**
סוג 2 בהנהח"ש שנתיים ניסיון לפחות
* **טכנאי/הנדסאי ייצור**
לניהול קווי ייצור וכח-אדם בעל ניסיון מוכח של שנתיים לפחות
* **הנדסאי/מהנדס מכונות**
למחלקת פיתוח בעל ניסיון וידע בשרטוט
לפנות 065-97995

מזכיר/ה
עם ידע בהנהח"ש + הדפסה לטיפול בחשבונות, גבייה ולקוחות.
03-611778

אגיש סקאי ספיד בע"מ
AGISH SKY SPEED LTD.
הובלה בינלאומית
דרושים/ות
אנשי/ות מכירות
בעלי רכב דינמיים ושאפתניים
עם נסיון ברכישת מטען אוויר
אחראי/ת מחלקת מטענים
עם ידע יסודי בקונסולידציות אוויריות וידיעה טובה באנגלית
רק בעלי נסיון יענו
נא לפנות טל. 03-5281282 למר ענתבי החל משעה 14.00

לחברה תעשייתית בענף ההלבשה
דרושים
מנהל מכירות
לשוק המקומי
בעל נסיון קודם במכירת הלבשה וניהול משא ומתן עם לקוחות
מנהל מתפרה
בעל נסיון בניהול מתפרה לצורכי יצוא
המעוניינים יפנו בכתב אל ת.ד. 1334 ת"א 61013 בצרוף תולדות חיים ופרוט הנסיון עבור ח' 6
- סודיות מובטחת -

מנהל כח אדם
מסור מודעתך ב **דחף**
ב **דחף** תקבל יותר

לפרטים נוספים:
תל-אביב: 03-622233-4 עדי סאמט
ירושלים: 02-226335-6 אמיר דורון
חיפה: 04-645333-4 אריה טל
04-662571-2

דרוש
עורך-דין למשרה חלקית
* נסיון והכנה כתובים.
נא להתקשר כל יום החל משעה 18.00 03-486329 ליעדית

ביפ BIP
יישומים פסיכולוגיים בע"מ
INSTITUTE OF PSYCHOLOGY...

לאחת מלקוחותינו
חברת תעשיה גדולה
דרושים/ות

1) מנהל שיווק
בעל נסיון של 3 שנים לפחות, השכלה אקדמאית רלוונטית ונכונות ללמוד תחום שיווקי חדש.

2) סוכן מכירות עצמאי
בעל רכב, לעבודה באזור מכירות גדול.

3) מנהל משרד (שיווק)
בוגר תיכון, אחרי שרות צבאי, בעל נסיון בניהול משרד.

4) פקידת הזמנות
בוגרת ומנוסה, לעבודות מזכירות כלליות והדפסה.

נא לפנות בכתב-יד אל:
ביפ יישומים פסיכולוגיים בע"מ
ת.ד. 26004 תל-אביב, מיקוד 63902
נא לרשום על המעטפה את שם המשרה המבוקשת
— סודיות מובטחת —

ארגמן תעשיות
יבנה, ת.ד. 172, טל' 08-437811

למפעלינו דרושים
מפעילי/ות מכונות בכירים/ות
הכשורים:
* בוגרי צה"ל, בעלי כושר בריאותי תקין
* 10 שנות לימוד
* ידע בסיסי בשפה האנגלית (קרוא וכתוב)
* כושר טכני
* נכונות לעבודה ב-3 משמרות
* מועמדים/ות אשר יתקבלו לעבודה, יוכשרו במסגרת מרכז ההדרכה שבמפעלינו
באשר לפרטים נוספים, נא לפנות למחלקת כח-אדם, לאמירה.

טנסור הינה החברה המובילה בישראל בתחום הטכנולוגי של POWER ELECTRONICS, עם התמחות המיוחדת בנושא מערכות אל-פסק להגנת מחשבים. החברה מונה כ-50 עובדים, מחציתם מהנדסים, הנדסאים וטכנאים. טנסור נמצאת בעיצומו של תהליך מואץ של התרחבות ובנית תשתית ארגונית וטכנית, עם יציאתה לפעילות בינלאומית בהיקף גדול.

אנו מחפשים
מהנדס אלקטרוניקה
ראש צוות הנדסת המוצר
בעל תפקיד זה יהיה אחראי לכל שלבי הנדסת האלקטרוניקה הנדרשים להעברת מוצרי החברה משלב הפיתוח הראשון לבגרות מלאה ולהכנסה לייצור, כולל הכנת תיקי מוצר.
בנוסף יהיה אחראי לתיכנון צב"ד יעודי, ליצור ותחזוקה, ולכל נושאי הנדסת ההמשך, כולל קליטת מידע חוזר מהשטח, ייזום וביצוע שינויים הנדסיים לציוד.
לקביעת ראיון אישי נא להתקשר לטל. 110-558 (052) בימים א-ה בין השעות 08:00-17:00

טנסור מערכות בע"מ מדינת היהודים
פינת משכית. אזור התעשיה הרצליה פיתוח.

לבית ספר תיכון באזור חיפה
דרושים מורים
1. למתמטיקה 2. פיסיקה
למועמד/ת המתאים/ה תנאים טובים
הצעות בכתב בצרוף תולדות חיים ותעודות יש לפנות לת.ד. 4496 חיפה למספר 888

ל"פיתקית"
דרושים
* **איש/ת מכירות.**
* **עובד דפוס.**
* **גרפיקאי/ת** בעל/ת נסיון.
* **נער לפני צבא** לעזרה ושליחויות.
לפנות הרכבת 38 ת"א

רוברט הלף ROBERT HALF
החברה המובילה בעולם בהשמת כח-אדם בתחומי מחשבים וחשבונאות
* **מנה"ח ראשי/ת - חשב/ת**
לגוש-דן והרצליה - מדופלם או סוג 3, רצוי נסיון בחברה גדולה
* **מנה"ח בכיר/ה עצמאי/ת**
להרצליה
* **מנה"ח סוגים 3-2**
לגוש-דן
* **חשבי שכר**
לאיזורי יבנה ות"א
* **כלכלן מתחיל**
לאזור רחובות
אנא התקשרו ללא כל התחייבות או תשלום:
ת"א בן-יהודה 32 בית אל-על חדר 818.
טל': 03-203423, 03-204711
סודיות מובטחת

דרושים
לחברה גדולה בצפון תל-אביב
דרוש/ה
1) ראש מדור ספקים
בעל נסיון של 6 שנים לפחות בהנה"ח כולל אחריות על צוות עובדים - עדיפות לבעלי ידע במיכון
2) מנהלת/חשבונות/מזכירה
בעלת ידע בהנה"ח ממוכנת ועבודת מזכירות כללית כולל הדפסות בעברית.
3) פקידה כללית
למחלקת ייצור בוגרת תיכון עם נסיון כללי בייצור כולל הדפסה בעברית.
נא לפנות בכתב-יד לת.ד. 24177 ת"א מיקוד 61241
- סודיות מובטחת -

ל"תפוז" מפעל לעיבוד תפוח אדמה בשער הנגב
דרושים
מכונאים
לאחזקה כללית במפעל מזון
בעלי נסיון קודם מוכח. תושבי האזור בלבד (עד 25 ק"מ).
051-96403-4

לתשלובת "אומן" מפעלי סריגה בע"מ
דרושה
פקידת ייצוא בכירה
בעלת נסיון ושליטה בשפה האנגלית
נא לפנות בכתב למשרדנו ברח' ריב"ל 12 תל-אביב 67778

לחברת "חלאבון" - קוסמטיקה
דרושות
דיילות/יועצות יופי
לכל רחבי הארץ
* נאות, גיל: 20-30
* נסיון במכירת קוסמטיקה - יתרון
לקביעת ראיון נא להתקשר: 052-453762, 052-452636
בין השעות 8-14

דרוש/ה
עורך/ת דין
לחצי משרה
אפשרות פנסיונר/ית טלפון 08-459750, 055-35997

למפעל תעשייתי גדול בגוש דן
דרושים
1. מכונאי אחזקה
* בוגרי בי"ס מקצועי.
* נסיון של שנתיים בתעשיה.
* העבודה במשמרות.
2. מכונאי מלגזות/רכב
* שנתיים נסיון לפחות.
* רשיון נהיגה סוג 03 - חובה.
* לאחר שרות צבאי.
מגורים באזור גוש דן.
המתאימים יפנו למח' כח-אדם טל. 03-740851

לחברת שלטים גדולה במרכז הארץ
דרוש
מנהל חשבונות ראשי
למשרה מלאה
כישורים:
- מדופלם, נסיון של לפחות 5 שנים במפעל תעשייתי
- בעל כושר ארגון לניהול מחלקה
- בעל נסיון בעבודה עם מחשב, IBM, רצוי תוכנה חשבשבת
- בעל יכולת עבודה עצמאית
לפרטים נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים והמלצות אל ת.ד. 3968 פ"ת עבור "מנהל חשבונות"
מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד.

THE CARLTON HOTEL TEL AVIV
דרוש קניין
* נסיון כקניין, רצוי בבתי-מלון
* ידע טוב בתחום המזון
* בעל רכב פרטי
נא לפנות לטלפון 03-201467

לעירון - זר תעשיות מתכת והתקנות בע"מ סגולה פ"ת
דרושים
1. מרכיבי שלטים
בעלי נסיון בשלטים מוארים וטיפול בניאון
2. מרכיבי שלטים
הכשרה תינתן במקום
3. חשמלאי שלטים
רצוי עם תעודות מוסמך
להתקשר לטלפון 03-9230475-7-8-9

לפרסם מודעה!
דחף סניפים
ב דחף תקבל יותר ובמחירי העיתון

ת"א דחף מרכז — סמטת בית השואבה 8 (פינת אלנבי 94) מול קולנוע מוגרבי... טל 622547
ת"א דחף דיזנגוף — רח' דיזנגוף 118 (מול כסית) פתוח 24 שעות טל 239952
ת"א דחף בן יהודה — רח' בן יהודה 9 (מול קולנוע מוגרבי) טל 656120
ת"א דחף אלנבי — רח' אלנבי 123 (ככר המושבות) טל. 611806
חיפה דחף — רח' הרצל 11 (הדר) טל. 645333-4
ירושלים דחף — רח' יפו 43 (ככר ציון) טל 226335
דחפון — שרות הודעות טלפוני 03-611001
ובעוד 50 סניפי דחף בכל רחבי הארץ

לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דחף

חדשות ● חדשות ● חדשות ● חדשות ● חדשות ● חדשות ● חדשות ● חדשות ● חדשות

יתומה בת 15 חשודה באיום בסכין על מנהל ביה"ס

(ע). – נערה בת 15 חשודה בכך, שאיימה בסכין על מנהל בית־ספר ועל שתי תלמידות.

הנערה, יתומה המתגוררת במוסד חיפני, הובאה לפני נשיא בית־משפט השלום לנוער, השופט אהרון מלמד. בא כוח המשטרה טען, כי הצעירה נכנסה אתמול לבית־ספר בחיפה, שם איימה על מנהל בית־הספר ושתי תלמידות לפגוע בהם בסכין, עקב סיכסוך שנתגלע בבית־הספר, בינה לבין תלמידה אחרת, לפני שלושה ימים.

הצעירה טענה בבית־המשפט, כי „אינה רגועה ולא שולטת בעצביה”, כיוון שסולקה מבית־הספר בעטיה של אותה תלמידה שביקשה להתנכל לה.

השופט הורה למשטרה לדווח על העניין לקצינת המבחן לנוער ולשחרר את הנערה ממעצר, בתנאי שתתחייב לחתום על התחייבות בסכום של 1000 ש"ח שתימנע מאלימות בעתיד.

נעצר הצעיר מעזה שנפצע במרדף ירי

מאת חנה פאר, סופרת „דבר” בשרון.

פריד עומר, תושב עזה בן 22, שנפצע לפני ימים אחדים במרדף מלווה ירי־אזהרה בעת שניסה להימלט לעזה ברכב גנוב, דרך מחסום נחל־עוז, נעצר בפקודת בית־משפט השלום בנתניה ל־15 יום.

לפני שלושה ימים גנב החשוד מכונית מרצדס סובארו בצבע כסוף שחנתה ברחוב עמק־חפר 18 בנתניה. הוא נהג ברכב הגנוב לכיוון עזה. כאשר הגיע למחסום צה"ל בנחל־עוז, לא עצר וניסה להימלט. לעבר הרכב נורו יריות אזהרה. הצעיר נפגע ופונה לבית־החולים באשקלון. המשטרה חושדת כי היה מעורב בגניבות נוספות של כלי־רכב והעברתם מהארץ לעזה.

ביום המקרה נגנבו בנתניה שתי מכוניות סובארו נוספות.

הצליינים היפאניים רצו דגי אמנון – והטבריינים נאלצו לייבאם מתל־אביב

מאת שמעון ויים, סופר „דבר” בצפון

הסנדלר הולך יחף – ותושבי טבריה והצפון הסמוכים לכנרת, נאלצים לנסוע לתל־אביב כדי לרכוש דגי אמנון, שמקורם בדרך־כלל בכנרת. מתברר, כי בתקופה האחרונה קיים מחסור חמור בדגי האמנון בכנרת, והדבר אילץ את חובבי האמנונים ובעלי בתי המלון והאירוח בצפון לנסוע במיוחד לתל־אביב וחיפה כדי לרכוש את הדגים. לשיא הגיעו הדברים השבוע, כאשר 400 צליינים יפאניים שהגיעו למלון פלזה בטבריה, ביקשו להכין בעבורם ארוחת דגי אמנון, ומשך מספר ימים ניסו אנשי המלון להשיג את כמות הדגים הדרושה ברחבי הצפון וסביב הכנרת, אך לשווא. בסופו של דבר, שלח המלון משאית לתל־אביב, שחזרה עם 450 ק"ג אמנונים לצליינים היפאנים ובאספקה לימים הבאים.

עוף ממולא... בדולרים בבית חשוד בהעלמות מס

עיף ממולא ב־2300 דולרים התגלה בתא ההקפאה במקרר בביתו של רופא־שיניים, החשוד בהעלמת הכנסות. זאת מסר אתמול חוקר מס הכנסה בבית־משפט השלום בתל־אביב.

החוקר אמר כי החקירה נגד החשוד, ד"ר יעקב יאנובר מרמת־גן, נפתחה לפי הנחיה של שופט.

חוקר המס הסביר, כי לקוחה תבעה פיצויים מהרופא בגין נזקי גוף. בתביעתה של אותה אישה נטען, כי היא שילמה לרופא בשנת 1982 150 אלף שקל, אך הרופא סירב לתת לה קבלה, בנימוק זאת מחשש מפני שלטונות המס. החוקר – אביר לייז – ציין כי השופט שדן באותו תיק, נתן עמית, הורה להעביר את העניין לידיעת מס הכנסה. ואכן, בעקבות זאת, נפתחה בראשית החודש חקירה נגדו. נציג מס הכנסה הטעים, כי הרופא סירב לפתוח את הכספת לחוקרים ורק לאחר כשעתיים – ובסיוע שוטרים – נכנסו החוקרים לדירה. ברחוב

קבצן ירושלמי נדרס למוות

(ע). קבצן קשיש נהרג אתמול בבוקר מפגיעת אוטובוס ברחוב יפו במרכז ירושלים.

האיש חצה את הכביש לפני אוטובוס שהמתין בתחנה ונדרס על־ידי אוטובוס אחר שעקף את האוטובוס החונה.

מקבץ הנדבות נפצע קשה ומת כעבור מספר דקות.

זהותו טרם ידועה.

בת 22 שעמדה בראש כנופיית קטינים – ל־3 שנות מאסר

(ע). – „מנהיגת כנופיית קטינים” למעשי עבירה, בת 22 מבאר־שבע, נידונה אתמול ל־36 חודשי־מאסר בפועל.

הנאשמת, אבלין אוחנה, הורשעה עפ"י הודאתה, בשורה ארוכה של עבירות, ביניהן גניבות מקיבוצי הסביבה, זיוף המחאות, נהיגה ללא רשיון וגניבת כרטיסי אשראי.

התובעת, עו"ד מירי דיסקין, ציינה בבית־המשפט, כי הנאשמת הנהיגה כנופיית קטינים והפכה לה דרך חיים לבצע עבירות מירמה.

הצעירה חשפה בפני בית־המשפט מסכת חיים קשה ועזובה נפשית ורגשית, שהביאוה, לדבריה, להתנהגות זאת. היא ציינה כי גניבותיה נובעות מנטיה לקלפטומאניה.

השופט, יהודה פרגו, כתב בגזר־דינו, כי עונשי מאסר בעבר לא הרתיעו אותה להמשיך בדרכה העלוזה, ותוך הרקע המשפחתי שלה אין הצדקה למעשיה המתמידים. עם זאת, הוא התחשב בגילה הצעיר ובניסיונה להחזיר את עיקר הרכוש שגנבה.

„מנו קווי נוסעים” הפעילה את המעבורת „פלומה”

מאת יוסף מרכלסקי סופר „דבר”

חברת הספנות „מנו קווי נוסעים” הפעילה השבוע את אוניית המעבורת „פלומה”, שתפליג בין נמלי חיפה, לימסול, כרתים ופיראוס.

האוניה עברה שיפוץ ונמסרה לחברה לפני כשבועיים. היא בעלת תפוסה של 1000 נוסעים במחלקות, בתאים ברמות שונות ובמחלקת מושבים, המיועדת בעיקר לצעירים ולסטודנטים.

במוסך האניה מקום ל־150 כלי רכב.

באוניה קזינו, מועדון ריקודים, ברים, חנויות פטורות ממכס, מסעדות, מערכת טלוויזיה במעגל סגור ועוד.

כרטיס ההפלגה הזול ביותר באונייה ימכר במחיר של 34 דולר (לצעירים וסטודנטים) בין חיפה ללימסול. מחיר שבוע שיט תופים כולל ארוחות הוא מ־200 דולאר ומעלה.

עיריית ר"ג נגד המרתון בשבת

(עשית). עיריית רמת־גן מטילה על משטרת ישראל האחריות למיטרד הקשה שייגרם לתושבי העיר אם יתקיים מירוץ המרתון הבינלאומי באיצטדיון רמת־גן, המתוכנן לשבת הקרובה.

ראש עיריית רמת־גן, אורי עמית, פנה שלשום במיברק למשטרה וביקשה שלא לאשר את קיומו של המרתון. „קיומו של מרתון כדורגל בן 6 שעות יגרום מיטרד קשה ואמור לאיכות החיים של תושבי העיר, בשל בעיות קשות של רעש תנועה וחניה ויפגע בזכותם של תושבי העיר ליום מנוחה”, כתב.

העירייה בודקת עתה את האפשרויות המשפטיות שמקנה לה החוק, כדי למנוע קיום המרתון.

עייפים אחרי ליל שימורים, יושבים פועלי „ולקר־יציקות” באכסדרת לשכתו של מנכ"ל „כלל” בחברת מנהיגם, ישראל קפקא – אתמול, ביום ה־37 לשביתה. חיים הברפלד, שהבטיח כי יעלה את עניינם בוועדה המרכזת של ההסתדרות ביום א', נטע בהם מעט תקווה. (כתב: רוני הדר, צילום: י.פ.פ.א)

שוב פיצוץ מוות ביפו: גבר נהרג ברכב ממולכד

בן 60 הותקף בידי שודדים שגזלו ממנו 1800 ש"ח

(ע.) בהתפוצצות מטען חומר־נפץ, בבנית מכונית, נהרג אתמול אחר־הצהריים גבר תושב יפו.

האיש נסע במכוניתו ליד כיכר השעון ביפו, כשלפתע נשמע קול פיצוץ עז.

המכונית, „אאודי”, הוצתה ביפו את הצומת והנהג איבד את השליטה על ההגה לאחר שנפצע קשה.

שוטרים שעברו במקום הזעיקו אמבולנס של מגן־דוד־אדום. אך כל ניסיונות ההחייאה עלו בתוהו והאיש מת בדרך לבית־החולים. הרקע לפיצוץ – פלילי. נפתחה חקירה.

הותקף ונשדד

לוי מכלוף, בן 60 תושב יפו, הותקף ונשדד בסוף השבוע על־ידי שני צעירים שגזלו ממנו 1800 ש"ח. המשטרה עצרה שני חשודים בני 21 ו־24, תושבי יפו, שיובאו היום לפני שופט שלום בת"א.

המתלונן מסר לשוטרים, כי שני הצעירים, המוכרים לו, נכנסו לדירתו דרך דלת הכניסה שלא היתה נעולה. אחד מהם חנק את גרונו ושני שלף מכיסו ארנק עם 1800 ש"ח.

האיש סיפר, כי אחד החשודים הגיע ביום ד' בשעות הערב לביתו וביקש ממנו 40 ש"ח בעבור תרופות לבני החולה. מכלוף נתן לצעיר רק 30 ש"ח. שכן אחר נתן לצעיר עוד 10 ש"ח והוא הלך לדרכו. לדבריו, נטל החשוד לאחר מכן חלק בשוד עם שותף.

המתלונן לא נזקק לטיפול רפואי בעקבות התקיפה.

התמרורים בכביש הערבה עדיין מכוסים בצבע שחור

מע"ץ: אלמונים גרמו נזקים בכ־22 אלף ש"ח ואין תקציב לתיקון ● סיכסוך בין מע"ץ ל„כושי” רימון

מאת אמיר רוזנבליט, סופר „דבר”

כל תמרורי המודיעין בכביש הערבה הושחתו בידי אלמונים במשיחת צבע שחור לפני כחצי שנה ועד היום טרם נעשה כל ניסיון מצד הנוגעים בדבר להסרת הכתמים. כך התברר לסופר „דבר” בסיור שערך לאורך כביש הערבה, בקטע שבין צומת סדום לאילת.

אין זו הפעם הראשונה שאלמונים מתנכלים לתמרורים באיזור זה. לפני כחצי שנה הסירו אנשי מע"ץ במאמץ רב כתמים אדומים שנמרחו על כל התמרורים שבין צומת סדום לאילת.

מהנדס מחוז הדרום של מע"ץ, יוסי קפ, מעריך את הנזק שנגרם בשני המקרים בכ־22 אלף שקלים־חדשים, ולדבריו, אין למע"ץ התקציב הדרוש לתיקונם.

באחרונה מנהלת מע"ץ מאבק עיקש עם שמעון („כושי”) רימון, הבעלים של הכפריה באר־מנוחה, שבק"מ ה־101 בכביש הערבה. לדברי גורמים דמע"ץ עובר „כושי” על חוק השילוט ומציב שלטי פירסומת לכפרייתו על אם הדרך לאילת. על רקע זה מנהל „כושי” משחקי „חתול ועכבר” עם מע"ץ. כל אימת שהוא מציב שלט חדש שולחים לו העובדים מכתבי אזהרה, ולאחר שאין הוא נענה להם, הם עוקרים אותו – וחוזר חלילה. זמן קצר לאחר שנעקרו שלטי פירסומת של „כושי” לראשונה נמרחו תמרורי המודיעין בכביש הערבה בצבע אדום, ועל אחד מהם נכתבה הברכה: [illegible]

בעקבות שורת המעשים האחרונים הגישה מע"ץ מספר תלונות במשטרה, אולם עד כה טרם אותרו האחראים להשחתת התמרורים.

לאורך כביש הערבה, בקטע שבין צומת סדום לאילת, פזורים ארבעה פונדקי דרכים, המנהלים ביניהם תחרות קשה.

פקיד מכס חשוד בהונאה

(ע). – פקיד מכס, האחראי על קבלת משלוחי הדואר מחו"ל, יעקב כהן (57), תושב קריית־מוצקין, הובא אתמול לבית־משפט השלום בחיפה, כחשוד במרמה.

באיכוח המשטרה, רס"ר ניסן ציג־לר, טען בבית־המשפט, כי הפקיד נהג בשיטתיות לקבל חבילות מחו"ל באמצעות הדואר, ללא בדיקת המשלוחים ותוך קבלת פטור ממסים.

לטענת המשטרה, נהג החשוד עצמו להטביע את חותם הפטור על החבילות ששוגרו בעבורו ולמענו מחו"ל.

לטענת ב"כ המשטרה, במהלך חיפוש שנערך בביתו נתפסו טובין שהגיעו לארץ בשיטה זו בפרוצת השנה האחרונה, באופן שיטתי.

כיוון שחקירתו של החשוד הסתיימה, הורה שופט השלום, עמירם רנר, על שיחרורו בערבות של 550 ש"ח.

המדידות שנעשו לאחר אסון הרכבת – מוטעות

(ע). – בחוגי לשכת התנועה של המשטרה ערכו מדידות מוטעות לאחר אסון הרכבת בצומת הבונים בו נספו 22 תלמידים ומבוגרים.

מפקד משטרת מרחב חיפה, תת־ניצב יעקב תביב, אישר כי לפני חודש עלה מחדש נושא המדידות בשטח, והוברר שהיתה טעות במדידה שבוצעה ע"י חוקרי לשכת התנועה בשטח לאחר התאונה.

בתשובה על שאלה אם יש בגילוי הטעות במדידות כדי להטיל אשמה על צד זה או אחר, אמר כי המשטרה לא תהיה זו שתקבע מי אשם בתאונת דרכים קשה זו.

אושרה הקצבת 65 אלף ש"ח למוזיאונים במצוקה

(עשית). שר החינוך, יצחק נבון, אישר הקצבה מיוחדת של 65 אלף ש"ח (כ־42 אלף דולר) כדי לסייע למוזיאונים השרויים במצוקה תקציבית קשה ולאפשר להם להמשיך לפתוח תצוגות לקהל הרחב במיוחד לתלמידים.

נבון החליט על כך לאחר שבחודש שעבר נפגש עם מנהלי 25 מוזיאונים בארץ, שגוללו את מצבם הכספי הקשה. חלק מהמנהלים אף ציינו כי הם נמצאים על סף סגירת שעריהם בפני הציבור הרחב.

שר החינוך הורה להעביר לאותם מוזיאונים את ההקצבה הנוספת. התקציב ייחלק במסגרת התקציב של המשרד, במסגרת שינוי סדרי העדיפויות הפנימיים.

נבון הבטיח לבדוק השלכות הקיצוץ על החינוך המיוחד

(עשות). מגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות, יצחק נבון, הודיע אתמול כי יבדוק את השלכות הקיצוצים שהיו בשנים האחרונות על מערכת החינוך המיוחד, המטפלת בכ־70 אלף ילדים ובני־נוער בני 3 עד 18.

נבון הודיע על כך בפגישה עם ראשי החינוך המיוחד בבית־הספר „ברושים” בתל־אביב. קודם־לכן סייר בבתי־ספר לחינוך מיוחד בבני־ברק ובתל־אביב.

הסיירת נלחמת במיסיונרים

(עשית). – „סיירת” חדשה, המורכבת מתלמידי בתי־ספר תיכוניים וישיבות הוקמה בחיפה ביוזמת סניף ארגון הפעילים „יד לאחים” בעיר בעקבות „מתקפה” מיסיונרית המקיפה את חלקי העיר.

מאחורי הפעילות המיסיונרית הענפה, שבאה לידי ביטוי בחלוקת אלפי עלונים במוקדים מרכזיים בעיר ומודעות המבשרות ש„המשיח כבר הגיע” עומדים אנשי הכת המשיחית. „מפיצי הבשורה” דאגו גם לעולים מברה"מ וחילקו להם שי: קלטת הטפה ברוסית. בבדיקה שערכו אנשי „יד לאחים” עולה, כי יותר מ־200 משפחות שהגיעו בשנים האחרונות זכו לביקור ולשי זה.

ה„סיירת” החדשה, שתסתייע בכלי הרכב של הארגון ובמערכת הקשר הארצית שלו, תטפל בתלונות המתקבלות מתושבי העיר על פעילות מיסיונרית בקרבתם. המתנדבים יחשפו את זהות ציידי הנפשות ויעשו לסילוקם מהמקום.

כוהני העדה האתיופית ישיאו זוגות בטקס פנימי במחאה על הסחבת

מאת יקיר צור, סופר „דבר” בירושלים

כוהני עדת יהודי אתיופיה בישראל יקיימו בשבוע הבא טקסי נישואין פנימיים בעדה, בצעד מחאה נגד הסחבת בטיפול בעניינים מצד הרבנות הראשית.

בכתב שהופנה לנשיא המדינה, לראש הממשלה, לרבנים הראשיים, לשרים ולחברי־הכנסת, כותבים כוהני עדת יהודי אתיופיה, כי מאז סיום השביתה מול משרדי הרבנות הראשית בירושלים, לא חלה כל תזוזה לקראת פתרון בעייתם.

בינתיים, החמיר המצב בעדה, זוגות רבים ממתינים להכרעה בעניינם, כאשר בנות־זוג רבות נמצאות בשלבי הריון מתקדמים. לפיכך, בכורח הנסיבות הקשות, הם נאלצים לחתן את הזוגות בנישואין עדתיים, מתוך רצון לשמור על כבודם, לפחות כלפי העדה־פנימה.

במכתבם אומרים כוהני העדה, כי לאחר מאבק של שנים ארוכות להגיע לישראל, אין הם רוצים בשום אופן לחיות, בתוכה כעדה נפרדת. למרות שהמציאות הקשה מאלצת אותם לפעול להקלת סבלם ולהצלת כבודם של בני העדה על ידי חיתון זוגות על ידי כהני העדה, לפי כללי המסורת האתיופית – אין להם שום כוונה להוציא עצמם מכלל ישראל.

טקסי החתונה יתקיימו ביום שלישי הקרוב בתל־אביב.

נכשל ניסיון סולחה בין הרבנים מרדכי אליהו ועובדיה יוסף

מאת יקיר צור, סופר „דבר” בירושלים

קבוצה של ראשי הקהילה הספרדית בניו־יורק, בראשותו של המיליונר היהודי, ראלף טוויל, שהגיעה השבוע ארצה, ניסתה לעשות סולחה בין הראשון־לציון הנוכחי, הרב מרדכי אליהו, ובין קודמו בתפקיד, הרב עובדיה יוסף.

מאז היבחרו של הרב אליהו לתפקיד הרב הראשי, במקומו של הרב עובדיה יוסף, אין מגע בין השניים והם אף מקפידים לא להימצא במחיצה אחת באירועים אליהם מוזמנים שניהם.

הסולחה היתה אמורה להתקיים במלון „לרום” בכנס של ראשי הקהילה בארה"ב, אליו הוזמנו רוב הרבנים החשובים בישראל. הרב אליהו והרב עובדיה יוסף שוכנעו לסטות ממנהגם, ולהגיע לאירוע.

הרב אליהו פתח את דבריו ובירך ראשית את ראש ישיבת פורת־יוסף, הרב צדקא, אותו כינה „מורי ורבי”. רק לאחר מכן בירך את כבוד הרב הגאון שמרביץ תורה בישראל, הרב עובדיה יוסף. אחריו דיבר עובדיה יוסף, אשר בירך את כבוד הרבנים כל אחד לפי כבודו ולפי מעלתו, בלי להזכיר שמות. בתום דבריו, לאחר שהשמיע דברי תורה, קם והלך. לאחר צאתו הולו ויכוחים וזיפים בין חסידי שני הרבנים לגבי משמעותם של הדברים ולכלל פשרה – לא הגיעו.

דמי אבטלה – ל־1,754 מובטלים בבאר־שבע ובערד בחודש מארס

(ע.) 1754 מובטלים קיבלו במארס דמי אבטלה בבאר־שבע ובערד.

כמחצית מדורשי העבודה שפנו במארס ללשכות התעסוקה בבאר־שבע ובערד, קיבלו אישורים לתשלום דמי אבטלה מהמוסד לביטוח לאומי. מתוכם, כשני שלישים נרשמו כמובטלים שישה ימים ויותר, חלק גדול מהם היה זכאי לתשלום דמי אבטלה.

מצב המים בכנרת מוסיף להיות קשה

מאת שמעון ויים, סופר „דבר” בצפון

בשל השבוע המחודש לא שיפור במאומה את מצב הכנרת. העומד עתה על מינוס 211.43, מטר, נמוך בחודש זה בשנים קודמות, בשנה בלבד, לאור אי שיפור במשק המים, שמצבו מוסיף להיות קשה.

כל מאגרי המים ומי התהום בארץ עדיין ריקים ויבשים. דובר חברת מקורות, מרדכי יעקבוביץ, מסר אתמול כי ב„מקורות” גובר החשש לקראת עונת הקיץ.

עו"ד רווה הקדים להחזיר את האשראים

בעקבות הפירסום ב„דבר” אתמול, ובניגוד לו, הובא לשביעות רצוננו, כי עו"ד גד רווה, הנמצא באוסטרליה לרגל עסקים, הגיע להסכם עם בנק צפון אמריקה – באישור בנק ישראל – שלפיו יקדים את החזר תשלומי האשראי שקיבל מהבנק, ובמסגרת זאת החזיר עד כה שניים וחצי מתוך ארבעה וחצי מיליוני דולר.

כן הובהר לשביעות רצוננו, כי עו"ד גד רווה הגיע להסכם עם שלטונות מס־ההכנסה, ופקיד שומה ירושלים בתאריך 4.3.86 הוציא על כך אישור רשמי.

לנפתלי בלומנטל!

ברכות חמות לרגל הבחרך למבקר ההסתדרות

חבריך

הננו מברכים את החבר

נפתלי בלומנטל

בהבחרו למבקר ההסתדרות

מזכירות החרושת ההסתדרותית
אדי דניכו
הועד המשותף
אריה סירוטה

זמני הדלקת נרות
פרשת השבוע – שמיני
כ"ה אדר ב' – תשמ"ו
זמני הדלקת נרות
ע"ש
ירושלים – 5.22
תל־אביב – 5.40
חיפה – 5.32
מוצ"ש
ירושלים – 6.37
תל־אביב – 6.35
חיפה – 6.39

מוסף חקלאות ב„דבר”

בסוף חודש אפריל יתפרסם המוסף התלת־חדשי של „דבר” לחקלאות.

במוסף החודש: ★ הדרים
★ מים והשקייה
★ בותנה
★ ציוד חקלאי
★ פירות ומטעים.
★ ועוד...

המעוניינים להשתלב בפרסום מודעה במוסף זה יפנו אל:
יעקב שריד / יוסי דקל
בטלפון: 03־286141 שלוחות 36, 38.

בית סולל־בונה
אבל
על מותו של החבר
זאב קריב ז"ל
מבקר הפנים של הקונצרן
תנחומינו למשפחה

על פטירת
זאב קריב
חבר מועצת המנהלים של כור
אבלים
נפתלי בלומנטל
יו"ר מועצת המנהלים
וחברי המועצה

בית הבראה "בית רמז"
זכרון יעקב
אבלה על מותו של
מרדכי אמסטר ז"ל
ומשתתף בצער המשפחה
ההנהלה והעובדים

אנו משתתפים באבלה הכבד של
משפחת כהן
במות אבי המשפחה ועובדנו
מאיר כהן ז"ל
„הארגז” בע"מ

לחברתנו בלהה קירש
משתתפים בצערך
על מות
אמך ז"ל
בית „דבר”

למשפחת אמסטר
משתתפים בצערכם על מותו של חברנו
מרדכי אמסטר ז"ל
המזכיר לשעבר של הסתדרות פועלי הבנין
תנחומים לבני המשפחה
הנהלת מבטחים

לבלהה קירש
ולכל המשפחה
משתתפים בצערכם במות
האם־הדודה
מש' יוספיה

רכוש ספר
מספרית
דבר

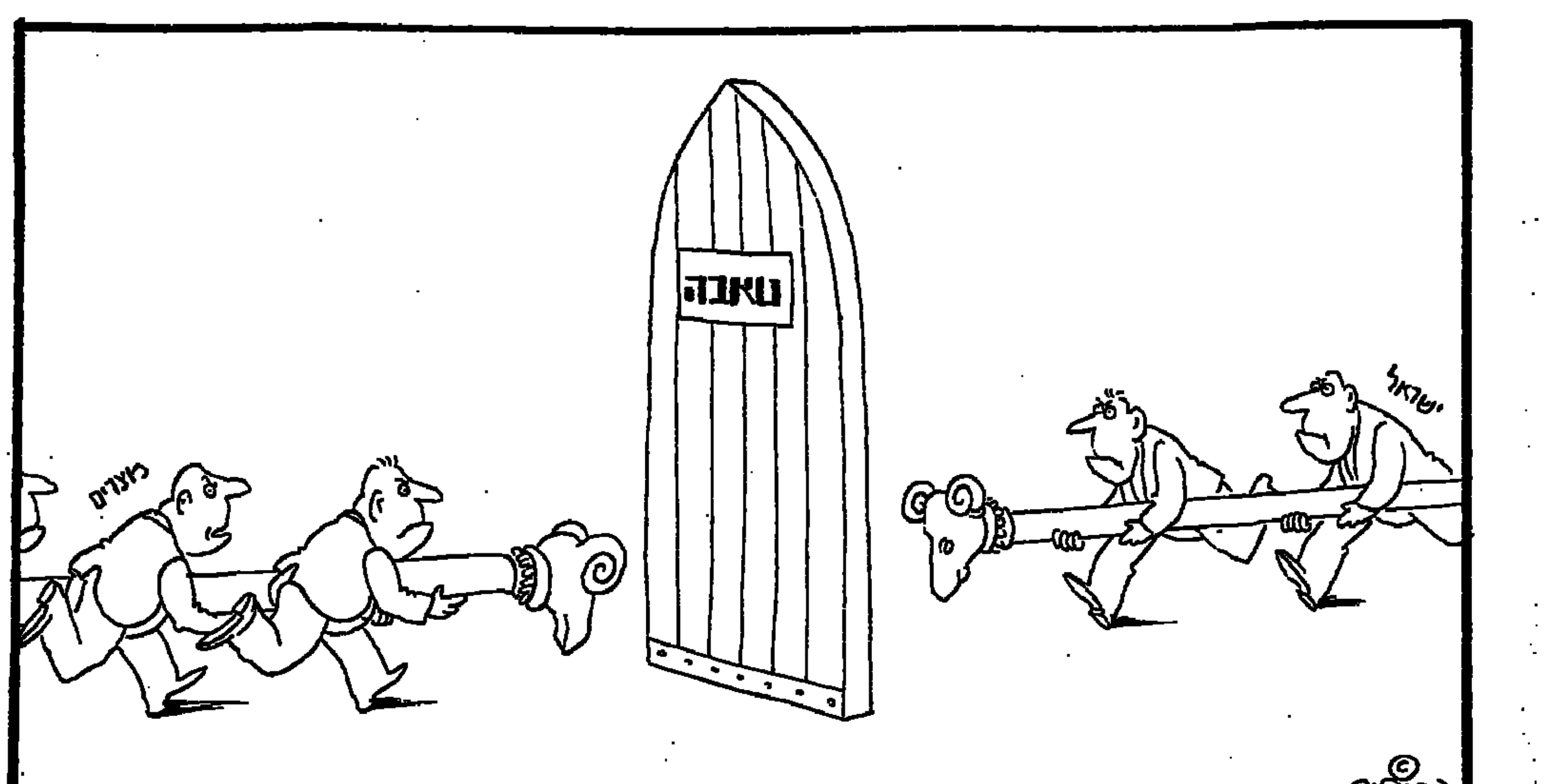

דבר היום

פרשת ולדהיים, מימד נוסף

פרשת ולדהיים, שהתמקדה עד כה בעיקר במערכה ציבורית של הקונגרס היהודי העולמי נגד מועמד מפלגת העם השמרנית בבחירות לנשיאות אוסטריה, נכנסה השבוע לשלב חדש, בעקבות ההתבטאויות הפומביות של חברי־הכנסת וגם של אחדים מחברי ממשלת ישראל. גם אם לא קיבלה הכנסת החלטה רשמית בנושא זה, הממשלה ככל שנהגה בו עד כה בזהירות רבה תיאלץ כנראה אף היא לנקוט עמדה בעתיד הלא־רחוק נוכח התגברות הלחץ הציבורי, אם כי לאחר בדיקה יסודית של החומר.

קשה לטעון נגד הקונגרס היהודי העולמי, שעם גילוי מסמכים לגבי עברו המפוקפק של ולדהיים גמר אומר לעשות חשבון עם האיש שכיהן במשך עשור כמזכ"ל או"ם ואף ביקש לנצל יוקרה זו במערכת הבחירות הנוכחית. גם אם אסור להטיל על ולדהיים את האחריות להשוואת הציונות עם גזענות בתקופת כהונתו, אפשר שהפרשה עשויה להשפיע לפחות על החלק הנאור מבין המדינות החברות לגבי דרכו של או"ם בעתיד. אך יש להודות שעיתוי הגילויים בעיצומה של מערכת הבחירות יצר לאחת משתי המפלגות הגדולות באוסטריה מצב מאוד לא נוח ואף מתפרש כהתערבות במהלך הבחירות. ייתכן כי במועד מוקדם יותר היתה מפלגה זו שוקלת מחדש את בחירת המועמד שלה.

בעצם אין למפלגת העם רקורד שלילי מהיחס ליהודים ולישראל. נאצים לשעבר יש בכל המפלגות באוסטריה, וריכוז גדול במיוחד מצוי דווקא ב„מפלגת החרות" הימנית הליברלית השותפה לקואליציה בהנהגת הסוציאליסטים. דחיית הבחירות לשנה עד בירור אמיתותן של כל ההאשמות כהצעת הנהגת ברית האיגודים המקצועיים של אוסטריה, לא נתקבלה מטעמים משפטיים. הפתרון האופטימלי בשעה מאוחרת זו היה לבטח פרישתו של ולדהיים מהמירוץ מרצונו. בכך היה עושה את המעשה הפטריוטי ביותר לטובת ארצו, כתרומה להתמודדות עם העבר – תחום שבו פיגרה אוסטריה בהרבה אחרי גרמניה. ייתכן שחשיפת מסמכי או"ם היתה מדרבנת אותו לכך, אך יש מקום לחשש שהדבר יוכשל על־ידי הקואליציה הבלתי־אוהדת ליהודים ולישראל השלטת באו"ם.

מצד ישראל בשום מקרה לא מדובר במסע נגד אוסטריה. למרות חילוקי הדעות ישראל מעוניינת בשמירת יחסים טובים עם אוסטריה גם לגופם וגם בזכות היותה תחנת מעבר להגירה יהודית ממזרח אירופה. אין עדיין כל בטחון שאם ייפתחו שערי ברה"מ, תימצא אלטרנטיבה לוינה בטיסות ישירות או בתחנת מעבר אחרת. זאת ועוד: עם כל השאיפה להגברת העלייה, שוללת מדיניות ישראל צעדים שיגבירו את האנטישמיות בארצות מושבם של יהודים. חובה לעשות הכל כדי לבלום תגובות אנטישמיות כתוצאה מהפרשה הן באוסטריה והן בארצות אחרות דוברות גרמנית.

ירושלים־וושינגטון / אמיר אורן

רזון אחרית הימים

צחנת הרוטציה עמדה באוויר כשאיזכר שר־החוץ האמריקאי את הכלכלה השוקעת, את האינפלציה הנוסקת ואת הדכדוך הציבורי בקיץ '84 הישראלי. המקום – הסטייט־דיפרטמנט. האירוע – סעודת־צהריים לכבוד שמעון פרס, השבוע

„רוח רעה פשתה בארץ", אמר ג'ורג' שולץ, בלי געגועים לימים שבהם עמד יצחק שמיר בראשות ממשלת ישראל. שולץ דיבר בסעודת־הצהריים לכבוד שמעון פרס. צחנת הרוטציה עמדה באוויר כשאיזכר שר־החוץ האמריקאי את הכלכלה השוקעת, את האינפלציה הנוסקת ואת הדכדוך הציבורי בקיץ 1984. אחר־כך הפליג בשבחי פרס, שהשכיל לאמץ את עצות שולץ ולפיכך לשקם את הכלכלה. בקומה השמינית של הסטייט דיפרטמנט, שממרפסתה נשקפים מראות וושינגטון מהפוטומאק ועד לגבעת הקפיטול, נראה בבירור גם סופה של ממשלת פרס. איש לא התייחס לכך מפורשות, אך תחושת ההשלמה עם תחלופת אוקטובר היתה משותפת לכל. ביום העצמאות האמריקאי יוכל יוסי ביילין לשוב לתפקידו הקודם, רכז „צוות 100 הימים" של פרס, הפעם לקראת אחרית הימים.

ההשלמה האמריקאית, עם שובו של [illegible] המדיניות שכה הוקיעו לראשות הממשלה [illegible] בסבילות הסתייגותם. שולץ לא טרח לספק לפרס הישג מוחשי כלשהו: 375 מיליוני הדולרים, רבע סיוע־החירום שאושר אשתקד וחצי יתרתו, מועברים כצפוי, משום שהשבוע החלה המחצית השנייה של שנת־הכספים האמריקאית. הרבע האחרון יוחזק מנגד ויימסר תמורת המשך הריסון בתקציב ובשכר. פרס לימד את שולץ שהאתגם מהתלם ושלא רצוי לתת לישראל יותר מדי מהר מדי. מתוכנית הפיתוח האזורי של פרס אולי יתפעל שולץ, בסעודת הבוקר של השניים למחרת, אבל מימוש חזון זה רחוק שנים ומעצמות כבלל מימוש. אפשר שגם מתהליך השלום „יצא משהו", כתקוות פרס, אך לא בחודשים הקרובים. אם התעודד פרס מנכונותו של שולץ להקשיב לרעיונותיו – היתה לכך ראיה פסבית חלקית בלבד. באביב הפורח של וושינגטון וניו־יורק נהג השבוע פרס כאפוף בסתיו ראשות ממשלתו.

העמדה הישראלית כלפי מימשל רייגן תומצתה, בפי פרס, כאפס קובלנות ומירב האמון. הוא אמר זאת כשבין סועדי שולץ גם מנהל שדולת איפא"ק, תום דיין, שבסוף בחודש שעבר את הכניעה ללא תנאי של ארגונו במאבק על מכירת הטילים לסעודיה. הכניעה לא חילצה משולץ הסכמה להופיע כדובר המימשל בפתח ועידת איפא"ק, מחרתיים, אך כמו על ביקור פרס והסכסוך הישראלי־ערבי כולו האפילה על איפא"ק היחלשותה של ההתאגדות דומה־השם הפוכת־המכה, אופ"ק. לא פרס העסיק את אמריקה השבוע, אלא צניחת מחירי הנפט.

תופעה זו סדקה שוב את חזית מדיניותו האחידה של המימשל בסוגיות החשובות באמת לאמריקאים, ועל כולם לרפובליקאים שבהם, אלה המשפיעים על קופת העסק ועל כיס היחיד. סגן־הנשיא ג'ורג' בוש, שבסיס כוחו הפוליטי בטקסאס הנבעתת מנפט זול, ביקר לצדד בדברי שר־האנרגיה ג'ון הרינגטון, שתבע מסעודיה לקבוע מיד תחתית לחבית. פקידים אחרים במימשל, שחישובי הכלכלה הבדיונית מובילים אצלם למסקנות אחרות על הנאת הציבור (שמחוץ למדינות הנפט) מהכבנתי הפגיה ועל תרגומה להצבעה בעד סנאטורים רפובליקאים בנובמבר, אינם מסכימים בהכרח עם המוביל הנוכחי בהתמודדות על ירושת רייגן. עדיין במיוחד מצבו של איש טקסאס – בוש ג'יימס בייקר, כעת שר־האוצר. בביטוח־משנה, שכרו הסעודים את מקורב רייגן מייקל דיוור בחצי מיליון דולר לשנה.

קידוחי המפרץ הפרסי הטרידו את המימשל יותר מקדחת מפרץ סידרה, אבל כשנדרשו לפרשת איזמי קדאפי נוהרו האמריקאים – עוד קודם לפיצוץ במטוס T.W.A. – שלא להפריז במשקל ההתרעה שהשיגו בשבוע שעבר. משום מה, התנדב פרס להיות נמלץ בשבחו להתרעה זו, אף יותר מרייגן ומעוזריו. הם הקפידו לומר שתקריות סידרה יעודדו בוודאי את קדאפי לפיגועים נוספים. פרס התנדב להרגיעם בהערה הפוכה. גם אם עבר המימשל סף מסוים בנכונותו לפעולה גלויה, נגד הסא"ם־5 והסטי"לים הלובים (שוני כמותי בלבד לעוצמת יירוט צמד הסוחוי־22 הלובים באוגוסט 1981) ובאספקת טילי „סטינגר" לכוחות נשעני אמריקה באפגניסטן ובאנגולה, קשה להיות בכך מקפצה לפעולה אמריקאית־ישראלית משותפת נגד טרור ערבי. טרור אולי כן, ערבי בוודאי לא. פרס נצר לעצמו את תוכן שיחותיו הנפרדות, לרוב ביחידות, עם בוש, עם שולץ ועם מנהל הסי־איי־אי ויליאם קייסי, אך מהכרת תהליך ההחלטות במימשל מותר להניח שגם אם נדונו בהן רעיונות מבצעיים, תבתין כל הכרעה לעבודת־מטה במועצה לבטחון לאומי, למעורבותו המסויגת של שר־ההגנה וויינברגר ולבסוף לאישור נשיאותי.

פרס, שולץ, פישר. משולש בוושינגטון

רייגן נשאר ספון בחוותו שבקליפורניה ופניו מערבה, לאוקיאנוס השקט, שאליו ייצא החודש ושאת בכיר נציגיו, היפאני נאקאסונה, יארח בעוד שבועיים בוושינגטון. ישראל רחוקה כרגע מתודעתו. שולץ מודע יותר לסכנות האזור ולסיכוייו, אך גם הוא נכון לבצע רק את הצעד הסמלי הראשון שמוגר עדיין למלך חוסיין ולפרס – בפיקה זו, צעד שכיוונו הפוך לרוטציה.

שולץ גזר על עצמו תזונה נזירית, המשתקפת ברזון החדש של פניו. מבעו של פרס לימד שרזון זה חל גם על מה שיכול שולץ לעשות למענו. כמקובל באירועים נוסח „חברים מספרים על ממשלת פרס", הוצנעו המחלוקות והובלט המשותף והחיובי. הרחק משכרון־הנשיא של ביקור אוקטובר אשתקד על תקוותיו המדיניות, הרחק עוד יותר מהססנות־הפתיחה של ביקור אוקטובר 1984, הביעה ליאותו של פרס הכרה עגומה בהזמנתה של ההזדמנות שחילקה ממנו באוקטובר הארוב בפתח. הוא יילך לגלות במשרד־החוץ, שאחד מבכיריו, השגריר מאיר רוזן, פיזר לאחרונה את השקעתו כשני אפיקים: בהכנת אנתולוגיה־הלצות לשימוש במגעיו עם קהלים, ובסידור המכר משה קצב, שידבר למענו עם שמיר על הארכת כהונתו בוושינגטון.

בשיחות – של שלטום – עם שולץ, שאליה הוכנסו רק ביילין, היועץ נמרוד נוביק וראש לשכת שולץ צ'ארלי היל, נעל פרס את דלתם של מורות התיאום עם המימשל בפני רוזן, ובאמצעותו – גם בפני שמיר.

אך לסכיר מיומו הצחוק האחרון לפחות בסידרה זו: פרס הוא הקצב של עצמו, ללא מען לפניות בבקשת ארכה.

דת ומדינה / חגי אשד

יותר אלבניה מאלבניה

עם ה„אלבנים" הללו מקווה ראש הממשלה להגיע לכלל הידברות הגיונית והוגנת. בלתי אפשרי, נסיון אבוד. זה כמו לדבר עם אנוור הודג'ה בקברו

בינינו לבינם מבדיל לא רק השעון. את הבעיה הזאת נפתור במוקדם או במאוחר. רוב הציבור לא ישלים בשום פנים ואופן עם שרירות הלב האטומה של הדתיים והחרדים המתנגדים להנהגת שעון קיץ. השאלה היא רק מתי זה יקרה – לפני שתצטבר עוד תרעומת, עוד טינה, עוד תחושה של תהום מפרידה בינינו לבינם, או קצת לאחר מכן. האם יהיה זה לפני שייווצר משקע שלא יוכל להתפזר, או שיהיה זה מאוחר מדי.

דומה כי כבר מאוחר מדי. כבר נחשף גם ה„איך" וגם ה„מה" של התהום המפרידה בינינו לבינם. דווקא בשאלה שהיא אולי לא כל כך חשובה, כמו שעון הקיץ. זה פחות גרוע מהאומללות הנכפית לעתים על־ידי פסקי רבנות בדיני אישות של פסולי חיתון, למשל, או של מתגיירים שמוציאים להם את הנשמה ועוד. שעון הקיץ הוא דוגמה טובה לעניין שהיה יכול להיות הרבה יותר פתוח מנקודת ראותם של הרבנים למיניהם. זו לא שאלה חדה וחלקה שיש לגביה פסקי הלכה שאי אפשר, או קשה מאד, לשנות אותם. זו בסך הכל שאלה של חוסר־נוחות לכמה דתיים, הם יכולים להתגבר עליו במאמץ לא גדול. הם ורבניהם. אם רק ירצו. זהו נושא שלגביו כל העולם מזה ורק אלבניה מזה. ורבני ישראל הם כאלבניה. מחוץ לזמן ומחוץ למקום של העולם התרבותי כולו, ממזרח וממערב. הם ואלבניה מזה ואנחנו והעולם כולו מזה. האם הם לא תופסים מה שהם מעוללים גם לעצמם וגם לנו?

לא זו בלבד שכל הציבור – גם רבים מאד מקרב הציבור הדתי – רוצים בהנהגת שעון הקיץ במועדו. גם כל מוסדותיו וארגוניו החשובים, התאחדות התעשיינים, ההסתדרות, התעשיינים והעובדים עצמם, צה"ל ומערכת הבטחון כולה. כולנו כבר ניסינו והתנסינו בשעון הקיץ. איזה צורך יש לשאול עוד ועוד מומחים, לאחר שהעולם התרבותי כולו כבר חקר ודרש וניסה ומקיים את תוצאות כל הבדיקות הללו למעשה זה עשרות שנים? מול כל אלה, מול כולנו, ניצבים כמה דתיים מתחכמים ומתפלפלים ומתפתלים בכל מיני תירוצים משונים ותלושים. והכל כדי לא לעשות את רצון הציבור, הכל כדי להיבדל מהעולם התרבותי כולו. כמה ניתוק וניכור וזרות לציבור כולו דרושים להם כדי להיות אלבניה לא באלבניה המנותקת והמבודדת, אלא כאן ועכשיו בתוכנו ובקרבנו. באותו מקום ובאותו זמן שבו נמצאים הם ואנחנו. זה מה שנקרא: יותר אלבניה מאלבניה. ועם „האלבנים" הללו מקווה ראש הממשלה שמעון פרס להגיע לכלל הידברות הגיונית והוגנת. בלתי אפשרי. נסיון אבוד. זה כמו לדבר עם אנוור הודג'ה בקברו. זה לא יועיל לשמעון פרס אפילו אם יפעל להפסקת משחקי הכדורגל בכל מדינת ישראל ולא רק באיצטדיון רמת־גן, ואם יפעל להפסקת תנועת הרכבל בשבת גם בחרמון ובמצדה ובראש הנקרה ולא רק במרומי הכרמל. הליכוד תמיד יהיה מוכן לתמוך בדתיים ובחרדים יותר ממפלגת העבודה. הם יתמכו בכל מעשה של שרירות והתעללות בציבור הרחב. עכשיו גם בחזרה המייגעת של חוק „מיהו יהודי" בלבוש מדכא יותר. פחד וחלחלה יכולה לעורר האפשרות שבתי־הדין הרבניים יהיו לגמרי מחוץ למערכת החוק והמשפט המחייבת את כל אזרחי ישראל, פרס להם. אבל הליכוד יתמוך בהם תמיד. עד הסוף. יש, כנראה, משהו משותף לליכוד ולמפלגות הדתיות, משהו עמוק. משהו אלבני. משהו מחוץ לזמן ולמקום שבו נמצאים אנחנו, כל היתר. מצא מין את מינו, כנראה. פרשת שעון הקיץ יכולה ללמד אותנו עם מי יש לנו עסק. ובוודאי שלא נשגה באשליות לגבי אפשרות של ממשלה צרה בחסד הדתיים. אלא אם כן אנחנו מוכנים להתחיל לגדל פיאות וזקנים וללבוש שחורים כבר מעכשיו. להפוך את ישראל לאלבניה.

צבא־העם / שלי ולינגר

איך קרה שהפשפש עלה למעלה

אצל אורנה ממשרד החוץ היתה „כמעט" קטסטרופה. אצל „איקס" מ„חצב" זה היה פיקס. שני הארועים הם תולדה של הפקרות. האם היה אפשר למנוע אותה ?

מאז תחב הילד ההולנדי האמיץ את אצבעו לחור שנפרץ בסכר והציל את ארצו השטוחה משטפון, לא היתה עוד דוגמה מובהקת לתרומת היחיד לרבים וליכולתו של הפרט להשפיע על המערכת. עד שבאה אורנה מלשכת שר החוץ חזרה למחשב ועד שבא חייל יחידת „חצב" ובלבל את האויב. ההיסטוריה חוזרת על עצמה והיחיד שב ומתעתע ברבים, משטה בשיטה והופך קערות על פיהן. מה השווה בין אורנה לבין „איקס" מחיל המודיעין? הטמטום. ההבדל הוא בתוצאות. אצל אורנה היתה „כמעט" קטסטרופה ובכל מקרה – ברמה של פוליטיקה מקומית. אצל „איקס" זה היה פיקס. התוצאה – 100 אחוז הצלחה וברמה לאומית.

שני האירועים הם תולדה של הפקרות. האם היה אפשר למנוע את ההפקרות הזאת?

גם אם יאמרו המקילים ראש שהחייל „איקס" הוא תופעה חריגה, ספשות של יחיד ומקריות הקשורה רק בלוח השנה הלועזי, מותר לבחון את האופן שבו מרשה לעצמו חייל, להשתמש באמצעים הצבאיים העומדים לרשותו בהקשר חיוני בטחוני, כדי לבצע מהתלה לא משעשעת בכלל מבלי להעלות על הדעת שהוא עובר בכך על כל כללי המשחק. לא יהיה זה בלתי־נכון לקבוע שכל שחרור התרת רסן, גם של הפרט, הם חלק מאווירה יותר כללית. הבדיחה הזאת לא היתה מצחיקה לא רק מפני שהיא הקפיצה את כל המערכת הבטחונית והציגה אותה באור מגוחך, לא רק מפני שדרכה על יבלות רגישות, אלא גם, ובעיקר, מפני שהיא מעידה על הפקרות. אולי לא הדיסה אבל בהחלט בולטת.

איך קרה שהפשפש עלה למעלה? יחידת „חצב" נותנת שירותים לכוח־דיע ולקשת רחבה וגלויה באר של צרכנים המשתמשים בחומר הנאסף שם בזמן אמיתי ממקורות גלויים – רדיו, טלוויזיה, עיתונות ערבית. על הקריאה וההאזנה מופקדים חיילים הבקיאים בשפה הערבית לניביה. חייל המאזין לתחנות רדיו דרוזיות לבנוניות דיווח ששמע ידיעה על התנקשות בחיי נביה ברי. בנוהל הרגיל עוברת הידיעה הלאה. מהיותה בעלת חשיבות עליונה היא הגיעה מהר מאד גבוה מאד. היכן בדיוק היתה, אם היתה, התחלקות של המערכת קשה לומר. כבן במקביל לקבלת המידע הזה הופצתו כחומר גולמי, ועוד לפני שנעשו צעדים נוספים כמו גיבוש הערכות, בוצעו פעולות מקבילות לבדיקת אמיתות המידע. הבדיקות האלה הן שהפריכו בזמן קצר את המידע והן שגרמו למה שהיה בתחילה רק חשד חייכני מיידי שמדובר במתיחת האחד באפריל, להפוך לבדיקה שבהלכה אותר המתיחה.

המבוכה הגדולה היא אם־כן לא כל־כך מהצעדים שנינקטו ברמה המקצועית אלא מהתהודה שהיתה בפומבי לידיעה הראשונית, לפני שהיה אפשר לעצור את הרכבת. האם פירוש הדבר שמעתה צריך בודק שיבדוק את הבודק של הבודק? ומי ישמור על השומרים? אין זו הפעם הראשונה שנשאלת השאלה העקרונית האם יש לחכות בטרם ידווח מידע חשוב לקברניטים עד לבדיקה מקיפה ויצירת „הצלבות", או שצריך להזין, באופן סלקטיבי רק דברים חשובים באמת (והמידע הזה על פניו היה חשוב). יתכן שהקברניטים הם שצריכים לדעת כיצד להתייחס אל מידע גולמי חשוב אבל ראשוני המועבר אליהם, ויתכן שמי שצריכים להיזהר הם עוזרי הקברניטים, המחליטים מה להעביר למי, לתקשורת או למנהלים, בטרם נעשו בדיקות נוספות. התשובה לכך לא נמצאת ברשימה הזאת. באופן הבנאלי ביותר אפשר לקבוע כי מה שצריך באמת, בכל מקרה ומצב, הוא „שיקול דעת". לא בכוח שכל שיקול הדעת הופעל בהתרחשויות האחד באפריל. בכוח ששום שיקול דעת לא הופעל אצל „איקס" המהתל.

משאל־עם / טדי פרויס

נקרא לעם ונשאלה פיהו

הדרך לעקוף מרכזי מפלגות, קליקות של עסקנים ואינטרסים צרים עוברת דרך משאל־עם. יש לפחות תחום אחד שבו רצוי־צריך להפעיל את המכשיר הזה כאן – שאלות דת ומדינה

משאל־עם הוא הצורה המובהקת ביותר לבירור רצונו של העם. במשאל אין מתווכים (חברי פרלמנט) העלולים לעוות או לסלף מאווי השולחים. גם קשה יותר לשחד מצביעים. להלכה אפשר לקנות 350 חברים בווסטמינסטר, או להפעיל עליהם לחצים כדי שיצביעו בניגוד למצפונם. קשה קצת יותר לקנות, לשחד או להפחיד 35 בריטים שיתבטאו בניגוד להכרתם ו/או רצונם. חלוקת 35 מיליון ליש"ט – 10 לירות לנפש – היא משימה קשה יותר ממתן מיליון ליש"ט – ובסתר – ל־350 חברי פרלמנט. יתר על כן, למוסד משאל העם יש ערך חינוכי־דמוקרטי, כי הוא קורא אזרחים לשמוע, לשקול ולהצביע לא רק אחת לחמש שנים (ברוב המדינות אחת לארבע שנים), אלא להקדיש מעט רכוש אינטלקטואלי לאומה גם בין יום בחירות ליום בחירות.

בעתות משבר, כגון מהפכות, שורר לעתים מצב של משאל־עם מתמיד. אז פונים המהפכנים תכופות לסובייטים (1918 ברוסיה) או לסקציות (פאריס 1793) כדי לשאוב ריבונות. אבל יש מדינות המאמצות את משאל העם גם בימים של הרמוניה. יש חוקות שקבעו כי החלטות בעלות חשיבות מיוחדת, או מקרי מחלוקת בין הנשיא לממשלה (חוקת ויימאר) יובאו אל הנערה כדי לשאול את פיה. הכוונה למדינות דמוקרטיות – לא לאלבניה או האיטי, שם נוצל הפלביסציט כדי לאשר את רצון הדיקטטור. דמוקרטיות לעילא כמו שווייצריה מרבות – יש סבורים יותר מדי – ללכת אל העם גם בשאלות של גובה מס על בירה או הרחבת האוטוסטראדה מז'נבה למונטרה, ולא רק בסוגיה אם להצטרף לאו"ם, כפי שהיה לפני כשלושה שבועות. חוקות אחרות אינן מדברות במשאלים כמו אצל ההלווטים. אך הממשלות הולכות מדי פעם לעם: דנמרק, נורווגיה ובריטניה בעניין ההצטרפות לקהילה האירופית, שוודיה ואוסטריה במחלוקת על הפעלת כורים גרעיניים, דה־גול בשאלות החוקה של הרפובליקה החמישית, ולאחרונה ספרד בוויכוח על הישארות בנאט"ו.

לעומת אלה יש מדינות שאינן נזקקות כלל למוסד האמור, למשל ישראל. אפשרות של שימוש במשאל־עם היתה בהסכם הקואליציוני מערך־מפד"ל בו נקבע כי לפני שיוחלט על עתיד הגדה המערבית ילכו לעם, דהיינו, בחירות או משאל עם. אולם הרגע הזה טרם הגיע וישראל נותרה בינתיים בתולה מרפרנדום.

אם משאל־עם הוא הדרך נבונה לעקוף מרכזי מפלגות, קליקות של עסקנים ואינטרסים צרים, יש לפחות תחום אחד שבו רצוי־צריך להפעיל מכשיר זה אצלנו: שאלות דת ומדינה. על אף שהמפלגות הדתיות מונות רק כ־12 אחוזים בציר הכנסת ועליהם נוספים ח"כים אחרים במפלגות אחרות, נראה כי הדת, או מה שנקרא דת, זכה להשפעה עודפת. ראש הממשלה אומר בגלוי שכדי למצוא אלטרנטיבה לקואליציה עם הליכוד כן ההכרח לקרב את הסיעות הדתיות, וכדי לפתות (הוא אומר לפתות, בסבב) בוחרים דתיים שיתנו קולם למערך, יש ללכת לקראתם בוויתורים שאינם שאלות חיים. אם הוא ירוויח יותר קולות של דתיים משיפסיד קולות של חילוניים זו שאלה אחרת, אולם אם יוכיל שמעון פרס להכניס משאל־עם למחזור הוא עשוי להשתחרר מהנסל הקלריקאלי. למשל בשאלה מיהו יהודי.

אחת לשיטה חדשים עולה הצעה לתיקון החוק על סדר־יומה של הכנסת וכל המפלגות עורכות מבצעי דרור דייגבן (זוכרים את האיש בארגנטינה?) ובמיסות את חבריהן ת"ק על ת"ק פרסה מכל קצות תבל. לכן לא יודיע ראש הממשלה שהוא מעביר את „מיהו יהודי" למשאל עם שיקבע אחת ולתמיד למי מגיע הכבוד לשאת בתואר הזה? במשאל־עם לא יעזרו מסיבות העומס של הרבנות, הלחצים שמועצת גדולי התורה מפעילה והסכמים שנחתמו באודי־יודים. רצון העם יבוא לידי ביטוי ללא מתווכים החוששים במשמעת סיעתית. אם יוחלט ברוב זה או אחר כי הגיור כהלכה הוא שיקבע, לא יוכלו שולמית אלוני ומרדכי וירשובסקי לטעון כי התיקון הוא אנטי־דמוקרטי: אם המשאל יתן תוצאה הפוכה ואברהם שפירא ימשיך לשאול מה עשינו למען הקדוש־ברוך־הוא, ייאמר שעשינו למענו משאל עם ובמחלוקת יחיד או רבים – הלכה כרבים (דבר המשנה). באותה דרך אפשר יהיה לקבוע סופית את דין גיוסם של תלמידי ישיבות, את חוקי האנטומיה, הארכיאולוגיה, הכשרות, השבת, מעמד בתי־הדין הרבניים ושאר סוגיות השנויות במחלוקת. ולכשתתקבלנה התוצאות, מי האיש שיוכל לומר כי רצון העם (או האלוהים) סולף?

אדוני ראש הממשלה, נסה נא.

שביקנא / דרור שרביט

פוד"ל אחד לשלושה

מאמצע שנות ה־70' עד למשבר מניות הבנקים באוקטובר 83' עלו מניות הפוד"ל (פועלים, דיסקונט לאומי) פי שלושה לערך לעומת עליית המדד או הפיחות. הפער הזה עשוי ללוות את הבנקים ו"ההסדר" עד 1993

הבשורה על פי מאזני הבנקים לשנת 1985 אינה טובה למי שעדיין האמין כי השנה שעברה תקרב את הבנקים בצעד גדול לצמצום נטל הסדר המניות הבנקאיות. המרווחים הגדולים שנלוו לפעילות השקלית הלא־צמודה נשחקו – יש אומרים בגלל אותם מרווחים – בהפרשות ענק לחובות מסופקים.

הפרשות העתק לחובות קשים, יותר מ־300 מיליון דולר לפי הערכות אחדות, השאירו את הרווח הנקי במרחק ניכר מעלות הסדר מניות הבנקים. כ־150 מיליון דולר רווח נקי כולל לארבע קבוצות הבנקים הגדולות, פירושם, לכל היותר, כיסוי של כ־2 מיליארד דולר לשווי ההסדר, אם לוקחים בחשבון את הממוצע בין הערך הנכסי שלהם, על פי ההון העצמי המתואם (כ־2.4 מיליארד דולר) לבין ערכם על־פי מכפיל רווח של 10 (כ־1.5 מיליארד דולר).

שווי זה מבטא יחס של קרוב ל־1 ל־3 בין ערכם הכלכלי של הבנקים לבין שווי "ההסדר" של המניות הבנקאיות. ערך "ההסדר" עתה הינו כ־5.6 מיליארד דולר (מחירי המניות בבורסה משקפים את הערך הנוכחי של המניות המוגנות בצורה הטובה ביותר), שהם כ־7 מיליארד דולר במונחי אוקטובר 1988.

פער זה בין הערך המוגן, שלא כל משמעותו היא עלות ממשלתית עתידית, לבין השווי הכלכלי של מניות הבנקים נראה כחוסר אפשרות לגישור בתקופה של שנתיים וחצי עד למועד פדיון מניות הבנקים, או אפילו עד 1993 – מועד בו יעברו המניות מחברת הנכסים המיוחדת לבעלות הממשלה. פער זה, אגב, מאפיין גם את ערכי הסיפוח של מניות הבנקים בין עליית המדד או שיעור הפיחות – בתקופה שבין אמצע שנות ה־70 עד למשבר מניות הבנקים באוקטובר 1983. בתקופה זו עלו מניות הפוד"ל (פועלים, דיסקונט לאומי) פי שלושה לערך לעומת עליית המדד או הפיחות ומטבע. עתה שהפער בא במעט לצמצם, ועשוי ללוות את הבנקים וההסכר עד 1993. למי שמטיל ספק בערכם הכלכלי של הבנקים, כפי שהשתקף על־פי רווחיהם ונכסיהם בשנה שעברה באה עיסקת מכירת "הבינלאומי" לג'ק נאסר והוכיחה כי לא מדובר בהערכת חסר.

"הבינלאומי" נמכר לפי שווי של כ־130 מיליון דולר, שכלל גם שליטה. זה גם טווח מחירו בבורסה לניירות ערך בתל־אביב. כדי לגזור ממחיר העיסקה את השווי של הבנקים הנמצאים ב"הסדר", לא צריך לנכות מהעיסקה את מחיר השליטה, שכן גם ב"הסדר" אמורה הממשלה לקבל לידה את השליטה. אלא שמחיר העיסקה נעשה על בסיס מכפיל של 7 לעומת מכפיל של 10 המוערך לבנקים האחרים, אך כנגד זאת, קרוב יותר לערך הנכסי של הבנק (כ־140 מיליון דולר). האם המשמעות היא שגם שוויים של הבנקים שב"הסדר" קרוב יותר לערך הנכסי שלהם? סביר להניח שלא, מאחר שהערך הנכסי "מפנק" יותר את "הבינלאומי", בהיותו בנק קטן ויעיל יותר, היכול להפיק מנכסיו רווחיות גבוהה יותר – כפי שאכן מוכח בפועל.

בלומר, גם אם "הבינלאומי" נמכר בזול – טענה שהושמעה על ידי ראשי בל"ל בתחילת השבוע – לא תהיה הערכת חסר לגזור מהעיסקה שווי של כ־2 מיליארד דולר לבנקים הנמצאים ב"הסדר".

יש אפשרות אחת לכסות על הפער: פעולת עידוד ישירה לרווחים הבנקאיים, באמצעות הקטנה דראסטית במיסים ומתן אפשרות להגדלת המרווחים הפיננסיים העמלות, כך שהרווח הנקי הכולל, במונחי 1988, יגיע לכ־700 מיליון דולר. מכפיל של עשר על רווח כזה, אף שלא יהיה לו גיבוי נכסי מלא, ייצור סיכוי להשאיר את המניות בידי הציבור, וימנע את הצורך שהממשלה תרכוש אותן. יש המוצאים בפתרון כזה יתרונות רבים, בעיקר במישור של מניעת הלאמת הבנקים על ידי הממשלה, ושימוש באפיק מימון אלגנטי למימון ההתחייבות הממשלתית. האלטרנטיבה למימון כזה תצריך גיוסי הון מצד הממשלה כדי לעמוד בפדיון המניות בסכומים חד־פעמיים גדולים, בעוד שצורת הפתרון האמורה תפזר את מימון ההסדר לאורך מספר שנים, באמצעות מנגנון השוק.

לפתרון דומה, אך בשם אחר, עם מכשירי ביניים עד להשגת הרווח הצפוי על ידי הבנקים, הגיעה גם ועדה מיוחדת בראשות גליה מאור, המפקחת על הבנקים בבנק ישראל. פתרון זה מכוון לשנת 1993 ומטרתו להשאיר את מניות הבנקים בידי הציבור, אך יחד עם זאת לאפשר לממשלה ליהנות משיבוח ערכם של הבנקים עד למועד האמור. אלא שעידוד ותמריץ ישיר של הרווח הבנקאי הינו מסוכן, בהעדר כלים שיבטיחו כי רווחים אלה לא יבוזבזו על ידי הנהלות הבנקים ועובדיהם לחלוקת משכורות גבוהות ולהוצאות בלתי־רציונליות. יתכן גם שפעולה מלאכותית – בבנקים מגדירים זאת ביטול עיוותים – תחבל במאמצים הדרושים לשיקום פנימי של המערכת הבנקאית, תחום שעדיין לא נעשה בו די, גם לאחר הדרך הארוכה שבה הלכו הבנקים מאז אוקטובר 1983.

יש הסבורים, כי הפתרון האלגנטי של כיבוד הסדר מניות הבנקים באמצעות עידוד רווחיהם, המותנה כאמור במציאת הסדרים הולמים שיבטיחו שהרווח לא יבוזבז, ישאיר לממשלה אופציה לחזור לשגרת המיסוי הרגילה על הבנקים, אם הציבור יתפתה להמשיך ולהחזיק במניות אלה, ולאחר שהממשלה "תחסוך" את פדיון המניות באופן חד־פעמי ומכביד. חומר למחשבה.

בינתיים משחק סימולציה

אם לא בשבוע הבא, בעוד שבועיים ינחת – כנראה – דו"ח בייסקי במקום שיונחת, ואז יונחו גם כמה מינויים חדשים בצמרת הבנקאות הישראלית. מדברים על אודי וליאון רקנאטי ב"דיסקונט", אלי הורביץ ב"לאומי", עמירם סיוון ב"הפועלים" וגדיש ב"מזרחי" – אבל לא רק הם

ככל שקרב מועד פרסום דו"ח בייסקי, גדלה הפופולריות של משחק השיבוצים לתפקידים הבכירים בבנקים. הנחת היסוד במשחק זה היא שוועדת בייסקי אמנם תמצא את מנהלי הבנקים האחראים לויסות ותמליץ על העברתם מתפקידם. הנחה נוספת היא שאף אם דרגות האחריות יהיו שונות, בין רפאל רקנאטי לארנסט יפת למשל, המסקנה תהיה אחת.

ההערכות האחרונות מציינות את אמצע חודש אפריל כמועד פירסום הדו"ח. את מידת חומרתו של הדו"ח קשה להעריך והשאלה הגדולה היא אם הוועדה תסתפק בקביעת האחראים לויסות ובהסקת המסקנות הציבוריות המתחייבות מכך, או שתפנה גם להיבטים הפליליים של הויסות – בנושאים כמו גילוי נאות, חוק החברות וחוק ניירות ערך – כדי למצות את החשדות גם בכיוון זה.

בין אישי משק ישנה תחושה, שברמה הממשלתית־ממלכתית מכירים בצורך להימנע מהכנסת המשק ומערכת הבנקאות למערבולת נוספת בעקבות הדו"ח – יהיו מימצאיו חמורים ככל שיהיו. הזמן שעבר מאז מפולת מניות הבנקים באוקטובר 83', החשש לחשיפת הבנקים בפני תביעות שלא ניתן יהיה לעמוד בהן, הרצון לשמור על היציבות והאמון במשק והחשש מפני תגובות בלתי־צפויות בחו"ל, למשל מפקידי פת"ח בבנקים הישראליים, שיתברר להם כי בראשם עמדו מי שנחשדים במעשים פליליים – כל אלה מגבירים את החרדה מפני תהליך שלא יהיה אפשר לשלוט בו ואין לשער את אחריתו.

ביטוי לתחושה הזאת ניתן לשמוע מפי חברי ממשלה וחברי כנסת בשיחות פרטיות. שר האנרגיה משה שחל אף נתן לכך ביטוי פומבי, בהופעה שלו בסוף השבוע שעבר במועדון המסחרי התעשייתי בתל־אביב ציין כי יש להיערך כבר עתה כדי למנוע גלישה לתהליך שיפגע ביציבות המשק. יש סבורים כי החרדה חלחלה גם אל תוך בניין "ספחות" בירושלים, שם יושבים חמשת חברי ועדת החקירה ועוסקים במלאכת סיכום הדו"ח. והמפליגים מציינים כי החרדה הגיעה עד לחברים המשפטנים בוועדה, ורדי זינר, פרופ' דני פרידמן וד"ר משה בייסקי בראשם. כך או כך, נראה כי הוועדה תצטרך למתוח גשר בין לקחי העבר למסקנות לעתיד והשאלה היא אם יסודותיו יהיו גם משפטיים או רק ציבוריים במישור הנוגע לאחריותם של מי שהיו מעורבים בויסות.

האם משחק הסימולציה של השיבוצים בראשות מערכות הבנקים הגדולים במדינה יתברר כמיותר – אפשרות זו נראית היום פחות סבירה מן האפשרות שוועדת בייסקי תתייחס במסקנותיה גם ל"מספרי שניים" בצמרות הבנקאיות. מבחינה זאת ספק אם רקנאטי למשל, יוכל לגייס את העובדה, שבעבר הצביע אותה, כי לפחות מחצית מזמנו בתקופה הרלוונטית של הויסות, גם בהיותו יו"ר קבוצת דיסקונט, הקדיש לניהול שלוחת הבנק ועסקיו ביבשת אמריקה. אלי כהן, שנשא באחריות בפועל לעסקי הקבוצה בארץ, אמנם מוחזק "כמספר שניים", אך עדיין צפוי לגינוי, אם לא יותר מכך, בשל עניינים הנוגעים להעברת החומר לוועדת החקירה לאחר שכבר הוחלה לפעול.

בקבוצת דיסקונט מלאכת השיבוץ היא קלה יחסית. אם רפאל רקנאטי לא יימצא מתאים לשמש יו"ר דירקטוריון הקבוצה, יוכל אחיו – הפועל כיום בשלוחות הספנות בקבוצה – ליטול על עצמו את התפקיד. הבנק ימשיך להיות מזוהה עם משפחת רקנאטי וועדת החקירה רק תקצר את דרכם של אודי וליאון רקנאטי לצמרת הניהולית הפורמלית של הבנק.

שאלת "מספר שניים" קיימת גם בבנק לאומי לגבי מרדכי אינהורן, אך יש לשים לב כי לא הוא ולא אף אחד אחר מקבוצת המנהלים בחתך הזה בבנקים האחרים קיבלו מכתבי אזהרה מוועדת בייסקי. השאלה המעניינת היא מי יחליף את ארנסט יפת, אם ייאלץ להסיק מסקנות. שמו של אלי הורביץ, נשיא התאחדות התעשיינים, חוזר ועולה בעקשנות בהקשר זה. בשיחות פרטיות אין הורביץ מכחיש עוד כי הוא מתואם עם יפת בנושא וכל מהלכיו בשנה האחרונה מעידים כי הוא מתכונן לתפקיד ברצינות: דחה הצעה לשמש יו"ר הוועדה המייעצת של בנק ישראל, הסכים לשמש נשיא התאחדות התעשיינים רק לשנה אחת נוספת, ומחפש מנכ"ל פעיל ל"טבע". עם זאת, יתכן בהחלט שהורביץ יעבור מ־דירקטור ליו"ר בבל"ל שלא על בסיס של "פול טיים ג'וב".

תפקיד של יו"ר הבנק הגדול במדינה אינו משוחרר מהיבטים ומלחצים פוליטיים. עד כה היתה לנושאי תפקיד זה אוריינטציה למפלגה שבינתיים כבר נעלמה מהנוף הפוליטי, המפלגה הפרוגרסיבית. זיקתו של התפקיד למחנה "העבודה" נראית כיום ברורה יותר ומבחינה זאת מובטחת גם תמיכתו של שמעון פרס בהורביץ. הליכוד עשוי להישאר ללא עורף בנקאי גם לאחר סבב המינויים הקרוב, אך יתכן בהחלט כי שר האוצר יצחק מודעי, המחפש עוגנים נוספים בדרכו לראשות הליכוד, ינסה להכתיב מינוי, מבחינה זאת הדרום־אמריקאיות המשותפת של דולצין ודברת אינה מסייעת למנכ"ל "כלל", שיש אומרים כי גם הוא מתמודד על התפקיד ונהנה מתמיכת עמיתו מהמוצא הדרום־אמריקאי, העומד בראש הסוכנות היהודית, שהיא בעלת מניות השליטה בבנק דרך "אוצר התיישבות היהודים".

בקבוצת המוזהרים על־ידי ועדת בייסקי, לבנק הפועלים שני נציגים: אפרים ריינר, מי ששימש יו"ר הדירקטוריון בבנק, וגיורא גזית, יו"ר הנהלת הבנק. מלאכת החלפת הדירקטוריון בבנק השני בגודלו במדינה כבר נעשתה והיא תואמת את הדרישות המיוחדות שהעמיד הפיקוח על הבנקים וההסתדרות עצמה למינוי דירקטורים. לאחר מינוי איתן ברגלס יו"ר הדירקטוריון, אין ודאות שגם גזית יצטרך להסיק מסקנות אישיות ולא רק בגלל הקבלתו הפורמלית ל"מספר שניים" בבנקים הגדולים והאחרים.

אך אם האזהרה תהפוך למסקנה, מי שנחשב מועמד לרשת את התפקיד הוא עמירם סיוון, כיום מנכ"ל "תיעוש". סיוון, לשעבר מנכ"ל משרד האוצר, ניחן בהתמצאות ובשייכות טובה בסביבה המוסדית של בנק הפועלים: חברת העובדים, הסתדרות, מפלגה וממשלה. ומבחינה זאת נראה כי היה ראוי יותר לשמש יו"ר מאשר כמנכ"ל. תפקיד של מנכ"ל מוסד בנקאי דורש יכולת ניהולית־פיננסית, למשל בשעת משא־ומתן עם אנשי בנק ישראל על שיעורי הריבית – יכולת שכל מרכיב קטן שלה פירושו לעיתים עשרות מיליוני דולרים – וזו מאפיינת את גזית כמו את עמיתו אינהורן מבנק לאומי. על רקע זה מעלים אפשרות נוספת של שיבוץ בבנק: שני אנשי מקצוע משלימים, שכבר מכהנים בבנק בתפקידים ניהוליים בכירים, שישמשו מנכ"לים משותפים לצד היו"ר איתן ברגלס.

גם בנק המזרחי זכה לרה־ארגון באיוש הדירקטוריון, אך עיקר הכוח בבנק אינו מצוי במוסד זה ולא באיש העומד בראשו, חיים נדיבי. רמז לאפשרות שיעקב גדיש, לשעבר הממונה על התקציבים באוצר, הוא מועמד להחליף את אהרון מאיר, אם ייאלץ גם הוא להסיק מסקנות, יש בעובדה שגדיש מונה לדירקטור ולא יו"ר הדירקטוריון. עם זאת, לגדיש לא מובטחת תמיכתם של כל המחנות בגוף השולט בבנק, וגם אין הוא נהנה מאמון מספיק של כל מי שמכהנים כיום בתפקידים המרכזיים האחרים בבנק. כך יתכן שיועלה מועמד נגדי לגדיש: אחת האפשרויות, לא היחידה, הצעת מועמדותו של משה קראוס, המכהן בהצלחה כמנכ"ל שלוחת הבנק בארה"ב.

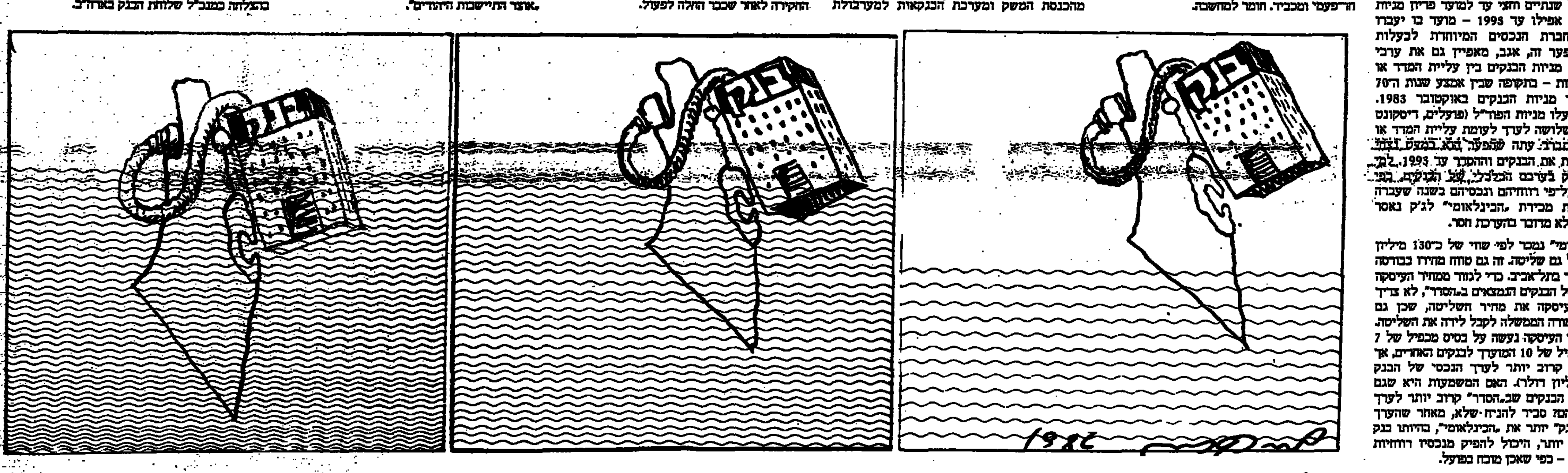

שנה שנה והלקח שלה

היה צריך לסגור 40 אחוז מהסניפים, נסגרו פחות מ־20 אחוז. היה צריך לצמצם את ההשקעות בציוד, אבל ההשקעות גדלו – אומר ד"ר דוד קליין, ראש החטיבה לתכנון אסטרטגי בבל"ל

ד"ר דוד קליין, ראש החטיבה לתכנון אסטרטגי בבל"ל, רואה פוטנציאל גדול לפעילות הבנקאית, אם הממשלה תמשיך לשמור על איזון תקציבה ותשחרר את שוק ההון והכספים מלחצי הגיוס שהמשק הועמד בהם בשנים האחרונות. אם אמנם תימשך מגמה זו, הוא צופה פריצה משמעותית של המערכת הפיננסית, בראשות הבנקים, שתשנה ללא הכר את היקף עסקיהם הרווחים הגלומים בהם.

אמנם גם להבא יכביד משקלה הגדול של הממשלה בפעילות המשקית – הן בצד הפיננסי והן בצד הריאלי – אך האיזון התקציבי פותח פתח לשחרור מקורות ולפעילות בנקאית במרעה הטבעי של הבנקים. השפעת האיזון כבר מורגשת בשוקי הכספים וההון ומסתמנת ירידה ממשית בריבית הריאלית. זו יכולה להגיע עד ל־10 אחוזים, לעומת עד כ־20 אחוז ריבית צמודה עד לאחרונה, ולאפשר לפירמות ועסקים במשק לפעול ביתר חופשיות בשוק ההון.

אחת ההשפעות הבולטות על מערכת הבנקאות בשנה שעברה היתה ירידת האינפלציה. הירידה הביאה עימה להקטנה ניכרת בפעולות הבנקאיות ולחשיפת כוח אדם, ציוד וסניפים במערכת הבנקאות.

ד"ר קליין מסביר כי ירידת הביקוש לשירותים הבנקאיים מסתמנת כבר מאז 1983 והיא התבטאה בכמה תחומי פעילות, כמו ניירות ערך, שירותי מטבע חוץ ופקדונות שקליים. אף שישנם כמה "נדנודים" במגמה, למשל התגברות הפעילות בשוק ניירות הערך באחרונה, צפוי שירידת הביקוש לשירותים הבנקאיים תאפיין את הפעילות הבנקאית גם בשנתיים הבאות. להערכתו מדובר בירידה מצטברת של כ־40 אחוז.

האם התשומות הבנקאיות הותאמו באותה מידה? מסתבר שלא. קיים פיגור בהתאמת ההוצאות לירידת ההכנסות, אך בכל בנק מסתמנת גם יכולת אינדיווידואלית, הקובעת בעצם את מידת הרווחיות. מיגבלות ההתאמה המוסדיות הן בעיקר בהקשר של מבנה התחרות בענף הבנקאות: צריך היה לסגור כ־40 אחוז מהסניפים במערכת הבנקאית, אך בפועל נסגרו פחות מ־20 אחוז מהם. צריך היה לצמצם את ההשקעות במיחשוב ובהכנסת ציוד חדש, אך בפועל התחרות בין הבנקים יצרה תוצאות הפוכות. ניתן היה, למשל, לא למכור מטבע חוץ בכל סניף בארץ ולרכז את המכירה בסניפים ראשיים – אך אם לא כל הבנקים ינהגו כך, ספק אם יהיה בנק גדול שיאמץ דרך כזאת.

ד"ר קליין סבור כי מיגבלות מבנה התחרות מחייבות התערבות ותיאום של הרשויות המפקחות ועד בה, למרות חומרת הבעיה, לא הורגשה תרומה משמעותית של הרשויות לקידום תהליך ההתייעלות של המערכת הבנקאית. אחד התחומים הבעייתיים במערכת הבנקאות הוא התמחיר המעוות, הנובע מהמיגבלות על העמלות הבנקאיות, מאז הוכנסו – לפני כחמש שנים לפיקוח.

1985 סיפקה לקח חשוב מאוד לבנקים. הקשיים שנקלעו אליהם חברות גדולות כמו "צים", "סולל בונה", "אלסינט", "מנועי בית שמש" וגופי שירותים כמו קופת־חולים – חיזקו את הצורך בפיזור סיכוני אשראי. ד"ר קליין אינו צופה רפורמה בכל מערך הבטחונות של הבנקים כתוצאה מהסתבכויות אלה, או שיטות פיקוח ומעקב שונות – להבדיל ממקרים של תוכניות הבראה – שבהם הבנקים הם צד פעיל ומשתתף צמוד. בקשר לכך הוא מציין שבבנקאות המערבית יש מקומות שהאשראי בהם כלל אינו מתבסס על בטחונות, אלא על מעקב צמוד יותר על פעילות הפירמות באמצעות דו"חות פיננסיים שוטפים. בישראל, התבססות על שיטות כאלה לא היתה ריאלית בתנאי האינפלציה ששררו במשק בשנים האחרונות, וגם עתה, כאשר האינפלציה ירדה, ישנן עדיין בעיות איכות ואמינות של הדו"חות הפיננסיים.

תקופת מעבר מן הסוג הפיננסי / אמיר ברנע

בנקאות על פרשת דרכים

האם ניתן להתוות מבנה בעלות רצוי לבנקאות הישראלית, גודל ופריסת עסקים רצויים, קווים לניהול שוטף, שימנעו – אולי – הסתבכויות בעתיד?

כל הסוקר את מצבה של המערכת הבנקאית – מתברר לו מיד שהמערכת נמצאת בתקופת מעבר וקשה לנבא אילו קווים יאפיינו את פעולתה בטווח הארוך.

ראשית, המערכת נמצאת בתקופת מעבר בקשר לבעלות. אין כמעט ספק שמבנה הבעלות הנוכחי, שבבנקים שלוש קבוצות מייסדים בתוקף "מניות בכורה", יחלוף בקרוב. פרסום התוצאות העסקיות של הבנקים לשנת 1985 רק מחזק את מה שהיה ידוע היטב בעבר – שלמערכת אין שום סיכוי להתמודד עם הסטנדרדים של רווחיות והצבר הון שקבע הסדר המניות הבנקאיות של שנת 1983. הממשלה, באמצעות חברות הבטוחות שהוקמו לצורך רכישת המניות מהציבור, תהפוך בשנת 1988 לבעל מניות הבנקים, ובידה תהיה הברירה בין הלאמת המערכת לבין מכירת המניות, ללא הגנת ההסדר, אולם בוודאי כולל זכויות הצבעה, לציבור בעיתוי שתקבע. שנית, נמצאת המערכת בתקופת מעבר בקשר לגודלה ולפריסת עסקיה. גם עיון שטחי במאזן בל"ל משנת 1985, שהוא אופייני, למערכת יגלה שתקופת הצמיחה־בכל־מחיר היא מזמן מאחורינו. הבנק מתכווץ מבחינת התפוקות ומבחינת התשומות שהוא מפעיל. אם באמת מבשרת שנת 1986 את סוף תקופת האינפלציה הדוהרת, הרי שצפויה ירידה משמעותית נוספת בביקוש לשירותים בנקאיים וצמצום נוסף בגודל הבנקים. יתר על כן, הצעות חקיקה הנמצאות עתה בשלבי אימוץ שונים, קובעות שעל הבנקים להיפרד מפונקציות שונות שמילאו בעבר בתחום ייעוץ בניירות ערך ופעילות בשוק ההון.

שלישית, המערכת נמצאת בתקופת מעבר בקשר לניהולה השוטף. להערכתי, צפוי ייצוג ניכר ואפקטיבי יותר של הציבור בדירקטוריונים ומעורבות חדה ואינטנסיבית של הפיקוח בתחומי ניהול שהיו עד עתה באחריות ההנהלות, כמו התייעלות, מתן אשראי והשקעות הוניות.

האם ניתן להתוות מבנה בעלות רצוי למערכת, גודל ופריסת עסקים רצויים, קווים לניהול שוטף, שימנעו, אולי, הסתבכויות בעתיד? בין העוסקים בנושא זה יש כמעט קונסנסוס שהלאמת המערכת איננה רצויה. גם הממשלה והמחוקק חיוו דעתם השלילית לגבי הלאמה, כאשר נכנסו להסדר היקר של שנת 1983 שאיפשר את ניהולם העצמאי של הבנקים. לדעתי, גם מבנה הבעלות הקיים, הנותן עדיפות קיצונית לגופים שולטים, איננו רצוי. כל פתרון אפשרי לדילמת הבעלות (כולל הלאמה) יחייב את הממשלה להכיר בעלות ההסדר, שהוא הפער בין השווי הריאלי של הבנקים ושווי המניות בהסדר. מוצגים שני פתרונות אפשריים: האחד, דחייה וולונטארית של ההסדר עד לתקופה שבה מאמצי ההתייעלות של המערכת ישאו פרי והממשלה תוכל לממש מניותיה בעודף הולם; פתרון אפשרי אחר הוא מכירת מניות הבנקים ללא הגנת ההסדר לגופים פרטיים בארץ או בחו"ל בעיתוי הולם, אולם סמוך לשנת 1988.

לכל פתרון יתרונות וחסרונות. השאלה המרכזית היא כיצד תעמוד המערכת – הזקוקה לדימוי של מערכת יציבה – בשינוי הצפוי בבעלות.

מהו הגודל הרצוי למערכת הבנקאית? יש קונסנסוס שהמערכת, המעסיקה במגזר הישראלי כ־36 אלף עובדים ב־1150 סניפים, היא גדולה מדי, בוודאי לתקופה ששיעורי האינפלציה מתמתנים. מצד שני, אין כמעט ספק שצריך לחזק את בסיסה ההוני של המערכת. כידוע, מאז 1983 הבנקים לא הנפיקו מניות לציבור (להוציא קבלת שותפים לפעילויות חו"ל) וההון גדל רק מתוך צבירה פנימית. היקף ההון העצמי הוא כ־3 אחוזים מסך המאזן, סכום שאיננו מספק לאור הסיכונים של תיק האשראי וני"ע שמחזיקים הבנקים. הגדלת ההון היא בעייתית בתנאי ההסדר. רווחיות הבנקים איננה עומדת בסטנדרדים מקובלים ואיננה מספקת. שנת 1985 היתה צריכה להיות שנה מצויינת לבנקים. המרווחים הפיננסיים היו גבוהים (אולי גבוהים מדי), השכר נשחק והיו הצלחות מסוימות בהתייעלות ובצמצומים. עם זאת מגיע הרווח הנקי של המערכת בשנת 1985 לסכום של כ־170 מיליון דולר בלבד (כ־8% על ההון המושקע), ומזה יותר מ־50 מיליון דולר הם תרומה טכנית של לשכת רואי־החשבון, ההפרשה לחובות מסופקים קיזזה חלק ניכר מהרווחים (היא מהווה את צידו השני של מטבע המרווחים). כיצד לשפר את רווחיות המערכת? התשובה הניתנת היא על־ידי התייעלות, ייקור שירותים והנחות במיסוי.

ההתייעלות תחייב, כנראה, צמצומים משמעותיים במספר עובדי הבנקים, כי סעיף השכר הוא הסעיף העיקרי בהוצאות התפעול (כ־2/3 מסה"כ הוצאות בסכום של כ־1.2 מיליארד דולר במיגזר הישראלי של המערכת). אחת השאלות בהקשר זה היא מה תהיה עמדת עובדי הבנקים, כאשר הצמצומים יגיעו גם לעובדים קבועים ויחייבו פגיעה בזכויות מוקנות. ציבור עובדי הבנקים הוא ציבור ער, מודע ומאורגן, אשר "פונק" שנים בידי אותן ההנהלות המנסות עתה לכרסם בזכויותיו. הופתעתי לטובה מגמישות הציבור הזה לשאת בחלק מעול ההתייעלות על־ידי הורדה ניכרת בשכר (במהלך שנת 1985). סיכויי ההתייעלות עולים כאשר התהליך מתחיל בשיתוף פעולה מוקדם של כל הגורמים במערכת. יתכן שבגלל התחרות בין הבנקים תתחייב מעורבות של הפיקוח הן לגבי הפריסה הגיאוגרפית של הבנקים והן לגבי הסכמי העבודה.

ייקור שירותים והנחות במיסוי הם במובן המרכיב הקל של ההבראה מנקודת ראות המערכת, אולם לא מנקודת ראות המשתמשים בשירותיה. עליה ניכרת בעמלות ובמרווחים, גם אם תותר לבנקים, יכולה לפעול כבומרנג עקב תרומתה לצמצום היקף העסקים, כניסת מתחרים לענף, ובעיקר הגדלת חלק העסקים עם לווים בעייתיים המוכנים לשלם מחירים גבוהים עבור אשראי שיתקשו להחזיר.

ועניין נוסף, מהו סוג הפעילויות שהבנקים צריכים לעסוק בהן? גם זו דילמה רצינית. ישנם פתרונות כאילו־פשוטים, המחייבים פירוק הבנקים מעיסוקים לכאורה סותרים, כמו ניהול תיק אשראי והשקעות או החזקת מלאי ני"ע וייעוץ. מצד שני, ישנה שאלה האם גופים שאינם בנקים מסוגלים למלא את החלל שייווצר.

ולבסוף, השינויים החלים במבנה ובעיסוקי המערכת הבנקאית אינם אופייניים רק למערכת הישראלית. גם בעולם הרחב עוברים הבנקים מהפכות. מבנה העסקים הקלאסי של בנק השתנה לחלוטין בעשור האחרון, כאשר מוסדות פיננסיים שאינם בנקים החלו לעסוק במתן אשראי ובקבלת פקדונות. מאידך גיסא, החלו בנקים לעסוק בפעילות פיננסית שבעבר נאסרה עליהם, כמו תיווך בניירות ערך, ליסינג ועוד. מעורבות הממשלות בפעילות הבנקים קיבלה בשנים האחרונות ממדים חדשים עקב הסתבכויות הבנקים (גם הגדולים) באשראים שנתנו ללווים מסוכנים ובהפסדים שנבעו מהשינויים התכופים בשערי הריבית ובשערי המטבע.

החיזור אחרי הלקוח / מריל סטיבנסון, „אקונומיסט"

האם תוכל להחזיר את הנער הביתה אחרי שראה את העיר הגדולה

קפאון בתחום ההלוואות למדינות המתפתחות, האטה בביקוש להלוואות מצד חברות מסחריות והחרפת התחרות בשוקי ההון גורמים לכך שהבנקים המסחריים משתדלים, יותר מבעבר, להרוויח ממכירת שירותים ללקוחות פרטיים. הבנקאות בארצות־הברית, גרמניה, צרפת, בריטניה ויפן נעשתה בשנים האחרונות קמעונית יותר. האם יזכו הבנקים הגדולים באמונתו של הלקוח המתוחכם, האם תישמר רמת רווחיותם וישמר ערך הלוואותיהם? הבנקאות העולמית – שינוי מצטבר

הבנקים המסחריים מחזרים היום אחרי לקוחות פרטיים יותר מאי פעם בעבר. מבתי־הקולנוע בלונדון, ומרחובותיה ההומים של טוקיו ועד לעיירותיה הקטנות של ארה"ב – נקראים גברים, נשים וילדים ללוות, לחסוך, להשקיע, להתייעץ, לקנות. אנשים, שעוד לפני חמש שנים שמעו רק לעתים רחוקות מסניף הבנק הסמוך, „מופצצים" עתה בפניות מצד גופים בנקאיים. הכסף המזומן, שנמנה וחולק בעבר באצבעותיהם של פקידי בנקים, מגיח כיום ממכונות אוטומטיות בסופרמרקטים. האם הגיעה, סוף סוף מהפכת הבנקים הקמעונאיים (בנקים העושים עסקיהם עם הלקוח הפרטי), בדומה למהפכה שהתחוללה כבר לפני עשרות שנים במוצרים, בשיווק ובמוסדות?

חמש סיבות עקריות לכך, שהבנקים מחזרים כיום אחרי לקוחות: א) היקפי הרווחיות של תחומי עסקים אחרים הצטמצמו מאוד. ההלוואה לממשלות פסקה כמעט כליל מאז 1982, כשחוסר יכולתן של מדינות העולם השלישי להחזיר את חובותיהן קיבל ממדים של משבר, ואף הוגדר ככזה. לחברות הגדולות יש שפע של הון וגישה ישירה לשוק ההון. התחרות על מה שנותר משוק ההלוואות לחברות מצמצמת את שולי הרווח של הבנקים. התחרות וגיוס ההון הועתקו לשוק המניות, הגל החדש בעולם הכספים.

הבנקאים יודעים היטב, כי כדאי יותר לעשות עסקים עם אנשים פרטיים. ההפרש בין הריבית שמשלם הבנק ללקוחות פרטים לבין הריבית שהוא מקבל על הלוואות להם, הוא גדול בהרבה מזה שבהלוואות לחברות. אמנם רבים יותר הלקוחות הפרטיים שאינם פורעים את חובותיהם אולם, אפילו יסתלקו מאות לקוחות מחובותיהם, תהיה הסכנה הנשקפת לבנק מאובדן החובות הקטנים הללו קטנה מזו הנשקפת לו מהלוואות ענק כושלות לחברות אנרגיה, לחברות דלא ניידי או לחברות ספנות.

ב) ערך הסכנותיהם של הלקוחות עלה אף הוא. בעקבות האינפלציה הגבוהה במדינות רבות בסוף שנות ה־70, הפכו הקרנות למיניהן לעסק קורץ ביותר. אף שהבנקים מגדילים כל העת את תשלומיהם עבור הוסכנות הללו, כאשר הלקוחות נוטים לעבור לחסכונות המניבים ריבית הקרובה יותר לריבית השוק, החסכונות עדיין יציבים יותר מכסף, המושג דרך השוק הבין־בנקאי. בנקים, המנסים להיאבק במגמה של עליית שיעור הקרנות „הקניות" במאזן השנתי שלהם, משתדלים להגדיל את חלקם של הפקדונות הפרטיים במאזנם.

ג) ה„דה־רגולאציה", (הסרת מגבלות וחוקיות על פעילות עסקית), שקצבה מהיר יותר במספר מדינות, מסירה את המגבלות על קשת המוצרים והשירותים, שהבנקים המסחריים יכולים להציע ללקוחותיהם הפרטיים, ומאפשרת יותר גמישות בקביעת מחיריהם. בארה"ב החלו הבנקים אט־אט אל מעבר לגבולות המדינות. גם חידושים פיננסיים (כמו, למשל, שילוב משכנתאות בהלוואות לרכישת מכונית, בהלוואות פרטיות ובהנפקת שטרי חוב סחירים על סמך ערכם הכולל) מקלים על הבנקים להלוות. אפשרות מכירת תוכניות משולבות, ביחוד עם שיפור בשיווק ובאספקה, המתאפשרים בזכות הטכנולוגיה החדשה, הופכים את הפוטנציאל הכלכלי של הבנק הקמעוני למרקיע שחקים.

ד) הודות לטכנולוגיה, הצטמקו הוצאותיו של מה שהיה פעם עסק יקר ביותר: התמודדות עם מיליוני לקוחות ומיליארדי פעולות בנקאיות. במהירות, בדיוק ובעלות של שיטות התשלום חל שינוי עצום, בעקבות הצבת רשת מחשבים. אפשר להכניס אוטומאציה, וזו אמנם מוכנסת ב־80 עד 90 אחוז מהפעולות השכיחות: הדבר אמור גם בבקשות להלוואות, בדיווחי מצב חשבון, בטפסי ביטוח ובהצהרות הון. הטכנולוגיה מאפשרת גם הרחבת קשת המוצרים, בעזר פיתוחים חדשים כמכונות בנק אוטומטיות (כספומטים) וכבנקאות ביתית. באמצעות הטלוויזיה, השתנו לחלוטין פני דרכי האספקה. הודות לשיפור במערכות המידע המינהלי, יכולים הבנקים ללמוד טוב יותר את מצע הלקוחות שלהם ואת תנודות השוק ולאתר את שולי הרווח הגדולים ביותר. כל אלה הפכו את הבנקאות הקמעונית לעסק דינאמי, רווחי, מודרני ובעל היקף רחב.

ה) עניינם של הבנקים בלקוחות עצמם גבר. ראשית, אלה עשירים יותר. ההכנסה הריאלית הפנויה לחסכון עלתה באופן משמעותי בכל שנה במערב־גרמניה, בצרפת, בארה"ב, בבריטניה וביפאן (חמשת השווקים, בהם עוסק מחקר זה). סך כל הנכסים הפרטיים התרחב אף הוא. שנית, מודעותם של לקוחות אלה לערך הכסף ומעורבותם בניהולו גברו לאחר התאוששותם מחוסר־הבטחון הכלכלי של שנות ה־70. שתי מגמות אלה גרמו להם, למוחות הבנקאים, שיתמקדו בשוק הענקי והרווחי החדש הזה.

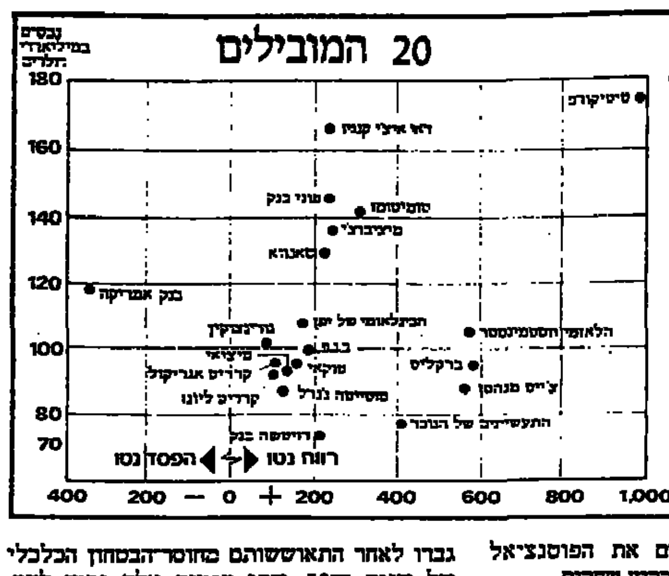

הבנקים הגדולים מקדישים פחות מחשבה לארגנטינה או ל„ג'נרל מוטורס", ויותר ללקוחותיהם הפרטיים. הלוואות לאנשים פרטיים צמחו במהירות גדולה יותר מהלוואות בכלל. בארה"ב ההלוואות ללקוחות פרטיים גדלו ב־40 אחוז בין 1981 ל־1984, בעוד סך כל ההלוואות גדל ב־36 אחוז. בבריטניה הוענקו 60 אחוז מההלוואות החדשות בתקופה המקבילה לאנשים פרטיים. הבנקים מרחיבים את האופקים הקמעוניים שלהם.

חזרה למקורות

יש הרואים את המהפכה הקמעונית בבנקאות כחזרת הגלגל לאחור, כשיבתם של הבנקים למקורותיהם הראשונים של עסקיהם, ולאו דווקא כמהפך של ממש, שכן הבנקים התעסקו כידוע במשך שנים עם לקוחות פרטיים. רשת הסניפים האדירה בבריטניה, בצרפת ובמערב־גרמניה, והרשתות המקיפות פחות ביפאן ובארה"ב, מוכיחות זאת. בעבר הלא כל כך רחוק הם ביצעו את מלאכתם היטב, לפי קני המידה ראז. מנהלי הבנקים הכירו את לקוחותיהם אישית, נתנו הלוואות על־סמך אופיים של אלה והתאימו עצמם לצרכיהם היחודיים. אחרים עדיין נוהגים כך.

התהליך הדמוקרטיזציה, שעבר על השירותים הבנקאיים לאחר מלחמת העולם השנייה, הציב בעיית הרשות מבחינת השירות וההיקף. ממשלות רבות עודדו את הבנקים להלוות בראש ובראשונה לתעשיה, אחר כך ליבואנים. הלוואות ללקוחות נדחקו למקום השלישי. הבנקים עצמם היו שבעי רצון, כאשר הם כבר הרחיבו את רשת הסניפים בשנות ה־60, כדי לכלול בה כמעט את כל האוכלוסיה הבוגרת. הסיווג הברור של השירותים הפיננסיים, ששחרר את הבנקים מהתחרות בתחומים מסוימים והגביר את התחרות בתחומים אחרים, גרם לכך שהבנקים שגו באשליה, כאילו היו לקוחותיהם שייכים להם בזכות ולא בחסד. רוב הלקוחות השלימו עם כך והסתפקו בידיעה, שפקדונותיהם בטוחים, שמערכת העברת הכסף יעילה יחסית ושאין ברירה.

פעילותם של הבנקים הגדולים, בהם דן תחקיר זה, התבצעה אז בלוויית כספים מהציבור בריבית נמוכה (או בלי ריבית), במתן שירות בתעריפים נמוכים, ובהלוואות הכסף לחברות או לממשלות. במספר מדינות הציעו הבנקים הלוואות בתשלומים, מימון משכנתאות ואפילו הלוואות פרטיות, אבל אסור היה לפי החוק (בצרפת, למשל) לעשות לכך פרסום.

החידושים צצו, אם בכלל, במקומות אחרים. בשנות ה־70 פתחו חברות הבניה את שעריהן גם בשבת (לאחר שהבנקים חדלו לפעול בשבת החל מ־1969); הבנקים לחיסכון החלו משלמים ריבית על קרנות למיניהן והבנקים האזוריים ביפאן החלו להנפיק כרטיסי אשראי. אחיהם, הבנקים המסחריים הגדולים, משיבים עתה מלחמה שערה.

בשנתיים־שלוש האחרונות עלה משקלה היחסי של הבנקאות הקמעונית במידה רבה, אומר יושימי פורוסה, ראש מחלקת השיווק ב„דאי איצ'י קאנגיו בנק", הבנק המסחרי הגדול ביפאן. „הבנקים המסחריים לא אימצו בעבר מדיניות תקיפה דיה בבנקאות הקמעונית". מתחרהו של „דאי־איצ'י קאנגיו", „פוג'י בנק", הגדיל את היקף ההלוואות ללקוחות פרטיים ב־25 אחוז ב־1983 וב־1984, אם כי, שיעורן מוסיף להיות רק 10 אחוז מהמאזן הכולל.

באמריקה עברה מחלקת הבנקאות ללקוחות פרטיים ב„סיטיקורפ" את היעד, שהוצב לפני 10 שנים – להכניס 20 עד 30 אחוז מכלל הכנסות הבנק עד אמצע שנות ה־80. בנקאות קמעונית ב„צ'ייס מנהטן" – שנחשב בעבר „הבנק לבנקאים" – הכניסה 33 אחוז מכלל הכנסות הבנק ב־1978. במערב־גרמניה ובבריטניה גדלו ההלוואות ליחידים, בעיקר לדיור, בקצב מהיר. „הצרכן הוא חיית הציד האחרונה בשטח. הבעיה היא, שיש ציידים כה רבים", אומר ז'אן קלוד סיה, סמנכ"ל „קרדיט אגריקול" מצרפת, אחד הציידים המצליחים ביותר.

לא רק הבנקים גילו, או גילו מחדש, את הלקוחות הפרטיים. קמעונאים, יצרנים, בתי־משכון ומעל לכל, חברות ביטוח ומוסדות חיסכון, לוקחים חלק באותו מירוץ. היעד: לשלוט, עד כמה שאפשר, בהכנסות ובנכסים הגדולים ההולכים של בתי האב ולמכור מוצרים ושירותים פיננסיים רבים ככל האפשר לבתי־אב אלה. במקביל לבנקים, ובאמצעות אשראי בהיקף חסר תקדים, סייעו ביצירת „בום" של צריכה בארה"ב, הנמצא כבר בשלב ההאטה, וביצירת „בום" קטן יותר בבריטניה.

עסק רב סיכונים

בפני הבנקאים השוקדים על הגדלת ההיקף והרווחיות של עסקיהם הקמעוניים ניצבת מלאכה לא קלה:

★ התחרותיות הגוברת תביא לירידת ההכנסות מהלוואות לצרכנים ולגידול בהפסדים בשל הסיכונים הכרוכים במתן אשראי (כפי שקורה כעת בארה"ב).

★ פקדונות „זולים" של לקוחות נעלמים והולכים: ההגבלות על הריבית על פקדונות הוסרו ביפאן ובארה"ב, והצרכנים גילו מכשירי חסכון מניבי תשואה גבוהה, שם ובמקומות אחרים.

★ הטכנולוגיה מביאה בסופו של דבר לקיצוץ בהוצאות, אך מגדילה אותן לאין שיעור בתחילה. הטכנולוגיה גם חשפה את לב לבה של המערכת הבנקאית, את שירותי התשלום, לתחרות חיצונית.

★ הבנקים כבר הפסידו נתחי שוק רווחיים לגורמים שונים ומשונים: ב„דה־רגולאציה" יש כדי לסייע למתחרים לא בנקאיים, יותר מאשר לבנקים עצמם.

המהפכה בבנקאות הקמעונית (סוחפת בארה"ב, מפתיעה ביפאן ובצרפת, מתפתחת בבריטניה ובגרמניה) מתחוללת במקביל לשינוי מרחיק לכת בכל המערכת הבנקאית. הנקודות העיקריות הן: טכנולוגיה, דה־רגולאציה, תחרות מסוג חדש. אך צצות גם נקודות חולשה.

בנקאות קמעונית היא, בעת ובעונה אחת, גדולה יותר וקטנה יותר מיתר הגורמים בשוקי ההון. היא גדולה יותר, משום ששינויי הרגלים הפיננסיים של הציבור הם בעלי משקל מכריע בצמיחתן הכלכלית של האומות. היא קטנה יותר, משום שהיא מורכבת מאין־ספור שווקים ועסקאות. לבנקים קשה לעצב את „האסטרטגיה הבטוחה", החביבה כל כך על המנהלים האמריקאים מן „הסוג הבריא".

קשה יותר, אבל הכרחי, שכן הבנקאות הפכה לעסק מסוכן, ובנקאות קמעונית, למרות דימויה המגושם, היא עסק רב סיכונים באותה מידה. הסכומים המושקעים בטכנולוגיה וברכישות, העשויות להשתלם או לא להשתלם, הם עצומים. האשראי המוגדל, הניתן ללקוחות פרטיים, העשויים להחזיר או לא להחזיר את החוב בזמנים קשים – הוא עצום.

„בכל פעם שהביקוש להלוואות מצד החברות חלש, אפשר לראות איך הבנקים מתעניינים בהלוואות לצרכנים", מציין לורנס כהן, יועץ בנקאי ב„מריל לינץ'", חברת שירותים פיננסיים, בהעמידו את המצב בפרספקטיבה הנכונה. אולם נראה, שהתעניינותם של הבנקאים תאריך ימים, שכן הצרכנים עצמם משתנים ואינם עתידים לשוב בהם משינויים בעתיד הנראה לעין.

לאחר שהאינפלציה של שנות ה־70 והתחרות הגוברת עוררו אותם, אין בכוונת הצרכנים הפרטיים, שהם עשירים יותר, נבונים יותר ושקועים בחובות יותר מבעבר, למלא תפקיד משני ולהשלים עם הכנסות נמוכות ושירות בינוני. „האם תוכל להחזיר את הנער הביתה אחרי שראה את העיר הגדולה?" שאול איש־המערב היושב במנהטן. התשובה, לדעת הבנקאים, שלילית.

כאילו אלוהים עצמו כתב את החשבון

התארגנות מחדש בתנאי תחרות, כפי שגילו יצרני המכוניות באמריקה, היא עניין מורט עצבים, אבל אפשרי. לגבי הבנקים הדבר הכרחי

בין אם האסטרטגיה היא גלובלית או מקומית, מבוססת על טכנולוגיה גבוהה או על כל שירות המתי – הלקוח הפרטי יימצא תמיד בבריכה. טכנולוגיה, „דה־רגולאציה", תחרותיות וגסייתו הגוברת של הלקוח להרוויח, כל אלה דומכו את הלקוח לכס המלכות. האם הוא מרגיש בו בנוח?

מצב הלקוחות השתפר משלוש בחינות. קל לו יותר לקבל את השירותים הבנקאיים היסודיים, הודות להארכת שעות הפעילות של הבנקים, ולמכשירי הבנק האוטומאטיים. לקוחות ספורים אף נהנים משרותי הבנקאות הביתית. מגוון המוצרים והשירותים התרחב – למרות היעלמם של מספר שירותים אישיים. בעלי המזומנים מקבלים יותר ריבית תמורת הפקדתם. באמריקה, ההפרש בין הריבית שמקבלים הלקוחות לבין הריבית שהם משלמים גדל באורח משמעותי מאז 1979, והדבר מלמד על גידול בהכנסה הפנויה. אלה הם היתרונות שהתחרותיות וה„דה־רגולאציה" אמורים להביא לכל תעשיה.

אולם היתרונות אינם מתחלקים שווה בשווה. מצבם של האמידים השתפר אמנם, אך לא כן זה של העניים יותר. לפני שחרור מחירי השירותים הבנקאיים, מימן הבנק את עלות השירותים מרווחי הריבית הכלליים שלו. איש לא תבע מהלקוחות את המחיר המדויק לשירותים שקיבלו. העשירים קיבלו תמורה נמוכה יותר לכספם והעניים קיבלו שירותים, מעבר לתמורתו המדוייקת של כספם. במקביל לעליית עלות הכסף לבנקים, עולה גם התשלום תמורתו. במיוחד באמריקה, שם ה„דה־רגולאציה" והתחרותיות היו ניכרים ביותר, ותעריפי הבנקים עלו בתלילות מאז 1979. רבים מהשירותים החדשים נותנים עדיפות ללקוח הגדול על־פני זה הקטן. בבריטניה, התאפשר ביטול התעריפים ללקוחות הפועלים באשראי בשנה שעברה על־ידי העלאת התעריפים לשאר הלקוחות.

בכל תעשיה אחרת, לא תתעורר מחלוקת עקב קביעת מחירים על־פי העלות והיקף העסקים לא יביא להוללתם. אך הבנקים שונים מבחינה זו. אנשים זקוקים להם, כפי שהם זקוקים לאוויר ולחשמל. לאחר המאמצים האדירים של המוסדות הפיננסיים להכניס את האוכלוסיה למעגל הבנקאות, ברוב המדינות המודרניות לא ניתן למעשה לפעול בלעדיהם. רק בנק „מניופקטורס האנובר", מכל הבנקים בניו־יורק, יאות לפדות המחאה של הביטוח הלאומי עבור אנשים בלא חשבון בנקאי. אולם, לפי נתוני ה„פדרל ריזרב" בארה"ב, אחוז המשפחות בלא חשבון בנק עלה מ־9 ב־1977 ל־21 ב־1983, כשבכללם מחצית מהעשירון העני ביותר. אף שהסיבה לכך אינה נעוצה רק בעליית תעריפי הבנקים, הרי הנטישה ההמונית של העניים את הבנקים תובעת הערכה מחודשת של התפקיד החברתי של הבנקים. האם שירותי הבנק הם זכות קיימת או נקניית?

עסקים פורחים

לגבי הלקוח יש לתחרותיות המואצת מספר השלכות, מהן אורות שליליות. התרבות השירותים המוצרים הציבה בפני הלקוח הלא מומחה מבוך מבהיל של ברירות. באורח פרדוקסלי, ככל שמוסר הבנק מידע רב יותר, כן קשה יותר להבינו. תוצאת מכשירי הבנק האוטומאטיים הביאה לצמצום המגע עם פקידי הבנק. קשי זה גדול במיוחד לגבי אנשים זקנים המתקשים בקריאת שעוני־תנור־האפיה, לא כל שכן בטפסים להצגת מצב חשבון. בסופו של, המאבק על נתחי השוק תבוא התייצבות, הן בבנקים והן אצל מספקי השירותים הפיננסיים בכלל. מכך לא משתמעת בהכרח ירידה בתחרות. אולם עשויה לנבוע מכך ירידה בהיענות לצרכים אישיים ומקומיים.

עם כל זאת, הסיכום הסופי עדיין חיובי: מרבית הלקוחות הרוויחו יותר משהפסידו מכך. שתשומת הלב מוקדשת בהם. האם נהגו הבנקים באותה מידה?

הבנקאות הקמעונית מחלצת אולי רבים מהבנקים מהמצוקה של חובות העולם השלישי, מהביקוש המדולדל להלוואות לחברות ומירידת הרווחים – אבל היא גם תובעת מחיר. ריווחיותה של בנקאות קמעונית תלויה בראש ובראשונה בהיקפה. בנקים השקיעו מיליארדי דולאר בטכנולוגיה, כדי להשתלט על עסקים בקנה מידה המוני. חלקן של ההוצאות הקבועות בכלל ההוצאות גבוה יותר במערכת המושתתת על טכנולוגיה, מאשר בזו מהסיפוס הישן: פקידים אפשר לפטר, אך אי אפשר לפטר תוכנה. אם העסקים יתרחבו, מה טוב, שכן אז ההכנסות יתורגמו מיד לרווחים. אם העסקים לא יתרחבו, יהיה זה אסון.

עד כה העסקים פורחים. באמריקה, שם הבנקים משתחררים מהמגבלות החוקיות על תוכניותיהם ועל התרחבות גיאוגראפית, נראות האפשרויות בלתי מוגבלות. גם בבריטניה, שם לשליש האוכלוסיה אין עדיין חשבון בנק והשאר שומעים כמעט כפעם הראשונה על שירותים פיננסיים, יש מקום להתרחבות. גם בצרפת, במערב־גרמניה וביפאן, שם לווים אנשים כמעט אך ורק לשם קניית בתים, סיכויי ההתפשטות נראים סבירים.

אך הכבב עלול להקהות. מהפכת הבנקאות הקמעונית באה בשעה, ששערי הריבית היו יציבים או בנסיגה (אף שהיו גבוהים במונחים ריאליים). שערי ההלוואות ללקוחות נשארו קבועים, לעומת זאת. „הרווחיות עולה כעת בזכות היקף הפעילות ויעילותה הגוברת וההולכת של הטכנולוגיה. התחרות לא חריפה עדיין דיה, כדי לכפות על הבנקים מלחמת מחירים", מציין לורנס כהן ב„מריל לינץ'". בעקבות זאת, הגיעו מספר אנשים למסקנה, כי השוק למוצרים פיננסיים, ובעיקר לאשראי, אינו בלתי מוגבל.

הגידול המהיר בחובותיהם של הלקוחות הפרטיים בבריטניה ובארה"ב הכניס ניצה של אי ודאות למערכת הבנקאות הקמעונית המתגבשת. בשתי המדינות האלה, נכנסו אנשים לחובות תוך זמן קצר ביותר תוך שגרמו בכך דאגה ליו"ר ה„פדרל ריזרב", פול וולקר, ולנגיד ה„בנק אוף אינגלנד", רובין לייפמברטון. יש כמובן כמה טיעונים נגד. חלק מהגירעונות חברות כרטיסי האשראי כלולים בנתוני החוב, הנכסים הגדולים של הצרכנים גבוהים מבעבר. אולם איש אינו יכול לערוב לכך, שהחובות והנכסים שייכים לאותם אנשים. סיבה לדאגה?

שלושה גורמים מדאיגים בנקאים, כמו גם פקידי ממשלה. הראשון, שחלק נכבד מהחוב הוא – כפי שהגדיר זאת בנקאי אחד – „חוב פסיבי", כרטיסי אשראי או אמצעי תשלום, שאינם תובעים מהמשתמש בהם תכנון־מראש. הכזבון תפס את מקום המחסור. הוא גם תפס את מקום התכנון־התקציב. דאגה נוספת היא, שחלק ניכר מחובותיהם של הלקוחות הפרטיים חייב בשערי ריבית משתנים. אפילו הלווים הנבונים לפרוע את החוב, אינם יודעים איזה חלק ממשכורתם החודשית הם מפסידים.

סיכוני האשראי

מכל זה נובעת הדאגה השלישית: אנשים כבר אינם פורעים את חובם. או כדברי אמרסון: „כאילו אלוהים עצמו כתב את החשבון". שיעורם של הפיגורים והחובות „האבודים" – לא רק של חובות שנצברו באמצעות כרטיסי אשראי אלא גם של משכנתאות – נמצא בעליה. בנקאים תאבי־שיווק עלו על נתיב סיכוני האשראי, שקודמיהם השמרנים היו מתרחקים ממנו. הם מרבים לעשות עסקים עם אנשים פרטיים, ומפיקים מכך רווח כיום, אך האם זהו עסק טוב?

„איכות הגדולות בבנקים כמעט שאינה נופלת היום מזו שהיתה לפני עשר שנים", אומר ריצ'ארד פלבסון מ„סקיוריטי פאסיפיק". „רוב מנהלי הבנקים בגילי לא נתקלו מעולם בבעיות מדרגת החומרה, שבה אנו מתמודדים היום. היינו צעירים מדי בשנות ה־30". אם יעלו שערי הריבית והצמיחה הכלכלית תואט, האם יגדל מספר החובות האבודים? האם עלולות ההלוואות המוצאות לצרכנים להיות ה„פיאסקו" של חובות העולם השלישי בשנות ה־90?

לא, מכמה סיבות טובות. הלווים והמלווים באחד מחלקים את השקעותיהם. הצרכנים אמנם בסוגים. „אנשים מחליטים בעצמם מתי להפסיק", כפי שמגדיר זאת פיטר לזלי מבנק „ברקליס". בארה"ב יש לאחרונה סימנים לכך, שהצרכנים החלו לנקוט שיטה זאת.

אולם גם עובדה זאת עלולה להציב בעיה בפני מספר בנקים, ובעיקר בפני אלה שביססו את האסטרטגיה שלהם על צמיחה מתמדת ועל נתח השוק. אם הלוואות הצרכנים יפחתו בהדרגה, יוכלו להאט את הקצב גם כי שהשקיעו בטכנולוגיה, כדי להבטיח לעצמם הוצאות נמוכות בעתיד ואלה שלא הקימו מערכת מגוונת. אם ההלוואות ייעצרו בחריקה, יעופו מספר בנקים החוצה דרך שכמת הבנק.

בינתיים, בימים הרגועים יחסית שלנו, יודעת הבנקאות הקמעונית זמנים קשים. מעולם לא היו הלחצים עליה כה כבדים. עם השתנות הרגלי הלקוחות שלהם, נאלצו הבנקים לצאת עם מוצרים חדשים ועם דרכים חדשות לשיווק. עם שינוי אופי התחרות (ולאחר שהמתחרים המסורתיים נלחמו ביתר עוז), נכנסו בנקים רבים לשווקים חדשים. הטכנולוגיה הקלה עליהם לבצע את שני הדברים גם יחד. הבנקים מתחדשים, משקיעים וחושפים את עצמם לסיכונים.

לא קיימת אסטרטגיה אחת לבנקאות הקמעונית בכל רחבי העולם. כל שוק הוא שונה. יש מקום למכולות, כפי שיש מקום לסרבולים. אך יש מקום רק לטובים ביותר מכל סוג.

התחקיר הזה ניסה להצביע על הגישות, מצד חברות או אנשים פרטיים, העשויות להביא להצלחה: ניהול תקיף ורב דמיון; שיווק מקצועי; מחוייבות מהירה ונחרצת לטכנולוגיה. אם תכונות אלה חשובות כיום, הן יהיו הכרחיות, כשהתחרות תיעשה חריפה יותר והכלכלה תיחלש. כפי שגילו יצרני המכוניות באמריקה, התארגנות־מחדש בתנאי תחרות קשה היא עניין מורט עצבים, אבל אפשרי. לגבי הבנקים, הדבר הכרחי. הצרכנים בכל רחבי העולם מתעוררים כעת. הזמנים בהם נתחמה פעילותם של הבנקים לשעות הפתיחה כבר מאחורינו.

כמה שווה הטכנולוגיה

לפני כשנה, הגיש ריצ'ארד בראורק, ראש מחלקת הבנקאות הפרטית ב„סיטיקורפ", בנאום שנשא, מספר נתונים, שהיו אמורים להדהים את שומעיו. „במשך השעה הקרובה", אמר, „ייכתבו 14 בליון המחאות על ידי צרכנים אמריקאים:

ייפתחו 7,000 חשבונות בנק;

כ־6,000 לקוחות יבקשו לפתוח חשבונות חסכון;

22,000 כרטיסי טיסה יירכשו דרך בנקים, או כרטיסי אשראי לנסיעות ולבילויים;

ייכתבו 45,000 פוליסות ביטוח;

ייפתחו יותר מ־1,000 קרנות־זהב;

ייערכו 12,000 עסקות בניירות ערך;

יתבצעו 260,000 פעולות במכשירי בנק אוטומאטיים;

יוצבו 2 מכשירי בנק אוטומטיים, בנוסף ל־60,000 המכשירים הפועלים ברחבי ארה"ב.

הכפל את הנתונים האלה בגידול בפעילות ב־12 החודשים האחרונים, הכפל פי שניים את מרבית הנתונים לגבי אירופה והוסף מעט לגבי יפאן – ותבין את עליית חשיבותה של הטכנולוגיה בבנקאות".

הוועידה של עוזי / עליזה ולך

שלוש ארבע לעבודה

הוועידה הרביעית של מפלגת העבודה לא תעשה, כנראה, כותרות כמו ועידת „חירות" האחרונה, גם לא תספק בשורות כפי שיצאו מוועידות קודמות שלה – „יצחק היקר", ו„כל־טוב לך שמעון". מפלגת העבודה מתענגת על הרמוניה ושלום־בית, מה שיקל עליה לסלק את ה„ועדה המסדרת" ולהתווכח בלהט בענייני דת, מדינה ורוטציה. תהיה לה נסיעה טובה ונחיתה רכה.

היא לא תימלט מזה. את הוועידה הרביעית של מפלגת העבודה, הנפתחת באמצע השבוע הבא, ישוו עם ועידת „חירות" מן החודש שעבר ועם הוועידה השלישית של מפלגת העבודה, ועידת ההתמודדות, מלפני יותר מחמש שנים. ההשוואה האפשרית עם ועידת „חירות" היא למורת רוחם של אנשי מפלגת העבודה, שלא היו רוצים להיכרך עם הוועידה המפורסמת לשמצה אפילו על דרך השלילה. ההשוואה עם הוועידה השלישית, לעומת זאת, תגרום להם קורת רוח כי מפלגת העבודה מתענגת עתה על הרמוניה המלכדת שורות.

מזכ"ל המפלגה, ח"כ עוזי ברעם, מדבר על ועידת מפנה, שהמסר העיקרי שלה יהיה קשור בשינוי אורחות־חיי המפלגה. כלומר, בתמצית, הקץ לוועדות המסדרות. נציגי המפלגה בכנסת ובמוסדות הייצוגיים אחרים ייבחרו בבחירות אישיות־חשאיות במרכז ובמחוזות המפלגה.

מזכ"ל המפלגה הרי אינו יכול להעמיד את עצמו בטבורה של ועידה, ולכן הוא שם את הדגש על מסר מהותי. רושמי תולדותיה של מפלגת העבודה אולי ידביקו לה את התווית "ועידת ברעם". כשנה וחצי מאז נבחר למזכ"ל המפלגה, ולא מעט בגלל ריתוקם של ראשיה הלא־משרדים לממשלה, לא יהיה זה מוגזם לומר שעוזי ברעם מטביע את חותמו על מפלגת העבודה יותר מכל אחר אחר, בנסיונו לשנות את פניה.

אחרי הבחירות ב־1984, מספר עוזי ברעם, הזמינו יו"ר המפלגה שמעון פרס ומזכ"ל המפלגה חיים בר־לב אצל מינה צמח מחקר שיבדוק את הסיבות שהביאו לשינוי בסקרים, שהנחית את המערך מ־56 מנדטים חזויים בכשהון ל־44. מעבר לסיבות האידיאולוגיות, השפיע דימויה של מפלגת העבודה על אופן הצבעתם של הבוחרים. מפלגת העבודה (או עדיין המערך) הצטיירה בעיני המידגם הסקרי כמפלגה חסרת מוביליות, קשישה ואשכנזית.

ברעם התייחס ברצינות אל ממצאים אלה ועל־פיהם התווה לעצמו תכנית פעולה. הוא הציב לעצמו כמטרה את פתיחת המפלגה, הצערתה ושינוי אורחות־חייה. „ועדה מסדרת, או ועדת מינויים, לא היתה אהובה עלי אף פעם", אמר השבוע עוזי ברעם. „אם בשנות ה־50 התבקשה שיטה כזאת, הרי משנות ה־70 ואילך היא אנכרוניסטית לחלוטין. בפעם האחרונה גם הוכח שמי שרוצה להגיע לעמדה כלשהי צריך, בעצם, להיות קונפורמי לחמישה חברים בוועדה המסדרת. מהנסיון שיש לנו עד כה בהצבעות חשאיות במרכז, בפעם הראשונה בבחירות לוועדה המרכזית של ההסתדרות, ובכמה מחוזות – עולה ששיטת ההצבעה זו מביאה לכניסת אנשים חדשים וצעירים למערכת. אין ספק שיש בשיטה החדשה גם סיכונים, כי אף שהיא מבטיחה יותר מעורבות של החברים ומסייעת לחשיפתם, היא אינה מבטיחה בחירתם של מועמדים טובים. עם זאת, ודאי הוא, שבשיטה הקודמת לא נבחרו תמיד מועמדים טובים. לשם הדוגמה אפשר להסתכל על סיעת המערך בכנסת הנוכחית, שהיא בעייתית בתפקודה ובחלוקת הכוחות שבה".

■

ההכנות לוועידת מפלגת העבודה התחילו אחרי הבחירות להסתדרות, שהתקיימו באמצע מאי 1985. רפורמה ראשונה נעשתה במישור הארגוני: קביעת שיעור הייצוג של הסניפים על־פי שקלול, שמדדיו היו מספר החברים במפקד ותוצאות הבחירות האחרונות לכנסת, להסתדרות ולרשויות המקומיות.

שינוי זה היה הטלטלה הראשונה שעברה מפלגת העבודה. פתאום, אחרי יותר משלושים שנה, שפטו את ביצועי הסניפים לא רק על־פי השרירים שהפגינו במפקד – שהיה בעייתי כשלעצמו בגלל קוצר־הזמן – אלא גם על־פי תרומתם בקלפי הלאומית במערכות הבחירות השונות.

עוזי ברעם עמד בראש ועדת הבחירות המרכזית, וסייענו הראשי בהיערכות לניהול התקין של הבחירות הפנימיות היה רענן כהן. כהן עשה ימים כלילות בארגון נוהלי הבחירות וביישום תוצאותיהן. במקביל לארגון הבחירות הפנימיות פנתה המפלגה לניסוח עקרונותיה. כ־1,000 חברים שובצו בוועדה המכינה ובוועדות־המשנה המיגזוריות שלה, ועל עבודתן ניצח דוד ליבאי. לא יהיה זה מוגזם לסכם את עמלו של ליבאי במאות שעות־ועדה, ולא יהיה זה מופרך לקבוע שעטו רשם את רוב ניסוחי ההחלטות שהתקבלו בוועדה המכינה.

■

ראש הממשלה נעדר מפתיחת הוועידה השלישית ב־1980. מנחם בגין נעלב על כך שהוזמן אליה כנוכח, אך לא כמברך. בפתיחת הוועידה הרביעית יהיה ראש הממשלה שמעון פרס הנואם הראשי. במושב השני של הוועידה השלישית, בפברואר 1981, כבר דיבר שמעון פרס כבקרוב־ראש־ממשלה, שכן בין שני המושבים של אותה ועידה החליטה הכנסת על הקדמת הבחירות, ובמפלגת העבודה כבר תפרו חליפות של שרים. חליפה כזאת תפרו גם ליעקב לווינסון, שגנב את ההצגה במושב השני של הוועידה השלישית, בנאום של מיועד־לשר אוצר. בוועידה הנוכחית ידבר פרס כבמעט פוסט־ראש־ממשלה.

ההתמודדות בין רבין לפרס עמדה במוקד הוועידה הקודמת, ואף שנערכו בה גם דיון אחד או שניים, רותקו רוב הצירים למאבקים על הרכבת מרכז המפלגה על־פי יחסי הכוחות שנקבעו בהתמודדות. בסופו של דבר לא הצליחו להרכיב את המרכז ביומו האחרון של המושב הראשון והוחלט לדחות את הרכבתו למושב השני. הפעם הוחלט מראש לדחות את הרכבת המרכז למושב השני, ב־11 במאי, כדי למנוע מהצירים גירויים כוחניים ולאלצם למאבקים לשוניים מהותיים.

ערב הפתיחה של הוועידה יהיה „גאוני". בני גאון, שחבר לצוות ארגון־ערב־הפתיחה וסייע בהכנות לוועידה גם בתחומים אחרים, „לקח" ל„מופע בבנייני האומה" את אחיו יהורם־גאון, בהתנדבות, על־פי מידע שמספקים במפלגת העבודה. גאון ינחה דיאלוג עם קולו של דוד בן־גוריון, במתכונת של אורטוריה, שכתב חיים חפר והלחין דובי זלצר. עוד בתכנית האמנותית בערב הפתיחה, שמביים יוסי צמח, שלוש מקאמות של חיים חפר, שיקראו חנה מרון ויוסי בנאי. הסוכריה של המופע, במסגרת הצערת המפלגה, היא מי אם לא ריטה.

את החלק הפרוגרמטי של הוועידה יפתח הדיון על ענייני המפלגה. יומה הראשון של הוועידה ב„היכל התרבות" יוקדש לדיונים, ביניהם גם הדיון המדיני והדיון החזוני על ישראל בשנת 2,000 (במסגרת „התכנית כבקשתך" של ראש הממשלה, שבוועידה הקודמת קיבלה ביטוי בערב סופרים). מותשים מהדברת יפיגו הצירים את עייפותם בסיומו של ערב הדיונים הראשון בעזרת שרל"ה שרון. בערב נעילת הוועידה יתחרה בה פזמון הרוטציה, או בשמו הרפרזנטטיבי יותר „ממשלת האחדות הלאומית".

מצע שמורה

מה נשתנה. הפרק „דת ומדינה" בהצעות ההחלטה הוא מוביל הסיפור. פרס אילץ לגנוז נייר אחד ולנסח שני. רק טיפה נוספת ומהולה היטב של יוניות

הסיפור של החלטות הוועדה המכינה שייך לפרק על דת ומדינה. ראש הממשלה שמעון פרס רגיש מאוד לנושא זה בזמן האחרון. מצד אחד, הוא אומר, ירחיק מצע אנטי־דתי קנאי מצביעים דתיים ומסורתיים מן האלקטוראט הפוטנציאלי של מפלגת העבודה; מצד שני, הוא ידחוק את המפלגות הדתיות אל חיק הליכוד. מה נרוויח מזה? אמר ואילץ את הוועדה לדת ומדינה לגנוז את ה„נייר" שהכינה ולנסח, בהרכב מצומצם יותר, הצהרת כוונות תמציתית ולא מתגרה.

לעומת 14 סעיפים במסמך ההחלטות המקורי יש במסמך המתומצת שישה סעיפים. אחדים הם, למעשה, צירוף של סעיפים מן המסמך הראשון, אחרים ניסוחים מרוככים של קודמיהם. סעיפים מספר השמטו.

★ במסמך החדש נאמר: „מפלגת העבודה תפעל לקיומה ולחיזוקה של אחדות העם היהודי תוך הכרה בפלורליזם הדתי הקיים בו... מפלגת העבודה תוסיף להתנגד לשינוי בהגדרת 'יהודי' בחוק השבות; היא תעודד מאמצים ליצירת מסגרת שתקבע הליכי גיור מקובלים על כל הזרמים ביהדות". הסעיף הנוגע ל„מיהו יהודי" הוא איפוא המשך ישיר בפיסקה המדברת במעורפל על אחדותו של העם היהודי והפלורליזם הדתי בו. ולעומתו, במסמך הראשון, שני סעיפים נפרדים בניסוח מוגדר ובוטה יותר:

„מפלגת העבודה רואה את כל הזרמים ביהדות כבעלי מעמד שווה..." (סעיף 3). „מפלגת העבודה תתנגד לכל שינוי בהגדרת 'יהודי' בחוק השבות..." (סעיף 4).

★ במסמך החדש לא מופיעה הפיסקה מן המסמך המקורי „מפלגת העבודה תפעל לתיקון עיוותים בחקיקה בנושאים דתיים שנעשו בימי הכנסת התשיעית והעשירית..." (התייחסות לעיוותי חקיקה בכנסת ה־9 וה־10 יש גם במצע המפלגה לכנסת ה־11, בפירוט).

★

מזכ"ל מפלגת העבודה, ח"כ עוזי ברעם, אמר השבוע: „אני לא מאוהב בכל הניסוחים של הפרק המדיני". נראה, שח"כ ברעם ורבים אחרים השלו את עצמם שיוניותו של יו"ר הוועדה המדינית, ח"כ מיכה חריש, תטה את הניסוחים למתינות רבה יותר (ודאי לעומת המצע המדיני הקודם, שנוסח על־ידי ישראל גלילי). ובכל זאת, אפשר להצביע על כמה ניסוחים חדשים:

★ „סיום השליטה הישראלית על 1,300,000 ערבים פלשתינים תושבי יהודה, שומרון ורצועת עזה" – סעיף כמו זה לא הופיע במצע המפלגה הקודם.

★ „ישראל תמנע התנחלויות נוספות באזורים צפופי אוכלוסיה פלשתינית ביהודה, שומרון ורצועת עזה ותפסיק את המשך האיכלוס באזורים אלה ואת ההשקעות הממשלתיות המיועדות לכך – הן באזורים הכפריים והן בתחום הערים" (לעומת הניסוח במצע הקודם: „ממשלה בהנהגת המערך לא תיישב את האזורים המאוכלסים בצפיפות בערבים בלב יהודה ושומרון, אזורים שאינם אמורים להיות בריבונות ישראלית").

★ „ישראל תחתור להשגת שלום עם ירדן ולפתרון הבעיה הפלשתינית באמצעות משא־ומתן ישיר עם נציגי ירדן והפלשתינים" (שלא כמו במצע הקודם, לא מדובר על „נציגים מוסמכים").

★ „מפלגת העבודה תיזום הידברות נרחבת עם אישים וגורמים פלשתינים המכירים בישראל ושוללים את הטרור ותעודד פעילותם של גורמים אלה" (הדגש הוא על „מפלגת העבודה", בין בממשלה ובין באופוזיציה. במצע הקודם נוסח סעיף דומה, אך הוא דיבר על הצירוף של „ממשלה בהנהגת המערך").

ברעם רץ למרחקים ארוכים

30 מבין 160 חברי הוועדה המכינה לא השתתפו אפילו באחת מישיבותיה הרבות. ברעם הופיע ב־29 ועידות מקומיות, פרס ורבין אחריו

בשני מישורים תוכניים נערכה מפלגת העבודה לוועידתה: בוועדות ובוועידות. כדי לנסח את החלטות הוועידה בתחומים שונים ולרכזן לכלל משנה סדורה, שעל־פיה ייגזר מצע המפלגה לעת בחירות, הוקמו הוועדה המכינה ו־18 ועדות־המשנה שלה. בסך הכל לוהקו בכל הוועדות כ־1,000 איש.

הוועדות היוקרתיות ביותר היו הוועדה המכינה והוועדה המדינית. המסקרנת ביותר, ואף הבעייתית ביותר, היתה הוועדה לדת ומדינה. רבים ביקשו להיכלל בוועדה המכינה, שבראשה עמד ח"כ דוד ליבאי, ומשנבחרו לא הקפידו על נוכחות רצופה בה. 30 מבין 160 חברי הוועדה המכינה לא השתתפו אפילו באחת מישיבותיה הרבות. לעומתם, בין הראויים ל„פרס המתמיד": משה ברעם, שאול בן־שמחון, נאוה אייזן, יחיאל לקט, אסתר הרליץ, יעקב גיל, רינה דותן, מרדכי נסיהו, שמעון אביזמר ויחיאל ברסוב.

רוב הוועדות הקדישו לדיוניהן ישיבות מעמיקות ואף חילקו את חבריהן לצוותי־משנה, שהתמקדו במיגזורים ובקטעים שונים של הנושא שהוטל עליהן. מליאת הוועדה המדינית, למשל, התכנסה תשע פעמים וחולקה לתשעה צוותי־משנה, שהתכנסו בממוצע פעמיים. הוועדה לענייני חינוך, תרבות וספורט התכנסה במליאתה שש פעמים, ו־11 צוותי־המשנה שהקימה התכנסו שלוש פעמים בממוצע. הוועדה לענייני האיגוד המקצועי וההסתדרות התכנסה ל־14 ישיבות. הוועדה לענייני דת ומדינה התכנסה שבע פעמים. מליאת הוועדה לעבודה ורווחה התכנסה 18 פעמים וחמישה צוותי־המשנה שלה התכנסו ל־3־6 ישיבות.

★

29 ועידות מחוזיות ומיגזוריות הקדימה מפלגת העבודה לוועידתה והשתתפו בהן כ־10,000 חברים. אלה שהקדימו הספיקו להעביר את החלטותיהן כהצעות לוועדה המכינה. אחרות יביאו אותן כבר לוועידה עצמה. בראש הוועידות המחוזיות עמדה ח"כ נאוה ארד, מ"מ יו"ר הוועדה המכינה, וברבות מהן היא הופיעה וכמוה עשה ח"כ דוד ליבאי.

ועידת מחוז ירושלים קיימה חמישה מושבים, ועידת השרון שני מושבים, ועידת הנגב שני מושבים, ועידת דן צפון שלושה מושבים. ועידת מחוז תל־אביב התכוונה לקיים שני מושבים, אך בסופו של דבר הסתפקה רק באחד.

שיא של הופעות בוועידות המחוזיות והמיגזוריות יש למזכ"ל מפלגת העבודה, ח"כ עוזי ברעם: 20 הופעות מבין 29 הוועידות. את המקום השני תופס ראש הממשלה שמעון פרס: 13 הופעות. הבא אחריו רבין, עם 12 הופעות. רביעי קיסר עם 10 הופעות, חמישי יעקבי, עם 8 הופעות.

כזה עוד לא היה

היו"ר, אברהם (בייגה) שוחט לא יישבע שהמפקד היה טהור ב־100 אחוז. אבל, הוא אומר, יחסית למפקד הקודם הוא בסדר מאוד

במפקד שקיימה מפלגת העבודה לקראת ועידתה התפקדו 295,485 חברים (לעומת 271,461 במפקד ב־1980), מהם 133,000 חברים חדשים, ש־45 אחוז מהם צעירים עד גיל 35. המשמרת הצעירה, אגב, פקדה חברים במקביל למפקד הכללי והיא מאגדת עתה 24,000 חברי מפלגה. רק המתפקדים נכללים בספר הבוחרים של המפלגה, אך מספר חבריה – יחד עם אלה שלא שילמו אגרה – מגיע לכ־400,000 חברים.

יו"ר ועדת המפקד, אברהם שוחט (בייגה), זכה לשבחים רבים על הצלחת המפקד, שנלחץ ללוח־זמנים כמעט בלתי אפשרי, כשלושה חודשים ועוד כשבועיים לעיבוד החומר והכנת ספר הבוחרים. בעבר חשבו שמסגרת הזמן הדרושה למפקד היא שנה. בייגה אומר שפרק־הזמן האופטימאלי הוא חמישה חודשים. מגיע לו איפוא „פרס קפלן" בעד יעילות, בעיקר אם נביא בחשבון שלא זכה בסיועו של יו"ר אגף הארגון במפלגה.

באנדרסטייטמנט האופייני לו אומר בייגה, ש„ראש אגף הארגון לא היה קואופרטיבי בצורה יוצאת מן הכלל. הרבה פעמים התנהל המפקד בניגוד לדרך שרצה לכפות ראש אגף הארגון והוא היה פסימי גם לגבי לוח־הזמנים. אני לא יודע מה היו מניעיו", מגיב בייגה, המבקש להדגיש שעובדי האגף והרכזים האזוריים עשו את העבודה כהלכה.

בייגה מציין גם שהתשתית של פנקס בוחרי המפלגה די רעועה: ערכונים לא נעשו כבר חמש שנים: אנשים שהלכו לעולמם לא נמחקו מהמצאי ומתפקדים חדשים במהלך השנים לא נקלטו. „צריך לערכן את הרישום והקליטה של חברים חדשים בצורה שוטפת", הוא מדגיש.

יו"ר ועדת המפקד לא יישבע שהמפקד טהור ב־100 אחוז. „אבל, אוסיף, בתנאים שבהם התנהל המפקד, ומנגנון פנימי על תקנתנו, הוא יכול להיאמר עליו שהוא טהור. יחסית למפקד הקודם הוא בסדר מאוד", אומר בייגה. בתום המפקד הנוכחי היו כ־50,000 עוררים. כ־35,000 מהם מוינו והועברו לקליטה וכ־15,000 היו רישומים כפולים.

בייגה מדבר על לקחים בעקבות המפקד: א. לא היה צריך להוזיל את האגרה עד 3 שקלים ואפשר היה להיעצר על סף 5 השקלים. אגב, הכנסות המפקד למפלגת העבודה נאמדות בכ־600,000 דולר. ב. מפקד בשיטה נופל מתשלום דמי־חבר שוטפים, כי אלה מסייעים למפלגה לתפקד ביעילות רבה יותר וגודרים את חברי המפלגה למעורבות לאורך כל הדרך ולא רק לעת ועידה. „יכול להיות שעקב הנהגת דמי־חבר קבועים תקטן המפלגה", אומר בייגה, „אבל 150,000 חברים אקטיביים עדיפים על 400,000 חברים פאסיביים".

100,000 דולר פלוס

הצירים יגורו בבתי מלון או בבית־ברל והמפלגה תשלם. אוכל הוא עניין אחר. אכלת, תשלם. כמה עולה הוועידה? או, שאלה טובה

איך דוחסים כ־3,150 צירים ועוד כמה מאות אורחים ומוזמנים לאולם שיש בו 2,800 מושבים („היכל התרבות"), או לכל היותר 2,920 מושבים („בנייני האומה")? כמו באוטובוס: חלקם בעמידה. העניין הזה אינו מטריד במיוחד את מארגני הוועידה, ומהיבט מסויים אף מקל עליהם. הם דוחים בלי שום היסוס את עשרות הפניות לכרטיסי הזמנה, בעיקר לערב הפתיחה.

ההכנות הארגוניות לוועידה נמשכו כשלושה חודשים ובראשן עמד רענן כהן הפעלתן, אמן בהפעלת אנשים. אחרי ששריינו האולמות חולקו המשימות, נרתמה שורת המתנדבים להכנות. כדורי קצב, למשל, מנהל בית המפלגה בשש השנים האחרונות, אמון על התיאום עם המשטרה, עם מגן־דוד־אדום, עם שירותי ההבטחה ועם הסדרנות.

חודשיים לפני הוועידה קיבלו רכזי הסניפים חוברות ובהן סדרי הארגון והמינהל של הוועידה. במועד זה כבר אורגנו הסיעות לצירי הוועידה המתגוררים מצפון לחיפה ומדרום לאשקלון, הן לערב הפתיחה והן לימי הוועידה בתל־אביב. כן שוריינו חדרי־מלון כדי להלין בתל־אביב ובסביבתה כ־700 צירים. אלה יעשו את לילותיהם, שניים בחדר, במלונות „אסטור", „קאנטרי קלאב" ו„מגדיר" ובבית־„בית ברל", על חשבון מפלגת העבודה. אמנם לא ויקאנד לכל המשפחה, אבל לפחות בחינם.

אבל אין בשורה טובה בלי בשורה רעה. את רעבונם ישביעו צירי הוועידה על חשבונם. מזנוני „בנייני האומה" ו„היכל התרבות" יספקו מזון לכל דורש בתעריפים מיוחדים, שצוות ההכנה הבטיח מראש, אבל הצירים ישלמו מכספם.

במפלגת העבודה לא נוטים לנקוב בסכום ההוצאה שהיתה כרוכה בארגון הוועידה. תחת לחץ הם מסגירים את הסכום המיסטי 100,000 דולר. הם ואנחנו יודעים שמדובר ביותר, גם אם כל המלאכה נפלה על כתפי עובדי בית המפלגה, כל הפרסומים נעשו בבית הדפוס של המפלגה, ובעזרת שגור ההתנדבות נחסכו גם הוצאות אחרות.

סרטן או פצעי בגרות אנטיפטיים / שלמה גינוסר

נגועה בחישובי רוטציה ובחזיונות ממשלה צרה

החוק למניעת הסתה גזענית עבר לאורך מושב החורף של הכנסת כמו חבל גס ועבה. והכנסת, תקועה מלכתחילה בין חישובי הקץ של הממשלה הזאת, בין שותפויות פוליטיות עכשוויות לבין אריתמטיקה עתידנית של ממשלה צרה. אין אפס

תצלום – ניצן שורר

כמה קוראים שאת שיקול דעתם אני מעריך, בדרך כלל, עלולים ליפול מכיסאותיהם למקרא הדברים הללו, אבל אני חייב לומר סוף־סוף שהצעת החוק למניעת הסתה גזענית, שהתנשאה למדרגה של נושא־על והעסיקה את הכנסת במשך כל כנס החורף הזה, איננה הצעת חוק חשובה עד כדי כך. יתקבל החוק – ניחא. לא יתקבל – נהיה בלעדיו.

מותר אולי להציע זווית אחרת להסתכלות על החוק הזה, אף־על־פי שברור כי לא החוק אלא נושאו, הגזענות, הוא הראוי יותר להסתכלות. השאלה נוגעת לפרמטרים של פאניקה. ככל שאתה נוטה יותר להתייחס לכהנא כאל סרטן, כן תתרפק על החוק נגד הסתה גזענית בתקווה שזהו הטיפול שידביר את הגידול הזה. אבל אם אתה נוטה להגדיר את כהנא וחבורתו כפצעי בגרות אנטיפטיים, תסכים לשיטות טיפול אחרות. זה על פני השטח, לכאורה. אבל ההתייחסות הפרלמנטרית לנושא זה היא סימפטומטית להתנהגות המערכת הפרלמנטרית לכל נושא בימי ממשלת האחדות הלאומית. מאז ימיה הראשונים, נגועה הכנסת האחת־עשרה בסטיגמה אחת עיקרית: חישובי הרוטציה, ולחלופין – חזיונות הממשלה הצרה.

הכנסת הזאת תקועה בין חישובי הקץ של הממשלה הזאת לבין מועד הרוטציה; בין שותפויות פוליטיות עכשוויות לבין אריתמטיקה עתידנית של ממשלה צרה: אין אפס. כמעט כל נושא המובהל למחלקת המיון הפרלמנטרית (המליאה) ומורד לחדרי הניתוח של הוועדות השונות, עובר תהליך מסובך של איבחון בשיטות פחות ופחות קונוונציונליות. אין פירוש הדבר שהישויות האידיאולוגיות השונות חדלו לתפקד במערכת הפרלמנטרית. אבל, הנזילות הרבה יותר גדולה. „הריאל־פוליטיק" חוגג.

קח, למשל, את השדולה הדתית. אחת התופעות המדהימות בכנסת הנוכחית הוא המגנטיזם של השדולה הדתית. לכאורה, שני עמודי התווך שעליהם נשענת הקואליציה – המערך והליכוד – היו צריכים להיות חופשיים מלחצי הסיעות הדתיות, וכל נושא המוסכם עקרונית על דעת שתי הסיעות הגדולות יכול היה להחליק הישר אל שלב הקריאה השלישית הסופית, גם אם הסיעות הדתיות פוסלות אותו. וכן להיפך, כל נושא שהסיעות הדתיות דוחפות אותו קדימה ושאינו מקובל על המערך והליכוד צריך היה להיבלם, שהרי הדתיים אינם מהווים עוד לשון מאזנים קואליציונית והממשלה אינה תלויה בהם. אף־על־פי־כן, חישובים פוליטיים ארוכי טווח משתרבבים דרך קבע למאבקים הפרלמנטריים והתלות בסיעות הדתיות לא רק שלא פחתה בכנסת הנוכחית אלא שאולי אף התחזקה. ותלות זו נוגעת גם להתערבותה של השדולה הדתית נגד השימוש במונח „גזענות" בחקיקה נגד הסתה גזענית.

החישובים הפוליטיים משותפים לטיפול הפרלמנטרי בחוק זה ולהתייחסותה של הכנסת לנושאים אחרים. אבל לטיפול הפרלמנטרי בחוק למניעת הסתה גזענית יש גם עיצוב ייחודי. הרתיעה מכהנא והפחדים המובנים מגידול ממדי התופעה שהוא מייצג גרמו לבלבול לא קטן. בשלב די מוקדם השתבש היחס בין היסודות הלא־פוליטיים לבין היסודות הפוליטיים המעורבים במאבק בכהניזם. פריצת האש לא היתה מדויקת, מה ששיבש את הקונצנטרציות של המאבק הזה היא, כמדומה, דווקא החוק למניעת הסתה גזענית. המלחמה בתופעת „כך" מתנהלת בשתי חזיתות. האחת – החזית החינוכית. החינוך, להמקשים ולדרקים, חשוב מאין כמוהו לחשיפת הסכנה של „כך" ולכושר העמידות נגדה, אם כי תוצאותיו לא ייראו מיד. בראי להתייחס, בהקשר זה, להיחלשותו של כהנא (ראה סקר מכון סמית שהוכן בהזמנת „דבר" וסקר מכון האדלר שיפורסם בשבוע הבא והמצביע על היחלשות התמיכה בכהנא בקרב הנוער).

החזית השנייה היא הפוליטית קונסטיטוציונית. במישור זה נעשה כבר צעד חיוני משמעותי. בקיץ שעבר (1 ביולי 1985) קיבלה הכנסת תיקון ל„חוק יסוד: הכנסת" הקובע כי רשימת מועמדים לא תשתתף בבחירות אם יש בה או במעשיה, בין השאר, הסתה לגזענות. (אגב, המלה „גזענות" מופיעה בחוק זה במפורש והשדולה הדתית לא צייצה או ולא הניעה את אמות הסיפים כפי שהיא עושה עכשיו).

חסימת דרכו של כהנא לכנסת (מתוך הנחה שהיא אפקטיבית ושהתיקון לחוק יתגבר גם על טריקים ש„כך" מתכננת כדי לעקוף אותו) יחד עם פעולה חינוכית אזרחית נמרצת יכולים להוות את הטיפול בנערי כהנא לדורים הקיימים, גם בלי הצעת החוק למניעת הסתה גזענית. הצעת החוק הזאת, יותר משיש לה משמעות מעשית בשטח, היא מעין הצהרה סמלית. ערכה המוסרי הוא באישורה על־ידי 119 חברי כנסת, לא פחות.

העיסוק בחוק הזה, שהשתלט על כנס החורף של הכנסת, ההתחשבנויות בין המערך לליכוד, ההתפלפלות עם טיעוני השדולה הדתית, הדחיות החוזרות ונשנות, כל התראפיה הקבוצתית הזאת מתחילה לעורר גועל. אפילו אם החוק יעבור איכשהו, נהיה כמו שהלכים „עם" ומרגישים „בלי".

השמים הם לא הגבול / דן אבידן

הכל בשמו של ,הפוסק העליון'

בקיץ 1982, בהוראת חומייני, הגיעו לבקעת הלבנון אנשי "משמרות המהפכה". היה זה אות הפתיחה להקמת אירגון, מסגרת או גג, לקבוצות האיסלאמיות הפונדמנטליסטיות שפעלו בקרב העדה השיעית בלבנון – ה"חיזבאללה". דיוקנו של האירגון הקשה ביותר

זמן קצר לאחר ירי הקטיושות לעבר קרית־שמונה ביום ה' שעבר, שידרה תחנת הרדיו המכונה "קול האיסלאם" והפועלת באיזור בקעת הלבנון הודעה בזו הלשון: "ההתנגדות האיסלאמית מודיעה כי היא אחראית להפגזה על קרית־שמונה". ההתנגדות האיסלאמית, למי שאיננו יודע, היא הכינוי שבו משתמשת התנועה האיסלאמית הקיצונית "חיזבאללה" בכל עת שלוחמיה מבצעים ירי קטיושות לעבר אצבע הגליל או לעבר יעדים בתוך איזור רצועת הבטחון. תחנת הרדיו "קול האיסלאם" שייכת ל"חיזבאללה", והיא רק אחד המתקנים המשמשים את פעילי התנועה ברחבי לבנון.

בשנה האחרונה הפכה "חיזבאללה" מגורם שולי במערכת השיעית־הלבנונית לכוח עולה הנוגס בהשפעתה של תנועת "אמל" בהנהגתו של נביה ברי. הצלחתם של אנשי חיזבאללה לחטוף את שני חיילי צה"ל בדרום־לבנון ומעורבותם הגוברת בפעילות הטירוריסטית נגד צה"ל ונגד יעדים בצפון הארץ הן מהגורמים החשובים שסייעו לתנועת חיזבאללה לחזק את השפעתה בקרב בני העדה השיעית. גורם נוסף שחיזק באחרונה את מעמדה של תנועת "חיזבאללה" היה הצלחותיה להתמודד מול גורמי השמאל במערב־ביירות, בעיקר מקרב אנשי המפלגה הקומוניסטית הלבנונית. כיום מוכרת התנועה ככוח בעל מעמד עצמאי במערב־ביירות, איזור שנחשב עד לאחרונה למעוזה הכמעט בלעדי של תנועת "אמל".

מוסא צדר והשיח' פדלאללה ניתבו לכיוונים שונים

בסוף שנות ה־60, כאשר החלה ההתארגנות החדשה של העדה השיעית בלבנון, שרר דו־קיום בין פעילי תנועת "אמל" ראו בראשותו של האימאם מוסא צדר, לבין כוהני הדת השיעים שפעלו בזיקה ישירה להנהגה הדתית העליונה של העדה שישבה אז־בעיר נג'ף שבעיראק. בקיץ 1969 נערכה בנג'ף פגישה חשובה בין המנהיג הרוחני השיעי החשוב היושב בעיראק מוחמד באקר אלצדר, לבין מוסא צדר, האימאם השיעי הלבנוני ועוד שלושה [illegible] מלבנון [illegible] פעילים [illegible] "חיזבאללה". באותה פגישה [illegible] לבין ההנהגה השיעית הרוחנית העליונה שמקום מושבה היה אז בנג'ף. בפגישה זו סוכם, עוד בטרם עלה לשלטון האימאם חומייני לשלטון באיראן, כי כוהני הדת השיעים בלבנון יעשו יד אחת לצורך הפצת עקרונות הדת השיעית בקרב בני העדה. בערך באותה תקופה חזרו מנג'ף ללבנון כמה כוהנים־דת שיעים שסיימו את לימודיהם במרכזי־הדת החשובים בנג'ף ובכרבלא הסמוכה. הבולט ביניהם היה הכוהן־הדת השיח' מוחמד חוסיין פדלאללה שבקיץ 1969 הקים במערב־ביירות את המוסד הדתי "משפחת אחווה" ("אוסרת איתאח'") שהפך לבית־האולפנא החשוב ביותר בלבנון להפצת תורת הדת השיעית. השיח' פדלאללה שאב את רעיונות האיסלאם השיעי המיליטנטי ממורהו, מוחמד באקר אלצדר, שהשתייך לתנועה הקיצונית "אל־דעווה", ואחר כך הפיצם בלבנון. תורתו של פדלאללה עמדה, כבר באותן שנים, בניגוד להשקפותיו של האימאם מוסא צדר. בעוד ששני

המנהיגים ראו באיסלאם השיעי את "האבן השואבת" לגיוס כללי של בני העדה השיעית בלבנון, הרי שמוסא צדר היה סבור שאת המאבק למען שיפור תנאי מחייתם של בני העדה יש לנהל במסגרת המערכת הלבנונית הפלורליסטית ותוך דו־קיום עם בני שאר העדות. לעומתו סבור היה השיח' פדלאללה שהמאבק למען שיפור מצבה של העדה השיעית שזור במאבק להקמת רפובליקה איסלאמית בלבנון, גם אם הדבר יביא לעימות חזיתי עם העדה הנוצרית. שני המנהיגים ניתבו לפיכך את פעילותם לאפיקים שונים. מוסא צדר הקים את "המועצה האיסלאמית השיעית העליונה" ואחר־כך את תנועת "אמל" כמסגרת למאבקם של בני העדה השיעית נגד ההגמוניה הנוצרית בשלטון ונגד שלטונו של אש"ף על הכפרים השיעים בדרום־לבנון. לעומתו, התחבר השיח' פדלאללה לחכמי־דת נוספים שחונכו בעיראק על ברכי תורתה המיליטנטית של מפלגת "אל־דעווה" ושהרטו על דגלם לנהל מאבק אלים נגד המשטר בעל ההגמוניה הנוצרית בלבנון. אחד משותפיו לדרך באותם ימים היה אלחאג' חסן שרי, שנהרג לפני כשנתיים במערב־ביירות. במחצית שנות ה־70 הוכרע המאבק הסמוי בין שני הזרמים הללו לטובת תנועת "אמל". שכן באותה תקופה האפילה אישיותו הכאריזמטית של מוסא צדר על אישיותם של חוסיין פדלאללה וחבריו.

למוסא צדר היו שני יתרונות נוספים: תנועת "אמל" שהוא עמד בראשה נתמכה בכספים על ידי נדבנים שיעים שעיסקיהם פרחו במערב־אפריקה, בעוד שלחוג אנשיו של חוסיין פדלאללה לא היתה משענת כלכלית לפני שחומייני עלה לשלטון באיראן. בנוסף לכך, באותה תקופה התייצבו מאחורי תנועת "אמל" רוב בני העדה השיעית שעיקר מעייניהם היה לשפר את מעמדם הכלכלי והחברתי הירוד, ולא לחולל הפיכה בסדרי המשטר הרב־עדתי בלבנון.

"אמל" כעילה נוחה לחומייני

בתוצאה מכך נותר באותן שנים הגרעין של תנועת "חיזבאללה" מבודד ואנשיו התמזגו בתנועת "אמל" ופעלו בתוך מסגרת זו בנסותן להשפיע על דרכה מבפנים. הסכם בעניין זה נחתם במחצית שנות ה־70 בעיירה ג'באע בדרום־לבנון בין האימאם מוסא צדר לבין פעילי מפלגת "אל־דעווה" בלבנון, בתיווכו של המנהיג הדתי מוחמד באקר אלצדר ששהה באותה תקופה בלבנון מפחד רדיפתם של השלטונות העיראקיים.

המפנה ביחסי שיתוף הפעולה בין הנהגת "אמל" לבין המנהיגים השיעים המיליטנטיים החל ב־1979, מיד לאחר שהאימאם חומייני תפס את השלטון באיראן. חומייני גילה עניין רב במתרחש בקרב העדה השיעית בלבנון. אחת ממטרותיו הראשונות היתה להגביר את מעורבותה של ההנהגה האיראנית בזירה הלבנונית ככר פעולה נוח יחסית להפצת תורת החומייניזם בקרב בני העדה השיעית הגדולה. בתחילה משטרו של חומייני שיתוף פעולה עם תנועת "אמל" כבוה החזק ביותר של השיעים בלבנון. עד מהרה נוצרו חילוקי־דעות בין הצדדים סביב כמה סוגיות: תנועת "אמל" התנגדה לפעילות הטירור

של אש"ף נגד ישראל משטחה של דרום־לבנון, ואילו חומייני תמך בפעילות מסוג זה. עמדתה זו של "אמל" היתה עילה נוחה למשטר חומייני לעקוף את התנועה הזאת ולשתף פעולה עם פעילי הדת השיעים הקנאים יותר, מיוצאי חוג מפלגת "אל־דעווה" שחומייני עצמו היה מקורב אליהם במשך שנות גלותו הממושכת בעיראק, ושמעמדם בהנהגת העדה השיעית התחזק לאחר היעלמותו של האימאם מוסא צדר בלוב, ב־1978. ב־1970 התפרקה חבורת תומכי מפלגת "אל־דעווה" ממסגרת תנועת "אמל" ואנשיה עברו לפעול ישירות, בשיתוף פעולה עם ראשי המשטר בטהראן.

לחומייני היתה סיבה טובה נוספת לעבור לשיתוף פעולה ישיר עם גרעין אנשי "אל־דעווה" בלבנון. סיבה זו היתה קשורה בהשקפת עולמו הדתית הכוללת, שלפיה לא צריכה להתקיים בעולם המוסלמי מערכת רב־מפלגתית כמו בעולם המערבי, אלא מסגרת פוליטית־דתית אחת שתקבץ סביבה את כל תומכי האיסלאם השיעי הפונדמנטליסטי ושתפעל בזיקה ישירה למקור ההשראה העליון, שהוא האימאם חומייני עצמו המכונה "הפוסק העליון" או "הוילאית־פאקיה". באופן רשמי לא ניתק משטר חומייני את קשריו עם תנועת "אמל", אך מראשית שנות ה־80 הוא חיזק בהתמדה את "הגרעין הקשה" של תומכיו בלבנון וקשר אליו ישירות את נציג "אמל" בטהראן באותם ימים, איברהים אלאמין, שברבות הימים הפך לאחד ממנהיגיה הבולטים של תנועת "חיזבאללה" בלבנון.

מלחמת לבנון, ב־1982, היתה המאורע שסלל את הדרך לגיבושה הסופי של תנועת "חיזבאללה" בלבנון תוך זיקה הדוקה למשטר האיראני. המלחמה העמיקה את הקיטוב בין משטר חומייני לבין תנועת "אמל" ומנהיגה נביה ברי. האיראנים לא ראו בעין יפה את העובדה שלוחמי תנועת "אמל" נמנעו בכלל מלהלחם נגד חיילי צה"ל. הם גם מתחו ביקורת על שנביה ברי עשה יד אחת עם הנשיא לשעבר באשיר ג'ומייל בהצטרפו, בשלהי 1982, ל"ועד ההצלה הלאומי" שהקים ג'ומייל למען שיקומה של לבנון לאחר הרס תשתית המחבלים במדינה [illegible] השגריר האיראני בביירות מוסא פחרי [illegible] האיראנים את האות לסגנו של ברי, חוסיין מוסאוי, לפרוש ממסגרת "אמל" ולכונן בעיירה בעלבק שבבקעת הלבנון את הפלג הקיצוני המכונה "תנועת אמל האיסלאמית" שחרט על דגלו לכונן רפובליקה איסלאמית חומייניסטית בלבנון ולהילחם עד חורמה נגד ישראל. בהקמת קבוצה קיצונית זו סייעו כמה מאות איראנים, אנשי "משמרות המהפכה", שהגיעו לבקעת הלבנון מאיראן בהוראת חומייני, בקיץ 1982. בכך ניתן למעשה האות להתהוותה הלכה למעשה של תנועת "חיזבאללה", המהווה מעין מסגרת־גג לכלל הקבוצות האיסלאמיות הפונדמנטליסטיות הפועלות בקרב העדה השיעית בלבנון. בקיץ 1982 שב גם איברהים אלאמין (נציגה לשעבר של תנועת "אמל" באיראן) מטהראן ללבנון, ויחד עם פעילים נוספים של מפלגת "אל־דעווה" לשעבר הם הקימו באיזור הבקאע, ואחר־כך באזורי ביירות והדרום את התשתית לתנועת "חיזבאללה" החדשה.

מסעות הנכרי (ב') / חיים גורי

האח הלא ידוע

אחד מהם אמר כי הם קשורים בלב ובנפש לארץ־ישראל, וכי גם בקרב יהודי צרפת ישנם הרוצים "לעשות עלייה". אך ישראל אינה מה שהייתה לפני דור

אז מה עושים עם היהודים האלה? סיפור ישן כל כך ומעייף כל כך. ארץ־ישראל והגלות. לא גלות, אומרים הם. גלות היא סבל וגזירות וניכור, ואילו אנחנו לא ב"אגזיל" אלא ב"דיאספורה", כלומר בתפוצה. עם נפוץ שיש לו מרכזים שונים. טובים שבהם מכירים במרכזיותה של ארץ־ישראל.

אני אדם ששטפו את מוחו לפני שנים רבות, עוד בגיל הגן. אז שרנו עם הגננת: "הו הו הא / מי זה בא / אניה עם ארובה / מאין באת אניה? / ומה את לנו מביאה?" על כך משיבה האניה: "באה אני ממרחקים / חלוצים שם מחכים / עם תרמיל ועם מקל / לעלות לארץ ישראל".

ניסיתי לתרגם, לכבודם, לצרפתית את השיר הזה. קשה יותר היתה מלאכת התרגום של "ציון הלא תשאלי לשלום אסירייך" לריה"ל, שורה כמו: "לבכות ענותך אני תנים / ואת אחזה שיבת שבותך אני כנור לשירייך". ואפשר היה להוסיף את "בחשאי ספינה גוששת / בתקווה שם לב הולם / הוי, שמעי ארמת מורשת / שב אליך בן חולם". ולקנח בניגונו של ר' נחמן מברסלב: "לכל מקום שאליו אני נוסע, אני נוסע לארץ־ישראל".

הסרט "הים האחרון" הוקרן שם בבקומות שונים. יציאת אירופה. אלפים הצולחים את הרי האלפים המושלגים ברגל, על פי תהום, עם נהימת הסופה, ברגל, וילדים על זרועותיהם. פרשת אקסודוס 47 במרסיי, בפורט־דה־בוק, העיר הסמוכה. ספינת־הדגל של ההעפלה. מוכים אחור מחיפה, ודם הנהרגים והפצועים על הסיפון, הם מוחזרים לצרפת, אל נקודת המוצא. שישה שבועות הם עוגנים שם בשלוש אניות־סוהר בריטיות. ממשלת צרפת מציעה למי שיסכים לרדת אל החוף: בית ומקום עבודה, ואזרחות צרפתית תוך שנתיים. ואלה אנשים שעברו גיהנום. ומתוך 4500 המעפילים איש אינו יורד ואז הם מגורשים להמבורג שבגרמניה, ומשם הם שבים לארץ־ישראל ולוחמים במלחמת־השחרור ורבים נפגעים בה, אחרונים ממשפחות, כדי ליטול חלק בגאולה.

רוב האנשים שאתם נפגשתי, שם, הם יוצאי צפון־אפריקה שהשתקעו בצרפת. הצעירים שבקהל, והם הרוב, הגיעו כילדים או נולדו בה. "הים האחרון" הוא גם סיפור העפלתם של יהודי מרוקו דרך אלג'יריה. הללו עלו ארצה אחוזי דבקות משיחית. הם לא ידעו את השואה.

אפרים בן־חיים, איש גבעת־חיים היום, ומן הראשונים והאמיצים בשליחי הארץ, בא לראשונה למרוקו, לבוש מדי קצין צרפתי, בשנת 1944. הוא [illegible] אל קהילות [illegible] אותו. [illegible] המעפילים־של [illegible] הארץ. כי משלנו הוא. כאשר נודע לאנשי הקהילה הקטנה כי בא שליח מארץ־ישראל, הם אורזים חיש מהר את מטלטליהם ומקיפים את הבית. הוא מוקסם ונבעת למראה עיניו. לאן? הוא שואל אותם. הם משיבים לו: "אנחנו הולכים אתך לארץ־ישראל." חכה הוא אומר להם, פקוד נפקוד אתכם. לאחר שנתיים החלה העלייה ממרוקו, ותוך עשור אחד עלו ארצה רוב היהודים.

אני מצוי כעת בקרב יהודי צפון־אפריקה ההולכים ומשנים את זהותם, ליהודים צרפתים. עד מהרה יהיו רבים מהם לצרפתים ממוצא יהודי. ישראליותי החילונית מתקשה, למען האמת, לפענח, תוך הגינות מתבקשת, את מצבם מתוכו. שהיתי, למשל, יומיים במחיצת קהילת יהודי מרוקו, שהתכנסה במדרשה למורים "אקול־נורמל", השייך לאליאנס יזראליט. המבנה הגדול שוכן ברחוב מיקל־אנג' 6 ברובע ה־16. שם, לפני 33 שנים לימדתי עברית. בראש המוסד עמד אז הפילוסוף

היהודי־צרפתי הידוע עמנואל לווינאס, מיוצאי ליטא. ושוב אני פה לשבת. קהילת מרקש שומרת על זהותה וקשריה. יוצאיה, שהיו פה לסוחרים ואנשי עסקים, ובעלי מקצועות חופשיים, נאספים מפעם לפעם, בימי חג ומועד יחדיו, הם ומשפחותיהם. שהיתי אתם בערב שבת ובשבת, עד בוקר יום א'. הייתי אתם בסעודתם, ובתפילתם ובשיריהם. סגר עמהם. מנותק כל אותה עת מפריס שבחוץ. בהתכנסם יחדיו שבו למקור מחצבתם.

כתום סעודת השבת הנעימו זמירות שעה ארוכה, כמו שם, כמו בחיים האמיתיים שהיו, והחולפים לעיני כתופעה שניתן לאמוד את קיצה הקרב והולך. במוצאי־שבת, האריכו עד השעות הקטנות של הלילה בשירת "הבקשות" שלהם. הם ישבו באולם ומולם הנגנים, אקורדיאון וגיטרה מזרחית, והזמרים סילסלו בקולם פיוטים משל פייטני ספרד וצפון־אפריקה, המאוחרים יותר מהמאה ה־16 ועד ימינו. לחנים מיוחדים במינם ומילים נפלאות ובהן ערגה לציון.

ציון. זו היתה רחוקה ומופשטת, עשוייה ממילים, כמעט מטאפיסית, על־זמנית, אל־זמנית, כמו לא שייכת לציון, שזה עתה באתי ממנה, על ממשותה במקום ובזמן, ועל סטגנציתה המופלאה והמחליאה. שרו עברית, אך לא דיברו עברית ביניהם. ידעו קצת. זו העברית הדועכת בגולה, המנבאה בשקיעתה שקיעת עם, דווקא לאחר חידוש עצמאותו. איזה פרדוכס!

לידי ישב חברי, ד"ר אהוד אביבי, ממדעני הקמ"ג בדימונה, בנו של הרב עמרם אבורביע שהיה רב בירושלים, ובסוף ימיו רבה הראשי של פתח־תקווה. אביו של אהוד עסק בריכוז ההלכה שהתגבשה בירושלים, והיה לפוסק יחיד במינו. ספרו "נתיבי עם" עוסק בכך.

אמר לי אביבי: אנחנו שומעים זה שעות שירי ערגה לציון ויציאה מהגלות. פרי יצירתם של פייטנים יהודים בצפון־אפריקה. רצף שלא חדל עד הזמן האחרון, והנה אלה כבר שרים את "הבקשות" בלי להבין את התוכן. זה מזעזע.

את פרופ' עמנואל לווינס ראיתי בשעות הצהריים בשבת. הוא בא לכאן מדי שבת ונותן שיעור. הפעם פירש את רש"י על פרשת השבוע, פרשת פקודי. צרפתית דיבר, מקרא ותרגום. והקהל המעורב, גברים ונשים ועלמים ועלמות, הקשיב לו בהערצה. מובלעות אחרונות.

אחר־הצהריים, לפני ההבדלה, נאספנו סביב השולחן הגדול. השיחה עסקה בגולה ובארץ־ישראל, ובה נטלתי חלק גם אני. צרפתית דיברתי, לצערי. חשבתי כי לפחות בקרב אלה, שומרי הגחלת, אדבר עברית. אמרתי להם כי בימי שליחותי הראשונה באירופה, כאיש ההגנה והפלמ"ח, לאחר מלחמת העולם השניה, לאחר השואה, ראיתי את הרכבות הנוסעים את יבשת הדמים ההיא, לעבר חופי הים־התיכון. מול התופעה הנהדרת של ההעפלה, חשבתי כי היהודים עייפו מהגלות, "נשבר להם". הם שבים הביתה, לארץ־ישראל, לחונן עפרה ולבנותה, ולכונן ריבונותם בה, ולהגן עליה, ולחרוש בה ימיהם כקדם בחומר ובחיים... והנה חלף דור, שערי העלייה שוממים. היהודים דבקים בגלות. אך אין זו גלות חיה שיש בה יצר קיום משלה, אלא גלות [illegible] לעיניכם, מפיכם שמעתי על הסמויה ההתבוללות, ועל העלמותן של קהילות [illegible] הקודרים עייפים מקיומם. אתם הנפסרתם מאחריותכם להמשך קיומה של האומה. אנחנו, הישראלים, חייבים יומם ולילה באחריות זו. וכו' וכו' דברי־דרשה שהיו גם יגעים וגם אומללים למדי...

היתה דממה קצרה, עד אשר אמר אחד מהם כי אין זו אמת, וכי הם קשורים בלב ובנפש לארץ־ישראל, ואין כאן משפחה שאין לה קרובים בארץ, וכי גם בקרב יהודי צרפת ישנם לא מעטים הרוצים "לעשות עלייה". אך ישראל אינה מה שהיתה לפני דור, ועד שאתה בא אלינו, וקורא לנו לעלות אליה, אולי רצוי שתשאל עצמך, מדוע כה רבים מבניה עוזבים אותה. אלפים ורבבות שנולדו בה, חיו בה, ושרתו בצבאה, שהעברית להם שפת אם...

אז אמר אחד מנכבדי העדה היושב לידי: מצוי בידי מכתב, שקיבלתי לפני כמה ימים מצעיר אחד. אקרא אותו, ברשותכם, בלי לגלות את שם הכותב. והוא קרא את האגרת ההיא בצרפתית. וכשם נאמר כך, לפי מיטב זכרוני: יהודי היושב בצרפת ורואה

עצמו ציוני, ומדבר על הצורך בעלייה, ואינו הולך לשם, הוא אדם שקרן וצבוע. אני אינני רוצה להיות כזה. לכן, אני אומר בבירור כי אינני רוצה לעלות לישראל. אני רוצה להיות כיהודי, כאן. ישראל איננה רשאית לדבר בשם היהודים כולם. זו מדינה שבה נעשה הפשע לדבר יום ביומו, מדינה תמרנית הנתונה לתהליכי אפריקניזציה, ללא רוח ומוסר, מדינה שבה מופלים לרעה אחינו, יוצאי צפון־אפריקה וכו' וכו'.

היתה דממה קצרה, עד אשר אמר ד"ר אביבי היושב עימנו: האיש הזה מוציא את דיבת הארץ רעה, הייתם חייבים להטיל חרם עליו. לו אבי ז"ל היה חי, היה עושה זאת כאן, במקום הזה, כשם שעשה במרוקו לפני חמישים שנה. הוא סיפר לנאספים סביב השולחן כי בשנת תרצ"ז נשלח אביו, כשד"ר, על־ידי רבני ירושלים למרוקו, לקבץ ממון למען ישיבות ובתי־כנסת. הקהילה שם גזרה את שיעור התרומה. אחד מעשירי המקום סירב לתת, וגם העליב את ירושלים, ואז גזר עליו הרב עמרם אבורביע חרם: חרם על כי הוציא את דיבת הארץ רעה. והאיש ההוא חזר מתרפס על הרצפה, והתחנן, והיה טקס שלם עד שהחרם הוסר מעליו. והנה כאן שמענו באוזנינו, זה עתה, דברים שהם בגדר דיבה רעה על ישראל. האם זו התמונה הנכונה והמלאה? כלום אין אחרת? ואיה האור?

האור. כמה ימים לפני־כן, במרסיי, שמעתי דברים, מפי הרב הראשי של הקהילה, בעניין ארץ־ישראל. הוא דיבר על "האור" ועל "הכלים". פעם, אמר, מעטו הכלים בארץ, אך האור היה מרובה, ושופע, ומקרין על קרובים ורחוקים. והיום רבו הכלים והתעצמו מאד, אך האור פוחת והולך, ורק שילוב נכון של "האור והכלים" יעשה את ישראל למושכת את הלב, ואז ממילא יבואו היהודים.

גם דברים נבונים, כביכול, שנאמרו שם, הרגיזו מאד, כי יותר משהיתה בהם אהבה כאבת ושותפות אביונית שיש בה גם חכמת־לב ושאר־רוח, היה בהם מצידוקה של הגלות. הרי אנחנו, יושבי הארץ, מדברים לא פעם בגנותה ומותחים עליה ביקורת קטלנית עד צמד כרעיים ובדל־אוזן. אך אנחנו מתוכה עושים זאת, ואנחנו מחוייבים בה, ואנחנו משלמים את מחירה, ומייסדים אותה בבכורינו, ובצעירינו מציבים דלתותיה. ואילו הם המדקדקים בכל המצוות, כביכול, שכחו את החשובה שבהן והשקולה כנגד כולן: מצוות יישוב הארץ.

פתאום הייתי עייף מאד, וגם חשתי עצמי כפוי עליהם ומיותר, כאותו היזור שהארץ מחזרת אחרי הגולה. כל הפעילות הענפה, וצבא השליחים וכל המחלקות, היו משולים בעיני כמתנת מים. מי שיבוא ממילא יבוא, ימצא את הדרך. ואולי רצוי ניתוק לכמה זמן. נעשה לביתנו, נתקן אותו. עד שאנו טורחים להעלות עולה אחד מקרבם, אולי נעצור את דימום הירידה המתמשך מעורקנו. משהו רע ומשובש נתגלה לי שם.

ישראל שוב אינה מושכת. בשכבור הימים הספיק כוחה הדוחה של הגולה להביא יהודים. הגלות היום אינה מאיימת באלימות, והארץ אינה מושכת כבראה. וזה הכאב. אך אולי אומר יותר בעניין הזה, בסיום הסדרה הזאת. הן עדיין לא סיפרתי על [illegible] "תנועות הנוער".

ביום א' בבוקר, 16 במרץ, היא יום הבחירות לאסיפה הלאומית ולרשויות המקומיות, שוטטתי בחוצות פריס. שמש עוללות חורף נעימה מעבר לאובך הקל. צינה כלשהי. שבתון. רבים הצביעו ויצאו לבלות. שיירות אוטובוסים. וכל אלה שנשארו ומילאו את המסעדות הבארים, והילכו בחוצות ובגנים.

פריס הצרפתית, השקטה והבוטחת, והבחירות בחירה פוליטית ללא רעש וסערות־רוחות. היא היתה יפה וגדולה. בעוד כמה ימים ייפתח פה האביב, רשמית, ב"אש הירוקה" של הלבלוב. הערב, בשעה אחת־עשרה בערך, כבר נדע את התוצאות. נניח לרגע ליהודים תלך אל הארץ המסמיעה אותם, לספר קצת על המתרחש בה. עוד נשוב גם אליהם. אובר שם, לאורך הסיינה, ראיתי לפתע פנים מוכרות.

(רשימה שניה בסדרה)

ברשימה שהתפרסמה כאן בשבוע שעבר הוחלפו שורות וקטעים שגרמו שיבושים. המערכת מתנצלת על־כך בפני המחבר והקוראים.

יש משהו בסטטיסטיקה, אינפורמציה למשל / טובה צימוקי

אמור לי מי הם נבחריך ואומר לך מה הם עושים

לא הכל צפוי. האם ידעת שיחד עם שפייזר, גם בן־אלישר ומרידור וקולס ואולמרט והכהן וזיאד לא מרבים, בלשון המעטה, לפקוד את אולם המליאה? האם ידעת מי שאל הכי הרבה ומי השיב יותר מאחרים? סטטיסטיקה של כנסת. יש הפתעות

74 פעמים ישבה הכנסת במושב החורף שלה, שהחל במחצית אוקטובר. עד סוף המושב, בשבוע הקרוב, צפויות לה עוד שלוש ישיבות. אחד מסימני ההיכר של מושב זה היה ריבוי הצעות אי־האמון. בסך הכל הוגשו 20 הצעות אי־אמון, מתביזן של סיעת "כך". את השאר הגישו מפ"ם, חד"ש, אגודת־ישראל, תמ"י, הרשימה המתקדמת ור"צ. לדברי שבח וייס, "מלך הסטטיסטיקות" של הכנסת, תקנון הכנסת נותן מעמד שווה לכל הסיעות ולכן מרבות הסיעות הקטנות להשתמש בכלי הצעות אי־האמון.

במושב זה, שנמשך שישה חודשים, הועלו 1350 הצעות לסדר־היום וצפויות עוד כ־20 עד תום המושב. רוב המציעים היו חברי האופוזיציה. רק כמחצית מהצעות אלה נדונו. הממשלה עצמה, אולי משום הרכבה המיוחד, כממשלת אחדות, לא הירבתה להשתמש בכלי של "הודעות הממשלה" ורק ארבע פעמים עלו ראש הממשלה או שר הבטחון ומסרו הודעת ממשלה.

המיתוס על בטלנות המליאה נשען, לדברי שבח וייס, בעיקרו על פולקלור, ומטפחים אותו חברי הכנסת עצמם. בהשוואה לפרלמנטים דמוקרטיים אחרים, הכנסת בישראל ומליאתה פעילים מאד. מתוך 90 חברי כנסת שאינם שרים וסגני שרים מגלים 44 ח"כים פעילות ונוכחות במליאה שניתן להגדירה כפעילות רבה. ההשתתפות במליאה כוללת דיונים בהצעות חוק, שאילתות, הצעות לסדר־היום, נוכחות בדיונים.

האלופים. במושב החורף צועד בראש ח"כ מתי פלד מהרשימה המתקדמת לשלום – 46 הופעות. אחריו צועד שבח וייס, עם 44 הופעות במליאה. השלישי הוא ח"כ מרדכי וירשובסקי מ"שינוי", עם 35 הופעות במליאה. העשיריה הראשונה של המליאה היא, לפי סדר יורד: יאיר צבן (מפ"ם), גאולה כהן (התחיה), רן כהן (ר"צ), עדנה סולודר (מערך), אורה נמיר (מערך), יצחק ארצי (מערך), יוסי שריד (ר"צ).

בין חברי הכנסת הממעטים ביותר להשתתף בדיוני המליאה, מעניין למצוא דווקא את הידועים כמטפיסי מוסר. ובסדר יורד: אליהו בן־אלישר (ליכוד), אליהו שפייזר (מערך), אלי שלם (ליברלים), אליעזר שוסטק (ליכוד), אהוד אולמרט (ליכוד), דן מרידור (ליכוד), חיים קופמן (ליכוד), מנחם הכהן (מערך), תופיק זיאד (חד"ש), מיכה רייסר (ליכוד), ודוד ליבאי (מערך).

שבח וייס מצביע על כך שבין 44 חברי הכנסת הפעילים ביותר בולטים, אין פלא, 17 חברי האופוזיציה. "במובן מסוים נשענת המליאה על עבודת האופוזיציה", אומר וייס. לדבריו, יש מיתאם גבוה בין השתתפות פעילה במליאה לבין זו שבוועדות. אותם חברי כנסת המשתתפים רבות במליאה פעילים בוועדות.

עד סוף חודש מארס נשאלו במושב החורף של הכנסת 2009 שאילתות, מתוכן נענו 1795. הנשאל הפופולארי ביותר הוא שר הבטחון יצחק רבין, שנשאל 307 שאילתות. אחריו צועד שר המשטרה חיים בר־לב עם 260 שאילתות. ואחריהם – שר החינוך יצחק נבון (247), שר האוצר יצחק מודעי (164), שר הפנים יצחק פרץ (145). חותם את הרשימה השר בלי תיק יוסקה שפירא, שנשאל שאילתא אחת בלבד.

בראש שואלי השאילתות צועד שוב ח"כ מתי פלד. סגנו הוא תופיק טובי מחד"ש ואחריו דוד כגן מהליכוד. יתר גדולי השואלים, לפי סדר יורד, הם: בני שליטא (ליכוד), ז'אק אמיר (מערך), גאולה כהן (התחיה), אוריאל לין (ליכוד), שולמית אלוני (ר"צ), אבנר שאקי (מפד"ל), יאיר צבן (מפ"ם), מיכה רייסר (ליכוד), חיים רמון (מערך), רן כהן (ר"צ).

הכנסת, אומר שבח וייס, בהשוואה לפרלמנטים בערבים אחרים, צועדת בראש בנטיה שלא להעביר הצעות חוק פרטיות. רק 5.5 אחוזים בכלל הצעות החוק המתקבלות בכנסת הן הצעות חוק פרטיות, יתרתן – 94.5 אחוז הן הצעות חוק ממשלתיות. במושב זה, אומר שבח וייס, עברו בסך הכל חמש הצעות חוק פרטיות. אלופי הצעות החוק הפרטיות הם: שבח וייס, מרדכי וירשובסקי, אלעזר גרנות, יאיר צבן, תופיק טובי, חייקה גרוסמן, גאולה כהן, ושולמית אלוני. במושב זה התקבלו – בקריאה שנייה ושלישית – 6 הצעות חוק פרטיות של הח"כים שילנסקי, כהן־אבידוב, גרנות, רמון, וסולודר.

מתוך כ־300 הצעות חוק פרטיות שהוגשו בכנסת ה־11 הוגשו לקריאה ראשונה רק עשרות. במושב זה נתקבלו – בקריאה ראשונה – הצעות חוק פרטיות של עדנה סולודר, בעניין הביטוח הלאומי: חוק היטל על שירותים מיובאים של קבוצת חברי כנסת, הצעת חוק ה"בוק" של באיר שרית.

הממשלה, לעומת זאת, הגישה מאז כינונה של הכנסת ה־11 102 הצעות חוק. במושב זה נתקבלו עד כה 12 חוקים. ארבעה עברו קריאה ראשונה.

הצלום – ניצן שוחר

בת עשרים ועדיין בבית ספרנו / יעל פישביין

קיפי, בר־אבא והמורה שלומית

ילדי ישראל צופים – כל אחד לחוד – בטלוויזיה שלוש וחצי שעות ביום בממוצע. כשהם מסיימים את בית הספר היסודי ההפרש בין שעות הלימוד שצברו לשעות הצפיה הוא 4000 שעות לטובת הטלוויזיה. במה הם צופים בעוד ההורים שלהם „מרווידים" זמן? מי מחליט, מי מפיק, על מה חושבים והיכן טועים בטלוויזיה הלימודית

לטלוויזיה הלימודית אין בעיה של קבלת החלטות. כשצריך להחליט, יוהנה פרנר, מנהלת התכניות, נכנסת למשרד של יעקב לוורבוים, המנכ"ל, ויוצאת משם אחרי „הכל". ככה זה עובד כמעט מאז שהתחנה קיימת, בתארים אנשי התחנה את תהליך קבלת ההחלטות באחד המוסדות המשפיעים ביותר במערכת החינוך, ועובדה שעד עכשיו הכל בסדר.

הטלוויזיה הלימודית פועלת על־פי לחצים. כולם לוחצים – שר החינוך, בכירי משרדו, אנשי פוליטיקה ואנשי אקדמיה. מי שלוחץ יותר מקבל יותר. בכך אין הטלוויזיה שונה משום מערכת אחרת בארץ, מסבירה בנעימת התנצלות דוברת הטלוויזיה הלימודית דפנה וייס.

תיאור זה של וייס מרגיז את המנכ"ל יעקב לורבים. „מה רוצים, שתהיה פה דמוקרטיה? מישהו צריך לשאת בעול: מישהו צריך לתת דין־וחשבון לשר על מה שנעשה בטלוויזיה. והמישהו הזה צריך להיות בעל אחריות וסמכות. אז מה רוצים – שנצביע, שישבו פה מנהלי מחלקות ויגידו מה להפיק?"

הנהלה של שני אנשים – יש לה כמה יתרונות. החלטות מתקבלות ללא סירבול: האווירה בבניין אינה עכורה: אנשים מתרוצצים במסדרונות אפופי מתח עשיה. אבל יש בדרך עבודה כזו גם כמה חסרונות, הבולטים לעיניהם של אנשי מקצוע. הטלוויזיה הלימודית אינה מתמודדת בעקביות עם הבעיות הקשות והמעיקות ביותר על מערכת החינוך הישראלית: מתח בין דתיים וחילוניים, דעות קדומות בין מזרחיים ואשכנזים, מתחים בין ערבים ויהודים, פערי השכלה הישגים נמוכים במדע הטבע ומתמטיקה.

בכל אלה, הטלוויזיה הלימודית קצת נוגעת וקצת לא נוגעת וללא שיטה. תלוי מי לוחץ, מתי וכמה. התחנה, המנסה להשביע את רצון הכל, אימצה את מדיניות ה„קצת" וזו מוכיחה את עצמה. כולם מקבלים קצת ממה שהם רוצים והרבה תכניות שאינן מרגיזות. „פה ושם" נשארו שטחים מתים שהוזנחו: „פה ושם" ישנם תחומים בעייתיים שלא נגעו בהם: אבל בסך הכל הוא „בסדר". מפני שהטלוויזיה הלימודית לא קבעה מדיניות חינוכית מפורשת העלולה להרגיז: מפני שההנהלה, המורכבת משני אנשים, משאירה הכל במשפחה, מפני שהטלוויזיה הלימודית נזהרת שלא לגעת בבעיות אקטואליות, אין היא משמשת מטרה לביקורת ציבורית נוקבת.

שיטת ה„קצת" מזה ו„קצת" מזה

„כיצד פועלת מדיניות ה„קצת"

כשנכנס שר החינוך יצחק נבון לתפקידו, הועמד החינוך לדמוקרטיה ולדו־קיום יהודי־ערבי בראש סדר העדיפויות. הטלוויזיה הלימודית נדרשה לתת את חלקה. כיוון שלא ניתנו הנחיות מפורשות, סיפקה התחנה פתרון קל בלתי מחייב. תכניות ישנות, שאין ביניהן קשר, אוחדו מן המדפים וקובצו יחד תחת הכותרת „משדרי הטלוויזיה הלימודית בנושא דמוקרטיה". כך הוצא מן המחסן סרט בשחור־לבן, שהופק לפני שתים־עשרה שנה, „העתון" מסידרת „גם אנו שופטים", תבלל בסדרה הכבודתרשנית.

מחקר שנערך לא מכבר בבית־ספר לעובדי הוראה בכירים מראה שילדים ובני נוער מעדיפים סדרות טלוויזיוניות. לסרט בודד אין אותה השפעה שיש לסידרה. אבל מה שהוצג כסידרה בנושא „דמוקרטיה" איננו, כאמור, סידרה, אלא אוסף מקרי של סרטונים שתרומתו לחינוך לדמוקרטיה מוטלת בספק.

מדיניות ה„קצת" עבדה היטב גם בנושא בעייתי אחר: המתח הבין־עדתי. לפני כחמש שנים גילו פתאום מספר אנשי טלוויזיה שנושא זה אינו מטופל כראוי בין כותלי ה„בניין". נערכו מאבקים קשים על הכנסתם של אנשי עדות המזרח לעמדות מפתח ועל טיפול רציני יותר במורשת התרבותית המזרחית. המאבקים נשאו פרי חלקי. אנשים כמו יצחק חלוצי ואריה תגי התחילו לעבוד: הופקה תכנית מעולה, „שכונת חיים", שהתמודדה עם דעות קדומות ועם הווי תרבותית מזרחית. אולם בכך תם המאבק. מאז מקרינים מדי פעם את „שכונת חיים", ואין מתכונן תכנית חדשה שעניינה מתחים בין־עדתיים.

כשקמה הטלוויזיה הלימודית, בדיוק לפני עשרים שנה, היא קיבלה מנדט מפורש: לסייע למערכת החינוך קודם כל בשיפור ההישגים הלימודיים. התכניות הראשונות שהופקו היו במתמטיקה, אנגלית ומדעי הטבע. מאז השתנו כמה דברים, אבל התכניות הישנות עדיין רצות על המרקע. המורה למתמטיקה שלומית דקל עדיין מראה בסרגל שחור־לבן מספרים ותוצאות, והמורה יוהנה פרנר עדיין מלמדת שיעורי טבע בסגנון נושן בשחור־לבן. מורים למתמטיקה ולמדעים מבעטים להשתמש בטלוויזיה. „כמה זמן אפשר ללמד לפי אותן תכניות? נמאס", הם אומרים. אבל הטלוויזיה מוסיפה לשדר, מבלי לבדוק מה שיעור הצפיה בתכניות הלימוד הישנות שלה. גם בתחום הלימודי מופעלת מדיניות ה„קצת". מדי פעם מחודשים חלק מהתכניות. מוסיפים צבע, מגוונים ברכישות מחו"ל, אבל את עיקר המשאבים מקדישים לא לתחום הלימודי אלא לתכניות הבידור של אחר־הצהריים.

המורה למתמטיקה ו„שניים אוחזין"

„הגישה להוראה טלוויזיונית אינה יכולה להיות פרונטלית, וזוהי החמצה נוראה", טוען פרופסור אריך כהן מאוניברסיטת חיפה. למורה מצולמת, הוא אומר, אין יתרון על פני מורה בכיתה, ולהוראה כזו אין שום ערך מוסף על־פני הוראה רגילה. להיפך, למורה המצולם חסר המגע האישי שיש למורה בכיתה. כדי שתכניות לימוד טלוויזיוניות ישיגו את מטרתן, צריך לתכנן שיעורים מסוג שונה לגמרי, שיעמידו לרשות המורה בכיתה אמצעים שאין ברשותו – לא לוח וסרגל והסברים מילוליים, אלא מרכיבים אחרים שאי־אפשר להכניסם לחדר הכיתה.

אם אין אוכל

מחלקת ההסרטה של „הלימודית" משבתת. יוצאים לצלם בחוץ רק בכוונה המבטיח חזרה לבניין, למזנון ליתר דיוק, בשעת הצהרים. צילום תוכניות מתעכב כיוון שהצוותים שומרים על „צילום רדיוס". הסיבה להגבלה היא הגבלה קודמת שהטילה ההנהלה – לשלם עבור ארוחות, להמציא קבלות ולקבל את החזר ההוצאות בסוף החודש. צוותי ההסרטה שהיו רגילים שתקציב הארוחות נכלל בתקציב ההסרטה, סרבו להסכים ל„הרעת תנאים". כך גדלה כמות המלל ב„ערב חדש" או ב„זהו זה".

הביקורת העניינית של פרופסור כהן ואחרים ידועה למנהלי הטלוויזיה, אבל הם בשלהם. לא מכבר הופקה תכנית בתלמוד „שניים אוחזין", שבחלקים גדולים שלה עומד מורה מול המצלמה ומרבה בהסברים מילוליים, כמו שעשתה לפני 20 שנה המורה למתמטיקה שלומית דקל. התכנית „שניים אוחזין" נולדה בימיו של השר זבולון המר והיתה חלק ממדיניות משרד החינוך לתגבר את לימודי היהדות. הטלוויזיה הלימודית נענתה למצוות השר, אבל לא יישמה את לקחי הביקורת על שיטות ההוראה. הדתיים קיבלו „קצת" והלחצים פחתו.

„יכולנו להעסיק את הטלוויזיה הלימודית בחידוש תכניות לימודים בלי סוף, אבל אנחנו שואפים לתחומים חדשים. אנחנו רוצים את הקהל המבוגר. טלוויזיה לימודית בכל שעות היום. 3.5 מיליון יהודים צריכים לשמור על התחום הלשונית, התרבותית והמורשתית – מי יעשה לנו את זה, הבי־בי־סי? אנחנו צריכים הפקות מקוריות בלשון העברית. לנו, לטלוויזיה הלימודית, יש נסיון בהפקות מקוריות בנושאים חינוכיים ובידוריים. אנחנו יכולים לעשות את זה", דברי המנכ"ל יעקב לורבים. התחרות עם הטלוויזיה הכללית הסיטה את הטלוויזיה הלימודית מהפקת תכניות לימוד. מתוך 600 הפקות לשנה, יותר ממחצית מוקדשות למבוגרים. 260 הפקות מוקדשות לתכנית החדשותית „ערב חדש", המיועדת בעיקר למבוגרים. צופים צעירים מתקשים לעקוב אחריה, כיוון שעיקרה מלל ופרשנות.

„ערב חדש" היא תכנית חדשות שכמעט אינה יוצאת מהאולפן. „היא זולה מאוד", מסבירים מנהלי הלימודית בלי לפרט עלויות, ומוכיחים, על־פי סקרי צפיה, ש„ערב חדש" זוכה לצפית שיא. אולם מחקר אחר מוכיח שהפופולריות של „ערב חדש" אינה גדולה בין הצעירים, אלא בין המבוגרים דווקא על אף שהיא מקבלת שעת שידור המיועדת לצעירים, ועל חשבון זמן הצפיה שלהם נעשית התחרות עם הטלוויזיה הכללית.

ילד ישראלי צופה בממוצע בטלוויזיה שלוש וחצי שעות ביום. כשהוא מסיים את בית־הספר היסודי, ההפרש בין שעות הלימוד שלו לשעות הצפיה בטלוויזיה מגיע ל־4000 שעות לטובת הטלוויזיה. ילדים לומדים איפוא מהטלוויזיה יותר מכפי שהם לומדים מהמורים שלהם. מסרים חינוכיים שהטלוויזיה מעבירה נקלטים אצלם בעוצמה, מפני שאיש אינו מכריח אותם ללחוץ על הכפתור.

מה מקבלים הילדים מהטלוויזיה הלימודית? אילו סטריאוטיפים היא מטביעה בראשם?

„לנשים בטלוויזיה יש בדרך כלל תדמית נחותה: הן מופיעות כעקרות־בית או כיפהפיות מטופשות. בדרך כלל הן נופלות מהגברים. בסרטי פעולה מופיעים בדרך־כלל ארבעה גברים ואשה אחת. בקומדיות משפחתיות שמספר הגברים והנשים בהן שווה – המסר המובלע הוא שמקומן של הנשים הוא הבית," – טוען דר' אליעזר מרכוס, מנהל בית־הספר לעובדי הוראה בכירים בירושלים. מרכוס טוען שהטלוויזיה הלימודית, למרות מטרותיה החינוכיות, לא בדקה את המסרים המועברים לצופים הצעירים דרך תכניותיה. לכל היותר בודקים מה הן ההערכות של הצופים, את מי הם אוהבים לראות על המרקע ואת מי לא. ההשפעות לא נבדקו לא בתחום של נשים וגברים, לא בתחום של דתיים וחילוניים ולא בתחומים בעייתיים אחרים. הטלוויזיה החינוכית כמעט ואינה מתמודדת עם התחום הערכי. דווקא בתכניות קנויות שהקרינה הטלוויזיה הכללית העלו נושאים ערכיים חשובים. התכנית „על טעם ועל ריח" התמודדה עם בעיות בין־עדתיות ובעיות של משפחה חד־הורית; ב„אי הילדים" הועלו בעיות של חיים דמוקרטיים. חינוך ערכי איננו עובר על־ידי מסר מילולי ישיר. השפעה גדולה יותר יש דווקא לתכניות בידוריות שמובלעים בהן מסרים חינוכיים."

מבוקש מנחה ממוצא מזרחי

הטלוויזיה הלימודית מחפשת מנחה ממוצא מזרחי ל„זהו זה". במסגרת „הוראת־קבע" של ההנהלה להראות יותר קלסתרים של בני עדות המזרח על המרקע נעשו נסיונות למצוא מנחה ממוצא מזרחי שיסייע למנחים בר־אבא, מושונוב, גליקמן וגוב.

„רחוב סומסום" של הלימודית מוצג לעתים כתכנית חינוכית ערכית. דר' מרכוס מפקפק בכך. „התכנית משמשת למטרות לימודיות והישגיות, כדי לעזור לטעוני טיפוח לבוא לבית־הספר עם מוכנות גבוהה יותר. קשה לי לומר אם אמנם היא משיגה מטרות אלה. זה דורש בדיקה. אבל חשוב לא פחות לבדוק מה המסרים שלה בתחומים הערכיים. בדיקה כזאת לא נעשתה. הטלוויזיה הלימודית פועלת כאן, כמו בתכניות אחרות, ללא מודעות למה שהוא עושה.

„ילדים משקיעים בטלוויזיה יותר מאשר בכל תחום אחר. הם שואבים ממנה את מושגיהם, את המידע על העולם. היא חלק מעולמם. מערכת חינוך המתעלמת מן ההשפעות החינוכיות הגלומות של הטלוויזיה עושה פשע, ובוודאי כשהמדובר בטלוויזיה לימודית".

לטלוויזיה הלימודית יש מחלקת מחקר. נערכים סקרי צופים להערכת תכניות חדשות ומורים מתבקשים להעריכן בראשית הפקתן. „בדרך כלל אנחנו יודעים מה תהיה הדעה על כל תכנית לפני שאנחנו יוצאים אתה", מסבירה הדוברת דפנה וייס. אבל כאילו כדי לאשר את ביקורתו של דר' מרכוס – מחלקת המחקר של הטלוויזיה עוסקת בעיקר בשאלות של פופולריות ובודקת כיצד התקבלו דמויות אלה או אחרות אצל הצופים. השפעות ערכיות אינן נבדקות.

כואב? יעבור

„הטלוויזיה הלימודית היא חלק מהגישה הכללית שלא מטפלים במה שכואב. היא הפכה לטלוויזיה בידורית, ואת הבעיות הקשות משאירים בצד. הטלוויזיה כפופה לשר החינוך והיא היתה צריכה לבצע את המשימה החינוכית מספר אחד של מערכת החינוך בארץ: חינוך לדמוקרטיה ולדו־קיום. מה היא עשתה בתחום הזה? לא כלום. עד כה, כמעט שנה וחצי לאחר שהוקמה ועדה מייעצת לטלוויזיה בנושא הדו־קיום, לא הוקרנה אף תכנית אחת. פה ושם נותנים איזה מפגש; פה ושם איזה איזכור לבעיה. אין שום דבר שיטתי. קשה לי להבין איך התחנה הצליחה להתחמק מהבעיה מספר אחד של מערכת החינוך בארץ" – אומר פרופסור דניאל ברטל מאוניברסיטת תל־אביב.

הנהלת הטלוויזיה מתגוננת: „עשינו שלוש תכניות ראשונות בנושא הדו־קיום, אבל עדיין אין בידנו סידרה. כשתהיה סידרה נתחיל להקרין."

רק באחרונה שמו לב במשרד החינוך שהטלוויזיה הלימודית מתעלמת מהערבים. שום תכנית לא תורגמה לערבית, אף שההשקעה בתרגום זעומה ביותר. „זוהי פאשלה. אולי הפאשלה הכי גדולה שלנו", אומרים אנשי הטלוויזיה. התגובה הרשמית לפאשלה הזאת: „היה חסר ציוד. לא יקר אמנם, אבל רק עכשיו השגנו אותו". תכניות אחדות כבר תורגמו לערבית אבל בכך לא נפתרה הבעיה. התכניות לגיל הרך, שהן רוב התכניות המופקות, מתבססות על מסרים בעל־פה, שלא ניתן לתרגמם. כך מועבר מסר סמוי לצופה הצעיר: אין ערבים בגוף הסרט.

„המחקר המודרני בודק כיצד משפיעים תכנים טלוויזיוניים על ערכי הדמוקרטיה. זהו תחום חדש יחסית ויעבור זמן עד שיוסקו המסקנות. הטלוויזיה הלימודית הצליחה לעשות תוכניות יוצאות מהכלל, כמו „בלי סודות" או ההתאמה של „רחוב סומסום". לא מביישים את הפירמה, יש בארץ כשרון יוצא מהכלל ודווקא הטלוויזיה הלימודית נותנת לו ביטוי טוב" – מגן על הטלוויזיה הלימודית דר' עקיבא כהן מהאוניברסיטה העברית. הוא חוזר על דעה רווחת בקרב אנשי מקצוע: ש„הלימודית" טובה בהרבה מהכללית. בפחות משאבים, בתקציב שנתי של 7.5 מיליון דולר ומספר תקנים קטן –194– היא מצליחה לעשות מה שהכללית אינה עושה בהרבה יותר כסף ובכוח־אדם רב יותר.

בבניין הטלוויזיה הלימודית, החוגגת את יום הולדתה ה־20, אומרים בביקורתיות: „זה לא שאנחנו כל כך טובים. הם פשוט גרועים בהרבה מאתנו". דוברת הטלוויזיה הלימודית מודה: „אנחנו המבקרים הכי חריפים של עצמנו. אנחנו עושים מאמצים. יש לנו סדרי עדיפויות המוכתבים על־ידי הרבה אילוצים. אנחנו גוף קטן עם משאבים מצומצמים להחריד. ובכל זאת אנחנו עובדים כמו מפעל תעשייתי המייצר ללא הפסקה."

מבקרי התחנה מתעקשים: „מערכת החינוך נקרעת בהתמודדות עם בעיות אדירות בעוצמתן – יהודים־ערבים, חילונים־דתיים; פערי רמות, פיגור בחינוך המדעי – ואסור שהטלוויזיה הלימודית תתמקד אל התחום הבידורי ותהפוך לערוץ 2. לא זה מה שמערכת החינוך צריכה."

בגלל כמה דפוקים / שמעון וייס

בוקר אחד הגיעו לכפר כוחות צבא ומשטרה

לאחר הידיעה השגרתית – „כוחות הבטחון חשפו חוליית... מצבור נשק... נעצרו..." – באים סיפורי הרקע – „הכפר שיבלי דבוק אל שיפוליו המזרחיים של הר תבור..."
נשק צבור, נשק מכור, עבריינות או פעילות עוינת. צה"ל הוא מקור שופע

אולי בהשפעת החשדות האחרונים והפירסומים על מציאת ציוד צבאי רב אצל כמה מבני הכפר נראה הכפר הבדווי בגליל התחתון ריק ושומם ועננה של בושה מהולה בחשדנות כאילו כרוכה עליו. בשיבלי יאמרו לך שכולם בעבודה מחוץ לכפר ולכן הוא נראה שומם, אבל מיד יוסיפו שהימים האחרונים אינם כתמול שלשום בכפר.

בוקר אחד לפני מספר שבועות, מספרים בכפר, הגיעו כוחות משטרה וצבא ופשטו על בתיו. לא היה בית שלא ערכו בו חיפושים ועד מהרה התרכזו סביב קומץ בתים. בבתים אלה נמצא מרבית הרכוש הצבאי וכמה מתושביהם נעצרו. חלקם שוחררו לאחר חקירה.

זה היה לא נעים, אומר סולימן שיבלי, 65, מוכתר הכפר זה שלושים שנה. ואף שלפני כשנה וחצי נלקחו ממנו מרבית סמכויותיו, עם כינונה של המועצה המקומית הקרואה, הוא, סולימן, מוחזק עדיין כאישיות בעלת קשרים הדוקים עם השכנים היהודים באיזור. אמרת כפר שיבלי – אמרת סולימן שיבלי. „היו באים אלי מצה"ל לשאול אם זה בסדר טוב ואם את ההוא כדאי לגייס לצבא, ואני הייתי אומר להם על כל אחד את חוות דעתי. לפי זה הם לקחו לצבא. לפני כמה שנים התחילו לקחת בלי לשאול אותי אם זה טוב או רע ותראה מה שקרה. זה הרס לנו עבודה של שנים. עכשיו חושבים שכולנו מחבלים. תאמין לי, הם עשו את זה לא בשביל האויבים של המדינה. הם רצו כסף לקנות טלוויזיות ולעשות חיים. אם יכתבו עלינו את כל האמת ואת כל מה שעשינו למען המדינה – אולי זה יחפה על מה שהפרוחחים האלה עשו".

סולימן, חובש כפיה לבנה מסורתית, בין הבודדים בכפרו, מתבל את דבריו בכמה מלים בעברית. הוא מאשים את המשטרה שעשתה מזבוב פיל. הם ניפחו את כל העניין, הוא אומר, כי המשטרה לא אוהבת אותנו. אורי אור היה לא מזמן בבית שלי ואמרתי לו: מה עושים החיילים שלנו כשבאים הביתה? יורים באוויר ועושים פנטזיות. תעשה משהו, ביקשתי ממנו, אבל שום דבר. עכשיו אני מתבייש לצאת מהכפר ולהיפגש עם השכנים היהודים מכפר תבור ומעפולה.

לפני ימים אחדים ביקרה כיתת בית־ספר יסודי מכפר שיבלי אצל השכנים מקיבוץ עין־דור. תגיד לי, שאלה המורה מהקיבוץ את דיאב המורה משיבלי, זה נכון מה שמספרים עליכם, מה קרה לכם בכפר? שוב נאלץ דיאב להסביר שמדובר בשלושה־ארבעה מבני הכפר ושהיום הם כבר מוקצים בכפרם, אבל הרושם נשאר רושם וקשה לתקנו.

כאשר התפוצצה פרשת חשיפת הציוד הצבאי הרב בכפר, שיגר עלי שיבלי, יו"ר המועצה המקומית וחבר נאמן במפלגת „העבודה", מכתב התנצלות והסבר לראש הממשלה, שמעון פרס, עם העתקים לשר הבטחון, לרמטכ"ל ולממונה על המחוז במשרד הפנים. „אני שולח לכבודך מכתבי זה בתחושה מעורבת" כתב עלי שיבלי. לראש הממשלה. „האחת תחושת כבוד והערכה, ושניה תחושת אכזבה וצער עמוקים על התקרית האחרונה שקרתה בכפר בנושא החזקה וסחר בנשק בצורה בלתי חוקית. הכפר כולו מזועזע על מה שקרה ואפילו שהמעשים האלה נעשו על־ידי בודדים שמספרם אינו עולה על מספר אצבעות כף היד האחת... הכפר כולו ממורמר ומצטער על התקרית המעשה הנפשע והנתעב הזה וכולנו מקווים שהיא תופעה חולפת ותחלוף לעד". בשיבלי מחכים עכשיו לתשובתם של פרס, רבין ולוי.

יש משהו מוזר, ואולי אופייני, בנימת דבריהם של תושבי שיבלי בימים אלה. בצד הגינוי הציבורי החריף כלפי מבצעי המעשים מנסים עלי, דיאב, המוכתר סולימן ובעצם כל מי שמוכן להתבטא, להמעיט מהשפעתם של מעשים אלה על הנאמנות של בני שיבלי למדינת ישראל.

2500 תושבים מונה הכפר שלמרגלות התבור. פעם היו מרביתם חקלאים. היום עובדים רובם בענפי החקלאות, התעשיה והשירותים ביישובים היהודיים באזור. עד עמק הירדן נוסעים בני שיבלי למצוא פרנסתם. מכת האבטלה לא פוסחת עליהם. קרוב למאה שיבלים רשומים כיום בלשכת העבודה. אך בצל אירועי הימים האחרונים והשמועות סביב המתרחש בכפר, מעדיפים מרביתם להוקיר את רגליהם מהלשכה בעפולה, לא להידרש ולא לקבל דמי אבטלה, ובלבד להימנע משטפון הגידופים ומבטי הבוז והשינאה שיורים כלפיהם באי הלשכה.

שירותם הצבאי של בני הכפר מבוסס על התנדבות. ראשוני המתגייסים־מתנדבים מבני שיבלי היו גששים שצה"ל היה זקוק להם. בהיות השירות הצבאי מבוסס על התנדבות, לא קיבלו החיילים שכר מלא על שירותם. במשך השנים התברר לבני הכפר כי שירות בצה"ל הוא גם פתח בטוח לעבודה באורחות, ובלי תעודת־שחרור, ועוד כשמדובר בבדואים, קשה מאוד לקבל עבודה. כך התגייסו יותר ויותר צעירים מבני הכפר, וכיום מגיע מספרם של החיילים ואנשי כוחות הבטחון תושבי שיבלי לכמה מאות. חמישה מבני שיבלי נפלו במלחמות ישראל. האחרון שבהם בהתמוטטות בניין המימשל בצור. שלושה אחרים נכים לאחר שנפצעו במהלך השירות ושניים זכו בעיטור המופת.

„עכשיו אנחנו בצבא צריכים להוכיח את עצמנו כפליים", אומר דיאב שיבלי, בן 19, חייל בחופש, בן אחיו של המוכתר, „שלא יגידו שכל מי שבא משיבלי הוא בוגד. זה מפריע לכולנו שמשרתים בצבא למרות שלא נתקלנו בתופעות התנכלויות נגדנו והכל בגלל כמה דפוקים בכפר". דיאב אומר שהתגייס לצה"ל משום שידע שרק כך יש לו סיכוי להמשיך לעבוד במקצוע החשמלאות שהתמחה בו. הוא מקווה שהשם שיבלי לא יפריע לו עכשיו.

לדיאב שיבלי יש הסבר נוסף למה שהתרחש לא מכבר בכפר. אין לנו מגרש כדורגל, הוא אומר, אין מועדון, אין מרכז תרבות ונוער ולצעירים אין מה לעשות כאן אחרי העבודה, אז יש כמה שמוצאים עיסוקים בהתקשרויות מפוקפקות עם עבריינים. לא, הוא אומר בבטחון, מה שגנבו ומכרו לא הגיע לארגוני החבלה. מקסימום לעולם הפשע והעבריינות.

בשיבלי מספרים שמשפחות החשודים מרבות לסייע להם בהגנה משפטית. החרם הוא כמעט מוחלט. אחיו של אחד החשודים מספר שלא ביקר ולא יבקר את אחיו לעולם. „בשבילי הוא נפטר" אומר מוחמד מוחמד קלעה שיבלי. „השכל שלו לא בראש. הוא לא נורמלי". קשה לשפוט אם מוחמד אומר את הדברים מהלב או שהאווירה בכפר מחייבת אותו לכך.

לפני שאנחנו עוזבים, מזכיר לנו דיאב שיבלי שארבעים גששים מבני הכפר השתתפו בחיפושים אחרי זוג המורים מעפולה ואחד מהם הוא שגילה את מקום הגופות בגלבוע. את התהילה קטפו שני יהודים מעפולה ורק מאוחר יותר נזכרו בגשש משיבלי, ועובדיה עלי, ראש העיר, העניק לו פרס ובירך אותו. את זה כבר לא הבליטו בעתון רק מעט שמעו וקראו. דיאב שיבלי לא מתפלא. הוא גם לא מתפלא שאת המידע על חשיפת הציוד הצבאי והמעצרים בשיבלי דווקא הבליטו באמצעי התקשורת. ככה זה, הוא אומר, אין מה לעשות.

משא

לספרות, אמנות ועיון

אבי "חכמת ישראל"

עם שנת המאה לפטירתו של יום טוב ליפמן צונץ

מאת ג. קרסל

"כל מה שיישאר מימי המבול הזה ללא חלוף יהיה זו חכמת ישראל לבדה."

צונץ

"חכמת ישראל רוצה לקנות דעת עצמה. היא איננה רוצה להיות בלבד אלא גם לדעת את עצמה."

אדוארד גאנז

"היא (חכמת ישראל) המתנה היקרה ביותר שנתנה יהדות הדור ההוא לאשכנז."

ג. שור (1918)

"בשאלנו את עצמנו מהי המתנה היקרה והחשובה ביותר שהעניקה ליהודים וליהדות במאה התשע עשרה, אין בפינו תשובה אחרת מאשר: חכמת ישראל. אמנם, היו לנו במאה הזו תנועות ציבוריות גדולות ועצומות: תנועת האמנציפציה, הריפורמה, הציונות ועוד. אולם כולן כאחת ינקו ממנה."

לוי גינצבורג

"אנו זקוקים ל'חכמת ישראל' חדשה. לא רק חוקרים בספרים, אלא חוקרים באדמת המולדת, בסלעיה, הריה, מעיינה, נחליה, ועתיקותיה. אנו זקוקים לחוקרות פיסיקליות וחימיות, גיאולוגיות ומטיאורולוגיות, אשר יגלו את צפונות המולדת, את עשרה הגנוז בעמקיה, אשר יבדקו את אוויר ארצנו וגשמי ברכתה – – – למען נעשה את האדמה הענייה והעזובה את אשר עשינו בששת האלפים אשר ישבנו עד עכשיו."

דוד בן־גוריון (1943)

כל אותו מקצוע, שבמשך כמה דורות הצמיח ספרות חקר עצומה המקיפה את כל תחומי החיים היהודיים בכל המצבים והדורות קשור באיש אחד, שהיה הפותח בו ורשם כבר בראשית צעדיו את הסעיפים העיקריים עלינו, העם היהודי, לחקור ולדעת, הלא הוא יום טוב ליפמן צונץ (1794—1886). אמר פעם גרשם שלום: "מדה של שרטוטיהם של צונץ ושטיינשניידר משכו אותו. אמנם שום דבר רציני לא נכתב על אודותיהם. מה שנכתב – על־ידי קטני־דעת נכתב ולהג אין קץ. אבל בטוחני, שעוד יבוא יום ואחד מגדולי העיניים יתעורר ויצייר לנו את דמות דיוקנם האמיתית של שרי־החכמה אלה. אינני חושב שיש כדוגמתם בחכמת ישראל" (דברים בגו, עמ' 391). דברים אלה נכתבו לפני כשלושים שנה ועם כל הספרות הרבה שנתפרסמה מאז על צונץ הנהו חידה עד היום הזה, שכן לא קל לחדור בפנימיותו של אדם, שג. שלום קרא לה "רימונית".

וכשם שאנו יודעים בדיוק מיהו אביה של "חכמת ישראל" כך אנו יודעים, ואף זה בדיוק, ראשית הופעתה של "חכמה" זו בכל עוזה – היתה שנת 1818, שבה הופיע הקונטרס שפתח תקופה: "משהו על הספרות הרבנית" (למען הדיוק: הקונטרס נכתב בדצמבר 1817). כל המכיר את תמונתו של צונץ בעל הבלורית והארוכה ויצרני לכך את דמותו, היודעה לנו היטב לכל פרטיה – לפי הביוגרפיה שלו, יתהה – ואת בלשון המעטה, על דיספרופורציה זו שבין מה שהוציא מתחת ידיו במשך שנות חייו הארוכות (הלך לעולמו בן תשעים ושתיים) לבין מה שקיבל בשנות לימודיו בבתי־אולפנא שלנו ושלהם. אולם אין מקשין על גאון. ברם, אין זו התמיהה היחידה המתעוררת אצל כל המצוי אצל אורח חייו ופעלו המדעי־הספרותי ואף הפובליציסטי של צונץ (היה במשך שנים רבות פובליציסט בעתונים כלליים, לא־יהודיים ואף עשה לא מעט בעריכתה של עתונות זו). הגדולה שבתמיהות, המלווה השתאות לא מעטה, עשוי לעורר קונטרס זה (במהדורתו הראשונה היה בן 50 עמודים ואילו במהדורה השניה בן 31 עמ'), שבו מתגלה צונץ בכל שיעור קומתו ובו מקופלות כל עצמתו ועצמיותו, שכן מכאן יובילו החוטים לדורות של חוקרים ועדיין כוחם אתם לדורות הבאים.

באמת אמר, אין אמת־מידה הולמת יותר לכאן מאשר התופעה הנודעת, שאין מושג ההתפתחות תופס בו כלל ועיקר. הוא "נופל" כביכול בכל גילוייו בבת־אחת, שכל השאר לאחר מכן אינו אלא בבחינת רסיסים מגילוי ראשון זה. כל ספריו ומחקריו של צונץ במשך עשרות בשנים (בעיקר בגרמנית ומשהו גם בלשונות אחרות ובכללן – עברית) הם למעשה אך בחינת שביבים ממנו. כאן מגולל צונץ תכנית מרהיבה בסעיפי סעיפים ובסגנונו הלאקוני הנודע, כמעט לכל תחומי העשייה של חכמת ישראל במשך כל המאה הי"ט ולא מעט גם לאחריה. מה שחסר כאן השלים במאמרו, שפירסם לאחר מכן: "קווי יסוד לסטטיסטיקה על עתידם של היהודים". אולם לא נקפח עיקרו של הקונטרס אם לא נוסיף את הפסוק המפורסם המזעזע, בו הוא מסביר נחיצותה של חכמת ישראל עתה. סיכום זה הוא צורך השעה, שכן יצירות ישראל במשך הדורות שלאחר תקופת המקרא נחתמו עתה חתימה מלאה ומובלת לקבורה ולא נותר לנו אלא "דין וחשבון על מה שנחתם". עתה אין כל "חשש" שמבחוץ בית־הקברות תופרע, כי כן לא "צפויה לנו כל הפרעה מצד איזה חידוש בעל משקל שיבלבל על נקלה את אפשרות הסקירה". "שקט" זה נותן לו עתה לצונץ לצורך הסיכום קל עתה, ב־1818, להתחיל בסיכום זה כאשר בעוד מאה שנה, שהכל יהא כבר מכוסה במשאות השיכחה.

אילו ביקשתי לנקוט קטיגוריות שאולות מבית מדרשה של הפסיכואנאליזה הייתי מעלה מסקנה, שלי עצמי אין ספק בה, ש"התימה" זו כלפי חוץ איננה אלא כסות לדביקות עצומה בתוך תוכו של האיש צונץ, במידה שקשה לנו לשער בלעדיה עצמתה של מורשת יהודית זו המתגלית בכל מחקריו, שכן אין דביקות תופפת את הקבורה, אלא היא חיה ומחייה. ואכן "ליסטוטיב" זה עובר כחוט שני, בפירוש וברמיזות, דרך חיבוריהם של האריות מחוגה, בה במידה ניתן לומר, שהקהל הסיק דווקא את ההיפך מהגלוי ונדרש לשיכבה התת־מודעית. ואכן לא היה מקצוע מדעי־ספרותי, שעורר גלי חיבה והתלהבות ליהדות בתקופת ההתבוללות כ"חכמת ישראל", ולא בכדי נעשה המסכם והפופולאריזאטור הנעלה של כל סעיפי החכמה הזו, צבי גרץ, לרב־מכר, ששום ספר יהודי לא הגיע אליו במשך כמה דורות, אם במקור הגרמני, ואם בתרגומיו ללשונות אחרות (ובכללן גם כמה תרגומים לעברית). ואף כאן חוזרת התופעה: צונץ, ריעיו ותלמידיו זעמו ביותר על ספרו זה של גרץ שהיה, לדעתם, שטחי ומרפרף על פני שטחים עצומים. אולם המוני המונים לא השגיחו בכך וראו בספר זה, על הרצאתו הגלבבת ואף המרתקת, תוצאה עקיבה ליסודות המחקרים שהניחו ראשונים ובראשם צונץ עצמו. וכך עברה כמעט שני בקלאסיקה של "חכמת ישראל" מגמת ההיסול, כמגדרתו של ג. שלום. אולם עובדה היא, אף שגדול־בישראל זה ששמו ג. שלום לא העיד על כך, שככל שביקשה "חכמת ישראל" להפסיק להלכה את קיומנו הלאומי לאור מורשת־העבר הלאומית והעשירה, על ידי גילוי מכמניה העצומים והגנוזים, כן היתה פעולתה ההיפך הגמור, לאמור: היא סייעה לא במעט להחייאתה של הלאומיות היהודית המודרנית. שני "עדי־מלך" לפנינו, ודווקא מהצד "השמאלי" שלנו. האחד הוא משה הס, שגם עיון קל בכתביו מוכיח מה רבה היתה יניקתו מ"חכמת ישראל" ואף עסק בה לא מעט והאחר: נחמן סירקין, שמאמרו הראשון, ודווקא בעברית, היה על אברהם גייגר ובו הערכתו הרבה למקצוע זה, שגייגר היה מראשיו בבני הדור השני. ויכולתי להמשיך ולספר על השפעתו של "גרץ המקוצר" בתנועת החלוץ בראשית ימי העליה השלישית, כפי שהתבטאה בתחומי הבית שלנו והעלתה לארץ את החלוצה הראשונה מעיירתי לארץ ישראל בימי ראשית העליה השלישית, הלא היא אחותי אסתר ז"ל, שלאחר שמונה שנים העלתה אף אותי לארץ.

תכניתו זו של צונץ, המנוסחת סעיפי סעיפים, פורשת כנפיה על כל ענפי מדעי היהדות, כשום אין תחום חסר מכל המכלול העצום הזה וכמובן תוך הדגשה יתירה שמדעי היהדות הם חלק אורגאני מהתרבות הכללית ומשום כך ביצוע התכנית, המוטלת לאו דווקא על יהודים בלבד, אלא שאלה היהודים הם המסוגלים ביותר לכך. לפנינו עירוב של תכנית "יבשה" ממוזגת באוריאיים של פיוט ושירה על העם היהודי, שכן יש "לעמוד ביראת כבוד של אמת בפני מקדש־אלים זה" של מורשת ישראל. לפנינו איפוא לבטים פנימיים של איש הנקלע בין יראת־כבוד לבין הובלה לקבורה. נפתולי אלוהים נפתל איפוא צונץ בין שני קטבים אלה וניצח כמובן, מדעתו או בניגוד לדעתו, הביצוע, שעודד לתחיה אוצרות ישראל בכל הדורות וגרם דווקא לתחיית המתים במקום ההובלה לקבורה. תחיה זו אירעה בצורה ובמספרים, שגדולי הגדולים לא חלמו עליהם. אלה המדעים, שנתעוררו בעקבי הקונטרס הזה, בעקיפין ובמישרין, הפיחו רוח חדשה בזולת־עם, שנתרוקנו מתכנם הדתי, וגם לא מעט באלה המוחזקים במסורת אבות, ונתנו להם תוכן פנימי עמוק, שהוא רחוק בתכלית הריחוק מאותו זלזול, שהוסיף כלפי העוסקים בכך מורנו ורבנו ג. שלום.

אתה מוצא כאן באותו קונטרס דברים נפלאים בעניין חקר העברית וגם התפעלות מיצירות חז"ל, שלא היתה ידועה אז במידה שאנו יודעים אותה היום. הווה ועבר נושקים אהדדי כאן בתכנית גרנדיוזית זו, ובציטוטים צמודים מהמהרש"א עד חכמי הגויים, והכל בטבעיות של שחיין מנוסה ולא של צעיר בן עשרים וכמה, הנתה בו כבר באותם ימים מהצגות תיאטרון. מכתבו מקיץ 1817, למשל, גדוש השתפכות נפש והתפעלות למשמע שירתה של זמרת מפורסמת בזמנה, בצירוף "מבינות" בכל הסולמות והטונים המוסיקליים, דברים שהוא מבטל עליהם לא מעט זמן. ומובן שזה דורות שואלים: מתי הספיק לרכוש בקיאות פינומנלית זו בכל חדרי ספרות ישראל הנדפסת והגנוזה בכתבי־יד, שמשנה לשנה היא תשוד והתפעלות ועדיין מעוררת התפעלות לאין קץ עד ימינו אלה. אולם האיש שנולד ב־1794 והוציא בראשית 1818 קונטרס כזה שחוק לסוג זה של שאלות.

מהקונטרס סלולה הדרך להקמת האגודה לתרבות ולמדעי היהדות, כשנה לאחר הופעת הקונטרס, ובראשה שבעה צעירים ובהם: יוסט, אבי ההיסטוריוגרפיה היהודית בעת החדשה, צונץ, אדוארד גאנז, הסולל נתיבות בתחום חקר המשפט ועוד. לימים נצטרפו המשורר ה. היינה ורופא מגליציה ד"ר אליעזר סיני קירשבוים, שהוציא ספר שירים בעברית ועוד ספר עברי "הלכות ימות המשיח" (1822), שבו ראשית רעיונות תחיית ישראל בארצו ועוד. אגודה זו, שמרבית ימיה כיהן בה גאנז כיו"ר, הוציאה כתב עת ראשון למדעי היהדות (בשם כתב העת מופיע לראשונה הצירוף: "ויסנשאפט דעס יודנטומס", שעבר גם ללשונות אחרות ואילו לעברית מקביל לו הצירוף: "חכמת ישראל" או בימינו: מדעי היהדות), בעריכתו של צונץ.

בנאומי גאנז לפני האגודה (פירסם לראשונה ג. שור ב־1918 בצירוף מבוא חשוב. עתה הם בתרגום עברי לרבות מבוא בספרו "אדרי ודורות") וכן במאמרים באותו כתב־עת מצויה התשתית האידיאולוגית ליצירת "חכמת ישראל" וכן הדגמות ראשונות בצורת מחקרים (בעיקר של צונץ). אלה ביקשו לחזור לכבשוני היהדות על כל גילוייה ומכאן ההקפדה שאיש מחברי האגודה לא ימיר את דתו. האגודה התפרקה עד מהרה (ב־1824) וכשנה לאחר מכן המיר גאנז את דתו על מנת לקבל קתידרה באוניברסיטה גרמנית, וה. היינה שכינה את גאנז בשל מעשה זה כ"נבל", המיר אף הוא לאחר מכן את דתו. נראה היה לאלה, שיש לברוח מהמערכה בשל חוסר

אפשרות לפשר בין שני עולמות ואילו צונץ לא הלך אחריהם וכמה שנים לאחר מכן הוציא את ספרו המונומנטאלי "הדרשות בישראל", שמלבד ערכו כשלעצמו ביקש באילו להראות, שבמקום לנתץ את החומה המוצבת בינינו לבין העולם יש לבצר ביתר שאת את החומה שלנו, בצורת "חכמת ישראל". צונץ הקים את בנין העד בספריו ובמחקריו המקיפים עולם ומלואו של עם ישראל, החל במקרא, דרך ספרות שלאחר המקרא, ספרות ימי הביניים, חקר הפיוט העברי עד ליבוביו ועוד ועוד. כל מחקר מלווה בידע, שעד היום משתאים עליו – והכל בסגנון קצר, המלווה במראי מקומות, שאי אתה יכול להשתאות דייך מהיקף פינומנלי זה.

פעם אחת אף זכיתי לקבל "דרישת־שלום חיה" מצונץ, מפיו של איש שהכירו ואף הכיר פגישותיו עמו בספריה. היה זה רבה של קארלסבאד ד"ר איגנאץ ציגלר, מחבר הספר החשוב: "משל למלך במדרשים", שבו הביא את כל המשלים האלה ולמד מהם על הליכות חייו של העולם הרומאי (הספר מסרתי לא. א. הלוי ז"ל, שהשתמש בו הרבה בספריו על חז"ל והעולם הקלאסי). פעם בביקורי בבית מסחר הספרים בירושלים "באמברגר את וואהרמן" פגשתיו וכששמעתי את שמו ביקשתי לספר לי על צונץ. הופתע לא מעט משאלה של איש צעיר (היה זה בראשית שנות הארבעים) הלבוש "מדים" של פועל חקלאי בפתח תקוה. סיפר הוא וסיפר על צונץ, ביחוד משהבחין כי שאני רוצה לשמוע עוד ועוד ועוד (לאחר המלחמה חזר לקארלסבאד ומת שם).

ועוד לנו להזכיר את יחסו של צונץ לחכמי המזרח. כך הודה בספרו "הדרשות בישראל" לחכם ר' שלמה יהודה רפפורט (שי"ר) על שלמד ממנו וממחקריו. אף היה זה צונץ שערך את עזבונו הספרותי של ר' נחמן קרוכמל (רנ"ק) והוסיף למהדורה הקדמה עברית, שנדפסה מאז בכל מהדורות "מורה נבוכי הזמן" לרנ"ק. אף ידע צונץ להעריך את הקדמים לדורו, שעסקו בבקורת המקורות. אלה לא היו מרובים ומותר להראות כמעט על אחד בלבד, אשר לו הקדיש צונץ מונוגרפיה מפורטת בעברית, הלא הוא ר' עזריה מן האדומים. היה זה הגם איטלקי בן המאה השש עשרה, שפירסם ספר חלוצי בבקורת ההיסטוריה היהודית ומקורותיה: "מאור עיניים" (המונוגרפיה נתפרסמה בשני המשכים ב"כרם חמד" ואחר כך כהקדמה למהדורות "מאור עיניים", שיצאו בווילנא ובוארשה).

ולבסוף, לא היה גרשם שלום היחיד שנלכד משחר נעוריו לדמותו של צונץ. אף כי הקטן, הא באומת הייתי קטן – בסביבי גיל בר־מצווה, אידע הדבר. מעשה שהיה, שבא מורה עברי לעירי וכל מורה הביא עמו ספריה עברית. ברעבון המציק לספר עברי הייתי מהראשונים שהשכימו לפתחו על מנת לקבל ממנו חומר קריאה בעברית. לא אבין עד היום על מה ולמה הושיט לי ספר עברי זה, עטוף יפה וביקש שאשמור עליו מכל משמר. היה זה ספרו של שאול פנחס רבינוביץ (שפ"ר, הנודע מתרגומו העברי לספרי ההיסטוריה של גרץ) על צונץ (הוצאת אחיאסף, 1896). לראשונה שמעתי אז את השמות האלה של צונץ ושפ"ר וקשה לשער המשיכה עם הקריאה והעיון בספר זה. כאן נחקק בליבי שמו של צונץ וכשעליתי לארץ ונפתח בית המסחר לספרים "באמברגר את וואהרמן" בירושלים, הייתי מהראשונים, שהגעתי אליו, עוד בהיות החנות ברחוב המלך ג'ורג'. על ידי השקית הפרדס בלילה יכולתי לחסוך יום־עבודה רגיל, שבו עליתי לירושלים. כאן רכשתי במשך הזמן כל ספרי צונץ במקורם, לרבות החיבור הנדיר ויקר המציאות של אביר המזרחנות הגרמנית, שהיה גם מראשי חוקרי המקרא בגרמניה, פאול דה־לאגארד. היה זה המלומד מאבות הנאצים ואת כל הארס האנטישמי שלו שפך על צונץ בקונטרס הנקרא: "ליפמן (כך!) צונץ וחסידיו". כאן התנפל עליו בגסות וביקש "להוכיח" שאין צונץ מבין דבר בנושאי מחקריו. חיבור זה עורר הדים לאין קץ ולתשובות חכמי ישראל באותם ימים לאותו קונטרס. אלה הוכיחו, שדווקא הוא עצמו בור ועם־הארץ בנוגע לחקר הפיוט.

וכך אירע באחד ימי אביב שנת 1936. אני באוטובוס, רואה שלפניי מחזיק מישהו עתון גרמני (אני משער: "יידישע רונדשאו"). הנה אני מציץ בעתון ורואה מאמר על צונץ, במלאות חמשים שנה למותו. "נתפסתי" ותהיתי שבעתונות כאן איש לא הזכיר תאריך גדול וחשוב זה. חזרתי הביתה וכתבתי מאמר על צונץ וכמו ידיי הבאתיו למערכת "דבר" ומסרתי לאיש שלא הכרתי כלל, וזה היה משה ביילינסון (והיתה זו הפעם היחידה שראיתיו ודיברתי אתו), שאמר לי, שאין הוא עוסק בכך וימסור לדב סדן (אז עדיין: שטוק). לאחר ימים מעטים אני רואה את המאמר נדפס ב"מוסף" הספרותי ל"דבר" – והיה זה המאמר הראשון שלי ב"דבר". העורך, סדן, כתב לי מיד ושאלני מי אני ובך החלה ההיכרות בינינו, שנמשכה לה ידידות במשך חמשים שנה, ידידות שאני חב לה הרבה אם מפגישות ושיחות בעל פה ואם בהתכתבות, הנמשכת ברציפות במשך כל השנים, ודומני, שלשום איש אין שפע כזה של מכתבי סדן, שכל כולם עתיר פנינים של הערות, הארות מבריקות וקולעות על אישים ועניינים בתולדות ישראל ותרבותו במשך הדורות האחרונים עד לאורח־חיים שלנו. ולא בכדי התבטא סדן לא פעם, שהוא מעריך יותר מכתביו מאשר הדברים שפירסם ברבים. על ידו הגעתי גם לב. כצנלסון, שהיה לי ששבין לספרי הראשונים וכן העבירני לירושלים מפתח־תקוה. גרם לי איפוא צונץ לחוויה כפולה ומכופלת וזכות לי לפרסם מקץ חמשים שנה, וגם הפעם ב"מוסף" הספרותי של "דבר", מאמרי זה על צונץ. ואין לי אלא לברך את סדן ואת עצמי בברכת "שהחיינו" שהגענו לכך.

אין לשער ההתפתחות העצומה של חכמת ישראל במאה וחמשים השנה שחלפו מאז הופעת קונטרסו של צונץ. התפתחות זו מלווה גם במהפך הגדול על ידי העברת המרכז מגרמניה וגרמנית לארץ־ישראל ועברית. אף אפיינית התשתית האידיאולוגית מצונץ וגאנז עד לבן־גוריון. מתבקשת המישאלה: מי יתן לנו את תולדותיה של חכמה זו, והפעם ללא מרכאות, על כל שלבי התפתחותה?

שלמה וינר

אהבה סמויה

1

סִימָנִים שֶׁל אָבִיב בָּעוֹלָם כִּפְצָעִים בְּגוּפוֹ
שֶׁל יֶלֶד מִתְבַּגֵּר.
כְּבָר וִתֵּר עַל קוֹלוֹ.
עוֹד מְעַט קוֹל עָבֶה
יְאַלֵּץ אֶת גְּרוֹנוֹ.
וּבֵינְתַיִם הַפֶּה
קָפוּץ.
הַלֵּב פָּרוּץ לְאַהֲבָה
כְּמוֹ צְרִיף יָשָׁן שֶׁנֶּעֱזַב.
הַנִּצָּנִים נִרְאוּ.
הַסְּתָו עָבַר חָלַף.

2

בְּגַן צִפּוֹר עוֹמֶדֶת עַל אֶבֶן.
לַמְּדִי אוֹתִי אֶת שְׁמוֹת הַצִּפֳּרִים
וְאֶת מַפַּת הַנְּדוּדִים שֶׁלָּהֶן. גַּלִּי לִי
אֶת מַפַּת הַנְּדוּדִים שֶׁלָּךְ
וְאֶת מַפַּת הַהַשְׁאָרוּת,
וְהֵיכָן אֲנִי
עָלֶיהָ.

3

פִּתְאֹם
בֵּין אֲנָשִׁים מְמַהֲרִים בָּרְחוֹב
אֶחָד מְזַמֵּר.
כְּמוֹ הָיָה לְאַחֵר.
פִּתְאֹם
אַחֲרֵי בְּלוֹתוֹ עֶדְנָה לוֹ
מְתוּקָה.
פִּתְאֹם
גַּם רַע לֹא יִירָא.

4

וְגַם לְפֶתַע סִימָנִים
שֶׁל אַהֲבָה סְמוּיָה –
אָבִיב וַאֲנָחוֹת וּשְׂעַר עֶרְוָה.
וּכְבָר נִמְלָא
הַשֶּׁטַח שְׁלָטִים שֶׁל אִסּוּר.
הַגַּן גָּדוּר.
אַל תְּעוֹרְרִי, אַל תִּקְטֹפִי,
אַל תַּמְרָה
אֶת סוֹף
הַסֵּפֶר.

(מתוך „הרעש הארצותי", העומד לראות אור בהוצאת „בתרי")

הישגיה ומחדליה של תנועה

מאת יהודה גוטהלף

דוד זית, „ציונות בדרכי שלום", דרכו הרעיונית־פוליטית של השומר הצעיר (1927–1947) מרכז תיעוד וחקר של השומה"צ. גבעת חביבה, „ספריית פועלים"; 1985; 368 עמ'.

הכותרת „ציונות בדרכי שלום" איננה ממצה את תוכנו של הספר המוקדש רובו ככולו לתולדות התפתחותו של השומר הצעיר ולעיצוב מסגרתו הפוליטית הייחודית. זהו כעין המשך לספרו של אלקנה מרגלית, שעסק בתקופה היסטורית קודמת: „השומר הצעיר – מעדת נעורים למארכסיזם מהפכני, 1913 – 1936". המחבר דוד זית מודה, כי הוא מעורב רגשית ואינטלקטואלית: אף־על־פי־כן ייאמר לשבחו, כי הוא נוהג באובייקטיביות מרבית בהרצאת תולדות התנועה, שהוא שומר לה אמונים, אינו חוסך שבט ביקורתו ואינו נמנע מחשיפת נקודות התורפה שלה. כותב הטורים האלה לא יכחיש, כי אף הוא אינו פטור ממעורבות אישית מסויימת, כל שכן שלגבי הנושא הנידון (ובעיקר העשור הראשון) אינו בגדר היסטוריה בלבד.

★

„השומר הצעיר" היה לפני מלחמת העולם השניה תנועת הנוער החלוצית הגדולה ביותר, ונודעה לה השפעה רבה על הדור היהודי הצעיר בתפוצות. אם כי לא היה לה אפוטרופוס בקרב המפלגות היהודיות – ואולי דווקא בגלל זה – ראה בה הנוער ביטוי אותנטי לצרכיו ולכיסופיו. יתר־על־כן, התנועה קמה תוך מרד והסתייגות מהמפלגות, שהיו שקועות ביוון הגולה, הידבו מלל, בעוד תנועת הנוער החלוצית הובילה, הלכה למעשה, להגשמה בארץ, לחינוך רעיוני, להחייאת הלשון העברית – לעליה.

התפתחות תנועת הנוער חלה בעיקר בין שתי מלחמות העולם; ולא ייפלא, כי ההתעוררות הציונית הגדולה שלאחר הצהרת בלפור מזה ומהפיכת 1917 ברוסיה מזה, טבעו את חותמן על הדור הצעיר הרגיש, שכעין סייסמוגרף חש בזעזועים הקרבים והבאים בארצות הגולה וכי נתבע פתרון ל„שאלה היהודית" לאלתר.

כעודד תנועה חינוכית בעיקר ביקש השוה"צ לקלוט ולסגל לעצמו את מיטב הערכים והאידיאלים. בתנוחותיו כי רבה היו חבריו מרצים וכותבים חיבורים על נושאים כגון „בובר – כשומר", „טולסטוי – כשומר" וכד'. המקור הראשי לאתוס „השומרי" היה, למעשה, התנ"ך – על מוסר הנביאים וחזון הגאולה, ורק לאחר מכן קבלו לבסס את השקפת עולמם של אבות הציונות. כגמסי הסוציאליזם ומורי הדרך הציונית־סוציאליסטית. אך זרמים שונים, ישנים וחדשים, חדרו לעולמו הרוחני של הדור הצעיר, שיצא מתחומי הגיטו, ולא תמיד הסכיל להבחין בין החיוב השלילה ולמצוא את השביל הנאות לתקומה: בין צופיות מגמשת, הזוקת קיבוצה של היהודי הגלותי, לבין תנועת נוער חופשית, שהוליכה לגזי וזרות, או לרומנטיקה של „האנדרפוגל" הגרמני, שנמשך ביודעין ובלא־יודעין להתפראות פרוס־היסטורית, פרוס־תרבותית. בין נהייה לבדו־יצגסק על תפיסתו הנתקונפורמיסטית לבין דביקות במהות היהדות נוסח אחד־העם, שאף בגלגולה החילוני היתה נאמנה לרציפות המורשה היהודית הערכית. היו בתנועה שהופעלו מכתבי ניטשה, ולא נודע עדיין, כי „האדם העליון" ו„מוסר האדונים" שלו אינו כפלם דרך לאוואנגרד חלוצי, להעלאת האדם והחברה, אלא מכמש הקרשה לפולחן הגזע „הארי" על יצרי הגוף והשכבה שלו כלפי גופים „בתותים", וכי גירסת ניטשה „מעבר לטוב ולרע" סופה רע ביותר. היו שנתפסו למשנתו של פרויד, ולא הבחינו בניגוד המהותי בין הפסימיזם הפסיכולוגי ההיסטוריוסופי של גירסתו לבין השאיפה לחברה מתוקנת, סוציאליסטית.

השוה"צ לא היה מארכסיסטי מתחילתו (1913) (מאיר יערי: ציין, כי נעשה מארכסיסט ב־1924). המארכסיזם נקלט בשוה"צ לאחר לבטים ופולמוס מתמשך בין אידיאליזם לבין מטריאליזם היסטורי. במשך שנים היו שניסו לפשר ביניהם לפי גירסתו של מאכס אדלר. „עם כל אהדתו למהפכה נשאר עדיין השוה"צ צמוד יותר למקורות יניקתו משורשי הסוציאליזם המוסרי". כל שכן, שהיה במשך שנים רחוק מלניניזם ונאלץ להיאבק עם בני גילו בגימנסיות ובעיירות־הספר של מזרח אירופה, שנתפסו לרעיונות הגאולה המהירה של הבולשביזם כשם שנאבק נגד הגאולה הלאומית נוסח בית"ר.

כאמור, היה השוה"צ תנועת הנוער הדומיננטית בתפוצות. אכן, לא־מעטים נשרו ממנו, בתפוצות ובארץ; אך רבים לאין־ערוך הוספו ממנו. וכן תמצא לא־מעטים, שכובנו הפלינו בכייתום הסמאלנית, ולאחר שנתגלגלו בימי השואה לברית המועצות – חזרו והגיעו לישראל בזכות גירסה דינקותא ותורות לחינוך הרעיוני הציוני, שזכו לו בנעוריהם בהשוה"צ.

מפעל ההגשמה הציונית־החברתית של תנועה זו ניכר ביישוב ובמדינה, ולוא רק בזכות קיבוציו המפוארים ברחבי הארץ. אף־על־פי־כן בולטת הדיספרופורציה בין מעמדו ההיסטורי של השוה"צ בגולה ובין מעמדו בישראל. ספרו של דוד זית, עם כל נאמנותו לשורשיו בתנועה, זורק אור להבהיר להבנת העניין.

הקווים שאפיינו את השומר הצעיר בתחילת דרכו בארץ „שהיה תנועה חלוצית מגשימה, שבמרכז תודעתה לא עמדה אידיאולוגיה מוגדרת ולא דרך פוליטית ברורה, כי אם מכען רגשי, אמונה ולגיטימיות במעט, חיפוש קדחתני של תיקון האדם ושאיפה ליצירת חברה חדשה... אולם מלכתחילה היה קיים בהם רצון קיום עצמאי חזק... אין ספק, שהשוה"צ הושפע עמוקות על ידי הזרמים המרכזיים בתנועת הפועלים בארץ („אחדות העבודה" ו„הפועל הצעיר"). אך בתנועה חלה תמורה עמוקה ומכרעת בהיפגשה עם המציאות בארץ. בימיה הראשונים לא בלט כלל אצל אנשי העליה השלישית היסוד הפוליטי". הערה השומרית היתה מכונסת פנימה, חיפשה את זהותה העצמית והסתגרה כמופנם בפני השפעות מבחוץ (13). הקובץ „קהילייתנו", שנותר מימי בראשית, גדוש כולו בלבטי אדם וחברה. בין 1919 ל־1927 השתנה השוה"צ עד ללא הכר – הוא נהפך מעדת חולמים לגוף פוליטי עצמאי.

רצון הקיום העצמאי של השוה"צ עובר כחוט השני בכל תולדותיו. נטייה זו היתה מושרשת בו מאז הסתייגותו מהמפלגות, שלא רצה בהן למשוך את הדור הצעיר, הזיותר להגשמה ושלל מהמורשות העקרות מבחוץ הגלותי. גם ההתחרות בין נציגי „אחדות העבודה" ו„הפועל הצעיר" על אהדת העולים (מהעליה השלישית) וקליטתם לא היה בה להרנין את הלבבות הצעירים. אין תימה, כי קיבוצי השוה"צ חלמו על עיצוב חייהם העצמיים, שהיו אינטנסיביים לבדי.

לא ארכו הימים והוכח להם, כי אין כנוס במעורבות בחיים הפוליטיים. אך גם לאחר ייסוד הקיבוץ הארצי (1927) נמשך עוד כעשר שנים המאבק הפנימי על הדרך הפוליטית שיפור לו בינתיים. היו שנטו להשתלב באחת המפלגות הקיימות; שוללי ההשתלבות ביקשו להמשיך באורח עצמאי, והיו שחיפשו דרך לקיום אוטונומי במפלגת מעמד רחבה. אך הרעיון הזה לא התגשם, ולא רק מחמת התנגדות מבפנים, אלא גם מפאת קוצר הראות והתנשאות היתירה של מנהיגי מפלגת הרוב, שחששו מפני „פיצויות".

בסופו של דבר נהפך הקיבוץ הארצי של השוה"צ לא רק לזרם פוליטי עצמאי אלא הוא יצר – בהדרגה – מפלגה משלו. היו ימי גיאות וימי שפל לקיום הפוליטי העצמאי. בספרו של דוד זית ובין השיטין אפשר למצוא הסבר להצלחתה המועטה של תנועה רבת־משקל זו בזירה הפוליטית.

★

עם הופעת הקבה"א היה מי שאמר (רישרד וינטרובב) „מבחינה סוציולוגית מוצאנו בבורגנות זעירה, מבחינה אידיאולוגית – באוטופיה, וכשהיינו צריכים לעבור ולהשתרש במציאות – ההסתגלות היתה קשה מאוד..." (שם 487). לדידי, אין פגם במוצא הזעיר־בורגני של אנשי תנועת העבודה. רובו של מחנה העבודה בארץ לא היה המשך של הפרולטריון היהודי בגולה (שברובה לבורגנות היהודית הישלה עצמו בדבר אפשרות האמנציפציה בליברליזם, או במהפיכה סוציאלית). רוב מניינו ובניינו של מעמד העובדים בארץ נתהווה בדרך פרודוקטיביזציה של הבורגנות הזעירה ובניה. וכן אין פגם ב„אוטופיה", שהרי הציונות הסוציאליסטית לא קמה לפי נוסח המטריאליזם ההיסטורי, אלא היתה בבחינת סוף מעשה במחשבה תחילה. הכשלון הפוליטי של הקבה"א ומפ"ם נבע בעיקר מהתבדלותם שבגללה לא ניתן להם להנחיל בערכיהם, לרבות „האוטופיה" השורשית, להמוני העמלים.

דוד זית מציין עוד אי־אלו תכונות, שהכבידו על תהליך הפוליטיזציה של השומר הצעיר: מפלגה מיכוזר של הקבה"א היתה מיוסדת מלכתחילה על סתירה בין כללי המשחק המקובלים בחברה מרבית המבוססת על אי־שוויון כלכלי וחברתי ועל מאבקי כוח של יחידים, קבוצות ומעמדות, לבין חברה שורשית הבנויה על כללי המשחק של דמוקרטיה ישירה... הדטרמיניזם המטריאליסטי של המארכסיזם עומד בסתירה מוחלטת למיבנה הנפשי הבסיסי של תנועת נוער מגשימה ושל תנועה קיבוצית (שם, 95).

תנועה פוליטית המבקשת לא רק להיות צודקת אלא גם ליטול חלק רציני בהכוונה המדינית, חייבת להגיע לתיאום בין מכלול העקרונות לבין פעולה פראגמטית. השוה"צ לא הצטיין ביכולת זו. וכלשון דוד זית: „מה שקבע יותר מכל את כשלונו של השומר הצעיר היה לא רק המרחק האידיאולוגי בין השוה"צ למפא"י, אלא היותו של הראשון מיעוט אידיאולוגי בלתי־מתפשר באבותו והיותה של האחרונה פרגמטית בהותה, הטוכית בתוכה על מבנה משותף בין קצוות והמעדיפה לעקוף מוקשים העלולים לפוצץ את אחדות המעשה" (שם, 139). וכן „ירש השומר הצעיר באדיקות האופיינית לו שתי גישות מנוגדות, שרווחו בתנועת העבודה בראשיתה: את המתינות הבריתית של הפועל הצעיר ואת האקטיביזם המעמדי של אחדות העבודה. הוא הצליח ליצור סינתיזה רעיונית בין שתיהן, אך לא עלה בידו להביאן לכדי אסטרטגיה מדינית מגובשת. כיון שכך נראתה תפיסתו בשאלה הערבית, לעתים אנאכרוניסטית ולעתים גם דוגמטית... חולשה הפיתוי של השוה"צ בתקופה הנדונה לא היתה חולשה רעיונית, כי אם מדינית. היפוכו של הזון זה נראה בעליל בהתנהגותה של מפא"י" (163).

אליעזר הכהן, מאבותיה הדגולים של תנועה זו, שם את האצבע על הנקודה החלשה בתפיסתו של השומר הצעיר „בכל הפרוגנוזה שלנו חסרה חוליה אחת: תשובה למהו־תמוריה" (שם, 158). כיסוי הרעיוני־המוסרי של השוה"צ, מאוחז על ידי גישה פרגמטית, היה יכול להיות לברכה במפלגת מעמד רחבה וגם להיבנות מהשפעת גומלין. אולם השוה"צ העדיף את הקיום העצמאי, האוטונומי, מאבקבי למטרה, ובמשך שנים נשא בתוכו את הנוגדים למפלגתיות בכלל ולמפא"י (והסוציאלדמוקרטיה ר"ל), בפרט. כסיבה זו ניטה כולו בקיבוץ־מפלגה, ונאלץ לעכול קשה על התבדות הקולקטיביות הרעיונית־המפלגתית של הקיבוץ, שכרוך הטבע כרוכה בקשיים עצומים. אפילו באו חברים מאותו בית־ספר, מאותה תנועת נוער, ותוך שנים בצוותא, ספק אם תימצא להם כליכך הרבה הבנות או אחוה, שיהיה בהן לחפות על הבקיעים המתגלים בדרך הטבע בחבורה, שיש בה בעלי תודעה פוליטית מפותחת. אם כי היתה בו בשוה"צ מגמה חזקה להשתלב במפלגת מעמד רחבה, כל שכן שהנוסח האורגנאדיסטי של הלניניזם הניב פרי באושים – הרי חזרו והעלו תנאים בלתי־קבילים לאיחוד. יש מהם הנקראים כיום כקדירת, כגון: אותה פרוגרמת מינימום, שהציגה בזמנה המועצה של הקה"א כתנאים לאיחוד עם מפא"י: עקרון מלחמת המעמדות, ארגון משותף של הפועלים היהודים והערבים בכפר ובעיר ואי־השתייכות לאינטרנציונל הסוציאליסטי. תנאים אלה עולים בזכרוננו, כאשר חברי מפ"ם דהאידנא שוללים את הערך או האיחוד עם מפלגת העבודה משום שאינה סוציאליסטית די הצורך ובו בזמן נוטים להתחבר עם מפלגה אחרת, שאינה רואה עצמה סוציאליסטית, כי אם ליברלית והומאנית...

מפ"ם ניזונה אפוא משני מקורות של כפא"י: מהפילוג של 1942/4 (היפרדות סיעה ב', שהקימה את „התנועה לאחדות העבודה", הקרע הקיבוצי־בוסרי שבא בעקבות „פרשת" פ. לבון). אך גם כמקורות אלה לא הפכו את מפ"ם (מיסודו של הקה"א) לכוח אלטרנאטיבי, כי הזיווגים החולקים והחכביים של השוה"צ, שבאו בתחילה לאיחוד פועלי רחב לא הביאו פרות לא להשוה"צ ולא לתנועת העבודה בכללה.

באניה שהביאה את הצירים מהקונגרס הציוני העצוב בפרוס מלחמת העולם השניה (1939) התנהל משא ומתן אינטנסיבי בין ראשי מפא"י והשוה"צ על אפשרות של איחוד נרחב. הנסיון עלה בתוהו, ובקשר להמשך הפולמוס שואל המחבר: כלום לא היו להם – למנהיגי שתי התנועות – עניינים חשובים ובוערים יותר להתגודד בהם בסתיו 1939? וכן איכפי ואשאל: היש כפרה לעובדה, כי על פי המלחמה המחרידה, בעיצומה של השואה וגם לאחריה, בראשית הקמת המדינה הניתנה בבנור – לא קם האיחוד של מחנה העבודה. דוד זית מוצא באורח פלא צידוק לפילוג „הפילוגים והאיחודים, שהתרחשו על גבול שנות הארבעים־חמישים, לא היו בבחינת פריים של עיוורון, או יצרים אישיים, ואף לא תוצאה של תכנון מקיאווליסטי, אלא תולדה לגיטימית והכרחית של תקופה סוערת" (231). ואולי נצדק אם נוסיף, כי המשברים במפא"י, הפילוגים והאיחודים נגד מפא"י – הם שהוליכו את המשבר המתמשך בתנועת העבודה, שתוצאותיו ראינו בהפך האנטי־פועלי של 1977?

★

דומה, כי המקור העיקרי לנפתולים הרעיוניים־הפוליטיים של מפ"ם (שכללה תקופה מסויימת את הקה"א והקיבוץ המאוחד גם יחד) נעוץ בעובדה, כי החלק החלוצי, האקטיבי ביותר של הקיבוצים נתפס לדביקות במארקסיזם־לניניזם, שתרמה להעמקת הקרע בתנועת העבודה.

אכן, בראשית המהפכה הרוסית (1917), רחשו בתנועת העבודה רגשות אהדה לשיטה הסובייטי ואפילו ללנין (זוכר יוסף של ד.ב.ג., י.ח. ברנר ועוד), עד מהרה הוברר, כי האשראי הרעיוני־המוסרי שהוענק למהפכת אוקטובר היה מוגזם. וכבר צויקה המהפכנית רוזה לוקסמבורג, שבסכנה הראשונה למהפיכה הזהירה מפני הידרדרות הדיקטטורה הלניניסטית לשלטון ריכוזי ועריץ, שיתבסס לא רק על המדינה אלא אף על מעמד העובדים, ועל המפלגה המהפכנית עצמה. לציונות הסוציאליסטית היו סיבות נוספות להסתייגות מהבולשביזם, שלחם מלחמת חרמה נגד הציונות, נגד היהדות הלאומית והדתית ונגד הסוציאליזם הדמוקרטי. כאשר מוסקווה הצטרפה (לאחר ברית מתועבת עם הנאציזם) למלחמה נגד היטלר, שוב עלו־רגאו רגשות האהדה ל„צבא האדום" ולמהר"ב על חלקם הרב במיגור הנאצים. אך בגבור המלחמה נתגלה פרצופו האמיתי של הסטאליניזם, ואף נאומו הפרו־יהודי של גרומיקו באו"ם, לא היה בו לכפר על מדיניותו הבולשאלית (משפטי מוסקווה) ועל מלחמתו נגד היהדות (הרג הסופרים היהודים) ונגד הציונות.

מפ"ם המשיכה במשך שנים להזדהות עם המהפיכה (בימי סטאלין). ספרו של דוד זית מגלה, כי גם לאחר משפטי פראג ואף לאחר גילוי הלוט מעל זוועות הסטאליניזם בוועידה העשרים של המפלגה הקומוניסטית (1956), עדיין היו בין מנהיגי השוה"צ, שראו רק כתמים בגיזולם בשמש הזוהרת של המהפיכה הלניניסטית. מה תימה, כי העמיק הבידוד הפוליטי של מפ"ם (אף לאחר פרישתו של משה סנה) ואף בקה"א ובקרב צעיריו רבתה המבוכה לנוכח הניגוד המשווע שבין המישנה המארקסיסטית־לניניסטית לבין מהותו של הקיבוץ והדרכי הסוציאליסטית־דמוקרטית, ההומאנית. כלום ניתן לגשר בין תחיית העם היהודי על מורשתו הרוחנית וכיסופיו הציוניים לבין מארכסיזם־לניניזם הכופר בזכות קיומו של עם ישראל?

★

חלקו הגדול של הספר מוקדש לבדיקה היסטורית מדוקדקת, מקיפה, של היחסים בין היהודים והערבים ולפתרון הבעיה, כהיפס השוה"צ לסוגיה זו.

כאן הוחלה ההתייחסות העובדה לא התעלמה תנועת העבודה משתיקת הבעיה. ראשיה אמנם, כי „יש להשלים עם זה, שהקרובים נמצאים בארץ, ועלינו להיות אתם בשלום" (י. שפרינצק). „גורל הפועל העברי קשור בגורלו של הפועל הערבי. יחד נעלה, או יחד נרד" (ד. בן־גוריון). בשנות העשרים השלושים חיפשו ראשי תנועת העבודה פיתרון פוליטי. ארלוזורוב ב־1922: אין דרך אחרת מלבד הקמת מדינה משותפת בארץ ישראל ליהודים ולערבים. ד. בן־גוריון הודה את הודעת כבר בשלבו המוקדם: אנו הפועלים שואפים למדינה סוציאליסטית, שאינה מעמדית ואינה מדכאה עם, ואין בה שלטון איש באיש ועם בעם, מדינה בנויה על צדק לאומי וחברתי כאחת (1925). לכם פיצוי כבודם של עמי ערב המרובים היה צריך לשלב את המדינה היהודית בפדראציה עם מדינות ערב. בשנים ההן נעשו מאמצים רבים להשגת פשרה קונסטיטוציונית. אוטונומיה בהתכנות עדתית, או גיאוגרפית, על מנת „שלא יאמץ לאום בלאום" (כלשה כצ"ל). אף היו הוגים („ברית שלום", „החוג להתקרבות יהודית ערבית"), שהפליגו בוויתורים מרחיקי לכת ובלבד להגיע להסדר בשלום.

השוה"צ שיתף לא פעם פעולה עם הוגים אלה. אך לשבחו ייאמר, כי לעולם לא הסכים להביעות הבינלאומיות שהציבו על ידם ודבק נאמנה ברעיון „הריבוי ההמוני הישראלי" של רוב העם היהודי בארץ ישראל וסביבותיה". עם זאת שלל השוה"צ במרצות את רעיון החלוקה והעדיף תוכנית של מדינה דו־לאומית, שעובדה לפרטיה על ידי א. בנטוב (אף לפי תכנית זו נכללו עיקרות לעיכוב העליה היהודית ובעיית השתלטות של רוב יהודי או רוב ערבי).

עמדת מפ"ם נהייתה אנאכרוניסטית. בשנות השלושים כבר הוברר, כי אין סיכויים להסדר בשלום במדינה דו־לאומית. בעוד הקה"א כבר כתוך גישה מעמדית על הארגון המשותף, סיביא לבנין המדינה הדו־לאומית, הגיעו ראשי הקיבוץ המאוחד – אף הם מתוך שלילת החלוקה – לרעיון המיקה הבודלאומי, שצריך היה לרשת את מקום המנדט הבריטי. אך השותפות הפוליטית של הקיבוץ הארצי ושל הקיבוץ המאוחד הקהתה על הנחות מופשטות, תלושות מהמציאות של „המלחמה הקרה" בין המעצמות הכנענים – ובנותקת בהמציאות בארץ, מהשאיפה הטבעית למדינה יהודית.

אנשי השוה"צ טוענים, כי תודות לקשריהם עם נציגי ברית המועצות באו"ם השפיעו על נוסח נאומו הפרו־ישראלי של גרומיקו. למעשה, תכף גרומיקו בתוכנית החלוקה, שלא היתה לרוחה של מפ"ם. אך לשבחו ייאמר לזכותו של בנטוב, שאם כי היה מחבר של

(המשך בעמוד הבא)

אורה עתריה

ארץ של זריחות

אֶרֶץ שֶׁל זְרִיחוֹת
לִימוֹן וַאֲזֶדְרֶכֶת.
שֶׁבָּהּ סוּסֵי הַיָּם צוֹנְפִים
בְּהֶרְיוֹנָם קְרֵבוֹת.

לָהֵק עֲרָגוֹנִים
בְּכֹל פְּרוּעַ
יוֹצֵא לְמַסָּעוֹ
עִם רֵיחַ הַדְּלָקוֹת.

גּוּפֵנוּ – שָׂדֶה הֶפְקֵר.
אַבְנֵי צִיּוּן וְתַיִל
פָּרוּץ לִמְשִׁסָּה
שֶׁל אֶלֶף אֲנָחוֹת.

אֵיךְ נִבְרָחָה וְאָן
בַּחַג
שֶׁבֵּין לֵיל לְלֵיל?

פתיון

אֲנִי שׁוֹכֶבֶת בַּשָּׂדֶה
וְהַדְּבוֹרִים מְדַמּוֹת
שֶׁאֲנִי פֶּרַח מָלֵא שֶׁמֶשׁ
וְהֵן נוֹגְעוֹת לִי
עֵרֹם מְזֻמְזֶמֶת
שֶׁל צוּף
וּכְנָפַיִם שְׁקוּפוֹת.

אֲנִי שׁוֹכֶבֶת בַּשָּׂדֶה
בְּעֵרֹם מְזֻמְזֶמֶת
וְהַצִּפֳּרִים מְדַמּוֹת
שֶׁאֲנִי שִׁיר מָלֵא טַל.
וְהֵן לוֹקְטוֹת
צְלִילִים
כְּמַלְכּוֹדוֹת יָדַי.

אֲנִי שׁוֹכֶבֶת בַּשָּׂדֶה
בְּמַלְכּוֹדוֹת שֶׁל נֹפֶת.
רַק הַגְּבָרִים יוֹדְעִים
שֶׁאֲנִי אֲדָמָה שְׁחוֹרָה
בָּאָבִיב.

בְּקַרְנַיִם זְהֻבִּים שֶׁל תְּנוּמוֹת
מִתְעַרְטֵל אֱלֹהִים
וְהָעוֹלָם כֻּלּוֹ צוֹחֵק
בְּצַחְצוּחֵי הַדְּבַשׁ
הַפּוֹקְעִים בְּעַפְעַפַּי.

רומן גדול של עיר קטנה

מאת איזה פרליס

ג'ורג' אליוט: „מידלמארץ'", תרגום: ג'נטילה ואפרים ברוידא; הוצאת „דביר", המפעל לתרגומי מופת, תשמ"ו.

„מידלמארץ'" הוא הרומן הנחשב לפיסגת יצירתה של ג'ורג' אליוט (1819–1880), שבו חזרה היא אל מחוז נעוריה: עיר־שדה במרכז אנגליה, בשנים שלפני הריפורמה הפארלמנטרית הגדולה של שנת 1832. „עולם של אתמול" זה היו נעוצים שורשיה והיא שיחזרה אותו, ממרחק זמן, באהבה שאינה נטולת־ביקורת. העיר מידלמארץ' וסביבתה הקרובה אינן רק רקע, אלא גם „נפש פועלת": אחרת אולי היה הספר נקרא על שם הגיבורה הראשית, דורותיאה ברוק. שורה שלמה של דמויות־מישנה תפקידן לשמש מעין מקהלה של הטראגדיה היוונית, ולהביע את דעת הציבור בעיר על ענייני דיומא ועל אופיים ומעשיהם של הגיבורים הראשיים.

במידלמארץ' – מיקרוקוסמוס של המעמד הבינוני באנגליה – מתגלם כוחה של השמרנות, המתייחסת בחשד ואיבה לרעיונות ואורחות־חיים חדשים ולתמורה חברתית הבלתי־נמנעת. בעלי־אחוזות בסביבת העיר הם בני אותו מעמד, ששלט באנגליה דורות רבים ואין הם ששים להתחלק בשלטונם ובזכויות־היתר שלהם עם הבורגנות העירונית: סוחרים, אנשי־כספים, בעלי מקצועות חפשיים וכו'. הראשונים מיוצגים ברומן על ידי מר ברוק, האפוטרופוס של שתי אחייניותיו היתומות, דורותיאה וסיליה וכן הבארונט הצעיר, סר ג'יימס צ'טאם. האחרונים מיוצגים על ידי ראש העיר, מר וינסי ובני משפחתו, ושורה שלמה של בעלי תפקידים ומקצועות אחרים. מקום נכבד בסולם חברתי זה שמור לאנשי כמורה על דרגותיהם, שתפקידם להיות רועים רוחניים של צאן מרעיתם.

אל עולם סגור זה מגיעים הדים של הויכוח הפוליטי, המזעזע מוסדות ארץ, אך אינו נקלט די צרכו בתודעתם של אנשי פרובינציה או משתקף בה כמו באספקלריה עקומה. הריפורמה החקלאית מרחפת באוויר, אך עדיין שקועים האריסים בבערות בבקתותיהם העלובות. דורותיאה בעלת מצפון רגיש, היא זו ה„הופכת עולמות" כדי לבנות להם שיכונים ראויים למגורי אדם. הריפורמה הפארלמנטרית, שתכליתה להגדיל את מספר בעלי זכות הבחירה, אינה מובנת כלל לפשוטי־עם, התוהים על טיבה של „ריפורמה" זו. בנייתה של מסילת־ברזל, העתידה להגביר את התיעוש והסחר, נתקלת בהתנגדות אלימה מצד הכפריים, החוששים ש„מפלצת" זו תזיק ליבול שדותיהם. אפילו רפואה מתקדמת אינה מתקבלת בעין יפה על ידי ציבור, הרגיל לשיטות ישנות ותרופות־של־סבתא. אם דופק החיים מהיר וקדחתני יותר במטרופולין, הריהו איטי ביותר בפרובינציה, השקועה בשיגרת מינהגיה המסורתיים.

בסביבה זו חיים ופועלים גיבוריה של ג'ורג' אליוט וגורלם נחרץ, לא רק על ידי סגולותיהם האישיות, אלא גם על ידי המעמד, שמוצאם ממנו וכן על ידי תקופה שבה נולדו. אפשר להמחיש זאת על ידי שני מעגלים קונצנטריים. במעגל הפנימי קבוצת אנשים, המתלבטים בבעיות אישיות, הכרוכות בהכרעה מוסרית, ואילו במעגל החיצוני, הרחב, החברה הסובבת אותם, שבתוכה עליהם לפתור בעיות אלה.

ברומן המודרני, הגיבור, או יותר נכון: האנטי־גיבור, הוא לרוב אטום בודד, אבוד בחוצות הכרך. חילוף הדברים ביצירה שלפנינו: זהו מארג צפוף מאוד של קשרים חיקות: קשרי משפחה, שכנות, עסקים ומקצוע. בישוב קטן זה הכל מכירים את הכל והכל מעין־תבילה אחת. בדרך זו ניתן למחברת לפתח ארבע עלילות עיקריות, עם הסתעפויות מישניות, ולקשור את כולן באגד אחד, מבלי להשאיר „קצוות". האלה הן עלילות מידלמארץ': סיפורה של דורותיאה ברוק; של הרופא הצעיר, לידגייט; של מרי גארת ושל הבנקאי בולסטרוד. באמצעותן של העלילות האלה מפיקה המחברת שני לקחים: פסיכולוגי ומוסרי.

גיבוריה החיוביים, הקרובים ביותר ללבה של ג'ורג' אליוט, מתייסרים בשאיפתם האידיאליסטית אל השלמות המוסרית, שאינה מושגת עלי אדמות, הדוחים את הפשרות של בעלי שכל מפוקח. הם נכשלים בשל הפער, שקיים בנפש האדם בין שאיפה והגשמה וכן בשל התנגדות חיצונית. השלמות המוסרית נתפסת בעיקר כשירות לטובת הכלל. שאיפה זו מפעמת בלבם של דורותיאה והרופא לידגייט, שעלילותיהם מקבילות במידה ניכרת.

בפתח דבריה ובסיומם משווה המחברת את דורותיאה לתרזה הקדושה. ברם, הנזירה הספרדית, בת המאה השש־עשרה, הצליחה להגשים את מאווייה ורעיונותיה בחיי מעשה ואילו דורותיאה היא תרזה, שנולדה בזמן־ובמקום־הלא־נכונים. החברה השמרנית, שלתוכה נולדה, הצרה את צעדיה וקיצצה את כנפיה. „רבות תרזות באו לעולם ולא מצאו להן חיים רבי־עלילה... אולי רק חיים של טעויות, פרי גדולה רוחנית מסויימת, שקטנות־ההזדמנות לדעך לה אולי כשלון טראגי שלא נמצא לו פייטן מקדש, וצלל, באין סופר, אל הנשייה".

למרבה האירוניה, דווקא השאיפה אל הטוב הנעלה, הרצון להקריב את עצמה למען עניין הראוי לכך – מביאים את דורותיאה להינשא לפרנס זקן וחולני, קאסובון.

בבחירה הראשונה זו מפחישה המחברת את כוחה של האשליה. האיש, שדורותיאה רואה בו ענק הרוח, הוד ברוא, אינו אלא התגלמות העקרות הרוחנית ויצירתו, שלעולם לא תיכתב, אינה אלא תעתוע־שווא. אולם בסינוורה הדון־קישוטי, שתו עיניה מראות את „בגדי המלך החדשים", הבולטים לעיני אנשים רגילים, פחות אינטליגנטים ורגישים ממנה. פרשת הנשואים האומללים מתוארת בעירנות ובדיקות פסיכולוגית מפליאה. אכזבתה של דורותיאה גוברת במידה שנפקחות עיניה והיא חשה לא רק בעקרות רוחנית, אלא גם בכחשות רגשית של בעלה, שאין ביכולתו להרוות את צמאונה הלוהט. רק רגש החובה והחמלה כופה עליה להמשיך בחיי־שממה אלה, שרק מות בעלה גואל אותה מעקתם.

מבחינה אמנותית תיאור דמותו של קאסובון הוא הישג מרשים. נקל להציג עץ יבש זה, בעל סגנון מנופח, כקאריקטורה מגוחכת, חד־ממדית. אולם המחברת חושפת את הטראגיות של האיש על סף המוות, היודע בתוך תוכו, שעמל־חייו הסיזיפי היה לשווא. קאסובון אינו מחוסן גם מפני קנאה, בידעו שאשתו עלולה להינשא אחרי מותו לקרובו הצעיר, ויל לאדיסלו. הוא מנסה למנוע זאת בצוואתו. בכל שאנוכיות זו מקוממת, מעורר קאסובון גם חמלה. „במאתוס של גורל אדם, שבו הכל הוא למטה מרמת הטראגדיה חוץ מאנוכיותו עזת הרגש של המובל".

נשואי הרופא, לידגייט, לרוזאמונד וינסי, הם דוגמא שנייה של אסון, הנגרם על ידי אשלייה. כשם שדורותיאה משלה את עצמה בהערכתה את קאסובון, כך משלה את עצמו לידגייט בראותו ביפהפיה רכה ועגונה את העזר כנגדו. רופא זה, השואף לגדולות, מייצג את האידיאל של המחברת: שילוב המדע ושירות המאבקים לטובת האנושות. ברם כל שאיפותיו הנעלות מתנפצות בשל קנאותם של רופאים ותיקים, שמרנות הציבור ובעיקר אנוכיות עיקשת של אשתו, שאינה „עזר", אלא „כנגדו". אף באישיותו של לידגייט עצמו קיים פער בין שאיפותיו ומימושן. כתוצאה מכל אלה נוחל לידגייט את הנורא בכשלונות: הפך מרופא אידיאליסט ל„מצליח", שלקוחותיו משלמים הרבה תלף שירותו.

מול שתי דוגמאות שליליות אלה מעמידה המחברת „מודל" של משפחה מופתית, הלוא היא משפחת גארת, המצטיינת בכל המידות התרומיות. בשאיפה של הבת, מרי גארת, לפרד וינסי, אחיה של רוזאמונד, הם מימוש כוחה הגואל של האהבה. אותו צעיר בטלן ופוחז, שכבר עמד על סף ההידרדרות, ניצל הודות לאורח ישר ומועיל בזכות אהבה הדדית בינו ובין מרי.

המחברת „מפצלת" את עצמה בין מרי גארת לדורותיאה. עם זו האחרונה מזדהה ג'ורג' אליוט במידה כזאת, עד שהיא מעניקה לה הזדמנות שניה ברמות ויל לאדיסלו. שהוא, כמצופה, ניגודו המושלם של בעלה הראשון. צעיר זה, בעל דם מעורב, פולני ואנגלי, חשוד בעיני אנשי מידלמארץ' בהיותו זר. הוא אמור לסמל את הרוח החופשית, הנדרשת, הכופרת במוסכמות וההותרת לשידוד המערכות בחברה האנגלית. בנשואיה השניים מגיעה דורותיאה לאושר, שנבצר ממנה בנסיונה הקודם. „סוף טוב" זה נתקבל בביקורת על ידי כמה מבקרים, הרואים בו ויתור על שלמות אמנותית של היצירה.

לאורך הסיפור כולו נשמעים קולות רבים, כל דמות ולשונה וסגנונה. במקהלה זו נשמע ברמה גם קולה של המחברת, שאינה מסתתרת מאחורי „זרם התודעה" של גיבוריה, אלא פונה מעל לראשיהם, אל הקורא. אין ג'ורג' אליוט נוטה לדו־משמעות, רמז או איפוק מכוון; אין היא משאירה לדמיונו ושיפוטו של הקורא בקעה נרחבת להתגדר בה. היא עצמה מלווה את הגיגותיהם ומעשיהם של גיבוריה בפירוש „מוסמך" (והרי אין „מקור מוסמך" מן המחבר עצמו), שאינו משאיר מקום לספק. אולם בהסבר פסיכולוגי לא די לה. ג'ורג' אליוט היא לא רק מורליסטית ומטיפה בשער ובאמצעות עלילות גיבוריה, חותרת היא לקראת לקח מוסרי, הישה לא רק למידלמארץ', אלא לאנושות כולה. אותה נטייה להטפת־מוסר ולמידת־לקח עלולה להלאות את הקורא ובה ראו רבים את הפגם האמנותי העיקרי, שבו לוקה מכלול יצירתה של ג'ורג' אליוט. יש לציין, שהיסוד הקומי וההומור של דמויות אחרות, כמו למשל מר ברוק, מהווה משקל שכנגד לנטייה דידקטית זו.

ג'ורג' אליוט עצמה היא מעין תרזה הקדושה, תרזה תחושת שליחות הומאניסטית, הבאה לידי ביטוי בכתביה. המסר שלה מובע בפסוקי הסיום של „מידלמארץ'", בהם היא מעלה על נס את הגיבורים־הטובים האלמונים, החבויים בפינות נסתרות, שסידרי חברה לקויים הגבילו את אפשרויותיהם. „טובו הגדל של העולם תלוי במקצתו במעשים לא־היסטוריים; ואם אין אנו, אתם ואני, במצב ביש כל כך כפי שיכולנו להיות, הרי זה לא מעט בזכות הללו, שחיו באמונה חיים סמויים מן העין והם טמונים בקברים שאין פוקד אותם".

סגנונה של ג'ורג' אליוט הוא מסורבל וקשה לתירגום. יש לשבח את המתרגמים, ג'נטילה ואפרים ברוידא, שהעניקו לנו תירגום מדויק, בעברית שרשית ותקניה, הנקרא בהנאה.

בשבחי הדלות

מאת טליה רפפורט

„דלות החומר כאיכות באמנות הישראלית", מוזיאון ת"א, שד' שאול המלך, ת"א.

סוף סוף יש מה לראות במוזיאון ת"א. אחרי חודשים של יובש ותערוכות משעממות למדי, מוצגת שם עתה תערוכה איכותית ויפהפיה, שיש לה גם חשיבות תיאורטית־אנאליטית של אבחון והדגמת תכונה בולטת באמנות המקומית.

„דלות החומר כאיכות באמנות הישראלית" היא, בעצם, עבודת הסיכום של שרה ברייטברג־סמל, אוצרת התערוכה, שמציגה בכפיפה אחת רבים מהאמנים שטיפחה והציגה בשנים האחרונות. מתוך היכרותה ועבודתה עימם הגיעה למכנה המשותף, שהוא ציר התערוכה הנוכחית.

מצד אחד, זוהי תערוכה צפויה, לא מהפכנית, שלאור ההעדפות המוכרות של האוצרת, אפשר היה לנחש בקל את מי היא תבחר להציג. מצד שני, איש לא יוכל להיתפס לעובדה שיש כאן מיקבץ של אמנים מן המיטב שלנו ומבחר מרשים של יצירות. אפשר להסתייג פה ושם מכמה מבחירותיה של שרה ברייטברג (עבודות יותר מאשר אמנים), אך התערוכה בכללותה עשירה ומרתקת.

21 המשתתפים מחולקים לשתי קטגוריות: התל־אביבים ואמנים אחרים. אלא שההפרדה אינה חדה עד הסוף, והצופה המשוטט בין קירות התצוגה הארוכים (אחד, או שניים לכל אמן) עשוי, בשלב מסוים, לעבור מקטגוריה אחת לשניה מבלי שהגבול ביניהם יהיה ברור כל כך. עם זאת הושקעו בעריכה ובארגון היצירות בשטח הרבה מחשבה ותשומת לב לקשרים, להשפעות, להקבלות ולסמיכויות בין אמנים.

התערוכה מקבלת את פני המבקרים כבר ברחבת המוזיאון. מנשה קדישמן מציג את „הכביסה" הלבנה שלו בחוץ והכבסים הגדולים המתנופפים ברוח, שצלליות ריקות של עצים גזורות בתוכם, נרמזים מראש על „דלות החומר", או, מוטב לומר, פשטות של יסודיים ואופי „עני" או „רזה". „יער כביסה" של קדישמן מ־1975 אמנם אינו מקורי כל כך, כי יש לו תקדים ב„פסל נע" של מאן ריי מ־1920, אך הוא מתפקד יפה בסביבה הפתוחה ופועל כאמצעי דקוראטיבי ומגוון שמושך את עין עוברי האורח ומסבים לאווירת התערוכה.

בחלל הכניסה הפנימי של המוזיאון ניצבים שני פסלים מרשימים: אחד של מיכאל גיטלין, העשוי עץ בלתי מעובד, שנוסר לשני גושים הנדסיים מאסיביים ומתח מעניין נרקם ביניהם. על פי הקטלוג מסתבר שגיטלין אינו נתפס, משום מה, כחלק מהתערוכה ואינו נזכר כלל. מוזר. הוא מתאים לה, לדעתי, יותר מכמה אחרים. השני הוא פסל ברזל חלוד של מיכה אולמן בשם „מרכבה", שיש לו נוכחות חזקה והבעה תמציתית ומרוכזת.

הפסל הבא נמצא כבר בסמוך לפתח התערוכה עצמה. זוהי „נוס" של מיכאל דרוקס, ומעניין שגם הוא, כמו העצים הנוסרים של קדישמן, מעצב את הדמות על־ידי העדר וחלל ריק ולא באמצעות חומר מלא. הוא חותך את צלליתה המפורסמת של הנוס לבוטיצ'לי בגוש קלקר ו„אורז" אותה בארגז משלוח גדול. זו היתה אחת היצירות הפיקאנטיות ביותר בתערוכת „עשר פלוס" שלה על הנוס" ב־1970, והאופי ה„זרוק" של ארגז המשלוח המכוסה חותמות וכתובות, הולם יפה את נושא התערוכה.

כשנכנסים לאולם עצמו, על הקיר משמאל, תלויות בצד אחד שתי תמונות קטנות ומעולות של אריה ארוך (מ־1963 ומ־1967) ובשני – עבודת קולאז' גדולה על דיקט של רפי לביא (מ־1972). העימות החזותי של שניהם הוא נבון ומוצלח. לביא השפיע מאוד, הצהיר על כך בפירוש ואפשר גם לראות זאת היטב בכמה מעבודותיו בתערוכה. עם זאת, למרות השימוש באמצעים דומים (כמו השרבוט הילדי) יש הבדל עצום ביניהם. על אף העזתו להרוס מוסכמות ציור מסורתיות, ארוך שומר בעבודותיו על אווירה מעודנת, אסתטית, אירופאית כלשהי (עם השפעות דובופה וטאפייס פה ושם), ואילו לביא יוצר אסתטיקה חדשה, לוקאלית, תמציתית, חריפה ובוטה יותר. אמנם הוא רוקח את הקוקטייל האישי שלו מכמה חומרי גלם, שמוכרים אצל סי טומבלי, ראושנברג, אביבה אורי, אריה ארוך ואפילו וריצקי, אך הוא מוסיף להם מרכיבים ותבלינים אישיים, שחלקם יורדים מכן הציור אל הרחוב הישראלי, כרזות של אירועי תרבות ובידור מקומיים המציגות אסתטיקה דפוס מיושנת, סכמאטית ונוקשה, תצלומי נוף צבעוניים־מתקתקים המייצגים אסתטיקה מסחרית־קיטשית, צילומי עתונות בשחור־לבן של אישים פוליטיים המייצגים אסתטיקה שלישית – תקשורתית. יסודות סימבוליים נוספים הם מדבקות עם שמו וכתובתו (אלמנט יומיומי־שימושי), המלה „גרניום" המעלה ניחוחות ים־תיכוניים, ופה ושם גם דימויים מרומזים, כמו ענפי דקלים או כד חרס מזרחי. כל זה בין שפע מריחות צבע ושרבוטים פרועים.

הצגת ארוך ולביא בפתח התערוכה מעמידה את הראשון כמעין אב רוחני לכל המגמה הזו של ביטוי ספונטאני ומבוקר גם יחד, הנשען על אמצעים שאינם אקדמאיים־מלוטשים, אלא „ראשוניים" ותחושתיים יותר. לביא נתפס כממשיכו וכמי שהוביל מגמה זו קדימה בהעזה וכוח, שהצמיחו רבים מהאמנים המופיעים במהלך התערוכה: יאיר גרבוז, מיכל נאמן, תמר גטר, יהודית לוין, ציבי גבע, נורית דוד ועוד.

★

לא אוכל, כמובן, להתעכב בהרחבה כזו על כל קיר בתערוכה אך הציר ארוך – לביא הוא נקודת מפתח חשובה לכל תפיסת הנושא. המבחר הייצוגי של לביא, שנע מ־1961 עד 1984, מתאפיין, מלבד כל הנאמר לעיל, גם בצבעוניות עניה של דיקט חשוף, נייר שהצהיב וגוונים לבנים־מלוכלכים ומגמו עקבות עין הצופה במישרין לרוזן אחר, מסוגף ומריר יותר מזה, אך נוטה ללירית ודקוראטיביות מאידך. הכוונה להנרי שלזניאק, שמלבד הצמצום, ההסתפקות באלמנטים ספורים ובצבע שולט אחד בכל עבודה, יצירתו עוסקת לא בהווי ואסתטיקה תל־אביביים, אלא באמנות על אמנות. שרה ברייטברג בחרה להדגיש היבט זה וחלק ניכר מעבודותיו המוצגות כאן מכילות רפרודוקציות של אמנים קודמים (רמברנדט למשל), קטע עתונות וכד' ביקורת על תערוכה מקומית, או טקסט שמתייחס לאנשי הממסד האמנותי בארץ ולבעיותיו של שלזניאק איתם. העיקרון והאמצעים של שלזניאק מקבילים לאלה של לביא, החזק והדומינאנטי יותר, אך המרכיבים, התכנים והאירוניות שלו שונים. הקוקטייל שלו עלול להיראות דליל וחיוור לצד זה של לביא, אך יש לו ארומה משלו – לעתים דקה ואצילה ולעתים מרירה ועוקצנית.

לא רחוק משלזניאק תלויים הקולאז'ים הגדולים על דיקט של חבורה, יאיר גרבוז, שממשיך במידה מסויימת את השפה של לביא, אך יוצק לתוכה תחומי עניין אחרים ואת היצר המילולי השופע שלו. הוא ממקד את הביזון הלוקאלי, שהחל אצל לביא, על ההווי הארצישראלי כפי שהוא משתקף בביטויי תקשורת בנאליים, ובמיוחד על הנושא הישראלי־ערבי. אם שלזניאק עבד על צמצום במספר המרכיבים (אם כי לא בשפע הניואנסים העדינים) גרבוז הוא היפוכו הגמור והסוד שלו הוא מוד הדיבור, ריבוי עד כדי גודש. עבודותיו נראות כלוח מודעות, או לוח תודעה, עמוס צילומים, ציורים, שרבוטים, מלים ולעתים טקסטים ארוכים, עד כדי כך שהמשמעויות והמשחקים הלשוניים גוברים כמעט על הערכים הצורניים.

לצד גרבוז נראים שלושה תבליטי האלומיניום של יעקב דורצ'ין מ־1978־80 מינימאליסטיים ונדירים מאד. זוהי, כנראה, העילה להיכללם ב„דלות החומר" אך אופיים האלגנטי המסוגנן פוגם מעט בעילה זו. מוטב היה אולי לגוון על ידי הצגת עבודת ברזל חלוד אחת מן השנתיים האחרונות, שבה פועלת לצד הצמצום הצורני גם ההומוריות הגסה והמחוספסת.

★

שני אמנים נוספים, שעבודותיהם מוצגות בסמוך וגישתם שונה מזו של לביא־שלזניאק־גרבוז, הם מנשה קדישמן ומיכאל דרוקס. מלבד „יער הכביסה" של קדישמן שבחוץ, מוצגים כאן מספר דפים מספר טלפונים, שקיבלו תחת טיפולים תמוהים פשוטים כמו כיסוי המספרים בפרוזות דבק, ברצועות נייר־דבק או בסיכות הדוק. הבחירה בחומרי־גלם שימושיים יומיומיים והעיבודים ה„עניים" על גבם תואמים בהחלט את נושא התערוכה, ואף כי איכותם קוריוזית ומינורית, הם משעשעים למדי. הדבר נכון גם לגבי סידרת „מחווה לארוך" שלו מ־1975, הכוללת תיבות זכוכית שטוחות ובהן קופסאות גירי פסטל צבעוניים, זרדים וזכוכיות שבורות שיוצרים מרכיבים הלקוחים „מן החיים" צירופים אסתטיים יפים.

משל דרוקס מוצגת כאן, מלבד „נוס" הנזכרה לטוב, עוד עבודה חזקה ומיוחדת, שהטריוויה ה„מלוכלכת" קיצונית במיוחד. „תל־אביב + ויהוס אורה" מ־1971 היא יצירה חזקה ומטפיעה העשויה גוש עבה של כרזות, שקולף בשלמותו מעל לוח מודעות עירוני מצוי.

★

אם נחזור לנושא הערבי־פוליטי, שבו עסק יאיר גרבוז, מי שממשי[ך] זה אך מבטאו, לא באמצעות גזרי עתונים אלא בציור אקספרסיוניסטי עשיר הוא ציבי גבע. עבודתו שמדגימה יותר מכל את „דלות החומר" דווקא הפסל הצבוע המכוער, דמוי עגלה קטנה, שחורה ומוארכת, עם גלויות צבעוניות מונחות בתוכה. יש בפסל הזה, שאינו „שובר" [...] גדולות וחוקות אלא בחומרים פשוטים וצורות ילדותיות, הן מיזוג [...] שיגרתי. אין זו יצירה דראמאטית או מרכזית, אך היא מדגימה שלב [...] דרכו של ציבי גבע, שתפס תאוצה רבת עוצמה בציוריו הגדולים [...] משלוש השנים האחרונות. דמויות אימתניות של ערבים בכאפיות, שרק, לביאות מנוקות ושאר דימויי כוח וסכנה כאלו מצויירים בכתם מגושם ומעוות: בטכניקה פרימיטיביסטית־ילדותית ובצבעי [...] האפלים. בתוך האקספרסיוניזם העז הזה משובצים אלמנטים של הווי תרבות עממית ופולקלור כמו ענפים דקוראטיביים, נשים מזרחיות, מקומות ישוב ערבים (אום אל פחם, יפה, עראבה), הכתובים [...] פלאקאטי ילדותי ומסורבל. השעטנז המיוחד הזה ניתן לא רק [...] לוקאלית תרבותית־חברתית ובטיפול באסתטיקות שונות (כהמשך [ל]לביא) אלא גם בציוריות מופשטות חושנית מאוד, שמכלכלת כל [...] אמירה סימבולית.

אין להתעלם מהעובדה שהתערוכה מרגישה מאוד את כוחה של [...] למודי אמנות ברמת השרון. מורי הציור והפיסול הדומינאנטיים [...] מהווים כאן גרעין חזק ואיכותי. זה מתחיל כמובן בלביא, ממשיך ב[...] ובציבי גבע שכבר נזכרו, וכאן המקום להזכיר גם את מיכל נאמן [ו]גרשוני, אף שגרשוני אינו מקוטלג על ידי שרה ברייטברג בין התל־א[ביבים] משום שסגנונו שונה משלהם. הוא גם היחיד בחבורה זו שלא היה תלמיד לביא, אלא בן דורו ומקביל לו בהתפתחותו, אף שמסלול התקדמותו [שונה] לחלוטין.

בעת שהשפעות החוץ של לביא קשורות ל„אמני חומר" כמו [...] וטאפייס, לאמני פופ־ארט כראושנברג ולמשרבטים כטומבלי, השפעת [...] מהאמנות המושגית. ושלב זה ביצירתו הוא ההולם, יותר מכל, את „דלות החומר", שכן על הציור הנוכחי הדשן שלו קשה למדי להדביק כוח. מן השלב המושגי שלו מוצג כאן דף שעליו שורטט בעפרון המלה „עגוגה" בנוסח אפרור־סכמאטי־מינימאליסטי, כשרק האסוציאציות [...] לביטוי הכתוב מעשירות אותו. מיד לאחריו מבצבץ הדם, שפורץ בעת החל מאמצע שנות ה־70, עד שהפך בשנים האחרונות לפרץ איכות כמעט היסטרי. שיבוצו של גרשוני, שכוחו דווקא בשפע החומר־ציור תחת הכותרת „דלות החומר" הוא בעייתי למדי, לדעתי, אלא אם כן [...] חושב שדם מתקשר עם חומר מצוי, יומיומי ולכן דל – מה שלא נראה [...] זאת, שרה ברייטברג השתדלה לבחור את ה„רזות" שבעבודותיו, שמתבססות על צלומים, מילים וציור חסכוני ככל האפשר. לא [...] בתערוכה עבודותיו הרזויות מלפני שנתיים־שלוש, אך האוצרת לא [...] וכללה בתערוכה גם שלוש עבודות יפהפיות מ־1985, שלא הוצגו עדיין [...] הפך האודם לארגמן מדולל ואסתטיציסטי יותר. אף שהצבע [...] הסערה הרגשית עדיין קיימת ומוצאת את ביטויה במערבולות [...] ואנרגיות. הקשרים הלוקאליים־יהודיים, החזקים מאוד אצל גרשוני, לובשים צורת מגיני־דוד וסימני שאלה, שמתקשרים לעצם שאלת־קיומ[...]

הסיפור של מיכל נאמן מקביל מבחינה מסויימת לזה של גרשוני [...] סגנונה שונה כל כך. גם היא עברה שלב מושגי, שמוצג כאן באמצעות „הבשורה על פי הציפור" ו„הרג סוסה מהציפור" – שתיהן עבודות [...] שמסתפקות בצילומים וכיתוב ואופיין חסכוני ו„יבש". גם בהמשך [...] ממשיכה לבנות פאזלים רעיוניים־אינטלקטואליים, אך הפעם באמצעות [...] עבודותיה האחרונות מ־1985 הן עדיין ציור שכלתני ומתוחכם, אך גם [...] ועשיר בעיבודים צבעוניים. ציור כזה רחוק מדלות כלשהי, ורעיוני [...] ציורית ומיקומו תחת כותרת התערוכה הוא פשוט בלתי אפשרי.

הדבר נכון, כאמור, גם ביחס לכמה ציוריהם של ציבי גבע וגרשוני [...] ביחס לעבודותיו המאוחרות של רפי לביא, שכן מצע הדיקט העני [...] לציור חושני ושופע אינו מצדיק את טענת הדלות. מסתבר ששרה ברייטברג התייחסה לכותרת שלה בגמישות רבה והרשתה לעצמה להמשיך ולהציג את עבודותיהם ה„עשירות" של האמנים שהיו פעם „דלים". מצד אחר, לבוא אליה בטענות, כי הכל היה, באמת, לוותר על ההזדמנות להבחיש גם בתמצית ובקומץ עבודות בלבד, את תהליכי התפתחותם של האמנים המוצגים. הזדמנות זו גם לערכן את הציבור על ידי הצגת יצירות [...] שלהם. מצד שני, כשמדובר בתערוכת תזה או נושא – יש לדבוק בעקביות, וכאן נעשו לא מעט פשרות, שמטשטשות את המוקד של התערוכה.

(המשך בגליון הבא)

דפדוף ראשון

ספרים חדשים

מאת אבי טנא

מדיניות

על פרשת דרכים

הכרעות גורליות / מאת יהושפט הרכבי / עם עובד / 368 ע'.

אמר המחבר: „המניע לכתיבת ספר זה הוא ההערכה כי ישראל עומדת בפני פרשת־דרכים בעיצוב מדיניותה, וכי ההכרעה שתיפול תחול לא רק על צביון החיים בישראל, אלא ההכרעה תשפיע על עצם קיום המדינה". לנגד עיניו הסכסוך הישראלי־ערבי, הגישות המדיניות בציונות ובישראל, האתוס הז'בוטינסקאי־בגיניסטי בפעולה, והיהדות הדתית הלאומית. כל אלה נבדקים מכיוונים שונים על סף ההכרעה כדי להוליד את המסקנה: „לא על גודל השטח ומספר הקילומטרים המרובעים תהיה תפארתנו, אלא על האיכות, על ציונות של איכות". המחבר מביע תקווה, שהספר יעורר ויכוח (ובגב הספר אף נאמר שהספר עצמו יעמוד במרכז הויכוח הלאומי), אבל ברור שלכך יידרש יותר מדפדוף ראשון.

היסטוריה

מסיבות טובות

למה פירקו את הפלמ"ח / מאת יואב גלבר / שוקן / 302 ע'.

משהו מתשובתו של גלבר על השאלה המוצגת בשם הספר נרמז כבר במוטו – קטע מ„טור שביעי" של אלתרמן ובו כתוב לאמור: „הזמן – בפלגותיו הנמשכות – הצדיק / רבים מנימוקי שוברה של המסגרת". במלים אחרות, גלבר טוען, כמו רבים אחרים, שהפירוק האמור נעשה מסיבות טובות בהקשר למעבר מקהילה למדינה. הוא עושה זאת, מכל מקום, כהיסטוריון שברק בארכיונים ובמקורות למיניהם וגם כמי שקובע כי „הפלמ"ח מילא תפקיד מרכזי באירגון הצבאי היישובי לפני מלחמת העצמאות ובמהלכה", ומתוך נסיון להתמודד עם טענותיהם של מאיר פעיל ושל אניטה שפירא כבתיבתן בספרים שהופיעו בשנים האחרונות. נקל להבין שאין זו המלה האחרונה בויכוח ההיסטורי.

ארץ־ישראל

קטיפות הנגב

הנגב / עידן (6) / העורך: מרדכי נאור / יד בן־צבי / 268 ע'.

הקובץ השישי בסידרת „עידן" של מרכז רחל ינאית בן־צבי ללימודי ירושלים מוקדש ליישוב הנגב בשנים 1900–1960. כמנהג הסידרה יש בו כמה חטיבות: „מחקרים ומסמכים" מחזיקה 11 מאמרים (כמו, למשל, מאמרו של אלחנן אורן על ישובי הנגב במלחמת העצמאות); ב„תעודות והכרזות" יש, בין השאר, על יהושע כהן ועל בן־גוריון בשדה בוקר ובן־דיווח של שמעון פרס על מסע לנגב ולאילת ב־1945; ב„פרשיות" יש שלושה מאמרים (על ראשית רוחמה, על הנוכחות היהודית בבאר שבע בראשית המאה ועל נסיונות בהפרחת הערבה); החטיבה הרביעית מוקדשת להעשרה ולחומר עזר וכוללת גם ביבליוגרפיה מועדת.

פרשנות

טירור יהודי

דאמת על רצח קסטנר / מאת איסר הראל / עידנים / 333 ע'.

במארס 1957, לפני 29 שנים, נרצח ישראל קסטנר ליד ביתו בתל־אביב. לפני כן היה המשפט המפורסם שבו קבע בנימין הלוי כי קסטנר מכר את נפשו לשטן. אחר־כך היה פסק הדין של בית המשפט העליון שהפך את הקערה על פיה. ובין לבין, ומבחינות מסויימות עד עצם היום הזה, לא חדל הוויכוח על המשפט ונסיבותיו וגם על הרצח. איסר הראל מבקש בספר זה „לנתח את רצח קסטנר ואת הנסיבות שהביאו לרצח, ולהזים באופן חד־משמעי את העלילה הנוראה שנרקמה נגד ממשלת ישראל ומנהיגיה ונגד שירותי הבטחון שלה". ביתר פירוט הוא שולח אצבעות מאשימות אל עבר שמואל תמיר, ישראל אלדד ואורי אבנרי וטוען שידם היתה במידה זו או אחרת ביצירת אווירה של שיסוי והסתה. ברקע, כדברי כותרת־המשנה, „סרוד יהודי במדינת ישראל (של השנים ההן)".

שידה

שחרור של לידה

בנין / מאת אהרן שבתאי / כתר / 191 ע'.

הספר השמיני ברצף „הפואמה הביתית" של שבתאי (והעשירי למניין ספריו) מוגדר בגבו כמדרש פיוטי המיוסד על שני אירועים מתוך ספר וזכרונותיו של מנחם בגין: פריצה למתנה צבא בריטי והולדת בתו חסיה. עוד מצאנו שם, כי לפנינו שחרור של לידה גופנית ונפשית שהיא עצמה מטאפורה לתהליך של יצירת הלשון, הבריון המדרש. ולשם מקצת טעם הנה השירים 51 ו־52 מתוך מחזור בגין ב': „ומה צפון / בלידה / (במלה לידה) / בשאל / הגם שוחר / שאלת הדיבור / אלוהים / צפון בלידה – / (ואני אומר: לא / בלי / להיות / מודע לכך / שכאילו תקעתי באוזן)".

שלומנו רב

בחלוני / מאת זאב מוקס / חיננית / 32 ע'.

אלוף רמת־גן בשחמט ואיש מס הכנסה לשעבר שר על: „בהרפת אבות אשמנו על נישואי בוסר ·כי שלומנו רב./לא אבינו ולא אמנו ילדו בנים ·כעוללה. כי יתן וצור אמנו הללויה./אמנו אמנו יה./בהדרת קודש אומר קדיש. אבי נפטר שבע ימים ומועד הלולה."

פרי הסערה

חיי בחרוזים / מאת צבי בסיק/מרקלין/ 79 ע'.

שירים. „פרי חוויות של חיים סוערים ורבי תהפוכות" (כדברי יתצ"נו של המחבר) כמו למשל: „ארצנו שוב לוהבה עשן./רסיסי פצצות, רעמי פגזים,/גופות פלדה, גופות אדם.../דם ניגר, גונחים פצועים./במרום גולן נפלו עמודות./„קו בר־לב נכבש, נטסף,/רבים נפלו: עשרות, מאות.../עשן הליט את שדות הקרב./בתי תפילה נטסו רבים/לקול צופר בפגול פצצות.../זו מלחמת יום הדין,/יום כיפור גבורה רבות".

ציפור על אנטנה

ואחרי כבלות הכל/מאת בסי גבעוני/מרקלין/31 ע'.

ספר שני למחברת ובו שירים כמו: „להיות חשוף למחשבות/רצות נודדות מתקבצות/כמו זלף של טיפות/על גג פח ריק./כמו ציפור על אנטנה גבוהה / הצופה למרחוק/מגביהה עוף/וציוצה בחלל אובד".

צדיק לפניו יהלך

צלילה / מאת לילי זלוף / מרקלין / 47 ע'.

לא נדע מי המחברת, אבל בין שיריה יש: „רעים אתם לנו/תתברא בכם העוות/לפגוש בנו./הדרך לכם פתוחה כבשר/על פני המים./ימוג הכאב והדמע./בראות רעים בדרך/היו רעים תמיד, ואל נא/תתבשמו ברע./מלך כצדיק לא עבד/בי צדיק לפניו יהלך."

כתבי־עת

קברו של שבתי צבי

פעמים (25) / העורך יצחק בצלאל / יד בן־צבי / 160 ע'.

שבעה מאמרים בחוברת „פעמים" הפותחת את הכרך השביעי. מ. פרידמן דן בריבוי נשים בחברה היהודית בארצות האיסלאם בתקופת הגניזה. י.י. פנטון יצא לחפש את קברו של שבתי צבי ביוגוסלביה ולמאמרו נספחת תכתובת בין הנשיא בן־צבי ובין דיפלומט ישראלי שיצא בשליחותו לחפש את הקבר באלבניה. עוד שם על משיחיות בתימן במאה העשרים, על תכנית הגירה של צעירים יהודים ממרוקו לאפריקה השחורה שלא עלתה יפה, על הפגישה בין הגולים מן הארץ במלחמת העולם הראשונה לבין יהדות מצרים, על הצורפות של יהודי קורדיסטאן ועל כתבי יצחק בן־צבי.

מדינית ואסכטולוגית

תרביץ (נד – ג), העורכים יוסף דן, משה דוד הר, מנחם הרן/מאגנס/ע' 319–473 + 8.

חוברת ניסן – סיון תשמ"ה של הרבעון למדעי היהדות „תרביץ" כוללת חמישה מאמרים ושש רשימות בתקן של תגובות והערות. בין המאמרים „משיחיות מדינית ריאלית ומשיחיות אסכטולוגית קוסמית בדברי הר"ל" ו„עלייתו של שניאור זלמן מלאדי לעמדת מנהיגות". בין ההערות „על המבנה והחיטוב של מזמור כ"ב בתהילים". עוד שם „על טקסט אחד של מנגליה" ותקצירים באנגלית.

עגנון והגששים

ביקורת ופרשנות (21) / העורך הראשי אברהם שאנן / בר־אילן / 155 ע'.

חוברת נוספת של כתב־עת לספרות, לשון, היסטוריה ואסתטיקה ובה ארבעה מדורים. במדור הלשון נכללות, בין השאר, הערות לסגנונו של עגנון ב„עידו ועינם". במדור הספרות העברית בת זמננו יש ניתוח טקסט של הגששים להדגים את ההומור כמכנה משותף בחברת מהגרים. במדור הספרות המשווה ניתוח האורפיים אצל נרוול ות.ס. אליוט. מדור ההיסטוריה מוקדש לגילויים פוליטיים בטקס פולחני מן המאה הי"ב. בסוף החוברת מפתחות ל־20 החוברות הקודמות של כתב־העת.

תרגום

המשך ל„מקלט"

רקוויאם לנזירה / מאת ויליאם פוקנר / תרגם מאנגלית אהרן אמיר / ספרית פועלים / 158 ע'.

„רקוויאם לנזירה", תרכובת מיוחדת במינה של רומן ומחזה, יצא לאור ב־1951, שנתיים ימים לאחר שהמחבר הוכתר בפרס נובל לספרות. עלילתו היא בעצם המשך לספר קודם של פוקנר, „מקלט", ומתרחשת שמונה שנים לאחר עלילת „מקלט". טמפל דרייק, האינטליגנטית המתוסבכת בת הדרום, שהיתה מעורבת בספר הקודם בפרשה של אונס ולינץ', היתה בינתיים לאשת איש ולאם אלא שבתה התינוקת נרצחה בידי המשרתת – בנסיונה של זו האחרונה להציל את גבירתה מציפורני השטן (המורכבות על אחיו היצרי של האנס). הרוצחת נידונה למיתה ויוצאת מן העולם מתוך השלמה פנימית עם גורלה ועם אלוהיה ואילו טמפל דרייק נידונה לחיות עם עבר נורא שנחשף לעיני בעלה. ועל פוקנר עצמו לא לנו להרבות מלים.

בקהילות של המידלאנד

„פארק מאנספילד" / מאת ג'יין אוסטן / תרגמה מאנגלית פלה בר / ארגמן / 362 ע'.

„מכל הסופרים הגדולים", אמרה וירג'יניה וולף, „ג'יין אוסטן היא זו שקשה ביותר לתפוש אותה בעצם הגדולה". ללמדנו שגדולתה היא מן המפורסמות ואף־על־פי־כן עיון היא צריכה. „פארק מאנספילד" שלה אינו יוצא מכלל ההגדרות הללו. בדומה ליצירותיה האחרות – ששלוש מהן כבר הועתקו לעברית – הוא נסב על מה שקראה הסופרת עצמה „הטבע האנושי בקהילות של המידלאנד". מדובר בפרוס עם הארץ באנגליה של סוף המאה ה־18 וראשית המאה ה־19, אבל כמובדל מכל הסערות מבית ומחוץ, וג'יין אוסטן – בעטה השנון והמבט החודר – משכילה לחשוף מן ההוויה הזאת תווים אנושיים „יהודיים" שמעבר למקום ולזמן. הדיון בתרגום כתרגום צריך, כמובן, להיעשות כתום יותר מדפדוף ראשון.

טבע

מעין דודאים

תבל ומלואה / מאת דיוויד אטנבורו / תרגם מאנגלית עוזי פלימן / כנרת / 304 ע'.

היה היתה סידרה טלוויזיונית ושמה „החיים עלי אדמות" – גם היא משל אטנבורו – שנתגלגלה בספר עתיר תמונות צבעוניות. מטרתה, כך אמר בעליה, היתה „לנסות ולתאר את דרך ההתפתחות של צמחים ובעלי־חיים על כדור־הארץ במשך שלושה מיליארדי שנים". בעקבותיה באה סידרה חדשה המוקרנת [...] אלה על מרקענו, שהולידה הספר הזה. זו הפעם מדובר ב„[...] של כדור הארץ" – כי כותרת־המשנה ובסקירת המצב שהוא היום", כבאמור „[...] נבחנים כאן הדרך שבה שרו של קבוצות קודמות ובצ[...] קבוצות שהתפתחו זהרמי התגוללו יחדיו... האופן בו הם [...] לסביבתם". ועוד אומר א[טנבורו] „הספר עצמו נכתב בדומה [...] הסידרה והתכנית. מכאן יוצא, [...] מעין דודאים".

מתח

איש ושמו פיט

מגבלות / מאת קליב ק[...] / תרגם מאנגלית שלמה [...] / 415 ע'.

סוף שנות השמונים. א[...] וברה"מ ממשיכות מטבע ה[...] להתכתש בדרכים ש[...] המושפעות בין השאר מן ה[...] העומדות בראשן. גורמים [...] מנסים לבחוש בקלחת ול[...] העניינים כראות [...] ואינטרסיהם. בין אלו מצוי[...] קוריאנית שחורת בקס [...] שחור משחור. השניים [...] ממלכה אדירה של [...] חומר־דעל, כלי משחית ו[...] באלה ומבקשים לסכנ[...] ומלואו בלי שים לב למ[...] ואז מופיע דרק פיט – [...] כליל שלמות שידו בכ[ל] [...] מסובכים אבודים. תכונה [...] לשמאל ונתוך שימוש [...] המדישים ביותר) הסוף [...] הוא מי שחיבר את [...] „הטיטאניק".

חוברת כפולה של „פרוזה"

השבוע רואה אור חוברת „פרוזה" כפולה, מס. 83־84, בעריכת יוסי קיים ויואל שני. בפתח החוברת ראיון שערך אהוד בן עזר עם המשורר המנוח יונתן רטוש על גישתו אל התנ"ך ומתפרסם בזה לראשונה.

ראיון נוסף ערך לאוניד מקמן עם הסופר הארגנטיני המבורר קונסטנטיני, אשר ביקר באחרונה בארץ לרגל הופעת ספרו „על אלים, שוורים והאיש הקטן" ובו דברים על עבודתו, בריחתו בזמן שלטון הדמים של הגנרלים, גלותו ושובו למולדת וכן על יחסו המורכב אל יהדותו.

פנחס שדה תרגם תשעה שירים בודדים מן העולם היווני והוסיף עליהם, באותה הרוח, שיר מפרי עטו.

התערוכה המצולמת של פרוזה מציגה הפעם שתי עבודות של הצייר איזיק שוובל מתוך „היומן התל־אביבי" שלו כשיצירה נוספת שלו מוצגת על גבי שער החוברת.

[illegible] מגיש פרק (הספר התשיעי) מתוך תרגומו החדש של האודיסאה להומרוס.

המשורר משה דור מבכ[...] משלו וגם תרגום לשירי המשוררת האמריקנית [...] יהודה אמנן מבכ[...] שירים מתוך ספר העומד [להופיע] בהוצאת „עקד" בשם „מסכה". מתפרסמים שירים משל [illegible].

ביוזרא לשם תרגם [...] האמן האנגלי ויליאם בלייק (המאה ה־18) להרצאות של יהושע ריינולדס, המשקפ[ות] הערכתו לאיש ולאישיותו ובעיקר מצביעות על [...] האמנותיות.

בתחום הסיפורת מתפ[רסמים] בחוברת ארבעה סיפורים מספרים ישראלים: יעקב [...] – „הצירעה מוזגת דבש"; [...] פורת – „המשיח מלוה"; שלמה שבא – „היום בן [...]"; אורה [...] – „איסורים". כן רואה אור [...] הסופר הגרמני־יהודי [...] – „זכרונות על הפרנקפורט[...]" [...] של אלבה [...]. [...] עיון מפורסת ומתועד ב„הגישה האותנטית" אל [...] העתיקה כדרך לתחיה מוסיק[לית].

הישגיה ומחדליה של תנועה

(המשך מהעמוד הקודם)

המיסמך העיקרי על „מדינה דו־לאומית", הרי כשהגיעה שעת ההכרעה בזירה הבין־לאומית הצטרף לתומכים בהקמת המדינה היהודית בניגוד לאי־אלו הסמנים ממפלגות ציוניות אחרות, שביקשו לדחות את ההכרעה הגורלית. לפנינו תופעה פאראדוקסלית לכאורה, כי השומר הצעיר, שדגל במדינה דו־לאומית הוא כיום בין השוללים הנמרצים של מדיניות הסיפוח, העלולה להפוך את ישראל למדינה דו־לאומית. אין כאן שום סתירה, שכן באה כאן לידי ביטוי אותה עמדה רעיונית: שאיפה לעצמאות יהודית בלי לשעבד עם אחר ובלי לאבד – מרוב להיטות לאומנית – את הסיכוי לקיומה של מדינה יהודית עצמאית ודמוקרטית.

לנוכח המיפנה שחל עקב החלוקה והקמת המדינה כתב מאיר יערי: „אנו לא היינו חסידי החלוקה; התנבאנו, כי לא יכולה להיות חלוקה טובה, בינתיים זכינו לתמיכת רוסיה ואמריקה... אבל לנו אין דרך חזרה לא לפיקוח בין־לאומי ולא לפתרון אחר, מלבד ההגנה על היש, אשר נפל בחלקנו בלי־קטאסטרופה" (318).

הקורא את הספר ההיסטורי הזה – אם הוא מנאמני התנועה ואם אוהד או מסתייג – יוסיף: מורם קיבוצי בעל תודעה רעיונית נהפך השה"צ למפלגה פוליטית קטנה הפועלת בתנועה הציונית, בהסתדרות ובמדינה. מישנתה הרעיוני והמוסרי עשיר, ואף־על־פי־כן היא זקוקה לחשבון נפש, כדי להתנער מתפיסות שנתיישנו, או שאינן רלוונטיות למציאות החדשה. עליה ללמוד מהכשלונות ולהיצמד להישגים, להעביר תחת שבט הביקורת את האידיאולוגיה והמדיניות, שיחלצו אותה מהבידוד כדי שתחזיר לעצמה אותה עמדה שהיתה לה בראשיתה.

תגובות

על „תפיסה פאשיסטית"

„דבר" הוא עיתון שהיכרתי בביתי משחר נעורי, וגם אף השתתפתי בו פעמים רבות כמשורר וכמבקר. לכן הפתעתי לקרוא שמבקרכם משה בן־שאול מייחס לי לא פחות ולא יותר מאשר „תפיסה פאשיסטית" („משא", מן ה־21/3). פאשיסטים הם בני תמורתו של היטלר – רוצחי עם, והכינוי הזה אף שמור לאנשים שמטיפים למסורות דומות. צריך איפוא להיזהר מאוד כשמשתמשים במלה הזאת – הדבר הוא בבחינת דיני נפשות. בהדיפה אחרי פאשיסטים – אמיתיים, או מדומים – צריך להיזהר שבעתיים לבל נלבין פני חבר ולבל נתנהג בעצמנו כפאשיסטים.

ולעצם העניין, הרמב"ם כבר הזהיר שלא כל ספר מתאים לכל קורא – מי שאינו מצויד באורך רוח, בסקרנות וביכולת להבין דבר מתוך דבר, מוטב שלא יקרא ספר כבנין. כי הספר הזה כתוב ברוח התלמוד והמדרש, וגם הרעיונות השונים הקשורים לעניין דיני נפשות הם מובאות מן המקורות ברוח האתוס של היהדות („הקם להורגך השכם להורגו", „פיקוח נפש" וכו'). שימוש סלקטיבי ומגמתי בציטטות תלמודיות שנעשה בידי שונאים והיסטוריונים הביא עלינו לא אחת עלילות דם. הנה על הדרך האירונית של שר ההיסטוריה עוד עלילת דם (קטנה אמנם) מתוצרת הארץ. שהרי גם אם כדברי משה בן־שאול יש לי אידיאל של „דמות אב חזקה ומלאה פתוס ומיסתורין", האם כבר בהכרח יש להסיק שחוקה עלי שאני פאשיסט („מעורך", או לא „מעורך")? ומה כדבר „אבינו שבשמיים", או, להבדיל, דמות האב שתיאר פרויד במשנתו? כך שכדי־לעבד תושפת התגובות לספר „בנין" את משמעות כתיבתו של ספר שכזה ואת הרקע לה: שחלק מן היהודים במדינה היהודית מנוכרים עד כדי כך ללשון היהדות, לטעמה ולמורכבויותיה.

אהרן שבתאי

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר

דבר — ראשון בבוקר

המשרד הראשי: יגאל אלון 125, טל. 261211 ● המחיר למילה: ימים א׳ ב׳, ד׳, ה׳: ‎3.27.—‎ ש״ח ● יום ג׳: ‎4.48.—‎ ש״ח ● יום ו׳: ‎5.92.—‎ ש״ח. מינימום 8 מילים

דירות

וילות ובתים

קבלנים מציעים

דירות למכירה 3–3½ חדרים

דירות למכירה 2–2½ חדרים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 1–1½ חדרים

דירות למכירה

משכנתאות

ת״א–ים

חולון/בת ים

ביקוש דירות

דירות בשכירות

דירות מרוהטות

חדרים מרוהטים

עסקים

מבני תעשיה

מחסנים

אולמות

חנויות

מגרשים

משרדים

דירות בדמי מפתח

חיפה

דרום

הלוח הכללי

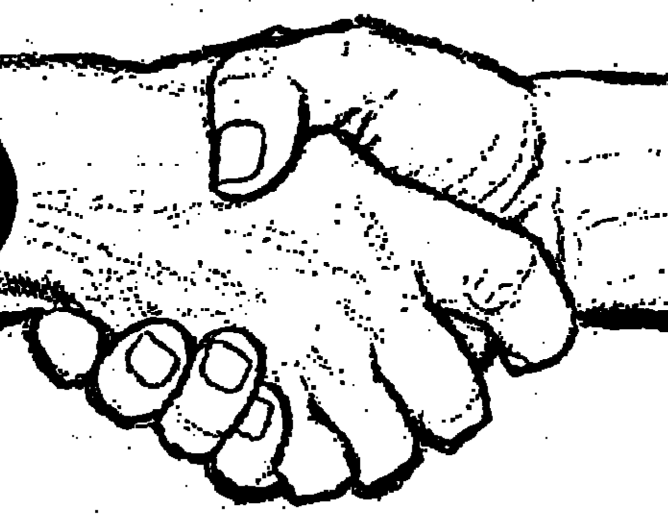

הד כפול ומכופל

הצעות עבודה

• למבצע פסח צעירים/ות - 88 ליום. "צור" רוטנברג 117.

• דרושים בחורים/ות הרוצים להרוויח הרבה. כסף במכירות מבית לבית. מבטיחה. אחרים 03-370060

• עוזר/ת למשרד לפיתוח תמונות בראשל"צ במשרה 03-282150

• מבוקשת משפחת מורים רחיים בסביבת בניינים תיכון לקליטה בסמוך דתי הורים. 9371888

• דרוש פועל המתמצא בססאות בידור במילביט לעבודה בבתים 03-5512430

ספרים/ות

[illegible]

נגרים

[illegible]

פועלים/ות

[illegible]

עובדי מתכת

[illegible]

נהגים

[illegible]

שומרים

[illegible]

מזכירים/ות

[illegible]

שליחים

[illegible]

ביקוש עבודה

[illegible]

אוטוביאנקי

[illegible]

אמריקאיות

[illegible]

אאודי

[illegible]

אוסטין

[illegible]

אופל

[illegible]

אינוסנטי

[illegible]

אלפא רומאו

[illegible]

ב.מ.וו

[illegible]

ג'יפים

[illegible]

דייהטסו

[illegible]

וקסהול

[illegible]

טלבוט

[illegible]

מרצדס

[illegible]

מוריס

[illegible]

מיני-מינור

[illegible]

מסחריות

[illegible]

סובארו

[illegible]

סוזוקי

[illegible]

סוסיתא

[illegible]

סיאט

[illegible]

סיטרואן

[illegible]

לנציה

[illegible]

הלוח הכללי

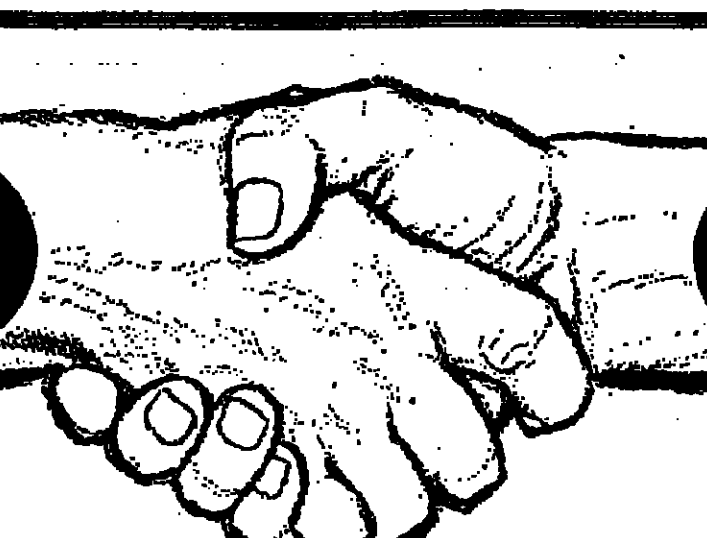

הד כפול ומכופל

תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה ... אלא אם אופי או מהות של התפקיד ...

כלי נגינה

מקררים

מציעים למכירה

וידאו טייפ

טרקטורים

טלוויזיות

בתי-כנסת

מערכות קול

הלוואות

סירות

מכונות כתיבה

מזגני אוויר

תקליטים

מכונות תפירה

מי מצא?

רוצים לקנות

ביקשו רכב

עודפי רכב

חלפי רכב משומשים

אופנועים וקטנועים

פיאט

פורד

פולקסווגן

סימקה-קרייזלר

● אלף אלף: ג'י.אס.אר פלאס מיכטק 1983 ראשונה טסט+ תוספות 43,500 03-888236 בבית 03-379071

● רנו 9 1985 1400 אוטומטי +מזגן אורגינלי + תוספות 03-914586

● 9 בהזדמנות ג'י.טי.אס 1983 שניה 03-5517911 ק"מ 27800

הלוח הכללי

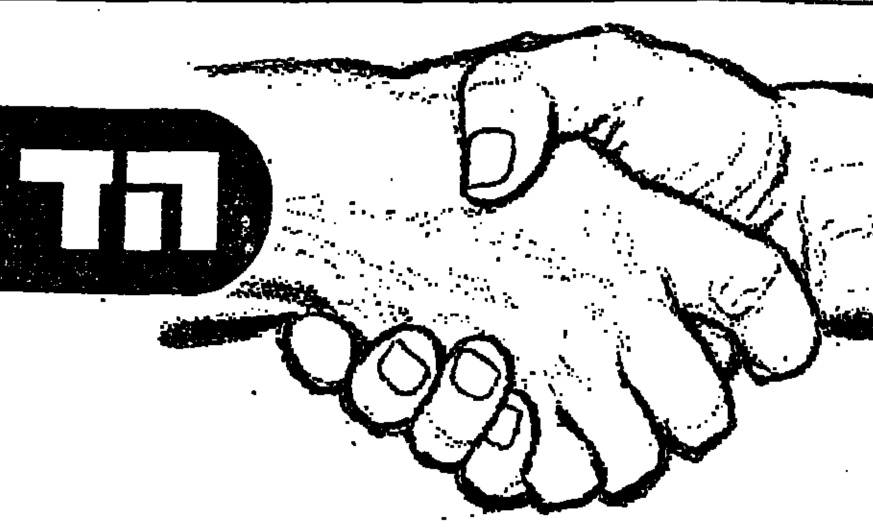

הד כפול ומכופל

שדות

חיפה

דירות

דירות למכירה

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 3–3½ חדרים

דירות בשכירות

הצעות עבודה

מציעים למכירה

רהיטים

חיות בית

מעיה

ידידות

אשדוד

מציעים למכירה

קיים ונפש

וידיאו טייפ

באר־שבע

עסקים

הצעות עבודה

כלי נגינה

בתי־כנסת

מי מצא?

בריאות

מכוניות

דירות מרוהטות

דירות בדמי־מפתח

חדרים מרוהטים

עסקים

תנות

משרדים

מבני תעשיה

מגרשים

הצעות עבודה

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 3–3½ חדרים

דירות למכירה 2–2½ חדרים

דירות למכירה 1–1½ חדרים

ביקוש דירות

דירות בשכירות

רהיטים

יחידות

דירות

קבלנים מציעים

הכרזות

דירות למכירה

שוק המציאות

בת זוג

בן זוג

ספרים

סיוד וצביעה

שרותים כלליים

נקיון ואחזקה

מחשבים

ציוד בנין

צבעי אמבטיות

צילום

קיט ונפש

קניות ראשונה

קוסמטיקה

בידור

שידוכים

[illegible]

עוב הודעות שינוי במקוםת תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מעמדו או הורות. אלא אם כן אופי או מהות של התפקיד מונעים קבלתו של כל אחד המינים לעבודה הנדונה. המפרסמים בפרסום מגדרי התפקיד לשני המינים על פי החוק.

תמי

מכון למחקר ולפתוח בע"מ

לתמי - מכון למחקר ופיתוח הגדול במדינה בתחום הכימיה היישומית

דרושים

הנדסאים/ות כימיה

לתחומי מחקר בכימיה אורגנית ופיסיקלית מועמדים/ות מתאימים המעוניינים באתגר מחקרי ישולבו בצוותי המחקר והפיתוח של המכון

כישורים דרושים:
- תואר הנדסאי כימיה
- נסיון קודם מהווה עדיפות

שבוע עבודה בן 5 ימים

שעות עבודה גמישות

מועמדים מתאימים יפנו בצרוף קורות חיים למנהל כ"א ת.ד. 313 חיפה מ. 31002

בקבוצת כימיקלים לישראל

לחברת "הגרעין" בע"מ

דרושים

מוכר

בחנות בתל אביב

במחלקת השקייה

מחסנאי

נהג

לחלוקה במחלקת מזון

לפנות לגרעין 11 תל אביב בין השעות 16.00 – 14.00 לכשה.

למרפדייה

בחולון

רפדים

תנאים טובים

למתאימים

טל. 839133 827754

גלר נסיס

עוד כח לזינוק בעליה

בכדי שנוכל להמשיך ולצמוח ולתת שרות טוב ללקוחותינו החדשים, דרושים לנו בדחיפות:

☆ 2 עוזרי/ות הקציבאים -
עם נסיון של שנה במשרד פרסום.

☆ פקידה צעירה ונמרצת,
מדפיסה בעברית ובאנגלית.
רצוי עם נסיון במשרד פרסום.

☆ שליח עצמאי בעל וספה.

נא לפנות טלפונית בין השעות 18.00-16.00 למיטל, לתיאום פגישה.

גלר נסיס שווק ותקשורת - 03-243435

אורם תעשיות חשמל בע"מ

דרוש/ה

מהנדס/ת חשמל

רצוי בעל נסיון או ידע בתיקשורת ו/או באלקטרוניקת הספק, לתיכנון שנאים ולפיתוח פרוייקטים בתחומים קרובים

נא לפנות טלפונית 08-224591

או בכתב ת.ד. 126 לוד מ. 71101

לחברת מילגם — דרוש

בבית־שאן

מנהל מחלקת גביה

כשורים:
- כושר מהול ארגון והפעלת צוות עובדים.
- נסיון במשא ומתן עם גופים ציבוריים.
- ידע רחב בהנהח"ש ומערכות מוניציפליות.
- עדיפות לתושב בית־שאן.
- מתאים לקצין משוחרר.

לקביעת ראיון, לפנות טל. 03-216133 לציפי, או בכתב לת.ד. 22336 ת"א.

לחברה בתל-אביב

דרושים

טכנאי אלקטרוניקה

עם נסיון מוכח במערכות משובצות מחשב ומעגלים לוגיים.

מתקיני מערכות אזעקה

* עם נסיון של 3 שנים לפחות.

על המועמדים להיות בעלי רשיון נהיגה של שנה לפחות, תושבי גוש-דן.

נא להתקשר טלפונית מיום א' 03-614007

-סודיות מובטחת-

להברת הזלק הישראלית בע"מ

דרוש/ה

מהנדס/ת כימיה

הכישורים הדרושים:
— ותק של שנה עד שלוש שנים
— נסיון באחזקה — יתרון
— ידיעת עברית ואנגלית על בוריין שפה נוספת — יתרון.

מועמדים הרואים עצמם מתאימים יפנו בכתב־יד, אל בית הנבחין ת.ד. 50250 ת"א 61-018.

סרח חברה ישראלית לעבודות פתוח בע"מ

דרושים

לעבודות מיהור בצפון הארץ

כורים מקצועיים

מפעילים להפעלת מכונת קידוח הידראוליות (ג'מבו)

אחראי משמרת לצוות כורים

העבודה במשמרות

נא לפנות טלפונית 6- 740114-04

או בכתב לת.ד. 10079 מפרץ חיפה

מיקוד 26110.

לחברה צעירה ודינמית בענף האירוח

דרושים

- **טבח ראשי**
- **סגן טבח ראשי**
- **עוזר קונדיטור**

בעלי נסיון יפנו טלפונית לתמי החל מיום א' טל: 03/304833

למרפאת שיניים ברמת־גן

דרושים

א. רופאי שיניים למשרה חלקית

ב. סייעות מוסמכות למשרה מלאה

טל. 03-721169,729265,729148

טלכור בע"מ

תעשיות אלקטרוניקה

חברת אלקטרוניקה עתירת ידע העוסקת בפיתוח וייצור מוצרים אלקטרוניים צבאיים מתוחכמים.

דרוש

★ מנהל מחלקת פיתוח והנדסה

לעבודה מעניינת ורבת אתגר.

מהנדס אלקטרוניקה

• עם נסיון בניהול הנדסי • נסיון בהפעלת צוות הנדסי של כ-30 עובדים • נסיון בעבודת פיתוח בתחום האנלוגי, הכרת ספקי כוח ממותגים - יתרון • ידיעת השפה האנגלית הכרחית.

תנאי עבודה טובים • 5 ימי עבודה

נא לפנות בכתב-יד לת"ד 76 פתח-תקוה 49100, לאגף כוח אדם, בצירוף קורות חיים ופירוט נסיון קודם. נא לציין את כתובתך, מיקוד וטלפון להתקשרות.

סודיות מובטחת

מנפאואר MANPOWER

החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית

אנחנו רוצים ללמד אותך עיבוד תמלילים

אם את כתבנית מנוסה בעברית ו/או אנגלית, אנו נכשיר אותך למקצוע העתיד:

עיבוד תמלילים.

הלימודים מתבצעים על הציוד המתקדם והנפוץ בתחום המשרד הממוחשב.

תמורת ההכשרה תעבדי בשרותנו בשכר מלא. תוכלי לרכוש מקצוע מבוקש ולצבור נסיון חשוב בעבודה.

פני אלינו בהקדם!

א'-ה' 08:00-14:00

ת"א, רח' בן־יהודה 12 טל: 03-298877

דרוש

בן קיבוץ בחופשה לעבודה על משאית

מעל 15 טון.

תנאים טובים.

נא להתקשר למזכירות כפר מחולה

טל. 065-87985/6

מזכירה

ליום שלם

הדפסה עברית

רצוי אנגלית

טל' 03-227177

לבר־לוי מזוג אויר לרכב דרושים בהרצליה

* עובדים להתקנת מזגנים במכוניות * טכנאי קידור

חשמלאים/מסגרים לעבודה עם קידוח

אנטנה / אמנון דנקנר

תפוש ככל יכולתך

ההתנצחות בתחפושת של ראיון בין ירון לונדון ליוסף לפיד ב„זה הזמן" היתה כל כך ברוטאלית ואכזרית, עד שגררה אחריה גל של ראיונות ופרשנויות שעסקו בשאלה, אם זה היה „על אמת" או בצחוק. משהו כמו תחרויות ההאבקות בסגנון ה„קאץ' או קאצ' קאן" שאנחנו שרואים אותן עם כל הקיטוחים וזעקות הכאב, נשאר הספק המכרסם: אולי כל זה בסך הכל הצגה?

ההאבקות היא בהחלט הצגה והרושם היה, שגם המאבק בין לונדון ללפיד התכוון להיות כזאת, אבל שלא כבהאבקות, בראיון כזה משתמשים בנשק מסוכן ומכאיב – מילים, וגם אם מתייחסים אליהן בלב קל, סופן, שהן מכאיבות ומותירות משקע. גם ההתנצלויות ולחיצת היד המפוייסת בסוף הראיון לא יכלו למחוק את הרושם של מריבה פתוחה ואפילו בלתי נעימה בין שני אנשים שיש בליבם הרבה איש על רעהו.

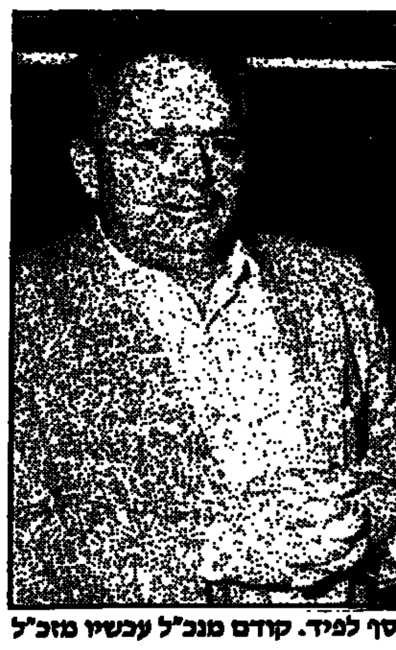
יוסף לפיד. קודם מנכ"ל עכשיו מזכ"ל

היה משהו סמלי בכך שלפיד המתראיין בטלוויזיה בשבוע שבו התפטר המנהל שלה, בימים בהם היא שוקעת במצולה בוצית של אנרכיה. לפיד הוא האיש שהתחיל את הריסת המוסד הזה, וכשפרש ממשרתו, יכול היה לציין לעצמו בסיפוק, כי הצליח כמעט לגמרי. זה כמובן אינו מונע בעדו מלהגיע לאולפן מצוייד בארשת של שביעות רצון עצמי, שהפכה כבר לסמל המסחרי שלו. וכך, כשקרע לונדון פעם אחר פעם את מסכת הליברליזם מעל פניו של לפיד והוכיח לו שוב ושוב, כי אין כל קשר בין דיעותיו לבין מה שמקובל בעולם כליברליזם נשאר לפיד מחייך הרוצה, ההוזי את ההקטנות האלה במה שבוודאי נדמה היה לו כסרקזם מושחז היטב ולא חש כי הוא מציג הצגה בלתי נעימה של אטימות עגלגלה, שאינה שואלת עצמה שאלות לעולם ותמהה תמהון של אמת על כל מי שמעלה בקשר אליה ספק או שניים.

רק חוסר כבוד תהומי למילים ולמושגים יכול להביא אדם כלפיד להציג עצמו כליברל. אין הוא אלא לאומן מתון, משהו שבין הדר לוי לשמואל תמיר. אולם מכיוון שאצלנו באמת אין כבוד למילים, הרי גם לפיד לליברל ייחשב, למה לא? הרי גם על משה שחל אומרים שהוא סוציאליסט.

האמת היא, שבתחום הפוליטי הגענו כבר מזמן לנקודה שבה התערבבו עלינו כל המושגים ונהפכו כל התוויות, עד שרק קו חוצה אחד נותר מוחיד וברור על המפה הפוליטית שלנו – יונה

שדרן לונדון. התנצחות בתחפושת

או נץ בקשר לשאלת השטחים, השלום והערבים. זהו, מסתבר, כל התורה הפוליטית בישראל על רגל אחת, וכל השאר הוא פירוש ואידך זיל גמור.

אשר למעבר של לפיד מן העתונות אל המעש הפוליטי, אני דווקא צופה לו נכבדות. אחרי הכל, הוא הולך בחבורה שבה לא קשה יהיה לו לבלוט, שהרי במי מדובר כאן? בשלמה להט, שהוא, כנראה, ראש עיר לא רע, אבל שנשמע, כשהוא פותח פיו לדבר בענייני מדינה, כמי שסבור שניתן לפתור בעיות קשות על-ידי סיגרולים וטיאטוא נמרץ בשיטה תפוש ככל יכולתך, בליאון דולצין, העומד כבר שנים בראש מוסד מעופש, ושתרומתו החשובה לפולקלור הפוליטי הישראלי היתה צמד גבותיו המוגזמות ובמר יחיאל הר-מלך, שהוא, ככל הנראה, מאד חזק ברחובות ובסביבתה, אך שמעו המובהק טרם הצליח לחלחל לתודעה הציבורית הכללית. על רקע כזה לפיד יעשה חיים.

פתחון פה למטומטמים

ל„מה השאלה" יצאו כבר מוניטין של תכנית משמימה בקלסתרו של המנחה שלה, אולם הכל תלוי בזווית הראייה ובכוונה, ואני, למשל, נוהג שלא להחמיץ אף אחד מהשידורים. לא בגלל צוות המשיבים, כמובן, אלא בגלל קהל השואלים דווקא. האוזנה קשובה לשאלות, לנוסח הדברים, לסגנונם ולדרך הגשתם מעוררת כי פעם אחר פעם הרהורים נוגים אך מדוייקים באשר לאיכות העם שלנו.

האנשים הקרבים אל המיקרופון שבאולם כדי לשאול את אנשי הצוות הם, בדרך כלל, כבדי פה ולשון, אנשים חסרי חן והומור, מפותלי מחשבה, מאריכים מדי בדיבור ומכל הווייתם התנסחותם נודף ריח של צרות מוחין, שבלוניות ואיזו כבדות מסומסמת. לכן שמחתי כל כך, שבתכנית האחרונה הגיעה סוף סוף התקפת הנגד: לשניים מצוות המשיבים, ליוסי שריד ולמשה דוד, לא הייתה סבלנות לשמוע את השטויות ולענות עליהן בנימוס, והם ירדו „קאסח" על השואלים, בעיקר על מורה אחת בתיכון, ששאלה אותם, איך היא יכולה לחנך את תלמידיה לסדר, למשמעת ולנימוס בדיון, בעוד חברי הכנסת ושאר הפוליטיקאים סוערים על כך וכל כך לא מנומסים בויכוחיהם. השאלה הזאת, שתמיד נשמעת מפי מורים ותמיד מעצבנת אותי, עיצבנה גם את המשיבים והם נתנו למורה מנה אחת אפיים, ובצדק. כולם רוצים לקחת טרמפ על מה שקורה במקומות כמו הכנסת או כמו ועידת חירות, כדי להסביר, למה העם-והנוער פרועים כל כך ובהמיים. אבל הנוער הרי אינו מבלה את זמנו בכנסת אלא בבית הספר, ואם הוא יוצא משם בהמי זה מפני שיש לו מורים כאלה. זה פחות או יותר מה שהם ענו לה והיא נראתה מאד מאד לא מרוצה, המורה, ועשתה המון העוויות – של מורה. האמת היא, שהם צדקו – הפוליטיקאים נעשים והולכים דומים לעם ולא העם לפוליטיקאים, מכיוון שהיום המעלה הגדולה בפוליטיקה היא לא להיות בן מעלה (וראו מה עושים ל„נסיכים" של חירות) אלא ההיפך – להיות דומה ככל האפשר, בהתנהגות ובסגנון הדיבור, לעם במובן השלילי ביותר של המלה.

ח"כ שריד. מה היתה השאלה?

זכות התגובה

עיקרון זכות התגובה למבוקרים בעיתונות אינו חשוב רק משום שיש בו הגינות, אלא גם בגלל שבלי התגובה הסיפור הוא רק חלקי ולעיתים אף מחמיץ את העיקר ולא אמין. ב„כלבוטק" השבוע ניתנה דוגמא, איך להעניק זכות תגובה למבוקר ולקחת אותה בחזרה בן רגע. אחרי כתבה מאד ביקורתית על המועצה לפרי הדר, זומן לאולפן מנהלה יצחק והב, כדי לומר כמה מילים, אולם, בעוד הוא מנסה ללחוש כמה משפטי הבהרה בלשון רכה, מבצע מעורר השתאות בשלעצמו – אני מניח שמאד קשה למגיב להתרכז מול הפרצופים המאיימים של רפי גינת – אמר לו גינת, כי זמנו תם וכי אין אפשרות להמשיך ולדבר. הוא גם נזף בו בכמה מילים בוטות וולגאריות ועשה לו עוד פרצוף

גינת. זהירות, שלא ישב עליך

מאיים ובעצם, חוץ מלשבת עליו הוא עשה לו הכל. גינת הודה לצופים על תשומת ליבם והודה גם למגיב המשותק שחייך חיוך חיוור של מי שהוצא להורג בפומבי וסגר את התכנית. לעומת זה, בית דין שדה הוא ממש פיקניק.

בלא הכרה

סיפורו של הצייר יפים לדיז'נסקי שעלה מברית המועצות, לא מצא כאן את ההכרה שהיה ראוי לה לפי דעתו והתאבד, היה קורע לב ממש. היה בו הרבה יותר מאשר משל על קשיי קליטה והסתגלות, על אי הבנה קיומית המערערת את יסודות הנפש. זה היה בעצם הסיפור של כל היוצרים במדינה הזאת, המאבקים, אם הם עולים חדשים או ילידי הארץ, אם הם בעלי קשרים או מבודדים מכל השפעה, על פירורים מהעוגה הקטנה של ההכרה הציבורית. כשראיתי את הצייר עגום הקלסתר הזה, המקונן על בדידותו ועל המחסור החריף, חשבתי תחילה על כל עמיתיו היוצרים כאן, שחלקם כבר התרגל לחיי היצירה הקשים בישראל, הצפופה, המהבילה, הבלתי מפרגנת ובעיקר העניה כל כך באנשים ובמוסדות ובאמצעים לפינוק יצירה. חשבתי על המריבות העזות, הנטושות כאן בין קבוצות של יוצרים – ציירים וסופרים ומשוררים, ותהיתי, אם אין הדבר נובע באמת מהמחסור הזה שבו אנו חיים – וכולם נאבקים כמו גוזלים עצבניים על תולעת אחת קטנה ורזה שזה כל מה שאמא ציפור יכולה ורוצה להביא הביתה.

השאלה היא, אם כן, לא למה התאבד יפים לדיז'נסקי אלא מאיפה תעצומות הנפש של שאר המאוכזבים לא להתאבד ולהמשיך ליצור.

פילטרים / שלמה ארצי

מה שברוך חושב

ברוך הזמין קפה לשלושתנו וקוניאק אחד בשבילו. על הקבלה ביקש לרשום, בשביל מס הכנסה, „אירוח". הוא שלח רגליים לעבר הכורסא ממול והמלצרית ביקשה שיוריד אותן. יש פה הרגשה של חוץ לארץ

זוג מצוי. ישבו בלובי של מלון באילת. לאור הכרס שלו היה אפשר לחשוב שהוא בן חמישים, אבל גילו נע בין 35 ל-40. כלומר, דינה, אשתו, פיזרה את שערה ואמרה לו שהיא הולכת לעשות פן במספרה של המלון, וכשהילדים יחזרו מן הבריכה כדאי ללכת לאכול.

הם באו לבלות שישי-שבת כיוון שהוצע להם „דיל" במסגרת העבודה שלה. היא חייכה אל פקידות הקבלה וציינה בסיפוק שיש פה הרגשה של חוץ לארץ.

הם, כלומר היא והוא, נאנחו באופן ספונטאני כשנזכרו בטיול שעשו לאנגליה בשנה שעברה בחברת משפחת שגיב. הם אמרו שהמדינה הזאת לא מה שהיה פעם, ושאם יהיו כרטיסים ילכו בשבוע הבא לראות את מאיר רמז שבהופעה שלו היו כבר פעמיים. ברוך הזמין קפה לשלושתנו וקוניאק אחד בשבילו, ושלח את רגליו לעבר הכורסא ממול. המלצרית ביקשה שיוריד אותן. היא גם הגישה לברוך חשבון בדולארים, והוא לקח קבלה וביקש לרשום עליה, בשביל מס הכנסה, „אירוח".

השיחה שלנו בלובי המלון היתה בעצם משחק באסוציאציות. אני זורק מלים. ברוך ודינה מדברים.

שתיים, הספרה שתיים. היא: שני מפלסים. שני בתי שימוש. שתי אמבטיות. שני ילדים. שני זוגות הורים לארוחות צהריים של שבת. הוא: שני מספרים בשבוע, שתי נשים, שתי נסיעות לחו"ל על חשבון העבודה, שני עיתונים ביום, שני כלבים, שתי מצבות. (אחרי שאמר „מצבות" התגלגל מצחוק עד שדינה חשבה שהוא עומד לחטוף התקף).

מגנון. היא: לבן. אוף אוף ויים.

סיגריות. הוא: אוף אוף ברחוזאי.

עיתונים. שניהם יחד: „ידיעות".

הוא: „חדשות", כדי שיעלה לי לראש. היא: פעם קראנו „מעריב" אבל הפסקנו. ברוך חזר לקרוא אותם בגלל „גבר לעניין".

„דבר", „דבר", עוד יש עיתון כזה?

מכונית. שניהם: סובארו. היא: אולי נקנה ב.מ.וו. בשנה הבאה.

שמעון פרס. שניהם: כל הכבוד לו, כל הכבוד.

תיאטרון. היא: היינו ב„הבימה" וראינו הצגה. ברוך ישן כל הזמן. (ברוך: „אני לא סובל תיאטרון").

קולנוע. הוא: מריל סטריפ. היא: אני אוהבת את ההוא מהסרט... נו... איך קוראים לו?... נו ברוך, תזכיר לי איך קוראים לשחקן ההוא שאני מתה עליו... זה ששיחק בסרט... הוא: תכתוב קלינט איסטווד והמתוק את כל הגימגומים שלה מהעיתון.

מוסיקה. שניהם: מה שיש ברדיו.

סרולים. היא: ל„קניון". ב„רב מכר" עוד לא היינו אבל שמענו שזה פחות טוב.

פוליטיקה. הוא: משהו בין המערך לליכוד. קצת יותר ימינה, באמצע בין שניהם. חושב שצריך לטפל בערבים כדי שיורידו את האף שלהם אבל כמובן שלא תומך בכהנא, כי כהנא זה גזענות וזה לא יפה. גם לא תומך בכל הדמגוגיה הזאת של השמאלנים עם יוסי שריד ושולמית אלוני שחולים בשנאה עצמית. גם לא סובל את המשקפיים העגולות שמרכיבים כל החברה האלה „שלום עכשיו". היא: אין לי שום דעה פוליטית, אבל אני בערך כמו ברוך.

עיירות פיתוח. היא: המרוקאים האלה באמת התקדמו יפה מאד. כל הכבוד.

דוד לוי. היא: דווקא מבחינה פרזנטטיבית הוא מוצא חן בעיני.

בגין. שניהם: אהבנו אותו במשפחה.

קדם-ארוויזיון. היא: למה ריטה לא זכתה? הוא: נרדמתי.

„משינה". הוא: לא מבין בכל הלהקות האלה. אבל הילדים שלנו אוהבים אותם ויש לנו בבית את כל התקליטים שלהם עוד מהתקופה שקראו להם „כוורת". אישית אני אוהב את יהורם גאון. היא: ידעתי שהצעירה הזאת תעשה לו את המוות, למה הוא התחתן איתה??

היסטוריה. הוא: מי זוכר? הארץ הזאת שלנו. הייתי בכל המלחמות, אבל יותר אני לא זוכר.

אמריקה. היא: דווקא היינו נוסעים לשנה שנתיים אם ברוך היה מוצא שם איזו עבודה.

מוסיקה יוונית. היא: נורא אהבנו את פוליקר במשפחה, אבל גם בהופעה שלו ברוך נרדם. הוא: שפוליקר הזה יתגלח!

חינוך. היא: רצינו שהילד ילך ל„אליאנס" אבל לא קיבלו אותו, אז ברוך עשה להם סקנדאל ואז כן קיבלו אותו.

קטיושות. הוא: הבכיינים האלה בקרית-שמונה. היא: (באי נעימות מופגנת) טוב זה מה שברוך חושב. זכותו.

גסטרונומיה. היא: לחיות פה בארץ זה עולה כל חודש סכום גסטרונומי.

מה יהיה. יחד: יהיה בסיידר.

הנוף. יחד: לא יצאנו מהחדר.

חלומות. היא: שנהיה בריאים. שמכבי תיקח את אליפות אירופה, שיהיה לנו עוד שישי שבת כזה פה באילת עם כל החברה שלנו. היא: מה שברוך חושב, גם אני...

הסיפור האמיתי

„הסיפור האמיתי" הוא סרט ארגנטינאי עטור פרסים המוצג בימים אלה בקולנוע גורדון בתל-אביב.

כיוון שהחורף שב השבוע לתל-אביב נכנסתי לקולנוע להצגה יומית.

„הסיפור האמיתי" הוא סיפור על אשה המאמצת ילדה, ומגלה לדעת שאולי ילדתה המאומצת היא בת להורים שנעלמו בימי הזוועות הרצחניות מעשי החונטה הצבאית בארגנטינה.

סרט חזק.

ביציאה מן הקולנוע, במעלה המדרגות הפונות לרחוב בן-יהודה, שמעתי מישהי אומרת למישהו: „סיפור אמיתי, סיפור אמיתי, לא מאמינה לארגנטינאים האלה. אם את רוצה לראות סיפור ממש אמיתי, לכי לראות את „זכרונות מאפריקה" בקולנוע שחף... כושים, חיות, פלאגן, זה סיפור אמיתי".

טעמם של בעלי ממון / מירי פז

זה לא מתאים למנטליות הישראלית

כצופה איני יודעת מה מקומם אותי יותר, דאגתם של פקידים שמא מילים גסות ומשגל על הבמה יחבלו בנפשי התמה, או הכרעותיו של מפיק אחד בדבר המנטליות שלי

חודש לפני שהגיע אלינו צוות שחקני המחזמר „הו, כלכותה", ידע כל קורא עתונים בישראל במה מדובר: מחזמר עירום מצליח, שצפו בו יותר מ-70 מיליון איש במשך 17 שנה.

המפיק האמריקאי נורמן קין ועמיתו הישראלי רפי שחר לא יכלו לאחל לעצמם מסע פרסום מצליח יותר למרכולתם מכפי שזכו לו בישראל. ספק אם בעוד איזשהו מקום בעולם בעשור האחרון זכה „הו, כלכותה" להגיע לשערי השבועונים ולעמודים הראשונים של היומונים. במושגים עיסקיים טהורים, זכאית המועצה לביקורת סרטים ומחזות לנתח נכבד באחוזי מכירת הכרטיסים למחזמר. עוד לפני שהגיע המחזמר לישראל בישרו המפיקים בתזכירים מפורסים לכלי התקשורת שכל הכרטיסים נמכרו למחצית ההצגות, כלומר עד ה-13 באפריל. אי-לכך נתבשרו המבקרים שלא יוכלו לסקור את ההצגה לפני ה-13 בחודש.

כל מי שמצוי בתמחירי רווח והפסד בעולם הבידור יודע שתפוסה של 60 אחוזים באולם ההצגות מבטיחה רווחים למפיקים. בחשבון פשוט, אם נכונה טענתם של המפיקים שהכרטיסים למחצית ההצגות אזלו לחלוטין, הרווחים מובטחים גם אם לאחר תאריך היעד, 13 באפריל, יאט קצב המכירה.

אני מעזה לפקפק באמיתות הטענה שכל הכרטיסים אזלו, גם לאחר שחזרתי ובדקתי עם נציגי ההפקה טענה זו והם, מצידם, חזרו על גירסתם.

מפיקי „הו כלכותה" יצרו תקדים ביחסי תקשורת ויבואני הבידור. כלל מוסכם בתחום פרוץ זה הוא שהמבקרים צופים בהצגה הראשונה כדי שיוכלו לדווח עליה לקוראיהם מבעוד מועד, שהרי ביקורת היא סוג של שירות לציבור צרכני הבידור. יעילותו של שירות זה מותנית בפירסום מוקדם של הביקורת כדי שהצרכן יוכל לשקול את כדאיות ההשקעה (הלא-צנועה כל כך, בהתחשב במחירי הכרטיסים) במופע. מפיקי „הו כלכותה" הפרו הסכם לא-כתוב זה. לטענתם, בהיותם מפיקים פרטיים, הם אינם חייבים דבר וחצי דבר לביקורת העתונות: זכותם לא להזמין ביקורת. רווחיהם אינם מושפעים, כידוע, מדעתו של מבקר זה או אחר. „הו כלכותה" מצליח מאוד למרות הביקורת, שהיתה שלילית ביותר בכל אותם מקומות שהמחזמר הוצג בו בהצלחה קופתית רבה.

עם זאת, נזקקו המפיקים לתקשורת במאבקם בצנזורה, וזו שירתה אותם באמנות. יותר מדי באמנות, לטעמי. במאבקם בצנזורה – מאבק שהתקשורת תמכה בו, ובצדק – „שיחררו" המפיקים לפירסום ציטטות בשבחי המחזמר מפי אנשי שם. מדובר, כמובן, בציטטות סלקטיביות מאד שנבחרו בקפידה על-ידי המפיקים.

התקשורת אצה לפרסם דברים אלה מבלי לציין, למשל, פרט חשוב ורלוונטי מאד: חלק מן הציטטות בשבחי המחזמר הובאו מפיהם של אנשים שהיו שותפים בכתיבת קטע זה או אחר ב„הו, כלכותה". איש לא דאג לפרסם כמה שורות ביקורת ארסיות מאוד שנכתבו בגנות המחזמר. מובן שקטעים אלה אינם כרוכים בתיקי העיתונות הסדורים שהמפיקים, מקדמיהם ומערכת יחסי הציבור המשומנת שלהם טרחו להפיץ.

בקול הזעקה הגדול שהקימו המפיקים והתקשורת נגד הצנזורה הרשמית – המועצה הציבורית לביקורת סרטים ומחזות – נבלמו, משום מה, קולות מחאה בודדים נגד צנזורה עצמית שגזרו המפיקים עצמם על אופן העלאת המחזמר בישראל. כך, למשל, החליט המפיק הישראלי רפי שחר להשמיט מתוך המחזמר קטע שבו משמיעה שחקנית מונולוג בנוסח „דפוק אותי"... (ככל הידוע, לא עורר קטע זה את זעמה של המועצה לביקורת סרטים ומחזות). מדוע? המפיק רפי שחר החליט ש„זה לא מתאים למנטליות הישראלית", אולי בהשראת המסורת היהודית – שהרי בת ישראל כשרה אינה תובעת בפה ועל כן תישלל התביעה הטבעית גם מפי גויה בדרכה על בימות קודשי ישראל.

כצופה, איני יודעת מה מקומם אותי יותר: דאגתם של פקידי משרד הפנים שמא מלים גסות ומשגל על הבמה יחבלו בנפשי התמה, או הכרעותיו של מפיק אחד בדבר טיב המנטליות שלי, מה ראוי לה ומה אינו ראוי. הצנזורה העצמית – ממש כמו הציבורית – היא עלבון לאינטליגנציה ולבגרות של הציבור. במקרה זה שתיהן ראויות לגנאי במידה שווה. אך כלפי הצנזורה העצמית של המפיקים נשארה התקשורת שוות-נפש. זו יצאה למלחמת קודש במועצה הציבורית ולא הטילה כל דופי בצנזורה העצמית.

בביקורו בישראל בשנה שעברה, אמר לי בראיון הסופר הפולני הגולה צ'סלב מילוש שאשליה היא לחשוב שהדמוקרטיות המערביות נעדרות סוגים שונים של עריצות: עריצות בעלי הממון, מערכות הפירסום והתקשורת. בשטיפת המוח המאסיבית שלהם הם משתלטים על אמונותינו ועל טעמינו בשיטות שאינן נופלות ביעילותן מן האינדוקטרינציה והמגבלות שמטילים המשטרים בגוש המזרחי (דברים דומים אמר גם גולה מזרח-אירופי אחר: הסופר הצ'כי מילן קונדרה).

מקרה „הו כלכותה" והצגתו בישראל הוא דוגמה בזעיר-אנפין איך אפשר „ליהנות" משני העולמות: מגבלות בחסות המשטר והשלטת טעמם של בעלי הממון.

שישי-אישי / אהוד מנור

סיפורים מן המחבוא הסודי

לאחרונה פרסמה הוצאת „פינגווין" האנגלית את „סיפורים מן המחבוא" שכתבה אנה פראנק בימי כתיבת יומנה. בלונדון מוצגת עתה התערוכה „אנה פראנק בעולם". המסר שלה הוא שאלה: אילו היתה אנה פראנק מתגוררת בשכנותך האם היתה יכולה לסמוך על עזרתך?

אילו היתה אנה פראנק, תלמידת בית-ספר יהודי שנרצחה בידי הנאצים, מתגוררת בשכנותך, האם היא היתה יכולה לסמוך על עזרתך? זאת השאלה שמציגה התערוכה „אנה פראנק בעולם" למבקריה בלונדון.

בתערוכה מוצגים כ-800 תצלומים, קטעי יומן, שקופיות וחפצים אישיים. הדגש הוא על חיי היום-יום. על הבחירה שנעשתה בידי אנשים „רגילים" בהולנד של שנות המלחמה. היו שם אנשים שהעניקו מחסה ליהודים, ואלפי פועלים שהצטרפו לשביתה כללית בת יומיים נגד ה„איסוף" הראשון של יהודים בהולנד, בפברואר 1941. והיה שם גם רוב אדיש של מיליוני אנשים שלא תמכו בנאצים באופן פעיל, אבל תמכו על „הטהרות אריות": היו גם שבזזו את דירות שכניהם היהודים כאשר האחרונים נעקרו מתוכן.

ערב התערוכה בלונדון הפרה את שתיקתה אשה בשם אווה שלוס. אווה שלוס מתגוררת באנגליה זה 35 שנה. ב-12 השנים האחרונות היא מנהלת חנות עתיקות באדג'וור. הגברת שלוס היא אחת מן הניצולים הצעירים ביותר מאושוויץ. בספר שהיא משלימה כתיבתו בימים אלה, היא מספרת גם על ידידותה עם אנה פראנק ברחובות אמסטרדם.

כמו אנה, נולדה אווה שלוס-מרקוביץ' בשנת 1929. משפחתו של אוטו פראנק נמלטה להולנד מגרמניה, ומשפחת מרקוביץ' נמלטה להולנד מאוסטריה. יומנה של אנה נכתב, כידוע, במקום מחבוא. מורה הולנדית הסתירה את אווה ואת אמה בדירה בדרום אמסטרדם, ואילו אביה ואחיה של אווה הסתתרו בבית כפרי מחוץ לעיר.

במאי 1944 הוביל חבר במחתרת ההולנדית, תמורת בצע כסף, את הנאצים אל מקומות המחבוא של בני משפחת מרקוביץ', וכעבור ארבעה ימים הובאו לאושוויץ. אנה מתה ב-1945, מטיפוס, לאחר שהועברה מאושוויץ לבלזן שבגרמניה. הניצולים היחידים מבני שתי המשפחות היו אווה, אמה אלפרידה ואביה של אנה, אוטו פראנק. החוויה המחרידה והמשותפת קירבה את אלפרידה ואוטו, והם נישאו בשנת 1953.

„יש לי דעה שלילית מאד על הטבע האנושי", אומרת אווה שלוס, „דיעה הפוכה מזו של אנה. היא האמינה שעל אף כל הדברים הנוראים, בני האדם טובים ביסודם, אני לא. אבל גם אמי ואוטו, עד יום מותו, האמינו בטוב ליבם של אנשים, ממש כמו אנה".

אווה סבורה שיש טעם וצורך להביא בכתב את סיפורה על הקור ועל הרעב, על הרכבות המגיעות בכל שעות היום והלילה עמוסות ב„אספקה" אנושית למקלחות הגאז ולתנורים, ועל ריחו של הגוף הנשרף ועולה בעשן.

ספרה טרם ראה אור, אך בחנות ספרים אחת הבחנתי בספר כיס (בהוצאת „פינגווין") הנקרא „סיפורים מן המחבוא הסודי", מאת אנה פראנק. זהו נספח מרגש ליומנה המפורסם של אנה והוא מכיל סיפורים, רשימות, אגדות וזכרונות, שנכתבו אף הם בעליית-הגג הסודית באמסטרדם. חלק מן הסיפורים מהווה השלמה ליומן ואף עוסק בגיבוריו, אך חלק ניכר מן הסיפורים והרשימות רואה כאן אור לראשונה באנגלית.

אביא כאן שני קטעים קצרים שתרגמתי. תחילה מתוך „ג'קי": „ג'קי עומדת ליד החלון הפתוח בחדרה הקטן ונושמת את האוויר הצח. מגעו של האוויר הצח נעים על פניה שטופי הדמעות. היא מרימה את עיניה ורואה את הכוכבים והירח. 'אני לא יכולה להמשיך', חושבת ג'קי. 'אין לי אפילו כוח להיות עצובה. פאול עזב אותי. אני רק יודעת שאני מיואשת'. וכך, בעוד ג'קי מתבוננת בטבע המתגלה לעיניה בכל יופיו, היא מתחילה להירגע. כשהשמיים מאפילים והכוכבים מסתתרים מאחורי עננים גדולים, הנראים כערימות של נייר ספוג לדיו, ומשנים צורות לאין מספר, מרגישה לפתע ג'קי שיאושה נעלם. 'איש לא יכול לקחת את זה ממני', היא לוחשת, 'אפילו לא פאול'. היא עדיין עצובה, אך לא מיואשת. כל מי שמתבונן בטבע – ולהתבונן בטבע זה כמו להתבונן בתוך עצמך – נרפא, כמו ג'קי, מכל יאוש".

רק חלק קטן מן התערוכה „אנה פראנק בעולם" עוסק בזוועות מחרידות ובפאשיזם, אבל המסר העכשווי של התערוכה, האמורה לנדוד מארץ לארץ, ברור: צבא ומשטרה יכולים להטיל אימה, אבל אדישותם של האנשים הרגילים היא שמביאה לזוועות ולפאשיזם להכות שורש.

את לקט סיפוריה ה„חדשים" של אנה פראנק חותם הקטע „למה?": „למלה הקטנה „למה" היתה עוצמה גדולה מאד בעיני מאז שהייתי ילדה קטנה-קטנה. עובדה ידועה היטב היא שילדים קטנים שואלים שאלות על כל דבר. כך גם היה במקרה שלי, אבל גם כשגדלתי לא יכולתי להפסיק לשאול כל מיני שאלות, גם אם לא היו להן תשובות. אני חייבת לציין שהורי ניסו לענות על כל שאלותי בסבלנות רבה עד ש... התחלתי לנדנד לזרים שאינם סובלים, בדרך כלל, שאלות בלתי פוסקות מפי ילדים. משגדלתי הבנתי שיש הרבה שאלות „למה" שאין להן מענה. וכך לימדה אותי המלה הקטנה „למה" לא רק לשאול אלא גם לחשוב. כל עונש שמוטל על ילדים בגיל 14 או 15 הוא מגוחך, משום שילד בגיל זה יודע היטב שאיש לא יוכל, גם לא הוריו, להשיג דבר באמצעות עונשים ומכות. אבל האימרה 'אתה חייב לשאול כדי לדעת' מובילה למחשבה שאנשים אינם יכולים להיות רעים יותר, אלא רק טובים יותר".

האומנם?